Carit Etlar

Tranens varsel

Carit Etlar

Tranens varsel

eBibliotek 1800

2023

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af Carit Etlar: *Tranens varsel* er baseret på originaler, som er public domain i hele verden.

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use

This ebook edition of Carit Etlar: *Tranens varsel* is based upon sources in the public domain worldwide.

This orthographically updated and revised edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

Disclaimer: *Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal*

context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.

Første bog

Viffert Vendelbo

1. Hvorfor ridder Casper ikke fik en synder hængt i Ålborg galge.

Sankt Dionysii dag, efter Kristi fødsel 1522, skinnede efterårssolen ned over Ålborg by, spejlede sig i fjorden og kastede et rødligt lys hen over kirkerne og klostrene, som hævede deres tårne og stentage op over borgernes små og stråtækte huse. Mod øst så man Sankta Marias gamle kirke, hvor Sigurd Slemmedegn ligger begravet, lidt derfra lå Gråbrødrekloster og midt for algaden Sankt Budolfs store kirke, som året i forvejen havde fået sig to nye klokker. Længere mod vest lå Helligåndsklostret, og lidt udenfor byen, som dengang endte ved Vesterå, lå Sankt Peders kirke. Alle syntes de mægtige og overmodige at stirre ned på slottet, det gamle Aalborghus, som, gråt af ælde, forfaldent og ødelagt, rejste sig mod syd, omkredset af udtørrede, græsbegroede voldgrave, hvoraf en tjente til reberbane, mens borgerkonerne havde rejst store stilladser til at blege deres spundne hørgarn oppe på skrænten af den anden. Drengene legede, og grisene solede sig nede i dybet mellem rørene.

Omtrent midt i algaden, lidt vest for kirken, lå dengang mester Offe Pylkes hus, bygget af ler og hakket halm og bindingsværk og tækket med rør eller lyng som alle naboernes, blot lidt friskere kalket og forsynet med en stor rød og strågul fane, som stak ud af et kvistvindue ovenover porten. På fanen var der afbildet en hammer, en tang og en nagle, indfattet af to laurbærgrene. Sidst i forrige uge havde der været fest i byen, da flyttede håndværkerne eller embedsmændene, som de kaldte sig, deres lader og valgte hr. Offe Pylke til oldermand for

grovsmedene. Derfor hang fanen endnu over porten, Offe syntes, den kunne altid tages ind, det skadede ikke, at folk fik tid til at se, hvad der var sket. Og dog var det hans mindste fortjeneste at være oldermand. Tre år tidligere havde laugsmestrene og rådmændene valgt ham til byfoged i Ålborg, og det var han vedblevet at være. Efter den tid lejede Offe Pylke en af brødrene fra St. Jørgens til at gå ham til hånde ved bogføring, for han kunne ikke selv skrive. Fra samme tid lod hans hustru, hver gang hun gik i kirke eller til skrifte, to af læredrengene i deres søndagsdragt og med nye skødskind for følge efter sig. Den ene bar bønnebogen, den anden en skammel til at knæle på. Sådan gjorde også graveren Palle Hyphofs hustru, da han var byfoged, og man må holde på sin værdighed, mente hun.

Det var altså Sankt Dionysii dag, som er den 9. oktober. Da stod hr. Offe Pylke ude i gården, i en ulden nattrøje, med en rød strikket hue på hovedet og et stort skødskind for sig, i færd med at male sin vogn lyseblå og brunrød. Foruden ham var der en til beskæftiget med dette arbejde, det var munken fra Sankt Jørgens, Viffert Vendelbo, høj og firskåren, med et tykt, sort skæg og for resten kendt som en tavs og ordknap person, der passede sin dont og intet ud over denne. I dag havde byfogeden således delt arbejdet mellem dem, at han selv udførte det grove, Viffert derimod satte de fine streger til, det var også ham, som malede de tre store påskeliljer på bagsmækken, med byfogedens fulde navn under. Når han havde arbejdet lidt, hvilede han sig og stod imidlertid og betragtede de smukke blomster med stor selvtilfredshed.

Byfogeden manglede nogen øvelse i at håndtere penslen, derom vidnede alle de streger og pletter, han af vanvare var kommet til at overstænke sig med.

Hans hustru sad på en bankeskammel noget borte og skrællede mørske æbler, som hun delte i fire dele og trak på en snor, derefter skulle de bringes hen til bageren for at tørres til vinterbrug. Ovre på den anden side af gården lyste ilden ud fra smedeessen, og regelmæssige hammerslag tilkendegav den travlhed, som fandt sted derinde.

Konen sad og sang til sit arbejde, Offe Pylke stemte i med, og af og til indblandede Viffert Vendelbo en hæs og dyb bas, som i høj grad forøgede mislyden.

"Nu sang du igen falsk, fatter," udbrød fru Pylke.

"Gjorde jeg det? så synger vi om igen," sagde Offe Pylke godmodigt og stak sit ansigt frem under vognen, hvor han lå. "Denne gang var det for resten ikke mig, men Viffert, som tog den falske tone."

"Var det mig?" råbte Viffert og kastede penslen ned på jorden og tilføjede: "Nu vil jeg ikke male mere."

"Vist var det ikke Viffert," sagde konen formildende, "det var fatter. Bliv nu bare ved."

Så sang de igen:

Hans Lønborg red fra hove i mulm og i blæst,
Han løftede skøn Ragnhild bag op på sin hest.

Så red de ud for norden og over heden hen,
Hans Lønborg kom aldrig mer til hove igen.

Så red de ud i mosen for Fauerholdt bro,
Hans Lønborg og hans kæreste, de ride der endnu.

Da de var kommet så vidt, standsede Offe Pylke pludselig og lyttede.

"Jeg synes, det bankede. Der er nogen derude, som vil ind."

I det samme hørtes tydeligt tre stærke slag af hammeren, som var fastnaglet til porten. Viffert krøb op på en savbuk og stak hovedet ud over plankeværket for at se, hvem det var, før han lukkede op. Da han kom tilbage igen, sagde han, at der holdt en rytter ude på gaden, og at det var en af hr. Casper Gyldings folk nede fra Tranders.

Offe Pylke lagde penslen fra sig, tørrede hænderne i sit forklæde og smilede tilfreds til sin hustru. "Nu vil der blive noget at tage fat på i værkstedet," sagde han, "gætter jeg ret, så bringer den mand mig en bestilling på det store rækværk til den gamle bro ved Prebenså. Han kunne lige så godt være redet op til Stoffers i Podemestergyden, men alle vil de helst have med mig at bestille. Det er rart nok det samme."

"Kom og vask dit ansigt først, sådan som du ser ud," sagde konen og satte en spand vand hen for ham. Byfogeden dukkede hovedet ned i vandet og tørrede sig i fruens forklæde.

"Det var godt," sagde han. "Gå nu hen og luk op for Hans Nådes rytter, lille Viffert, imens tapper mutter os den store sølvkande fuld af gammel brunsviger mumme."

"Nu skal du ikke være for rask med at slå til," hviskede konen, idet hun gik op. "Æren kan være god nok, men man lever dårligt af den alene. Casper Gylding er en holden mand, han har råd til at betale det arbejde, han bestiller. Pas på, hvad du siger. Jeg står og lytter indenfor døren."

Den fremmede rytter trak sin hest ind gennem porten og bandt den ved en ring i stolpen. Han var klædt i en blå kofte,

med et bredt, brunt bælte om livet, hvor der hang et langt sværd med blankpoleret jernfæste. På hovedet havde han en opkrampet hat med høgefjer på siden. Broder Viffert gik foran ham op ad trappen.

Da sendebuddet kom ind i stuen, traf han byfogeden med det våde hår kæmmet glat ned i panden, iført en ny, lysebrun kofte, kantet med odderskind og prydet med blanke knapper. Han sad ved et bord, hvorpå der lå nogle bøger og en mængde brevskaber, som han ivrigt syntes at gennemlæse. En sølvkande og et bæger stod på det ene hjørne af bordet, og døren til det næste værelse blev holdt på klem.

"Guds fred og goddag, mester Offe!" råbte svenden. "Er det ikke Eder, som er byfoged eller sådan noget her i Ålborg?"

"Det er mig, som er byfoged på fjerde år," svarede Offe med selvfølelse, og han syntes at vokse, idet han talte. "Kom og sid ned." Med disse ord skænkede han i bægeret.

"Hvor det er varmt i dag," sagde svenden, idet han satte sig ned på bænken hos byfogeden og så hen til bægeret. "Livagtigt som om det var sommer endnu."

"Det er det," sagde Offe. "Hvad godt har I ellers at bringe?"

"Mig sender Hans Nåde ridder Gylding for at bede Eder gøre ham en lille villighed, det I som byfoged har råd og formue til."

"En villighed?" gentog Offe Pylke og tog betænksomt hånden bort fra bægeret, som han netop ville sætte hen til svenden. "Hvad mener I med det?"

"Hr. Gylding lader spørge, om I vil tilstede os at benytte bygalgen til en synder, som vi skulle se at få hængt i morgen tidlig, om Gud vil."

"Hvad for noget!" udbrød byfogeden, synlig skuffet i sit glade håb, "er det Eders ærinde?" Og nu tømte han selv det bæger, han lige havde fyldt, men bød ikke svenden det ringeste.

"Sagen hænger sådan sammen," vedblev den anden, "at vor egen galge, som vi havde rejst ude på volden, er faldet ned af ælde, og nu mente ridder Casper, at bygalgen for den sags skyld kunne gøre samme nytte. Han skal nok selv besørge den grove misdæder hængt og ligeså lade ham tage ned igen, når han først er afkølet og den tid kommer,"

"Hvad er det for en misdæder, I taler om?" spurgte Offe Pylke.

"Det er den slemme Henning Graabuk fra Tranders, som I vel nok har hørt nævne. I vinter gik han og fældede dyr nede i vor skov, og nu forleden har han forgrebet sig på nådigherrens egen person, da han tog ham fangen." Med disse ord rejste svenden sig op og så ned i kanden. Offe Pylke syntes ikke at lægge mærke hertil, han sad stille og grublede. Af og til skottede han hen mod døren, som om han ventede hjælp derfra.

"Ja!" udbrød han endelig, "jeg ser da egentlig intet ondt i, at I hænger Eders misdæder, hvor I finder en galge. Jeg tænker også nok, at vores kan bære ham, og jeg holder ikke af at gøre megen snak af det, når man kan vise en mand som Eders herre en ringe tjeneste."

I det samme blev døren sagte åbnet, fru Pylke kom til syne og rystede heftigt på hovedet. Offe var en mand, som besad megen åndsnærværelse. Da han så tegnet fra døren, vedblev han i samme tone: "For resten bliver det min sjæl ikke i bygalgen, I får Eders misdæder hængt, den er bekostet til vore egne syndere, og jeg kan ikke gå hen og give mit minde til noget uden først at

have talt med borgermester og rådmænd. Må jeg bede om Eders begæring skriftlig."

Svenden betragtede byfogeden med dyb forbavselse. Han fattede ikke grunden til dette pludselige omslag. "Hvad skal det betyde?" sagde han leende. "I siger mig jo ja og nej samtidig. For resten vil jeg lade Jer vide, at ridder Casper er den mand, som kan gengælde al den villighed, I viser ham, men I må give mig ren besked at ride med, min tid er knap. Jeg har også ærinde med til mester Stoffer i Podemesterens gyde. Han skal hjem til os og tage mål af et nyt rækværk til vor bro."

Ved denne sidste udtalelse var byfogedens tålmodighed til ende, han fo'r op fra bænken, blodrød i ansigtet, og udbrød med en stemme, som skælvede af heftighed:

"Hvad er det for et sprog, I vover at føre til mig? Tror I, jeg er den mand, der lukker øjnene for ret og skel og ser på gunst og gave? Hvor kan det falde Eders herre ind, at vi skulle give ham lov til at hænge sine kæltringer i vor galge, på vor grund? Ålborg bymænd har aldrig haft andet end bryderi og ufred af hans naboskab. Forgangen år lod han sine kreaturer græsse hele efteråret nede på vore enge og pryglede markfogeden, som ville forbyde det. Kan I huske i sommer, da han og hans kammerater ovre fra Klarupgaard og Egense gjorde gang midt over vor bymark og trampede kornet ned, fordi de ikke ville fare sønden om og følge landevejen? Og ham skulle stadens høje øvrighed være til behag og tjeneste, låne galge til hans misdædere? Det skal aldrig ske!"

"Ikke det!" sagde svenden og støttede sig på sit sværd. "Han låner Eders galge alligevel. Det skal I få at se."

Offe Pylke glemte i dette øjeblik aldeles sin værdighed, det var ikke længere byfogeden, men smeden, der forberedte sit svar. Til alt held åbnedes i det samme døren, og broder Viffert viste sig i den. Han gik hen til svenden, lagde sin hånd på hans skulder og sagde:

"Hvad er det for en højrøstet snak, du står her og fører i byfogedens hus. Har du ikke fået besked på dit ærinde?"

Svenden trådte et skridt tilbage for denne kæmpestore skikkelse, som, indhyllet i en opkiltet munkekutte, havde stillet sig foran ham.

"Jeg har vel fået besked," svarede han og trådte endnu et skridt tilbage, "men jeg tror knap, at ridder Casper vil lade sig nøje dermed."

"Det må ridder Casper om," svarede byfogeden, som modigt havde stillet sig bag Viffert med knejsende hoved og begge hænder i koftelommen. "Gå nu din vej, hvis du ønsker at fare i fred."

Svenden gik, men da han kom til døren, vendte han sig om og sagde:

"Hvis Casper Gylding kommer ridende i morgen tidlig med ti væbnede ryttere og dog gør, hvad han synes bedst om, hvad vil byfogeden så sige?"

"Det skal Casper Gylding få at vide i morgen," svarede Viffert Vendelbo. Dermed gik svenden. Fru Pylke kom ind og tog plads hos byfogeden og Viffert på bænken. De tømte kanden med den gode brunsviger mumme og talte imens om det foregående optrin.

2. Hvad der skete under galgen.

Næste formiddag, lidt før middag, red en skare ryttere op over engene fra Tranders ud mod pynten, som Limfjorden danner, før den bugter sig mod nordøst forbi Ålborg. Yderst på denne pynt lå en høj, og på højen viste sig en gammel, faldefærdig galge, sammentømret af to opretstående stolper, hvorover der var lagt en tværbjælke. I spidsen af skaren, der var bevæbnet med spyd og dragne sværd, red en lang og mager mand med rødligt hår og skæg, iført en halvrustning, under hvilken hans gulbrune læderkøllert kom til syne. Det var hr. Casper Gylding og hans mænd, som kom for at hænge deres synder i byens galge.

Den ulykkelige gik mellem to af de sidste ryttere i skaren, hans fødder var blottede, hænderne bundet bag på ryggen, og fra armene gik et reb til hver af de to ryttere, som førte ham. Et tykt hår faldt ned over panden, bagtil kortklippet, da kun de fribårne havde ret til at bære langt hår. Hans ansigt bar præg af en kløgt og snildhed, som ellers ikke var hans stand egen, dets mest påfaldende udtryk i dette øjeblik var dog sørgmodigt og ildende. Han kastede sit blik op i den blå luft, stære og krager fløj omkring i store flokke langs med fjorden. Græsset var endnu grønt og frodigt på engen, solen skinnede, lærken kvidrede, det var en alt for smuk dag til at dø på, men synderen så intet tegn til frelse, hans strenge dommer red tavs og ubønhørlig foran ham. Ude på pynten kom højen allerede til syne, og over dens top rejste galgen sig mørk og truende.

Sidst i skaren, et stykke borte fra de øvrige, red en lille, krumbøjet skikkelse på en gammel hest. Han var klædt i et par

skindbukser og en grå vadmelskofte. Omkring skulderen havde han et langt stykke reb og på hovedet en lodden hue af katteskind. Det var mestermanden.

Af og til vendte Henning hovedet tilbage mod den vej, de kom fra; da mødte hans blik en kvinde, som med fremstrakte arme og i hurtigt løb søgte at indhente skaren. Det var vildttyvens hustru, hun havde for nylig knælet foran toget med sine to små børn ved siden og anråbt hr. Casper Gylding om nåde. Ridderen rystede på hovedet, svarede ikke og red bort i et så hurtigt trav, som hans ryttere kunne slæbe deres offer efter sig. Konen stod lidt og så efter dem. Hun slog sit blik op mod himlen, som om hun derfra søgte den nåde, hun ikke kunne finde på jorden. Lidt efter lod hun det ældste barn blive stående på vejen, tog det yngste på armen og løb efter skaren. Der var kun så kort en vej tilbage for hendes håb, hun ville endnu engang forsøge at bede om nåde, men rytterne red hurtigt til, afstanden mellem dem og hende blev bestandig større. Da hun mærkede dette, lagde hun sit lille barn ned i græsset på grøftekanten, tog sine træsko af og løb nu ned over engen med gispende bryst og med udslået hår, idet hun af og til udstødte høje råb om nåde. Ingen gav agt på hende undtagen manden. Ethvert af disse bønlige skrig gav genlyd i hans øren, han så tilbage, hans læber mumlede nogle uforståelige ord, han prøvede på at gå lidt langsommere, men rytterne rykkede i rebene og drog ham med sig, han måtte følge de andre.

Da de kom nærmere til højen, så Casper Gylding til stor forbavselse, at der var rejst en lang stige op til den ene af galgens stolper, på stigen stod en mand, i færd med at drive naglerne ud af tværbjælken. Idet rytterne holdt stille nedenfor

højen, standsede han med sit arbejde, så lidt ned på dem og smilede, derpå begyndte han at hamre løs igen. Casper Gylding steg af hesten. Højen var for stejl til, at man kunne ride op ad den. Han kaldte på manden og sagde:

"Hvad djævlen er det, du bestiller der?"

"Ja, det må nådige herre nok spørge om," sagde manden med et spottende smil. "Jeg er såmænd ellers ved at brække tværbjælken ned af vor bygalge."

"Hvad skal det betyde?"

"Jeg skal ikke sige det for vist," svarede tømmermanden, "men i morges tidlig, da det ringede til første bøn, kom mester Pylke hjem til mig og sagde til mig, at jeg skulle gå ud og skaffe ham den bjælke ned, så hurtigt det kunne ske. Jeg er nu gudskelov ikke den mand, som selv behøver at tage fat med. Jeg har folk nok til at arbejde for mig, jeg har haft oldermandsfanen over min dør to gange, og jeg kunne for den sags skyld være lige så god en byfoged som mester Pylke, hvis jeg ville havde spenderet lige så meget for at blive det, men da jeg så ved arbejdstid giver mine svende besked om at gå herud, var der ingen, der turde tage den gerning på sig, fordi det at arbejde på en galge gør en mand uærlig, indtil den høje øvrighed først har lagt hånd og værktøj på den. Så måtte jeg selv af sted, for det var min bedstefader, som rejste galgen, og dengang gjorde Ålborg borgermester det første slag med bindøksen, så jeg tænker, det ikke har noget at sige."

"Det tænker jeg heller ikke," svarede Casper Gylding, "og når jeg nu giver dig otte skilling lybsk, så tager du din økse på nakken og lader være med at rive den tværbjælke ned, til jeg får

hængt min gavtyv, som du ser i bånd og bast dernede mellem rytterne."

"Nej, det går ikke, nådigherre," sagde tømmermanden, "jeg har fået min befaling, og den må jeg lystre."

"Men hvis jeg nu jager dig herfra med magt," sagde Gylding, "hvad så?"

"Så går det alligevel ikke," sagde tømmermanden med et listigt smil, "for da jeg nok tænkte mig, at sådan noget kunne ske, savede jeg straks tværbjælken over på tre steder, før I kom, så Eders gavtyv vil dratte ned, inden vejret går fra ham. Se blot selv efter! Mit arbejde er fuldbragt for længe siden, jeg stod bare og hamrede naglerne ud deroppe for at have noget at bestille, mens jeg ventede at høre, hvad I havde i sinde."

"Godt!" sagde Gylding, "hænges skal han nu alligevel. Kan det ikke ske på tværbjælken, så klynger vi ham op på en af stolperne."

"Det er heller ikke så vel betænkt, som det kunne være," svarede tømmermanden med uforstyrret ro, "for når Eders Nåde går hen og ser nøjere efter, vil I finde et stykke skrevet papir slået op på den ene stolpe. Jeg har ikke selv læst det, for det er sært utydeligt skrevet, men rådstuetjeneren, som kom løbende herud ved frokosttid og slog det op, sagde, at det var fra lensmanden inde i Ålborg, hr. Axel Gjø, og at det var et forbud mod, at nogen måtte nytte byens galge."

Casper Gylding læste skriften og overbeviste sig om, at det forholdt sig, som manden sagde. Han stod lidt og grundede herover. Offe Pylke var kommet ham i forkøbet i enhver henseende. Imidlertid fortsatte den listige tømmermand:

"Jeg kan se, hvad Eders Nåde tænker. I mener, som jeg, at fanden skulle tigge Ålborg byfolk om lov til at låne galge af dem, det må jeg i alle måder give så mægtig en herre ret i. Jager det med at få den stakkels synder aflivet, så lad en af Eders mænd slå ham for panden. Kan det derimod vente lidt, så laver jeg Eder en galge, nok så strunk og så god som denne, og den skal være tømret sammen og rejst og stå på pletten nede på nådigherrens grænseskel ved Tranders, når solen i morgen tidlig lyser over stedet."

"Er det et ord?" sagde Casper Gylding. "Jeg tænkte virkelig noget nær på det samme."

"Vidste jeg det ikke nok?" vedblev tømmermanden.

"Hvad jeg har sagt, står jeg ved, galgen skal være på pletten i morgen tidlig."

"Nede ved Utterup Mose, hvor den store hedningsten ligger."

"Hvor den store hedningsten ligger," gentog tømmermanden. "Jo, jeg kender stedet, det skal blive så forsvarligt og net, at hver en gavtyv vil gøre sig en fornøjelse af at hænge i den. Det kan I regne med!"

"Så vil vi vente til i morgen tidlig," sagde Casper Gylding og gik ned til sine folk.

Rytterne var under denne samtale steget af deres heste. Synderen lå på jorden, hans hustru ved hans side. Hun havde slynget sine arme om hans hals og så ham ind i øjnene, mens de talte sammen så sagte, at ingen kunne høre dem. Da ridderen kom ned fra højen, ilede hun hen til ham, kastede sig ned for hans fødder, strakte armene i vejret og bad atter om nåde, for Guds skyld, for jomfru Marias skyld, for hendes søns skyld. Den ulykkelige havde dog ikke gjort andet end fældet et stykke vildt,

og det var nød og hunger, som fristede ham dertil. Men ridderen rystede på hovedet. I dette øjeblik fandt hendes bønner endnu mindre indgang hos ham, fordi han var opbragt over at måtte bøje sig for byfogedens vilje. Der var ingen frelse, ingen nåde at finde.

"Han skal få lov til at trække vejret til i morgen tidlig," sagde hr. Casper Gylding, "så ikke mere." Dermed red de tilbage over engene hjem til Tranders.

3. Broder og søster.

Casper Gylding boede en halv mil sydøst for Ålborg, i nærheden af den gamle Filsted lade, som dengang hørte til slottet. Det var en temmelig uanselig gård, som man nu forgæves vil søge efter, den er forsvundet, og en landsby af samme navn har rejst sig på dens ruiner. Stuehuset var bygget af gråsten, med små, uregelmæssige vinduer, og omgivet med en bred grav, på hvis modsatte side en række forvoksede piletræer strakte sig. Mod syd ragede et firkantet tårn op over den øvrige bygning, dannet af bindingsværk og forsynet med en vægtergang, som gik langs med muren, hvor taget begyndte. På denne gård havde Casper Gylding og hans slægt boet i mange år, stedet var gået i arv fra fader til søn, uden at nogen af dem havde efterladt sig andet minde end en ligsten oppe i kirken, hvorpå deres navn, fødselsdag og dødsår med stor nøjagtighed var indhugget. Om dem alle nævnte man endnu to egenskaber, som ikke stod at læse på stenen: De var anset for de vældigste rævejægere og de mest ubøjelige herrer mod deres undergivne i hele Himmersyssel. Casper var det næstsidste mandlige afkom af stammen. Han havde arvet sine forfædres slægtregister og deres synder.

I lang tid havde herskabet på Tranders kun bestået af to personer, ridderen og hans søster, fru Mette. Den sidste var en ældre dame, som aldrig kom til syne udenfor gården, undtagen de fire gange om året, hun red op til Vor Frue kirke i Ålborg for at skrifte. Nogle år før denne historie begynder, var der kommet endnu en tredje person til gården, en ung pige ved navn Gerda. "En slægtning af os," sagde hr. Gylding, "som vi vil

gøre det gode, vi kan, siden der ikke er givet hende bedre vilkår." Videre udlod han sig sjældent, men dermed lod den almindelige videlyst sig ikke nøje. Gerdas nærværelse bevirkede efterhånden en fuldkommen forandring i de fleste forhold på Tranders. Hun vedblev også at være en genstand for naboernes særdeles opmærksomhed. Velunderrettede personer fortalte omsider følgende:

Casper Gyldings svigerinde havde været gift med den ulykkelige Povl Laxmand, hvis historie alverden kender. Han var rigshovmester under kong Hans og gik på de hellige titusinde ridderes dag 1502 fra Københavns slot ned over Højbro. Midt på broen kom to adelsmænd ham i møde. Den ene var hr. Ebbe Strangesøn, den anden Bjørn Anderssøn. De havde siddet og ventet længe efter ham under et bislag i Højbrostræde. Da de mødtes, tog hr. Ebbe baretten af, og idet rigshovmesteren ville gengælde hans hilsen, stak Ebbe ham sin daggert i brystet, Bjørn Anderssøn gennemborede ham i samme øjeblik med sin kårde. Derefter kastede de den endnu levende rigshovmester ned fra broen i stranden og sagde: "Du hedder Laxmand, løb nu i vandet, som din art er." Mordet vakte megen opsigt, man troede overalt, at kong Hans ikke havde været uvidende derom, at han måske endogså havde nogen skyld deri, en påstand, som i det mindste aldrig senere er blevet gendrevet, og kongen bevarede også Laxmand længe i sin erindring. Han døde med hans navn på læberne. Manddræberne gik længe uantastede omkring i byen, der blev anlagt sag, ikke mod dem, men mod den dræbte. Kammerretten dømte ham for at have stået i forbund med landets fjender og lod hans uhyre rigdomme inddrage under kronen. Hans hustru flygtede og skjulte sig på

Sandholt, en af de konfiskerede gårde på Fyn, som senere blev givet den ulykkelige familie tilbage.

Laxmand havde kort før sin død skikket bud til Tranders efter svogeren. Hvad han ville ham, fik aldrig nogen at vide, men dagen efter mordet fragtede Casper Gylding et skib og forlod skyndsomst København. Han bragte et tungt og hemmelighedsfuldt lille skrin med sig, som ved nattetid, da skibet nåede op i fjorden udenfor Klarupgaard, blev landsat sammen med ridderen og bragt hjem til Tranders.

Nogle år efter kom Gerda til gården, hun var Povl Laxmands datter, det fortalte i det mindste et rygte, skønt hun ikke lod sig kalde ved faderens navn. Hendes nærværelse øvede en mægtig virkning på broder og søster. Det var, som om hun bragte nyt blod i deres gamle årer. Især var denne virkning synlig på ridder Casper. Han aflagde sine gamle vaner, drak ikke mere, svor ikke mere, klædte sig med større omhu, følte ikke mere tilbøjelighed til jagten, red sjældent til marked eller til sine venners forsamlinger, sad hjemme på Tranders i Gerdas selskab, beskæftigede sig mere med hende end med nogen anden og omgav hende med flere og større opmærksomheder, end hun egentlig selv syntes at sætte pris på. Hun havde sin egen ridehest, hendes værelse var det smukkeste på gården, ombygget efter hendes egen smag, betrukket med et nyt lædertapet med forgyldte snirkler, som Casper med stor bekostning havde forskrevet fra Holland, det var desuden smykket med et yndigt lille billede af glas, der engang havde tjent som kirkerude og forestillede den hellige jomfru med en lyseblå due på den ene side og en lang liljekvist på den anden. Hvad skulle hun vel kunne ønske mere?

Men ridderen lod det ikke nøje derved. Forgangen år, da kongen rejste til Viborg for at lade sig hylde, og Casper Gylding også drog til tinge, havde han købt en ny brokadesklædning til hende og en baret af mørkerødt fløjl med en lang fjer af samme farve, der ligesom Hektors hjelmbusk vældigt nikkede forover. Baretten gjorde en udmærket virkning til hendes bølgende, blåligsorte hår, til dette fine, ungdommelige ansigt, hvorfra der lyste to store, strålende øjne og et smil, som syntes at fortælle enhver, hvor herlig hun fandt hele verden omkring sig. Der var kun en mening om hende, hun blev nævnt som den smukkeste adelsdame på hele tinget. Fru Mette rystede på hovedet til hendes broders besynderligheder, hun forestillede ham det urigtige i den overdrevne pragt, hvormed han omgav den unge pige, en overdådighed, som dannede en påfaldende modsætning til deres tidligere tarvelige liv og til den sparsommelighed, fruen efterhånden havde vidst at indføre i deres øvrige udgifter. Casper smilede og tav. Han havde kun sans for den unge piges ønsker, dem, hun ikke udtalte, gættede han sig til. Han strøede sine velsignelser med rund hånd, og erkendelsen heraf kunne så meget mindre tabe sig hos Gerda, som fru Mette ikke undlod jævnligt at huske hende på broderens gaver.

Aftenen efter ridderens forsøg på at få Henning Graabuk hængt sad han og fru Mette i borgstuen på Tranders. Gerda havde læst aftenbønnen og var gået til ro. Fru Mette sad med en række tal foran sig på bordet og havde et stort hovedbrud med at regne dem sammen. Casper sad på en bænk foran kaminen, i hvis åbning der brændte et vældigt stykke bøgetræ. Ridderens vams var knappet op, hans hoved bøjet ned mod brystet, hans

dybe og langtrukne åndedrag tilkendegav en tryg og rolig søvn. Efter at fru Mette havde siddet en stund, slukkede hun først det ene af de to lys, som stod foran hende, og så hen til broderen, om han lagde mærke dertil. Da Casper vedblev at sove, tog hun en lyspind op af lommen, tændte den og slukkede dernæst også det andet. Nu sad hun længe og regnede ivrigt og skrev op og talte på fingrene under skinnet af lyspinden.

"Sover du, Casper?" udbrød hun endelig.

"Nej, jeg sidder og tænker," svarede ridderen.

"Når man trækker to snese æg og fem fra halvellevte snes, hvor mange skal jeg så have tilbage? Kan du regne det ud?"

Casper sad lidt og tænkte sig om, før han nævnte summen. Fru Mette kastede kridtet hen ad bordet.

"Så har hun bedraget mig, den skændige møllerkone!" råbte hun heftigt. "Jeg tænkte det nok. Jeg mangler tre æg. Det er anden gang, det sker."

Casper mumlede nogle uforstående ord. Han var allerede begyndt at sove igen, da søsterens heftighed vækkede ham.

"Hvorfor har du slukket lysene?" spurgte han.

"Hun kommer jo ikke mere herind i aften. Og jeg kan godt hitte ud af mit regnskab ved den lyspind."

"Hvem kommer ikke mere herind?"

"Naturligvis Gerda!"

"Jeg mener, vi har brændt lys på bordet, før Gerda kom til gården, og jeg holder ikke af at sidde i mørke."

Fru Mette tændte atter lysene, Casper vedblev, idet han rejste sig fra bænken og gik op og ned ad gulvet: "Jeg vil sige dig noget, søster! Du skal lade være bestandig at stikle på Gerda.

Hun er god, som hun er, og du kan leve den dag, hvor du ser hende som husfrue på Tranders!"

"Hvad vil du sige dermed?"

"At jeg gifter mig med hende!"

"Du gifter dig!" gentog søsteren og brast i en spottende latter.

"Ja, hvorfor ikke?" spurgte Casper og stillede sig foran Mette med begge hænder i koftelommen. "Er hendes byrd ikke god nok, er hendes sind ikke mildt nok, er hun ikke rig nok?" tilføjede han hviskende og med et betydningsfuldt blik. "Hun er tyve år, og jeg er otteogfyrre."

"Ja, det var du for fem år siden."

"Det kan være, jeg husker det ikke så nøje. Jeg ved blot, at jeg holder af hende, som da jeg var tyve år gammel, det er vist. Det må dog siges engang, for at du kan rette dig derefter. Jeg tænker kun på hende."

"Den snak har jeg hørt før," svarede Mette og hensank derefter i en dyb tavshed. Pludselig hævede hun sit hoved og gik hen til broderen, som atter havde sat sig. Hun lagde sin hånd på hans skulder og udbrød heftigt: "Du er en tosse! Hvorfor behøver du at gifte dig? Har du ikke hendes penge, råder du ikke over dem, hvad vil du mere?"

"Men jeg siger dig jo, det er ikke for pengenes skyld. Jeg holder af hende. Jeg har været enkemand i elleve år, der groede mos på mig! Hun har fyldt mit hjem med sang, mit hjerte med lykke, hun er kommet som svalen til huset med forår og solskin. Jeg bliver ung igen, når jeg ser på hende, jeg drømmer om hendes smil hver nat. Svoger Laxmand gav mig sine penge, ja vist! Ingen så det, men han sagde: Det bæres mig for, som det vil gå mig galt. Bring dem så til min lille datter. Der kan komme

en regnskabsdag, Mette! Hvordan gik det Jens Thomassen på Mors? Han gjorde heller ikke rigtig regning i en sag med hans bønder. I sommer lod kongen hans lig grave op og hængte ham i ligkisten op i galgen på Århus gade, ved byens brønd, nedenfor borgporten. Han hænger der den dag i dag, men om Gerda er det tidsnok at tale, når det først kommer så vidt. Der står strenge tider for døren. Kongen vil holde herredag i Kalundborg og presse penge af os, to gylden af hver herremands bonde, tredjeparten af alle gejstliges indkomster. Lybækkerne fejder på kysten. De har taget Bornholm, brændt Helsingør. Det lo kong Kristian til, fordi bymændene ikke ville unde hans hollændere plads til at bygge på. I morgen kan vi have fjenden her oppe i Limfjorden. Det er derpå, vi skulle tænke."

"Hvad har adelen da besluttet at gøre? Hvorfor handler I ikke? Hvad fremmede det, at I mødtes forgangen nede i Viborg, når I dog intet bestemte? Og hvis nu lybækkerne kom for Ålborg, det Himmeriges Gud forbyde, siden der kun er et hanefjed fra byen og ud til Tranders, hvis de kom hertil, Casper, hvad så?"

"Så tænker jeg, vi drager vindebroen op og værger os, som vi kan bedst."

"Det skal godt forslå," sagde fru Mette og gik urolig frem og tilbage med hænderne under forklædet. "Vi har ti mand liggende her på gården i rustning og plade. De æder og drikker deres mål hver dag, de lange slughalse! De skyder krager og alliker med deres låsbuer, men holde fjenden ude? Det kan de ikke! Og vore penge, du! – skatten!" Nu hviskede hun og bøjede sig ned mod broderens øre: "Tænker du ikke på den?"

"Jeg har tænkt på den," svarede Casper med et overlegent nik. "Lad lybækkerne komme, de kan lette sten fra sten på Tranders. Pengene skal de dog lade blive."

"Hvordan det?"

"Du skal ret straks få det at se. Derfor fik jeg Gerda til at gå til ro, så snart hun havde læst velsignelsen efter maden. Jakob har ringet med aftenklokken, svendene er ovre i deres sengesteder. Gå ud efter lygten og følg så med mig."

Mens Mette forlod stuen, gik Casper hen til et skab, der var så omhyggeligt skjult i væggen, at man først opdagede det efter at have draget et stykke af det lave panel til side, som løb rundt om muren. Skabet var lige så forsigtigt aflåst, der behøvedes to nøgler for at åbne døren. Indenfor viste der sig et åbent rum, indhugget i muren. I dette kom et jernskrin til syne, ikke synderligt stort, men meget vægtigt. Casper løftede det ud af hullet, skabet blev atter tillukket og panelet draget tilbage, idet fru Mette kom ind med en stor lygte, hvis ruder bestod af hvidt og tyndtskrabet horn.

Da hun havde tændt lygten og så jernskrinet, tindrede hendes øjne med et eget udtryk af liv og begærlighed. Casper gik hen til vinduet og spejdede over mod den modsatte fløj, hvor husfolkene havde deres sovesteder. Lysene var slukket, alt var stille i nærheden.

Da han havde overbevist sig herom, tog han fat i det ene af det lille jernskrins håndgreb, fru Mette i det andet, og nu så man broder og søster med forsigtige og dæmpede skridt forlade værelset og snige sig hen over gangen til en trappe, som førte ned i kælderen. Fru Mettes øjne forlod ikke det dyrebare

skrin. Lygtens matte skin belyste dette hemmelighedsfulde optrin.

4. Hvad vildttyven tænkte på i fængslet.

Den samme eftermiddag sad Henning Graabuk nede i det fængsel, han havde forladt om morgenen. Det var et snævert rum med hvælvet loft, så lavt, at han i al mag kunne nå op til det, sten og tykke mure overalt, grålige mure, som syntes at spotte ethvert forsøg på flugt. Tid og ælde havde betegnet dem med deres mærker og dannet et lag af salpeter, der faldt ned som støv ved berørelsen. Midt på den ene væg var fastgjort en ring, hvorfra der gik en nogle alen lang jernlænke, forsynet med en vældig lås. Til denne lænke havde Henning tidligere været hunden, men i betragtning af, at det var hans sidste dag, havde fangevogteren lukket ham ned i hvælvingen uden at slutte ham i lænken. Der var også lagt et knippe frisk rughalm ind til ham i stedet for det forrige, som næsten var smuldret bort.

Det eneste lys, som trængte ind i hvælvingen, kom fra et lille, aflangt hul oppe ved loftet, så smalt, at en voksen mand næppe kunne få armen derigennem. Ind ad dette hul skinnede en solstråle, rødlig og varm, budskab fra den verden udenfor, som han snart skulle forlade. Solstrålen viste ham det fugtige stengulv, de tydelige omrids af de store granitsten i væggen og den løsnede kalk mellem disse. Fængslet, ødet, ensomheden forekom ham endnu sørgeligere i det lys, og dog stirrede han uafbrudt op mod vinduet, til hans øjne blev våde. Han sendte en bøn og en hilsen med den svindende sol til den, der endnu bandt hans lyst og hans tanker til livet. Lidt efter aftog lyset ovre på væggen, det blev atter skummelt derinde. Henning Graabuk sad i halmen og pillede ved stråene.

Der lød skridt udenfor, det raslede i låsen ved døren, den gik op, og en mand viste sig i indgangen. Han var klædt i en vadmelskofte, kantet med afgnavet katteskind. Og bar om livet et bælte, hvor der var fæstet en madkniv på den ene side og et knippe nøgler på den anden.

"Nå! Hvordan går det?" spurgte han godmodigt.

"For hurtigt," svarede Henning. "Alt for hurtigt!"

"Å hvad! Du har da vel seksten timer tilbage endnu. Først er der jo den hele nat, så i morgen lige til davretid. Nådigherren sagde for lidt siden, at vi ikke skulle trække af med dig før på slaget klokken ti. Jeg kommer ellers herned for at se, om der er noget, du trænger til. En skål varme ærter med et stykke kød i kunne vel ikke gøre ilde, hvad du?"

"Jeg siger ikke nej," svarede Henning, "skønt jeg har ligget og tænkt på andet end ærter med kød i."

"Jeg skal bringe dig en bakke herned. Men ser du, Graabuk! Den ene villighed er den anden værd. Du ligger der med en næsten ny kofte på, den har du da vel ingen brug for. Hvad om vi byttede? Min er kun gammel og tynd, det er vist, men jeg tænker nok, den holder dig ud alligevel." Denne sidste bemærkning ledsagede fangevogteren med en selvtilfreds latter, mens han gik hen og følte på Hennings kofte, om den også var rigtig god.

"Tag den," sagde krybskytten, og så byttede de.

"Så er der også det lille brune halstørklæde med de hvide striber i, som jomfru Gerda gav dig. Det har min hustru fået sådan bandsat lyst til. Hvad om du overlod mig det for en rigtig god kande most? Jeg har nu gjort min beregning sådan: Går du hen og lader dig aflive med det tørklæde, så stikker

mestermanden det til sig, og lader han dig beholde det, kommer der nok en anden hallunk, når det bliver mørkt, og løser det af dig, for du må vide, du skal blive hængende i galgen, til du falder ned af dig selv, andre ligesindede til skræk og formaning. Det sad nådigherren og talte om, da vi spiste til middag."

"Du må også gerne få mit tørklæde," sagde Henning Graabuk, "men derfor skal du gøre mig den villighed at lade lygten blive stående her nede. Du begriber ikke, hvor det er forfærdeligt at sidde så længe i mulm og mørke."

"Lygten!" gentog fangevogteren betænksomt, "går det også an? Du kunne gøre ulykker – stikke ild på."

"Se dig om," sagde Henning, "her er kun sten og en jernbeslagen dør, de fænger ikke!"

"Det er også sandt." svarede den anden, mens han løste halstørklædet af fangen. "Jeg ved ikke, hvordan jeg har det med dig, Graabuk! Fanden står skinbarlig i det! Men jeg kan slet ikke nægte dig noget. Du skal få lov at beholde lygten. Nu går jeg op og henter ærterne og mosten."

Fangefogeden gik og kom lidt efter tilbage med begge dele, lukkede derpå og stængede omhyggeligt døren udefra. Fangen var atter alene.

Han spiste, han tømte kanden til den sidste dråbe. Det var, som om den gærede drik vakte fornyet livslyst hos ham og skærpede bevidstheden om alt, hvad han efter så kort en frist skulle miste. Blodet strømmede til hans hjerte, hans tindinger bankede, hans tænder klaprede, han kastede et fortvivlet blik om i hvælvingen, som lygtens skin faldt hen over.

Udefra trængte den svage lyd af en klokke ned til ham, det var madklokken. I morgen ved denne tid ville den atter lyde, hvor var han så? Og hans hustru og de to små børn! – Han havde set dem i dag. Det mindste, som moderen havde lagt på grøftekanten, mens hun løb efter toget, lå og legede med en sten, da han kom forbi på tilbagevejen. Det smilede til ham, det strakte hænderne mod ham. Han brast i gråd, mens erindringen om hjemmet lyste ned i hans tankers nat. – Folkene sang og lo oppe i gården, hestene blev trukket forbi lyshullet. Livet og friheden lød omkring ham i tusind forskellige stemmer, han selv sad og talte timerne til døden. Han spurgte sig dernæst, hvad brøde han havde begået, som fortjente en sådan straf. Han led nød, hans hustru tav dertil, men de to små børns kinder blev magre, så kom fristelsen, så skød han et dyr i herremandens hegn. Det første gik det heldigt med. Da han gik hjem med det næste over ryggen, blev han grebet. Han værgede sig, så godt han kunne mod Gylding som mod enhver anden. Det var alt.

Han lukkede øjnene for at blive disse erindringer kvit. Han kastede sig tilbage i halmen for at sove, men søvnen kom ikke. Billede på billede trængte sig frem for hans blik. Imellem dem alle stod galgen, mørk og truende, som han havde set den i dag. Han tænkte på Gud. Knugede sine hænder sammen og knælede, hans læber hviskede ydmyge og inderlige ord, mens tårerne løb ned ad hans kinder. Efterhånden blev han roligere, hans sjæleangst veg for en eneste tanke: Flugt! Den gød nyt liv i ham og jog blodet til hans hjerte. Han kendte egnen udenfor skoven, mosen tilbød tusinde skjulesteder, hvor ingen kunne

finde ham. Blot gennem muren, over den. Udenfor den, det var livet, det var alt.

Han rejste sig. Tog lygten og lod den lyse hen over stenene, idet han gik langs med de fire vægge. Vanddråberne glinsede mellem kalkfugerne. Tykke, sorte spindelvæv hang ned fra loftet, døren var så vel forsynet med jern og stænger, at man næppe kunne skimte træet der imellem. Det var ikke muligt at bane sig vej gennem så mange trodsende hindringer. Hans hoved brændte, han vandrede atter omkring fra side til side, undersøgte fugerne i stenene og bankede på muren. Et sted faldt kalken ned. Indenfor kom en murbue til syne, hvis form antydede et gammelt ildsted, som siden efter var blevet tilmuret.

Henning begreb, at dette sted måtte være lettest at gennembryde, fordi de sidst indsatte sten ikke kunne stå i forbindelse med den øvrige mur. Han pillede først kalken ud omkring en af stenene, så langt han kunne nå. Ved hjælp af nogle velrettede stød med bøjlen af jernlænken løsnede han dernæst stenen. Det var et møjsommeligt arbejde og kostede tid, men efter at den første sten var taget ud, gik det lettere med den næste. Held giver desuden kræfter, og Henning havde så kort en frist at vente i. Efter omtrent en times forløb havde han gjort så stor en åbning, at ildstedet kom til syne, han lyste med lygten ind i hullet. Ovenover hans hoved sad en tyk jernstang, hvorpå beboerne engang havde ophængt deres kedler, når der skulle koges. Henning gav sig til på ny at bryde stenene løs, til jernstangen lod sig rokke. Han trykkede den nedad med hele sit legemes vægt, et murstykke løsnede sig,

dækkede ham med sten, med sand og kalk, men han holdt triumferende jernstangen i sine hænder.

Hidtil havde han blot fulgt øjeblikkets indskydelse, nu begyndte hans begreber at ordne sig, han lagde en plan. Han vidste, at det rum, han kom ind i efter at have gennembrudt fængselsmuren, endnu ikke ville føre til frihed, og at han derfra måtte arbejde videre på lykke og fromme. Han kunne måske bryde gennem et af de små vindueshuller i kældrene, men ikke uden at lave støj. I så fald var der årvågne hunde nede i gården, som ville vække de sovende.

Disse var hans tanker, mens han hvilede sig lidt og derefter igen tog fat på arbejdet. Nu gik det langt hurtigere fra hånden, siden han kunne benytte sig af jernstangen. Kalken sad rigtignok fast mellem stenene. Den havde haft århundreder til at hærdes, men hvad ville det vel sige mod en vilje som hans, i en kamp for livet, der gør den svage stærk og den stærke til en kæmpe. Sveden perlede på hans pande, hans øjne var halvt blændet af støv, hans læber tørre, men det gik dog bestandig fremad. Han trak vejret og tog så fat igen.

"Enhver sten, jeg bryder ud, åbner et stykke af min grav," tænkte han.

Omsider følte han en kold luft trænge ind i hullet, hvor han arbejdede, stenene gav efter, en af dem faldt ud på den anden side, fængselsmuren var gennembrudt, at udvide åbningen kostede mindre møje. Henning stak hovedet ind i hullet. Ved lygtens skin så han et rum indenfor, dobbelt så stort som fængslet, opfyldt med pakkasser, gamle skabe og tomme tønder. Han tog jernstangen og lygten og krøb gennem muren.

Han gav sig til at undersøge stedet med stor omhyggelighed. Der var kun en udgang, lukket med en svær egetræs dør, forsynet med et tykt jernkryds. Ved nærmere eftersyn viste det sig, at låsen til døren sad udvendig. Han søgte at forestille sig, i hvilken retning dette rum lå, og hvor hans arbejde ville føre ham hen. Da faldt det ham ind, at han en dag i forrige sommer havde været i tjeneste på gården og hjulpet vaskerpigerne med at bære vand fra brønden ned i et aflukke, hvorfra en låge gik ud til gården. Så vidt han kunne skønne, lå dette rum i retning med fængslet, altså i nærheden af stedet, hvor han nu befandt sig. Han besluttede at bryde ind deri. Men det var endnu vanskeligere, end hvad han hidtil havde udført. Muren viste ingen åbning, gav ikke efter på noget sted. Han undersøgte døren, hængslerne, plankerne, alt forgæves. Endelig prøvede kan på at bryde et hul i muren, lige nedenfor karmen, på det sted, der var låsen nærmest. Nu indtraf et andet uheld. Lygten, som hidtil havde ydet ham så væsentlig nytte, truede med at gå ud. Lyset var brændt ned i piben. Henning skrabede omhyggelig tællen sammen og omgav vægen dermed. Det hjalp for et øjeblik, men lyset blev bestandig svagere, det gik over til en mat, rødlig flamme, som steg og sank, indtil den omsider forsvandt i en hvidlig røg. Vildttyven stod i mørke. Fra nu af måtte han føle sig frem med hånden.

5. En velforvaret skat

Henning havde lige fundet en lille åbning mellem karmen og muren, hvor han kunne bore jernstangen ind. Han hvilede og støttede sin pande mod væggen. Idet han lukkede øjnene, stod højen fra i morges for ham. Han så galgen og stigen, greb atter sit jern og søgte at gøre åbningen i muren større.

Pludselig forekom det ham, at der lød dæmpede, langsomme skridt udenfor. Han tog jernstangen og skjulte sig bag en af de store tønder.

I det samme blev der stukket en nøgle i låsen, efter nogle forgæves forsøg gik døren op pibende på sine gamle hængsler. Et stærkt lys faldt hen over gulvet, to personer trådte ind, en mand og en kvinde. Den første havde en lygte i den ene hånd, i den anden et lille jernbeslået skrin, som hans ledsagerske hjalp ham at bære. Det var Casper Gylding og hans søster.

De satte skrinet på jorden og så sig om. Ridderen stod i halvmørke, lygtens skin faldt derimod hen over fru Mettes ansigt, hvis rynker i dette lys viste sig skarpe og dybe, som ridsede med en kniv, og hvis bleghed blev endnu mere påfaldende under den tætsluttende sorte hætte, som omgav hendes hår og kinder.

"Ved du, hvad der er gået for sig i denne kælder?" spurgte Casper. "Det var her, vor stamfaders skytte blev bragt ned, han, som ville være kæreste med herremandens søster. Der, ved den smalle pille, blev han bundet, og så slog de ham til døde med kæppe."

"Uh! Var det her?" sagde Mette ligegyldigt. "Hvad nu?" hviskede hun lidt efter så sagte, som om hun frygtede for at

høre lyden af sin egen stemme.

"Se dig om," sagde Casper. "Sten på sten, en dør af eg og jernbolte. Tror du, at lybækkerne finder herned?"

"Det skal knibe for dem," svarede Mette.

"Fandt de også herned, så har de derfor ikke fundet skrinet, det skal jeg sørge for!" Ridderen lod med disse ord lygtens skin falde hen på væggen, som om han søgte efter et mærke, dernæst løftede han en af fliserne i gulvet. "Det gemmested holder jeg for nok så godt, som hele kælderen," vedblev han, "den, der har dannet det, ligger og bleges et sted nede i Ditmarsken. Du og jeg er ene om hemmeligheden. Hjælp mig nu skrinet ned."

Mette adlød, skønt modstræbende. Det kostede hende synlig møje at give slip på hanken, hun holdt i hånden.

"Er de der også alle sammen?" spurgte hun i samme hviskende tone som før.

"Der er, hvad der skal være!" svarede Casper. "Kom nu blot."

"Lad mig se dem, blot en eneste gang."

"Hvor falder du på det? Er der nu tid dertil? Jeg har desuden ikke nøglen hos mig."

"Den hænger dag og nat i en snor om din hals. Det ved jeg da. Blot et eneste blik på dem. Det er da lige så vel mit guld som dit."

"Nå! Så se da, men lad det ske i en hast," sagde ridderen og tog en lille nøgle frem, som hang i et bånd under vamsen, og med denne åbnede han låget. Fru Mette holdt lygten, dens skin faldt ned i det åbne skrin, der var fyldt til randen med små poser af brunt læder. Hun satte lygten ved siden af skrinet, stak begge hænder ned mellem poserne, løftede på dem, knugede

dem og lagde dem ned igen. Hendes øjne syntes at blive større, de lyste med en uhyggelig glans.

"Du er en stor tosse," hviskede hun, "at du tænker på at give dem fra dig igen, nu, da de en gang er dine. De er også mine, lad os beholde dem, gemme dem for os selv, hører du, broder Casper, aldrig dele med nogen."

"Rejs dig!" sagde ridderen. "Lad det få ende. Tag dine hænder til dig."

Men Mettes hænder syntes at være vokset fast til pengeposerne, hun kunne ikke give slip på dem. Casper trak hende tilbage og lukkede låget. Mette prøvede, om det også var rigtig låset, før hun hjalp med at sænke skrinet ned i det lille, murede hul i gulvet. Derefter blev flisen lagt over igen, og åbningen mellem den og gulvet udfyldt med støv og sand. Ridderen anvendte endnu den forsigtighed at drage en stor, tom kasse hen over stedet.

"Nu er den gemt," sagde han. "Herned vover sig aldrig nogen. De siger, den røde skytte går igen."

Dermed forlod begge kælderen og låsede døren udefra. Henning Graabuk havde været vidne til alt. Flere gange kom ridder Casper så nær, at vildttyven måtte holde sin ånde tilbage af frygt for at røbe sig. Nu stod han op, nu var han atter herre dernede. En lykkelig stjerne hvilede over ham. Hullet, han for nylig havde brudt gennem muren, var så nær jorden, at de opstablede tønder fuldkommen skjulte det. Ingen havde tænkt på ham. Han tog sin jernstang, følte sig frem til døren og begyndte igen at bryde løs på muren.

"Træffer de mig her," sagde han til sig selv, "så må de slå mig ihjel, blot for at bevare hemmeligheden med deres penge."

Arbejdet gik kun langsomt fra hånden, mørket hindrede ham i at se de vanskeligheder, der stillede sig mod ham. Jernstangen krummede sig, hans hænder var blodige, det bruste for hans øren, af og til lød det, som om nogen talte udenfor. Han syntes at høre den dræbte skyttes suk. Omsider følte han lufttræk gennem muren, straks efter fandt han stedet, hvor slåen gik ind i karmen, han sprængte den. Døren vedblev endnu at være lukket, han strakte armen ud af hullet og drog en slå tilbage, derefter gik døren op.

Det næste kælderrum var fyldt med baller og kar. Det var herind, han havde bragt vand til pigerne. Der måtte altså gå en låge ud til gården. Og lågen fandtes. Han skød den op. Natluften strømmede ind til ham, han indåndede den i fulde drag, alt sov eller syntes at sove. Natten var stille, over hans hoved kom månen til syne, omgivet af en gul ring mellem de blågrå skyer. Nede fra engene lød en sumpfugls skrig.

Henning Graabuk stod lidt og så sig om. Pludselig syntes en bestemt tanke at gribe ham, han smilte og gik tilbage til kælderen. Hans famlende hænder søgte efter stedet, hvor kassen stod over den gemte skat. Han skød den til side, fandt flisen, hævede den og løftede jernskrinet op af hullet.

"Den dræbte skytte går igen. Han har taget det," hviskede han spottende, idet han listede sig tilbage til kælderlågen.

Han kastede endnu et spejdende blik omkring sig efter hundene, også de syntes at sove. Derefter krøb han ud og sneg sig over gården. En hane galede, længere borte svarede en anden, ellers vedblev alt at være roligt. Et gammelt, grenet elmetræ stod i det ene hjørne af gården og strakte sig ud over muren. Vildttyven krøb op i det. Den støj, han gjorde, vækkede

hundene, de begyndte at gø, men Henning sad allerede i god behold med skrinet foran sig på randen af muren.

Nedenfor løb en rørbegroet grav, jorden skrånede ud mod den, bevokset med hyldebuske, pil og slåen. Han svøbte koften sammen over skrinet og lod det glide ned mellem buskene, derefter sprang han selv ned og nåede lykkelig jorden. Nu var han fri, han var frelst, for det kostede kun ringe møje at komme over den tilvoksede grav. Med skrinet på hovedet vadede han ud mellem rørene, sank i, fik fodfæste igen og krøb endelig op på den modsatte bred. Her stod han stille, lo og sagde:

"Jeg gjorde kun et dårligt bytte i aftes med fangefogedens gamle kofte. Måske lever jeg dog, til jeg får den slidt op."

Efter disse ord løb han sin vej ned mod Klarupgaard, drivende af vand og mudder. Skovene skjulte ham. Hundene gøede på Tranders.

6. En mand i fristelse.

Fra Ålborgs enge gik dengang skoven langs med fjorden ned mod Klarup og Egense kloster, hvor der endnu i vor tid er blevet en lille kratskov tilbage. Tykke, højstammede egetræer, bevoksede med et hvidligt mos, bredte deres knudrede grene ud over sletten. På enkelte steder var egen allerede fortrængt af bøgen, der dannede en tæt og frodig underskov omkring sig, afvekslende med hindbærris og slåenbuske, hvorigennem der ikke fandtes andre veje end de smalle og bugtede stier, hornkvæget og vildsvinene havde dannet. Mod vest stod træerne mere enkeltvis i små grupper og frembragte derved dybe og vekslende udsigter.

Om vinteren gik vandet fra Limfjorden op over engene og skyllede store stykker jord bort fra trærødderne, så kom forårsstormen og blæste dem om. Træerne blev da liggende på stedet og skjultes i årenes løb af mos og nedfaldne blade, eller brombærrankerne bredte deres løv over dem. På andre steder, især i udkanten, havde ejerne af disse skove frembragt store åbninger ved at fælde træerne. Dette skete dengang således, at man rundt om træstammerne ophobede en mængde vissent løv og tørre grene, stak ild deri og blev ved, til stammen forkulledes og faldt. Det var vel ikke den hurtigste eller mest besparende måde at fælde træer på, men den kostede mindst umage. Træstubbene, som findes i vore gamle tørvemoser, bærer vidnesbyrd om denne fremgangsmåde.

I en af de lysninger, som opstod, efter at træerne var forsvundet, havde Henning Graabuk bygget sin hytte. Det var dertil, han rettede sin flugt. Det begyndte at dages.

Klosterklokkerne inde i Ålborg ringede til første bøn. Rimfrost dækkede jorden, en blålig tåge lå over skoven. Vinden kom ind fra havet og hvirvlede det gullige løv op i høje søjler, men Henning tænkte på andet end løvet. Han mærkede ikke vinden, han løb med skrinet under armen, indåndede den friske morgenluft, hilste som en gammel bekendt på alle disse træer og buske, han troede at have sagt sit sidste farvel. Vejen forsvandt, træerne flygtede for hans ilende skridt, tusinde tillokkende gøglebilleder svævede for hans øjne, overmodige planer krydsede i hans hoved. Der var en stemme, som hviskede ham i øret, at denne flugt ikke blot bragte frihed, men at hans nød tillige var endt. Fremtiden viste sig for ham i skikkelse af et lykkeligt hjem, hans hustrus smil, hans børns jublen.

Omsider stod han stille ved en gammel, hentørret eg, der strakte sine bladløse grene i vejret. Henning så sig forsigtig om og gemte skrinet i den hule stamme, hvis åbning han omhyggelig skjulte med løv.

"Pas godt på den, gamle træ!" hviskede han. "Du skal gøre en tyv til en ærlig mand." Efter denne bemærkning forlod han stedet og begyndte atter sit løb langs med udkanten af skoven.

Vildttyvens hytte tog sig i nogen frastand ud som en stor jordbunke, nærmere beset var væggene af græstørv og slet sammenføjede træstammer, taget af halm og grene. En lille, skæv dør lukkede for indgangen, langs med hvilken der hang en række fisk, trukket på en snor for at tørres. Der var ingen skorsten at opdage. Røgen gik ud gennem et hul på taget. Den første levende skabning, Henning mødte udenfor sit hjem, var en lille gris, der lå midt på stien foran huset. Da han kom, rejste den sig, gryntede og løb i småt trav ind ad skoven til, efterfulgt

af den klingrende lyd af en jernbjælde, som var bundet om dens hals. Straks efter begyndte en hund at gø. Henning så ind ad en lille hornrude, der tjente til vindue.

En lampe hang ned fra en af loftsbjælkerne. Krybskyttens hustru havde tilbragt natten med at våge. På ildstedet glimtede en halvslukt brand, lyset kastede sit skin over den sørgelige armod, som alt bar præg af. Konen sad ved et bord foran skorstenen. De billeder, der viste sig for hende i det tomme rum, hun stirrede ud i, var mørke og trøstesløse. Hendes hår var omviklet med et groft, hvidt klæde, hvorpå man endnu kunne kende de friske læg efter manglebrættet. Hun var kendt i omegnen under navn af *Tranen*; ingen vidste, hvorfra hun havde fået det.

Børnene sad ved hendes side, hver med et lille, sort tørklæde om sig. Den yngste havde lagt armene på bordet og var faldet i søvn. Den ældste læste en bøn og græd, når hun ophørte at læse. Det var konens hensigt at tage dem med sig, så snart det blev dag, og vente udenfor herregårdens port, til Casper Gylding og hans mænd viste sig. Hun ville bønfalde engang endnu, se sin mand og vise faderen sine børn. Derfor havde hun redt og pyntet dem efter bedste evne.

"Skal jeg læse for dig igen?" udbrød den lille pige efter lang tavshed.

"Ja, læs! Læs!" hviskede moderen.

Barnet foldede hænderne og begyndte at opremse Fadervor, enslydende og uden at fatte, hvad hun sagde. Tranen hørte hende ikke, smerten har sin egen religion, og bønnens vidunderlige magt drager os kun til sig, så længe der endnu er rum tilbage for håbet. Vi venter, tåler, lider, mens dette håb

lyser for os, men når tilintetgørelsen breder sin hånd over alt, hvad hjertet har klynget sig til, kommer der øjeblikke, hvor bønnen forstummer, øjeblikke, værre end døden, siden de ikke tillige bringer glemsel med sig om det, vi mistede. Barnet læste og faldt lidt efter i søvn. Moderen knugede hænderne sammen i skødet. Dagningen lyste ind i stuen.

Da krybskytten forsigtigt åbnede døren og listede sig ind, kom en gammel, mørkhåret hund springende mod ham. Konen udstødte et skrig, hun troede i begyndelsen ikke sine egne øjne, derefter ilede hun hen til ham, slyngede begge sine arme om hans hals og brast i gråd. Først fra i nat af havde hun ret begrebet, hvor meget hun holdt af denne mand. Hunden logrede, stak hovedet i vejret, hylede, slikkede hans hænder og fødder og hylede igen. Mand, hustru og dyret dannede en tæt sammenslynget gruppe.

Med få ord havde Henning fortalt alt. "Jeg er på flugt," sagde han og holdt hende tilbage, da hun ville vække børnene. "Først måtte jeg dog se dig. Om lidt opdager de, at jeg er løbet min vej, så piler de af sted med skytter og hunde og kommer vist hertil. Børnene sover. Du ved intet, og jeg flygter igen. Farvel, Kirsten! Vorherre må vide, når vi ses igen!"

"Det kan være det samme," sagde hun frejdigt og med denne inderlige og dybe hengivenheds røst, som kun tilhører kvinden.

"Drag, hvorhen du vil, vi to mødes på alle veje. Men ikke sandt, Henning! nu aldrig mere til skovs om natten. Da du begyndte på det, kom de onde dage."

"Hvad skulle vi gøre?" sagde han. "Du glemmer de to derhenne, de tiggede om brød."

"Vi skulle have arbejdet," sagde Tranen. "Det kunne vi endnu, se mine arme, jeg er stor og stærk, du også, det skal være langt fra dig at tage mere fra andre. Ikke sandt, du! Verden er jo stor nok for at finde det, vi fire har behov."

"Ja, det skal være langt fra mig at tage fra andre," gentog Henning leende. "Det gøres heller ikke mere nødig. Jeg er rig nu, jeg har nok til os, alle vore dage." Dermed bøjede han sig ned mod hendes øre og betroede hende, hvorledes det var gået med Casper Gyldings skat.

"Det skrin vil du da ikke beholde?" sagde Tranen forfærdet. "Hvis dette skete, fik jeg aldrig mere en rolig time. De dømte dig til død og galge, fordi du tog en råbuk. Nu du slipper fri, da strikken næsten er lagt om din hals, begår du en synd, langt større end den første. Det er for din skyld og for min skyld og for de små børns skyld, jeg beder dig om at give dem deres tilbage. Hører du! – Da du kom ind ad døren, syntes jeg, der var ikke var mere sorg for mig i denne verden, vil du nu lægge en ny på mig igen?"

"Men om jeg også tænkte at give dem skrinet tilbage, så kunne det jo ikke engang lade sig gøre. Vil du have, jeg skal vove mig op på Tranders igen?"

"Sig mig, hvor du har bevaret det, så skal jeg gå til ham."

"Det vil volde dig ulykke."

"Beholder du skatten, vil du volde os alle sammen ulykke."

"Du må ikke græde," sagde han og betænkte sig et øjeblik. "Siden du endelig vil det, så tager jeg skrinet med mig igen og bringer det ned til munk Hageberth i Egense kloster, han kan da sende det op til Casper herremand."

"Det lover du mig?" sagde hun og lagde begge sine arme på hans skuldre og så ham ind i øjnene med et bønligt blik.

"Det lover jeg for vist og sandt!" sagde han. "Guds fred lyse over jer alle. Farvel, farvel! Dagen gryr, nu må jeg af sted."

Han omfavnede sin hustru, gjorde korsets tegn hen over de sovende børn, klappede hunden og forlod hytten.

Hun åbnede døren på klem, blev stående og så ud, indtil tågen skjulte ham.

"Det skal ske nøjagtigt, som hun sagde," tænkte Henning undervejs. "Lad dem kun få deres penge tilbage, der klæber blod og tårer ved dem, jeg behøver dem ikke. Jeg er fri, jeg er min egen herre. Jeg har solen over mig, den grønne skov om mig. Kom og tag mig, om I kan!" Ethvert af disse udbrud ledsagede han med et spring i vejret, slog ud med arme og ben og løb ad samme vej tilbage, som han for nylig var kommet.

Det var imidlertid blevet fuldkommen dag, solen kastede sit klare lys hen over trætoppene, hvis løv prangede i efterårets rigeste farvepragt Hennings skridt sagtnedes, mens han genkaldte i sin erindring alle de lykkelige håb, han nylig på den samme vej havde knyttet til skatten.

"Jeg er mand for selv at skaffe mig, hvad jeg har behov," sagde han og hævede hovedet. "Hun bad mig desuden så fromt og mindeligt derom. For hendes skyld skal de få dem."

Da han kom hen til egetræet, så han ned i hullet og begyndte at rydde løvet til side. Pludselig standsede han, lo og sagde:

"De ligger så godt, jeg tror alligevel det er bedst, vi venter til en anden gang."

Efter disse ord løb han bort uden at kaste et blik tilbage på det gamle egetræ.

Dybere inde i skoven blev stien mere ubanet, på enkelte steder var den så tilgroet, at det kostede møje at trænge igennem, på andre steder kom små åbninger til syne, hvor flokke af råvildt og kronhjorte havde lejret sig. Hunnerne lå på jorden, halvskjulte af græsset. Hannerne stod på vagt, de strakte hovederne ud mod ham og brølede.

"Gør bare ingen støj," sagde han, "af mig har I ikke mere at frygte. – Nu ikke videre for denne gang," vedblev han lidt efter og søgte sig en magelig hvileplads. Her lagde han sig ned, støttede hovedet mod et træ og ragede løvet sammen over sig, indtil han havde dannet en høj bunke, hvoraf kun hovedet stak frem.

"Nu vågner de vist snart oppe på Tranders," mumlede han og lo. "Om lidt kommer fangefogeden ind for at hente mig, så kigger han efter og tumler om mellem kalk og sten, så råber han og kalder på de andre, så slå de hænderne sammen og bander og galer ovenpå den forskrækkelse, mens jeg ligger her, og min hals er udenfor deres løkke! God rolig nat, I kæltringer tilsammen!"

Dermed vendte Henning sig om på siden og faldt i søvn.

7. Hvad Tranen spåede.

På Tranders begyndte dagen som sædvanligt. Da Casper Gylding havde spist sin øllebrød, kom han ned i gården i en gul hjorteskinds trøje, rød, strikket hue, en stor pisk i hånden og så til hundene. Heste blev vandet, og da vejret tegnede til at blive smukt, bestemte ridderen, at han og Gerda ville ride over til Restrup, når vildttyvens dom var fuldbyrdet. Lidt før frokosttid kom tømmermanden fra Ålborg med to svende gående ind over broen. Hver af svendene bar et vinkelmål og en bindøkse på skulderen, mesteren havde et brunt læderskødskind for sig og en tommestok under armen. Han ville melde den nådige herre, at den nye galge stod færdig. Nu kunne de for hans skyld komme med synderen, når de ville.

Casper var godt tilfreds hermed, han stod netop og tingede med tømmermanden om prisen, da der pludselig lød et skrig nede fra kælderen. Lågen, som Henning var krøbet ud af, blev stødt op, og fangevogteren kom til syne i den med et ansigt, der udtrykte den dybeste forbavselse.

"Å, nådige herre!" råbte han, "Gud bedre det! Han er løbet sin vej, brudt igennem begge kamre, det slemme skarn!"

Dette skrig, som blev fortsat i bestandig lydeligere klager, kaldte alle gårdens folk sammen. Ridder Casper ilede ned i kælderen. Fru Mette kom halvpåklædt til syne i den åbne gårddør. Fangefogeden måtte gentage sin beretning for hende. Alle trængte ned til skuepladsen for Henning Graabuks bedrifter.

Casper Gylding standsede inde i den første hvælving foran den borttagne kasse, han stirrede ned i det tomme rum under

gulvet med en målløs harme. Lidt efter kom fru Mette til, så, at skrinet var borte, og brast i gråd. I den almindelige forvirring tildrog herskabets adfærd sig en opmærksomhed, som for et øjeblik bragte vildttyven i glemme. Ingen fattede årsagen til ridderens sammentrukne bryn eller fru Mettes lydelige klage.

"Efter ham!" råbte Casper pludselig. "Stig til hest, alle mand! Slip hundene løs! En flok af jer over ad Svendstrup til, en anden ned mod Nøvling, jeg selv rider til Egense kloster. Den, som bringer ham, skal få tyve sølvdaler!"

Nu blev der larm i gården. Tyve sølvdaler var en uhørt belønning. Folkene sadlede deres heste, hundene gøede. Tømmermanden og hans svende havde foretaget en vandring gennem kælderhvælvingerne og nysgerrigt iagttaget alt, hvad der var at se. Da de kom op, stod ridder Casper allerede i begreb med at bestige sin hest.

"Mester må se herind en anden gang!" råbte Gylding. "I dag har jeg min sjæl andet at tage vare på."

Dermed red han og hans mænd over broen, nedad mod Klarupgaard og Egense, fulgt af fangefogeden med tre af gårdens bedste støverhunde, som han havde sammenkoblet i en rem.

Fru Mette stod oppe på trappen og så toget ride bort. Hun havde skjult sin morgendragt under en stor, ulden halvkåbe og skyggede med hånden for sine våde øjne, mens hun påkaldte Himlens bistand til at få den skændige misdæder i deres vold igen.

Rytterskaren red i et skarpt trav gennem engene ned til skoven. Her bøjede den af fra hovedvejen og fulgte en sti, som førte ind til Hennings hytte. Tranen stod ude ved brønden, i

færd med at bryde hør. Ridderen steg af hesten, stillede sig tæt foran hende og betragtede hende skarpt og forskende, mens han spurgte:

"Hvor er din mand?"

"Min mand!" gentog hun skælvende. "Ak, nådige herre! Hvor skulle jeg vide det? Da jeg så ham i går lå jeg for Eders fødder, mens han gik i bast og bånd mellem rytterne."

"Du lyver!" råbte Casper, og hans stirrende blik syntes at trænge til bunds i hendes hjerte. "Du har set ham siden. Han har været her i morges."

Tranen vedblev at nægte, men bag den frygt, som ridderens komme fremkaldte, lå der i hendes ansigt et frejdigt udtryk af ro og tillid.

"Han har været her i dag!" gentog Casper, "Tilstå det, eller det gælder dit liv."

"Han har ikke været her," stammede hun.

"Havde ikke Henning bare ben, da han i går løb over Ålborg enge?" spurgte fangefogeden, der stod med hundene ved gærdet.

"Det havde han vel i går som altid," svarede konen.

"Hvem tror hun så de spor komme fra, som gå her langs med diget over mod hytten?" Med disse ord viste fogeden ridderen et fortsat og tydeligt fodspor, der var trykt ned i den hvide rim, nattekulden havde spredt over græsset. Sporet kom ud fra skoven, gik langs med diget og tabte sig på den åbne plads foran hytten, hvor solens skin havde optøet jorden.

Casper Gylding udstødte en ed. Hans formodning fandt i dette spor en sikker bekræftelse, han truede ad Tranen, idet han vendte sig om mod rytterne.

"Af sted med jer!" råbte han. "Vis hundene sporet og slip dem løs, gennemsøg enhver plet i skoven, to af jer ind i hytten, bryd ned, hvor I ikke kan komme frem, stik ild og ryg ham ud som en brok, hvis han gemmer sig derinde."

En af rytterne blev tilbage hos hestene, de øvrige spredte sig efter ridderens befaling til alle sider. Casper stod endnu foran Tranen. Han begyndte at udspørge hende på ny og blandede sine spørgsmål med de heftigste trusler. Da lød et gennemtrængende angstskrig inde fra hytten.

Straks efter kom begge krybskyttens børn løbende ud af døren. Den gamle hund fulgte efter dem under en heftig gøen.

"Se, nu har jeg dig," sagde ridderen triumferende. "Siger du mig ikke alt, hvad du ved om Henning, så tager jeg dine unger med mig, og du kan bande på, at det skal vare en stund, før solen kommer til at skinne over dem igen."

"Og det vil I gøre imod dem, der aldrig har forbrudt sig imod Eder?" sagde Tranen. "At I lod Henning undgælde, det måtte så være, han havde vel forskyldt det, men hvad har de små børn gjort, og hvad har jeg gjort, siden I tager alt fra mig? – Kan I mindes en dag for mange år siden, da I lå der henne under den hasselbusk der, med brækket spyd og i dødsens angst for vildornen, som anfaldt jer? Da kom der en fattig mand og dækkede jer med sit eget legeme. Ja, han blev revet halvt ihjel, det er vist, men I slap fri. Da svor I ved himmeriges Gud og alle helgener, at I aldrig skulle glemme det, han havde gjort for jer, men I glemte det dog, herre! Det var min fader, der hjalp jer. I dag kommer I til stedet igen og tager børnene fra hans datter."

"Hvor er Henning Graabuk?"

"Jeg ved det ikke."

"Løft de to børn op på din hest og bring dem hjem til Tranders," sagde Casper til en af rytterne, som kom tilbage fra skoven.

Manden tog børnene, et af dem under hver arm, og red bort med dem. Tranen udstødte et skrig og ville løbe efter hesten, men Caspers stærke hånd greb hende i skulderen og holdt hende tilbage.

"Når du siger, hvor han er, skal du få dem igen," sagde han.

"Jeg ved det ikke, jeg ved det ikke," gentog hun grædende.

"Sværg på det. Kald Gud fader, Guds søn og moder Marie til vidne på, at han ikke har været her i dag, så tror jeg dig."

"Ja, det vil jeg," råbte Tranen.

"Lad den sværgen fare," råbte en dyb stemme noget borte, og i det samme så Casper Gylding en høj mand krybe over gærdet og komme hen til dem. Han var iført en opkiltet munkekutte og bar et fuglefængerbur og en stav med limpinde under armen. Hætten og kutten var slået tilbage, og et smukt, mandigt ansigt med sort skæg og to skarpe, gennemtrængende øjne kom til syne. Det var munken fra Sankt Jørgens, Viffert Vendelbo. Ridderen kendte ham godt, Viffert var en jævnlig gæst på Tranders.

"Hvad vil I her?" spurgte Casper.

"Det samme i dag som i går," svarede Viffert. "Jeg er fuglefænger, som I ved. For resten vil jeg også give jer et godt råd, hr. Casper Gylding! – lad den stakkels kone der fare i fred. I spilder Eders tid ved at stå og snakke med hende. Stig til hest med alle Eders mænd, rid ned til Elleshøj og de store skove ved Rold, der vil I få mere at vide om den, I søger, end her. Tror I da,

at så snu og listig en karl som Graabukken skulle løbe hjem og skrifte for sin hustru, hvor han ville gemme sig?"

Ridderen betænkte sig. "Hvorfor mener I, at han er draget ad Rold til?"

"Hvorfor er skoven tættest ved Rold?" svarede Viffert Vendelbo.

"Har I måske mærket noget til ham ad den kant?" spurgte ridderen. "Hurtigt! Fortæl mig alt, hvad I ved."

Munken satte sig på rækværket af brønden og svøbte sine limpinde sammen, hans smukke ansigt viste et uendelig spottende smil, idet han så op og svarede:

"Gud hjælpe jer, hvis I fik at høre alt, hvad jeg ved! – Jeg mødte en aftenstund en mand med bare ben og en råbuk på nakken. Tidligt i morges mødte jeg den samme mand igen, da han løb sønderpå. Men jeg stod derinde og passede på dompappen og sidensvansen og lod ham løbe."

I dette øjeblik kom de to ryttere tilbage fra hytten. Da de ikke fandt Henning derinde, havde de sammenhobet bohavet og stukket ild på det, enten det nu skete af skadefryd eller af iver for at opfylde ridder Caspers befaling. En tyk røg slog ud af alle åbninger, fulgt af bleggule flammer, som næsten var ukendelige i solskinnet. De tørre grene og halmen i laget fængede straks, lidt efter sank alt sammen i en rygende bunke.

Tranen stod målløs ved grusbunken og stirrede ind i ilden. Røgen kvalmede omkring hende. Længere borte, hvor skoven begyndte, red Casper Gyldings ryttere bort med de to børn, der strakte deres arme tilbage mod hende og skreg om hjælp. Da greb fortvivlelse og trods dette ydmyge sind, som hidtil bestandig havde tiet og fundet sig i alt, hvad ulykken gav hende

at bære. Idet Casper Gylding steg til hest, pegede han ned mod børnene og sagde:

"Folk tror, at du kan læse i fremtiden, Kirsten Trane, spå da nu, hvad der venter de to der, hvis du bliver ved at nægte."

Hun rejste sit bøjede hoved, strakte de knyttede hænder frem mod ridderen og råbte:

"Med de to går det som Vorherre vil, men nu skal jeg spå dig, du slunkne herremand til Tranders, og mærk dig nøje, hvad jeg siger. Jeg ved ikke, hvor Henning Graabuk er, det høre Gud! Men om jeg vidste det, så sagde jeg dig det dog ikke. Hver gang du og dine kom til dette lille hus, som nu ligger og ryger i gruset, bragte I ulykken med jer. Først tog du vor eneste ko, så vores får, så min mand, da nøden fristede ham til uret. I dag har dine folk stukket ild på det sidste, vi ejede, i dag har du taget mine to små børn fra mig. Nu har jeg ikke mere tilbage. Fordi du gjorde det og aldrig havde øre for den, som bad, eller hjerte for den, der led, skal du være forbandet selv. Forbandet i dit hjem og i alt, hvad du bøjer dit hjerte mod. Dit gods skal vejres bort som avner i blæst. Dine børn skal du miste, din ære skal blive til hvermands spot. Du skal komme til at lide og græde som den, du lagde din tunge hånd på, og sådan skal det vare ved fra slægt til slægt, gennem dage og år, indtil den sidste af Gyldings stamme ligger lige så lavt med hovedet som jeg, og går og søger med bøjet ryg på marken efter føde. – Er der en Gud over mig, vil han høre mine ord og fuldbyrde dem. Rid kun nu din vej, min forbandelse rider med dig, du røde ræv fra Tranders!"

Der var noget i hendes ansigt, i hendes røst, i hendes hele skikkelse, som greb Casper. Han sad tavs på hesten. Rytterne

stod i en klynge ved hans side. Viffert Vendelbo sad på rækværket af brønden og slingrede frem og tilbage med benene. Hans blik dvælede ufravendt på ridderen.

"Hør! hvor hun kan skrige og klynke," råbte Gylding, "når hun først får munden på gang. Men det er så Tranens art i dårligt vejr og har kun føje på sig at sige. – Nu af sted til Tranders!"

Ridderen og hans folk red hjem til gården, men undervejs talte herremanden ikke til nogen.

8. Hvordan Viffert forslog tiden, når han ikke fangede fugle

Der blev stor sorg på Tranders, da Casper og hans ryttere om middagen vendte tilbage med uforrettet sag. Fru Mette lod til især at være grebet af deres uheld, til stor forundring for hendes omgivelser, som ikke fattede, i hvor høj grad vildttyvens flugt kunne angå hende.

Om eftermiddagen blev der foretaget en ny undersøgelse. Da drog mændene i samlet skare ned mod Elleshøj og Rold, i den retning, gråbrødremunken havde antydet. Undervejs forenede herremændene fra de nærmeste gårde sig med Casper. De store skove genlød af råb og hundeglam, men det blev aften, uden at Henning Graabuk kom til syne. Han lå endnu roligt under sin løvbunke, som om det gjaldt at indhente al den søvn, han så længe havde haft til gode.

Casper sank hen i en mørk tavshed. Fru Mette gik og sukkede og vred sine hænder. Dagen efter tog hun mod sædvane ind til Ålborg, besøgte med et talrigt følge forskellige kirker og klostre og gjorde den hellige Jomfru og martyrerne de mest fristende løfter, hvis de blot ville skaffe hende skrinet tilbage. Hvad enten nu disse løfter ikke havde været indholdsrige nok, eller de hellige måske havde fundet noget at udsætte på den form, de fremkom i, sikkert er det, de modstod fristelsen og lyttede ikke til hendes bønner. Da fru Mette begreb dette, red hun igen ind til Ålborg, denne gang indhyllet i en mørk kåbe og nedslået kyse, som gjorde hendes person ukendelig. Hun var kun fulgt af en tjener og drog et stykke udenom byen, før hun drejede ind i gaderne.

Nede ved fjorden, i et lille stræde, som hed Maren Poppes Gyde, boede der en kendt sandsigerske ved navn Ane Jost. Hende gjaldt fru Mettes rejse. Det var eftermiddag, da de kom til stedet. Ane Jost var heldigvis hjemme. En ung tjenestepige modtog fru Mette og førte hende ind i en lille stue, hvor hun bad hende vente lidt. Ane Jost var i arbejde, hun læste koldfeberen bort fra et sygt barn, og det tålte ingen afbrydelse. Fru Mette forslog tiden med at bese de mange forunderlige billeder og ukendte kunstsager, som var ophængt omkring på væggene. Tjeneren stod imidlertid udenfor på gaden og holdt de to heste. Den unge pige kom ud til ham og begyndte en samtale, hvor hun søgte at udfritte ham, så godt hun kunne. Hvad han vidste, var ikke meget, men han skjulte intet. Han fortalte hende om Henning Graabuks flugt, om det tomme hul i kælderen, som ridder Casper og hans søster havde standset ved, og hvor deres sorg syntes at stamme fra. Der var vist gemt en eller anden kostbar genstand i dette hul, som Henning måtte have taget med sig, da han løb sin vej, det sluttede han sig til, og det fortalte desuden rygtet.

Lidt efter gik en mand ud fra spåkvinden med det syge barn. Fru Mette blev ført ind til hende.

Ane Jost var en lille, krumbøjet kone, rynket og indfalden. Hun gik med en krykke under den ene arm og skelede i høj grad, derfor kaldte gadedrengene i Ålborg hende Ane Seforbi. Da fru Mette kom ind, fik hun plads på en bænk. Ane satte sig lige over for hende, støttende hagen på grebet af sin krykke, mens adelsdamen i få ord betroede hende grunden til sit komme og forlangte, at hun skulle vise igen, det vil sige, fortælle hende, hvor den stjålne skat var at finde.

"Det er sgu en slem sag," sagde Ane. "Jeg kan nok skaffe jer det at vide, men ikke under tre mark. Har I lyst til at give så meget ud?"

Tre mark var en uhyre sum efter fru Mettes mening, men hun besluttede sig dog til denne udgift, når Ane blot gjorde sin kunst forsvarligt.

"Så må jeg ud og snakke lidt med Mis," sagde spåkvinden. "Sid bare stille imens."

Med disse ord gik hun ud i forstuen og underholdt sig nogle øjeblikke med den unge pige.

"Mis giver jer godt håb," sagde hun, da hun kom tilbage, "Eders skæbne må stå at læse i kortene, hvad står der ikke i dem? Men skal jeg lægge rigtigt op for jer, sådan at det kan forslå, så koster det tolv skilling til foruden de tre mark."

"Lad mig blot få alting at vide," sagde fru Mette utålmodigt, "så spenderer jeg også den halve ort, skønt det er en ublu betaling."

Spåkvinden tog nu et gammelt spil kort frem og lagde dem under dyb tavshed op på bordet. Hun sad længe og grundede på deres indhold. Hendes miner syntes imidlertid at opklares, hun nikkede tilfreds og udbrød:

"Jeg kan se, at Eders Nåde er fru Mette fra Tranders, kendt for sin gudsfrygt og gavmildhed mod alle trængende."

"Ja, det er rigtigt," sagde fruen.

"I har for nylig haft med en synder at bestille, han hed Henning Graabuk eller sådan noget."

"Det er min tro også sandt," sagde fru Mette, yderst forbavset over den gamles visdom. "Videre, videre!"

"Henning må være brudt ud af fangehullet en torsdag morgen, lidt før han skulle hænges. Det kan også være, det var en fredag. Så var der et muret hul i gulvet af den anden kælder, som han har taget noget ud af. Er det ikke rigtigt?"

"Jo vist, jo vist! Men hvor er skrinet blevet af?"

"Rigtigt! Det var et skrin. – Da han gik bort, havde han det under den venstre arm. Nej, under den højre, og så løb han over marken med det og gemte det."

Her tav Ane Jost lidt og så over på fruen. Mettes øjne lyste af glæde. Det var det lyksaligste øjeblik, hun havde oplevet siden Hennings flugt. Hun foldede hænderne og bøjede sig forover, for at intet ord skulle undgå hende. Spåkvinden måtte jo være alvidende for at kunne fortælle alt dette så omstændeligt.

"Hvor gemte han så skrinet?" spurgte hun.

"I et hul på den vildene mark," svarede Ane, "men det vil komme frem igen, det kan I kan stole på. Her ligger en mand med en rød hue, han bringer godt nyt, for han er lys. Hvad han siger, kan I stole på."

"Er I også sikker på det, I fortæller?"

"Det er jeg rigtignok. At spå efter fuglene kan lyve, at spå af vand og af hånd er også skarn, og det giver jeg mig ikke af med, men hvad der står at læse i kortene, slår min sjæl til, det er lige så sikkert som alt, hvad der står at læse i bønnebogen."

"Hvornår vil jeg få min skat igen?"

"Det kan jeg ikke sige bestemt. Komme frem vil den. Tag l bare hjem og vær ved godt mod. Når I slagter i næste måned, så send mig et godt stykke flæsk, jeg skal da kogle noget for Eder, som I ikke skal bande mig for. Det, jeg har sagt i dag, koster tre

mark og en halv ort, med mindre I vil unde tøsen derude fire skilling i skænk, for så bliver det lige fire mark, I har at betale."

"Det er i grunden alt for lidt, I har sagt mig for så mange penge," svarede fru Mette. "Jeg finder, at to mark kan være mere end nok."

"Som I vil," svarede spåkvinden, "men det bliver dog mig, der narrer jer alligevel. Der står endnu noget i kortene, som jeg ikke har fortalt jer."

"Står der mere, så sig mig det straks. I skal få hver skilling af de fire mark."

"Ja, betal mig først," sagde Ane.

Fru Mette drog et dybt suk og lagde de fire mark på bordet. Ane gemte dem i sin kjolelomme.

"Hvad står der så mere?"

Spåkvinden støttede hagen på grebet af sin krykke og kastede adelsdamen et barsk og hadefuldt blik, idet hun hævede sin røst og udbrød: "Jeg læser, I skal times last og skam, I fornemme frue! som har fået både i pose og i sæk og dog nægter en gammel kone det, hun behøver til sit daglige brød. Og om jeg ville, så vendte jeg kortene og skulle da læse jer ulykke og helsot til og mane jer skatten ned i den sorte jord, så at den aldrig kom for dagen mere. Nu kan I gå med den besked."

Fru Mette gav gode ord. Lidt efter drog hun bort med den forsonede spåkvindes forsikring om, at skatten nok skulle komme til veje.

Også for Gerda vedblev årsagen til de to søskendes sorg at være en gåde, hvis løsning hun for resten ikke skænkede en tanke. Desuden ville enhver, som i den sidste tid havde været

opmærksom på den unge pige, have bemærket en påfaldende forandring hos hende. Hun sang ikke mere som før, hendes letvakte og hjertelige latter syntes også at være forsvundet, hun var blevet blegere, mere tavs, mere tilbøjelig til at søge ensomhed. Ridder Casper var den første, som blev opmærksom på det, men hver gang han søgte at udfritte hende, rystede hun på hovedet og gav ham et smil fuldt af sørgmodighed tilbage.

"Du kan tro, hun har hørt noget om skrinet," sagde Mette. "Det er over det, hun går og sørger."

"Du kan tro nej," sagde Casper, "det begyndte, da vi kom hjem fra sidste Viborg snapsting. Der må være en, som har gjort hende noget imod der, men hun vil ingenting sige."

Hvad skulle hun vel sige, det stakkels barn? Hvordan turde hun betro nogen, at hun i sommer, da Eske Dyreborgs bryllup blev holdt i Viborg, havde truffet Jørgen Gram til Havbro, danset med ham, lyttet til de lovtaler, den beundring, hans ord udfoldede, og som blomstrede under sollyset af hendes øjne? Det var en lykkelig tid, hver dag mødtes de, undertiden endog flere gange. Hver dag fyldte han luften omkring hende med forsikringer om den lykke, han følte derover. Jørgen Gram var hendes helt, det var på ham, hun havde tænkt, længe før de første gang mødtes. Han havde dette mandige og indtagende væsen, som dengang var den ægte adelsmands særkende. Hans slægt havde i to hundrede år været de gode sæders bærere. De forsvandt som en drøm, disse tre uger. Da de skiltes, og han red hjem til Havbro, rakte han hende hånden, smilede og sagde:

"Vi mødes vist snart igen, vi to. Til det sker, vil jeg ikke tænke på andet."

Hun stod oppe på svalegangen i blytækkerens hus, hvor ridder Gylding boede. Hun så efter ham og foldede sine hænder over brystet, som om hun ville fængsle og indeslutte alle hans ord derinde. At de måtte mødes igen, det var hun lige så overbevist om som han, men siden den tid var der gået uger, måneder. Hvorfor kom han ikke? Var det da ikke for ham, som for hende, en trang at mødes igen, eller var hans erindring om hende så kort, at hun havde ophørt at være den hemmelighedsfulde ånd, der bragte hans tilværelse lykke? Havde han muligvis haft de samme ord, det samme rørende blik og det samme smil for andre? Eller hvordan kunne hun vel have en plads i hans hjerte uden samtidig at bo i hans længsel? Det forstod hun ikke. Casper Gylding havde advaret hende engang, da han hørte Jørgen Grams lovtaler. "Tro ham ikke," sagde han, men Gerda troede ham. Det lys, han stod i hos hende, strålede for klart og for højt til at kunne overskygges af tvivl.

Hun søgte at forjage sin frygt, men hvordan skulle det vel lykkes hende? Med hvilken magt skulle hun være i stand til at fortrænge det billede, der havde fæstet sig så dybt i hendes hjerte? At vente og tvivle, at veksle mellem håb og frygt, at påkalde erindringen om ethvert oplevet lykkeligt minut, troen på at se det vende tilbage igen, at udmale sig dette gensyns lykke, var fra nu hendes tankers indhold.

Gennem sin frygt følte hun først rigtigt, hvad Jørgen var for hende. I savnets smerte lå der i begyndelsen også en vis lykke gemt. Det er først, når håbløsheden går over til smerten, at fortvivlelsen begynder.

Dernæst sagde hun til sig selv, når hun om aftenen sad og stirrede ud gennem de små, grønne ruder over mod vest, hvor Havbrogaard lå: "Måske forlanger jeg for meget, måske kan kærligheden ikke hos en mand, som hos kvinden, udfylde hele tilværelsen, verden er jo hans store kirke. Foruden elskov har han andre altre at knæle for, han har brug for magt, han har hæder at erhverve sig, han har et navn at værne om. Jeg vil bede for ham, når jeg lægger mig til at sove. Jeg vil vente på ham, indtil han kommer."

Med denne rene og barnlige sjælsydmyghed sænkede hun sit hoved og tørrede tårerne af sine kinder. Livet havde hidtil kun været et væld af glæde for hende. Hun måtte nå til smerten for at lære sine følelsers styrke at kende. Sådan går det os alle. Livets medbør skjuler alt, rykker slagfjerene af vore vinger, giver os et bind for øjnene.

Viffert Vendelbo, gråbrødremunken, var Gerdas gode ven. Det var ham, der bragte hende de smukkeste fugle, han fangede. Det var også ham, der forsynede hendes have med sjældne blomsterløg og senere hjalp med at passe dem. Viffert holdt i det hele taget ikke meget af klosterlivets ensformighed. Han var endnu kun tjenende broder derinde og skulle først aflægge ordensløftet til næste påske. Han ville helst være på rejser og forrette ærinder. Et tilfælde havde ført ham og Gerda sammen, og han var mand for at benytte tilfældet.

En søndag morgen mødtes Gerda og munken lidt ovenfor Tranders. Gerda kom fra kirke og gik med hænderne foldet over bønnebogen, mens hun så ned for sig. Viffert fulgte hende et langt stykke på den anden side af vejen, inden hun lagde mærke til ham.

"Når man kommer fra kirke og har givet Gud sin sorg i vold, bør man også sætte lid til hans hjælp!" sagde han med den bløde og inderlige røst, som altid havde fundet vej til Gerdas hjerte.

"Det gør jeg også," svarede hun og hilste munken.

"Alligevel går du med sænket hoved," vedblev han, "og dine kinder bliver jo hver dag blegere. Kender du da ikke en eneste ven, som du tør betro din sorg og sige: Hjælp mig, hvis du kan! – Prøv det engang, Gerda! Der var måske dog den, der gerne hjalp!"

Gerda så sørgmodig hen til Viffert og rystede med hovedet. "Jeg forstår intet," svarede hun dæmpet.

Munken gik lidt og tav og syntes at gruble på noget. "Jeg rejser bort nu," sagde han, "og kommer ikke igen før om en uge. Jeg ville lige gå op på Tranders og sige dig farvel."

"Hvor rejser I hen?" spurgte hun.

"Bisp Stykke til Børglum sender mig omkring fra herregård til herregård her nordpå i ærinde for ham og øvrige bisper og adelsmænd, det kan Casper Gylding forklare nøjere, hvis han vil. Har du ikke noget bud at give mig med til en eller anden bekendt undervejs?"

Gerda lyttede til munkens ord med større opmærksomhed. En tanke syntes pludselig at gribe hende, hendes øjne strålede, men hun tav fortsat.

"Først drager jeg over til Restrup, til Gyldenstjerne," sagde munken. "Skal jeg hilse fru Karen, som sendte dig de smukke pinseliljer i fjor?"

"Ja, gør det," svarede hun ligegyldigt.

"Så går rejsen til hr. Malthe på Albæk. Skal jeg hilse hr. Lykkes søn Carsten, ham, som kunne de mange sange og dansede med

dig i fjor?"

"Ja, hils ham, hvis I ser ham."

"Jeg skal også vesterpå," vedblev Viffert, og mens han sagde dette, lod han sine mørke øjne hvile fast og forskende på hende. "Over i Aarsherred, – over til Havbrogaard, og derfra videre ned til Hobro."

Gerdas blik søgte igen jorden, en svag rødme farvede hendes kinder.

"Hvem skal I besøge på Havbrogaard?" spurgte hun næsten hviskende.

"Ejeren naturligvis, den unge Jørgen Gram. Han ligger nok syg derhjemme."

"Syg?" gentog hun med et udtryk af frygt og en så dyb og inderlig deltagelse, at den ville have røbet hende for en langt mindre kløgtig iagttager end munken. "Hvor har du hørt det, broder Viffert? – Nej! Syg er han vist ikke," tilføjede hun lidt efter med et vemodigt smil og et mislykket forsøg på at synes fattet og rolig.

Munken tav, mens han ufravendt vedblev at betragte hende. Han læste imidlertid alt, hvad der bevægede sig i dette unge og rene hjerte, der så dårligt forstod sig på at skjule og gemme. Han greb begge hendes hænder og udbrød:

"Gerda! Mit barn! Tal til mig, betro mig, hvad der tynger dig. Se på mig. Ligner jeg da en mand, som vil skuffe? Har jeg nogen sinde gjort det? Det er Jørgen Gram, du går og tænker på, jeg ved det. Det er fra ham, al din sorg er kommet."

Gerda så forbavset op. Hendes store øjne mødte et åsyn så ædelt, så ubeskrivelig mildt og deltagende, at hun trykkede hans hænder til sit bryst og hviskede: "O, broder Viffert! Hvis du

vidste – hvis du blot vidste!" – Videre kom hun ikke. Hun vendte sit ansigt til siden og brast i gråd.

"Hvad skulle jeg vide? At du holder af ham, tidligt og silde, at det er ham, som gør dine kinder blege? Ak, mit barn! Alt det har jeg vidst for længe siden. Jeg ved langt mere end det. På sidste Viborg ting så jeg en aftenstund en mand ride forbi blytækkerens hus og hviske sit farvel op til svalegangen. Jeg hørte en ung pige gentage dette farvel og hviske milde ord til svar, mens hun bøjede sig ud over rækværket. Aftenen var mørk, men jeg har lange øren, den enes hjerte var fuldt af det, den anden sagde. Jeg så en hånd vifte med et tørklæde, til rytteren forsvandt bag hjørnet. Alt dette ved jeg, fortæl du mig nu resten."

Gerda smilede. En undselig og brændende rødme farvede hendes kinder, det var som til en moder, hun talte, og idet hun skriftede alt for ham, syntes hendes tvivl og frygt at forsvinde, ord fik vinger, og hver en lønlig længsel og hvert et håb fandt udtryk.

Munken gik tavs ved hendes side, bøjede sig ned mod hende og lyttede og smilede, som den ældre smiler ad barnets sorger. Da hun endelig tav og så op på ham, svarede han:

"Du er en ren og ædel sjæl, og du skal ikke være bange. Der er i alt det, du har sagt mig, intet at fortvivle over. Hvad der i øjeblikket er en lidelse, vil fremtiden gøre til lykke for dig. Du behøver heller ikke at give mig noget ærinde med til Havbro, jeg tænker nok, jeg skal forrette det alligevel. Nu rejser jeg først *derned*, allerførst, Gerda! Og jeg kommer snart igen. Er det ikke sådan, det skal være? Smil blot og syng og hold af dine fugle,

som du plejer. Jeg bringer sikkert godt nyt tilbage. Bed din bøn og stol på mig. – Farvel!"

Viffert trykkede hendes hånd, gjorde korsets tegn over hendes hoved og gik med lange og hurtige skridt ind over tværstien, som førte til Ålborg. Hun lyttede efter hans skridt, så længe det var muligt at høre ham. Dernæst vedblev hun at se efter ham, indtil han forsvandt på stien, der snoede sig gennem marken som et bølgende bånd. Hun stod alene, kun i selskab med sit håb.

9. Løfternes kapitel.

I den følgende uge kæmpede de mest modstridende følelser i Gerdas hjerte. De første dage sang og jublede hun, derefter længtes hun og ventede på munken, han måtte nu snart komme tilbage med et budskab, der ville ende den pinlige uvished, som hun så længe havde levet i. Hvordan han egentlig skulle kunne virke for hende, det begreb han ikke helt selv. Ved ugens slutning stod hun ved vinduet, der vendte ud mod Havbro, men Viffert kom ikke. Efterhånden som dagene gik, vågnede hendes tidligere uro og bange anelser på ny. Under denne veksel af frygt og håb genkaldte hun sig alt, hvad Viffert havde sagt, da de skiltes. Hvorfor troede hun ham, denne fremmede, bedre end sig selv? Fordi han bekræftede hendes håb, og fordi hjertet som sagt vedbliver at håbe, længe efter at forstanden har begyndt på at tvivle.

En middag sad fru Mette og Gerda inde i dagligstuen på Tranders. Fruen havde sin regnskabsbog foran sig, men denne gang var ridderen ikke til stede for at kunne hjælpe hende, derfor havde hun skrevet en række streger på bordet og regnede sammen på disse. Gerda spandt, rokkehjulet gik kun langsomt, arbejdet og tankerne fulgtes ikke.

Hundene gøede, døren blev åbnet, gråbrødremunken kom ind. Han hilste de to damer og tog plads på bænken ved vinduet, mens fru Mette lagde regnskabsbogen til side og begyndte en ligegyldig samtale med ham.

Ved synet af Viffert for en glødende rødme over Gerdas kinder, rokkehjulet drejede sig hurtigere, mens hun så hen på ham med et ængsteligt og spørgende blik. Hun mødte kun et

smil og det samme milde udtryk, han altid havde haft overfor hende. Dette smil og denne venlige mine var en uigennemtrængelig fæstning, bag hvilken intet kom til syne. Hvad bragte han, lykke eller sorg? Hun måtte tie og kæmpe for at tvinge sin længsel og frygt tilbage. Han så denne kamp, dette svage og frygtsomme hjertes følelser præget i alle hendes miner, og mens hans stemme blev blødere, fortsatte han samtalen med fru Mette.

"Jeg har været til hest fra morgen til aften," sagde han, "redet om i øst og i vest. I dag kommer jeg fra Havbrogaard, og nu er mit ærinde udført."

"Hvad fandt I på Havbrogaard?" spurgte fru Mette.

"Det, jeg søgte," vedblev Viffert. "Jeg fandt en mand, lige ophøjet ved sin kløgt og sit hjertes adel. Jeg bringer mange gode hilsener fra ham."

Gerda havde lagt sine hænder i skødet og så hen på Viffert, mens han talte. Nu satte hun rokken til side og rejste sig. Disse sidste ord indeholdt alt det, hun trængte til. Hvad kunne han fortælle mere? Idet hun ville gå ud af stuen, rejste Viffert sig og sagde:

"Vi kunne følges ad. Jeg har en lille pakke blomsterløg med mig, dem vil vi lægge i urtehaven, så de kan komme tidlig frem i foråret. Inden jeg går hjem, ser jeg lidt herop igen for at høre, om ridder Casper er kommet tilbage."

Dermed forlod han og Gerda stuen, og fru Mette begyndte atter at regne sammen.

Urtehaven lå udenfor den søndre voldgrav, omgærdet med en høj jordvold. På kanten af den groede der en hæk af tjørn og berberis, hvis blodrøde bær endnu hang i klaser på de bladløse

grene. Haven selv var delt i fire lige store bede, indrammet af lavendler og tusindfryd, en hvid rosenbusk stod i midten. De grønne blade var visnede, tornene stak frem, og blomsterne var blevet til hyben – det er tidens billede.

Gerda gik ved siden af Viffert og så op til ham, han smilede kun, men sagde intet. Da de kom indenfor havelågen, greb hun hans hånd.

"Men så tal dog!" udbrød hun med en lidenskabelig stemme. "Fortæl mig lidt om det budskab, I bringer."

"Jeg har jo bragt mit budskab," sagde Viffert. "Hvad vil du vide mere?"

Hun rystede på hovedet og fortsatte: "I traf altså hr. Jørgen Gram? I har talt med ham? Fortæl mig alt, hvert et ord, han sagde, men læg intet til. Han var jo ikke syg, vel?"

"Jo, mit barn! Syg var han. Da jeg kom, sad han med begge hænder under kinden og så ud ad vinduet – mod øst, Gerda, ligesom du sidder og ser mod vest. Da jeg bragte hilsen fra dig, fo'r han op, blev blussende rød – ligesom nu du, så sukkede han og sagde: Gid det må gå hende så vel, som jeg ønsker. Hvornår venter hun sin bejler? – 'Det ved en af os to bedre end hun, svarede jeg. – Sidst jeg mødte ridder Gylding på Tranders banke, betroede han mig, at Gerda var så godt som forlovet med en anden, sagde hr. Jørgen."

"Jeg, trolovet! Men det er jo afskyeligt! Med hvem?"

"Ja, det spurgte jeg ham ikke om."

"Men hvad svarede du ham da, kære broder Viffert –"

"Hvad skulle jeg svare? Jeg er kun en stakkels munk, jeg kender lidt til min bønnebog, endnu mindre til en kvindes hjerte. Jeg sagde, hvad der faldt mig ind. Det lod også til, at han

hørte mig med andagt, og da jeg tav, fo'r han op, slog begge sine arme om min hals og sprang omkring i stuen, han, som næppe kunne rejse sig, da jeg kom. Det var, som om mine ord havde gjort ham raskere."

"Men du kunne nok have sagt ham lidt om det, jeg betroede dig sidst," sagde hun, "måske han så var kommet sig aldeles. Hvorfor gjorde du ikke det?"

"Det skal jeg sige dig. Hvad du betroede mig, mente jeg, du gjorde bedst i selv at fortælle ham."

"Jeg – aldrig! Hvordan skulle det også kunne ske?"

"Hvis du vil vide det, så vend dig om og se," sagde Viffert.

Gerda vendte sig om. Indenfor havelågen stod en ung mand med blottet hoved og en fjerhat i hånden. Hans ansigt røbede en dyb og levende bevægelse. Hun udstødte et svagt skrig og standsede skælvende. Det var ham, Jørgen Gram, som nærmede sig og strakte hånden ud mod hende, mens hans øjne talte et sprog, som hans stammende læber forgæves søgte at udtrykke i ord.

"Er det også sandt?" sagde han. "Tør jeg vove at komme?"

Hun rakte ham sin lille, hvide hånd, smilede og sagde: "Har jeg ikke sagt det – kom, når I vil, jeg venter og jeg tror!"

"Og jeg kommer som den vantro apostel for at se, før jeg tror!" Han bøjede sig ned og kyssede sømmen af hendes kjole.

"O, rejs Eder," sagde hun rødmende. "I må ikke knæle for mig."

"Jeg har dog længe ønsket mig denne plads foran Eder. Her er jeg nu, jeg ser Eder igen. Det er de samme øjne, det samme rørende udtryk. Hvor er I dog henrivende og dejlig. O! Hvor

megen lykke har jeg tabt, hvor mange af disse friske smil har jeg ikke mistet ved at blive så længe borte."

"Trøst Eder!" sagde hun med et barns naturlighed og ynde. "I har intet mistet. Jeg har gemt alt det gode, jeg besad, til Eder. Mens I var borte, kunne jeg jo heller ikke smile."

Hun lagde sin hånd på hans skulder, lænede sig mod ham, som om dette fine legeme, træt af at kæmpe, ikke havde kraft til at holde sig oprejst længere.

Viffert stod noget borte, tilsyneladende ivrigt beskæftiget med at grave en rende i jorden til de nye blomsterløg.

"I måtte komme," hviskede hun, "tidlig eller silde, det troede jeg vist. Jeg ville blot fremskynde denne time, derfor fik jeg broder Viffert til at gå med bud til Eder."

"Jeg har været syg," sagde han.

"Jeg ved det," svarede hun med en stemme, som forrådte al den deltagelse, hun følte. "Jeg har lidt lige så meget derved som I. Men det var dog ikke grunden til, at I tøvede så længe. Lad os tale uforbeholdent. Se Eder om, aftenen er tavs og stille, vi har kun vore hjerter til vidner for os."

"Og munken derhenne?"

"Ja, og munken, den mest trofaste og hengivne af alle, ham, der kom til hjælp, da sorgen bøjede mig. Ham, der altid har bragt mig råd og trøst og lykke."

"Han har altså været en bedre ven end jeg, der kun bragte sorg, hvor jeg gerne ville bringe glæde. – Det skal I dog vide," vedblev han og greb hendes varme og skælvende hånd, "at fra den dag, jeg helligede Eder mit liv, har hver en tanke og hvert et slag af mit hjerte kun været for Eder."

Hendes klare og uskyldige øjne dvælede på ham og søgte ikke at skjule glæden over den beundring, de læste. "Sig det igen," sagde hun med et lykkeligt smil. "Jeg behøver da aldrig mere at tvivle eller være bange og sørge, når vi skilles. I vil blive ved at tænke på mig, som jeg på Eder. I vil ikke glemme mig for andre, der måske er bedre og skønnere end jeg? – I at holde af Eder vil ingen af dem alle være min overmand, det ved jeg, det føler jeg," føjede hun til og lagde hånden på sit hjerte.

I dette øjeblik gik havedøren op, ridder Casper og hans søster viste sig i den. De så Gerda, der lænede sig til Jørgen Grams skulder og ham med armen slynget om hendes liv, mens han holdt hendes ene hånd i sin. Begge tav, Gerdas blik hvilede på Jørgen. Ingen af dem anede ridderens komme, før han trådte frem for dem og med en stemme, som skælvede, og et blik, som funklede af harme, udbrød:

"Hvad går her for sig?"

Jørgen Gram slap Gerda, han stod et øjeblik ligesom bedøvet, derpå hævede han sit hoved, og hans skikkelse, som for nylig havde været bøjet foran hende, blev højere og mere stolt, idet han vendte sig mod Casper Gylding og sagde "Jeg elsker frøken Gerda."

"I elsker hende?" gentog ridderen, "og det vover I at sige mig!"

"Hvorfor skulle jeg ikke vove det?" svarede Jørgen. "Det er en adelsmand af god byrd, som gør Eder denne tilståelse. Måtte I desuden ikke være forberedt på, at det ville ske? I førte mig jo selv i hendes selskab, sidst i Viborg. Hvilken anden følelse end kærlighed skulle hun vel kunne vække?"

"Og hvad har min datter svaret Eder?"

"Eders datter? I mener vist frøken Laxmand. Hun lyttede til min bøn, hun smilede til mit håb, hun lovede at blive mig en nådig herskerinde."

Den sidste rest af selvbeherskelse syntes efter denne udtalelse at forsvinde hos ridderen. Farverne i hans rynkede kinder gik over til en gullig bleghed, idet han trådte nærmere mod Jørgen Gram og fortsatte:

"Nu ja! Denne dame er frøken Laxmand. Jeg tog hende i mit hus, da der ikke var givet hende bedre vilkår, jeg vågede og værnede om hende. Hvis jeg ikke har gjort nok, ligger det kun i mangel på evne, ikke på vilje. Jeg er hendes formynder, og som sådan spørger jeg Eder, med hvad ret I vover at benytte min fravær til at trænge herind og lokke dette unge, uerfarne barn med elskovsord og løfter?"

"Hr. Casper Gylding!" sagde Jørgen mild og rolig, "I har ret til at gøre mig dette spørgsmål, og jeg skal svare Eder. Hvad jeg vil, det ved I, men der bør ikke hvile nogen skygge på Eders myndling. Jeg kommer her i aften og bejler til den ære at blive frøken Laxmands ægtefælle. Jeg lægger en adelsmands kærlighed og troskab for Eders fødder, nej, for hendes, jeg vil vie hende mit liv, frede og våge over hende, som I har gjort. Jeg vil gøre hende til en lykkelig hustru! Jeg siger, at jeg *vil*, fordi jeg ikke tror, at skæbnen er stærkere end mit forsæt eller større end min hengivenhed."

Viffert Vendelbo havde forladt sit arbejde ved blomsterbedet og nærmet sig de talende. Han stod og støttede sig til spaden. Mens ridderen betænkte sig på svar, udbrød han:

"Hvis jeg må sige min mening, synes mig, hr. Jørgen Gram har valgt en sær ubelejlig stund til at fremkomme med sit

ærinde."

"Ja, ikke sandt!" sagde Casper, glad over denne støtte. "Det er tid nu til at klæde sig i rustning og plade, til at gå sammen i råd og dåd og værge for sin ret, men ikke til at bejle."

"Jeg mener ikke det," sagde munken, "men ridder Gyldings sind er forstemt i disse dage. Han har fristet et stort tab, idet en listig tyv berøvede ham næsten alt, hvad han ejede i klenodier og rede penge."

"Det har jeg hørt tale om," sagde Jørgen Gram, "og jeg tager meget del i Eders ulykke."

"Ja, dersom det beroede på deltagelse," svarede Casper, "så har jeg modtaget mange forsikringer om dette i denne tid, men der skal mere til. Forstod jeg Eder ellers ret, så lovede I for nylig, at I ville gøre alt for at kunne kalde Gerda Eders, ikke sandt?"

"Jeg vil gøre alt, hvad der er en mand muligt," sagde Gram, "endog friste det umulige. Tvivler I måske derom?"

"På ingen måde," svarede ridder Casper. "Jeg spørger kun, og I svarer. Nu vil jeg meddele Eder, at det tab, den kære broder Viffert omtalte, ikke blot berører mig, men også Gerda. Så handl da for hende, søg og forsk, skaf os det røvede skrin tilbage. Det er ikke umuligheder, jeg forlanger. Vildttyven, som tog det, holder sig skjult her i egnen. I går har de set ham nede mellem Skørping og Gravlev. Hans kvinde bor inde bag skoven. Hendes ene barn, som jeg holdt fanget heroppe, døde i fangehullet, det andet har jeg givet hende tilbage igen. Manden besøger dem af og til i smug. I er yngre end jeg, og jeg holder mig til Eders løfte. Det er for Gerda, I virker."

Jørgen Gram fattede ikke straks, at der lå en fælde i Casper Gyldings ord, skønt dennes tvetydige smil varslede derom. Hans åbne og ærlige natur var hævet over enhver mistanke. Det, at Gerda blev nævnt i forbindelse med skatten, var nok for ham, og han svarede:

"I har gjort vel i at stole på mit ord, hr. ridder Gylding! Jeg vil bringe Eder manden eller skatten tilbage, hvis der er nogen mulighed for det."

"Det lover I?"

"Det lover jeg! Men når det er sket, hvad så?"

"Så synes mig, det er tidsnok at tale om resten."

"Nej, det er ikke rigtigt. Jeg har givet mit løfte, I må give Eders. Jeg forlanger intet for at virke for frøken Gerda. Hun behøver min hjælp, har I sagt, og jeg bringer den, det er, som det skal være. Men skatten er også Eders. Hvad vil I give mig til gengæld, når jeg bringer Eders klenodier tilbage?"

"Plejer I da at lade Eder betale for de tjenester, I yder?"

"Nej, men jeg plejer at få svar på mit spørgsmål, det har I endnu ikke givet. Lad os komme tilbage til mit ærinde – jeg bejler til frøken Gerdas hånd, jeg bad om Eders samtykke. Vil I give mig det den dag, jeg bringer Eders skat tilbage?"

Dette spørgsmål var affattet i en så bestemt form, at Gylding ikke længere kunne undslå sig for at svare. Imidlertid syntes han dog at fordybe sig i en tankefuld overvejelse.

"Frøken Laxmand har andre frænder, hvis mening også må høres. Hendes moder lever endnu."

"Jørgen Gram har hendes moders samtykke," bemærkede gråbrødremunken.

Gerda så på ham, en levende glæde afspejlede sig i hendes træk, denne udtalelse var det første bevis, Viffert under samtalen havde givet på, at han stod hende bi. Hun begreb ikke, hvad han for nylig mente, da han syntes at bebrejde Jørgen Gram, at han var kommet. Det varede i det hele taget længe, inden hun fuldkommen lærte at forstå munken.

"Hvad svarer I mig?" spurgte Jørgen.

Fru Mette bøjede sig over mod sin broder og hviskede: "Sig kun ja, sig ja! Du skal senere få at vide hvorfor."

"Hvis I bringer mig skatten, så har I gjort mit plejebarn en stor tjeneste," sagde Gylding, "det kan ikke nægtes, og jeg vil da gengælde Eder så godt, jeg kan, og fremme Eders ønske."

"Det er afgjort?"

"Ja, når I har opfyldt Eders løfte."

"Nu vil jeg også afgive et løfte," sagde munken. "Jeg følger med Jørgen Gram og hjælper ham at søge, hvis han synes om det."

"I!" udbrød Casper. "Hvad vil de sige til det i klostret?"

"Jeg tror, de bliver glade over at slippe mig," svarede Viffert. "Jeg har længe følt, at jeg ikke var rigtig skikket for det munkeliv, det mente de andre også. De brugte mig kun til at gå ærinder i byen og til at skrive i bogen for byfogeden i Ålborg, det er jeg nu alt sammen ked af. Der står strenge tider for døren, en mand kan i disse dage gøre mere nytte på ryggen af en hest og med værge i hånd, end ved at sidde og læse messer."

"Så meget des bedre," svarede Casper Gylding, "det må I om. – Efter hvad der nu er sagt, antager jeg ikke, vi har mere at forhandle om i aften," tilføjede han, henvendt mod Gram.

"Nej! Ikke mere om denne sag," svarede Jørgen. "Nu kommer jeg som en fremmed til Eders dør og banker på og siger: Dagen hælder og solen går i bjerge, giv Eders gæst husly til i morgen. Når I engang besøger mig, skal I finde døren åben."

Ridderen måtte gøre en dyd af nødvendigheden og svarede: "Så følg med op, på Tranders har vi også åbne døre for dem, der ønske at gæste os."

Jørgen Gram så på Gerda, hun smilede og vidste bedst, hvor få der kom for at gæste Casper Gylding. Fru Mette havde holdt sig tavs under denne samtale. Hendes øjne veg ikke fra Jørgen, hendes ansigt udtrykte en levende glæde. Begyndte det ikke at opfylde, hvad spåkvinden den aften havde forudsagt hende? Der skulle komme en fremmed i en rød hue, Jørgens baret var rigtig nok sort, men der sad en rød fjer i den, det var omtrent det samme. Han skulle være lys, havde Ane Jost sagt, og Jørgen Gram var mørk, men han havde en lyseblå kappe på. Det var afgjort, Jørgen Gram var frelseren, hun ventede.

Idet de forlod haven, standsede Casper Gylding og sagde:

"Men Gerda har endnu ikke udtalt sig. Hvad siger du til alt dette?"

"Jo," svarede Gerda og rakte Jørgen hånden. "Jeg har allerede sagt min mening. Hr. Gram kender den: Jeg tror og jeg venter!"

Jørgens tak lå i hans strålende øjne.

10. Et blad af Danmarks historie

Omtrent på samme tid som disse fredelige løfter blev givet på Tranders, samledes en skare prælater og adelsmænd i Viborg og udvekslede løfter af en truende og langt mere omfattende natur. Anledningen var denne:

I slutningen af året 1522 havde kong Kristian sammenkaldt adel og gejstlighed til en rigsdag i Kalundborg for at rådslå med dem om nye skatter og pålæg. De indbudte undskyldte sig med den sene årstid og mødte ikke. Kongen berammede så en ny herredag i Århus på Sankt Sebasts dag, den 20. januar. Selv rejste han straks over til Jylland. Rygtet fortalte, at hans bødler fulgte med ham, forklædte som drabanter, og at han havde ladet smede en mængde jernlænker, "af dem, man hænger folk i." Kort sagt, adel og gejstlighed frygtede for, at kongen enten forberedte et lignende herredømme som det, der to år i forvejen havde fundet sted i Stockholm, eller at de ved omstændighedernes magt skulle blive tvunget til at gå ind på de vilkår, han foreskrev dem. Nu underkaster man sig vel magten, når det ikke kan være anderledes, men er dog altid tilbøjelig til at bryde lænken, hvor lejlighed gives, og denne syntes endelig at være kommet.

Kristian den Anden var hadet af alle – det var ikke en faders regimente, han førte. Den hånd, han strakte over landet, var knyttet og truende, i hånden sad et sværd, som dryppede af blod, han lænede sig til en galge. Man frygtede omsider lige meget hans gunst og hans unåde. Ingen kunne vide, hvornår den første endte og den sidste begyndte.

I denne nød gik der hemmelig bud fra gård til gård i Jylland, som vi lige hørte omtale af Viffert Vendelbo. Bisper og herremænd stævnede hinanden til at samles i Viborg. Alle mødte, og efter en stormfuld rådslagning opsatte hr. Stygge til Børglum et brev, som enhver af de tilstedeværende måtte underskrive, og hvor de opsagde kong Kristian den Anden deres troskab og hjælp i betragtning af alle de ulykker, han havde bragt over landet. Dette brev blev tillige med en afskrift givet til landsdommer Mogens Munk, herre til Volstrup og Palsgård, for at han skulle drage ned til Husum i Slesvig, hvor hertug Frederik, kongens farbroder, opholdt sig, underrette ham om, hvad der var sket, og tilbyde hertugen Danmarks krone. Munk rejste.

Mens dette foregik i Viborg, var kong Kristian kommet til Vejle med et stort følge af drabanter og soldater. Han tog ind i borgermesterens gård, lige overfor Sortebrødreklostret, hvor nu bytorvet er. En aften meldte drabanten en adelsmand, som var kommet nordfra og udbad sig den ære at hilse på Hans Nåde. Adelsmanden var Mogens Munk. Han blev modtaget med megen velvilje. Kongen beholdt ham hos sig hele aftenen, spurgte ham om målet for hans rejse og forlangte derefter at høre Munks mening om stemningen blandt den jyske adel. Munks svar blev givet med al den varsomhed, sagen krævede. Han omtalte det tryk, der hvilede på herrestanden, som havde mistet sine folk og heste i den lange svenskefejde, og at bønderne var så højt beskattet, at ethvert yderligere pålæg forekom ham umuligt. I aftenens løb faldt samtalen også på jagten. Det var ved denne lejlighed, kongen bad herremanden om at forære ham en god rævemynde, hvilket Munk lovede.

Først sent tog han afsked og gik fra kongens gård ned til stranden, ombord i en båd, der førte ham ud af fjorden. Fire dage efter var han i Husum hos hertug Frederik og røgtede sit ærinde for ham.

Næste morgen gik en af pagerne ind til kongen og sagde: "Den fremmede, som var her i aftes, har glemt sin ene handske. Der ligger et forseglet brev i den."

Kongen brød brevet: *Adelens opsigelse*. Læste det igen og igen, bøjede sit hoved og råbte:

"Guds dros! Den herremand har rigtig nok givet mig den rævemynde, som han lovede!"

Fra nu af var kong Kristians mod brudt, alle den sidste tids ulykker havde omsider bøjet ham, gjort ham rådvild og vaklende. Forstemt og sygelig drog han ned til Kolding og rådslog med Oluf Rosenkrands, Mogens Bilde og den trofaste Mogens Gøe. Hver af de tre herrer gav ham sit særskilte råd. Kongen fulgte intet af dem, skrev i stedet derfor et ydmygt brev til adelen i Viborg, hvor han lovede i fremtiden at føre et bedre regimente, at købe aflad i Rom for blodbadet i Stockholm, at give gods og gaver til hellige steder og afbøde den uret, han havde begået mod de dømtes slægt og venner. På alle disse fromme løfter svarede adelen kort og fyndigt, at kongens misgerninger var åbenbare for alverden, han havde mistet sin ret til riget. De havde nu set sig om efter en anden herre.

Med dette budskab drog kongen til Fyn, hvor han havde samlet en hob tyske lejetropper under grev Eide von der Hoye. Her stævnede han adel og almue til at møde i Odense og lod sig hylde på ny. En lignende hylding fandt kort efter sted i Sjælland

og Skåne. Derefter indesluttede han sig i København og gav en adelsmand, Henrik Gøe, befaling over slottet.

Sådan gik en kostbar tid bort for ham i uvirksomhed, mens hans fjender handlede. Han traf beslutninger og tøvede med at udføre dem, han gav befalinger og brød dem selv. Han, der i det mindste altid før havde haft en fast og bestemt vilje, skønt han kun sjældent valgte heldige midler til at sætte den i gennem, var nu rådvild, ubestemt, en fjer i vinden, som tilfældet kastede hvorhen det ville. Hvis råd skulle han desuden følge? Det er det uheldige for den, der i livets medbør ikke har forstået at skaffe sig venner, at ulykken enten fjerner alle fra ham, eller at han selv ikke stoler på dem, der rækker ham hånden.

Han havde dog en ven, eller rettere veninde, moder Sigbrit. Hun var hans selskab, hans trøsterinde. Men i ingen af disse egenskaber magtede hun nu at tilfredsstille ham. Hendes person mindede om fortiden, om Dyveke, og Dyveke lå forgivet i sin kiste. Sigbrits trøst til kongen har fundet et betegnende udtryk i det løfte, hun engang gav ham: "Kan I ikke blive konge i Danmark, så skal I blive borgermester i Amsterdam."

Han havde oftere lyttet til lidenskabernes end til fornuftens råd, det begræd han nu. At han i sin ulykke bestandig havde haft en skytsånd ved sin side, en tro, hengiven hustru, når hun blot fik lov til at være det, begreb han først senere, da nøden blev større. Da den var allerstørst, og hun havde grædt alle sine tårer, tømt alle sit hjertes bønner for at skaffe den forladte konge hjælp og understøttelse hos hendes mægtige frænder, lukkede sorgen hendes øjne i nød og savn.

Da var hun tre og tyve år gammel.

Mens Kristian den Anden sad i uvirksomhed på Københavns slot, fortsatte adelen i Jylland det begyndte værk, flere og flere sluttede sig til den. Hertug Frederik drog til Viborg med et glimrende følge af tyske herremænd og lod sig hylde på tinget. Der gik brev og bud til kirkestævne og herredsting, at hver mand over atten år skulle væbne sig og hjælpe til at sikre den nye konges ret. Det vil sige, besejre den del af herremænd, borgere og almue, som vedblev at holde med kong Kristian. Da kom de frem for lyset, disse ubemærkede, der hidtil til stadighed havde arbejdet i stilhed. Det myldrede på veje og gader af borgere og bønder, som myrer fra en tue. Adelen rustede sig også. Enhver ville fiske i de oprørte vande.

Man kendte dengang kun kærlighed til kongen, til føreren, et forhold som barnets til faderen. Kærlighed til fædrelandet vågnede først senere. Den forberedtes nu for borger og bonde, til den manddomsalder, hvor de følte sig frigjorte for lænken, ligeberettiget med alle andre. Endnu havde den menige kun pligter, ingen rettigheder. Der groede kun svøber for ham i Danmark, ingen frugter, hvordan skulle han da kunne elske det? Til kamp og fejde stod dog alles længsel. For den fattige var krigen vinding, for den ærgerrige hæder og for trællen frihed. Frihed? – Eller forandring, måske blot en ny lænke, men dog forandring.

Da foråret kom og lærkerne sang, var der altså kamp i landet.

11. Jagten efter Dalby Bjørn

En formiddag i marts måned 1523 kom en skare ryttere, tolv i alt, ridende ud fra skovvejen, der fører fra landsbyen Viuf opad mod Vejle. Anføreren, som red foran toget, bar et brystharnisk over sin våbenkjole, hans hjelm med det opslagne gitter og fjerbusken betegnede ham som adelsmand. Hans hest havde et hovedstykke af flettet jerntråd, hvorfra der ragede en pig frem i panden. Efter ham kom tre andre herrer, klædte hver i sin farve og væbnede omtrent på samme måde som anføreren. Den yngste af dem var Jørgen Gram fra Havbro, Viffert Vendelbo red ved hans side.

Skaren, der fulgte efter i nogle skridts afstand, bar brystplade, kofte og glatte jernhatte, som gik et godt stykke ned over skulderen og kaldtes stormhatte, fordi de ved storm på fæstninger beskyttede mod de brændende og kogende ting, de belejrede hældte ud over angriberne. Denne skares ensartede og ringere våben bestod af spyd, jernsværd eller langskaftede skægøkser og en låsbue over ryggen.

Rytternes heste gik i langsom skridtgang. Jorden var opblødt af forårsregnen og på flere steder gennemskåret af små vandstrømme, som styrtede ned fra skovbakkerne på siderne. Af og til spærrede også et væltet træ eller de nedblæste grene vejens bredde og dannede derved naturlige forhugninger, som ville være kommet en angriber til gode. Der var en vis mistænksom forsigtighed synlig i dette ridt. Ingen af mændene talte, alles blikke fulgte træerne, som stod på begge sider af vejen. Enhver spejdede og forskede, som om man ventede at se en hidtil usynlig fjende trænge ud af tykningen. Lidt efter blev

vejen lysere, en åben mark viste sig foran, solen skinnede ned mellem træerne, de strammede tøjler slappedes, faren lod til at være forbi.

Mens adelsmændene og deres våbendygtige mandskab drog ud for at forene sig med hertug Frederik, som havde samlet en hær på sletterne ved Kolding under Johan Rantzaus befaling, stod gårdene tomme eller under utilstrækkelig bevogtning. Sikkerhed og ret lå i denne fejdes tid kun i den væbnede arm, for eller mod kong Kristian hed det, men dette feltråb tjente tillige som skjul for privat hævn. Endnu hyppigere benyttedes det af lovløse skarer, der førte krigen for egen regning, og som i landets almindelige nød kun tænkte på den, de selv havde lidt, og på at benytte det gunstige øjeblik.

I den skovrige del af Jylland mellem Vejle og Skanderborg havde en af disse bander fået tilhold og øvet en virksomhed, der gjorde den frygtet overalt. Anføreren gik under navnet Bjørnen fra Dalby. Ingen vidste rigtig, hvem han var, eller hvor han kom fra. Selv kaldte han sig kong Kristians stridsmand og gjorde sig med dette løsen til herre over alle veje. Undertiden standsede han også de skarer, som drog ned til hæren ved Kolding, og plyndrede dem, til andre tider gik det ud over de forladte gårde. Han slog ned som en haglbyge, forsvandt igen, og lod som haglbygen bestandig sit spor tilbage på stedet, hvor han havde hærget. Hvad der befæstede hans magt og gav hans strejftog et vist lovlighedens præg, var, at de enkelte adelsmænd, som endnu holdt med den ulykkelige konge, ikke forsmåede hans hjælp til deres egen beskyttelse, og at bymændene og almuen, som også stod på Kristians side, ydede ham deres hjælp og

bistand, når han trængte til et skjul, eller forenede sig med ham til fælles angreb på de befæstede gårde.

For få uger siden havde han stormet Sellerup Hovgaard, mens ejeren, hr. Anders Lindenov, var nede ved lejren. Den nat gik det ud over rustkammeret og vinkælderen; i det første væbnede Dalby Bjørn sine mænd, i den sidste drak han dem berusede. Derefter sønderslog de fadene og satte ridefogeden, hovfolkenes svøbe, op på træhesten med store lodder om fødderne og lod ham hænge der, til folk den næste morgen fandt ham død.

Efter at "Kongens Stridsmand" havde udført denne bedrift, forlod han gården og ridsede ude på den yderste port sit mærke, en figur, som man kunne antage for en galge, hvis ikke fribytteren selv havde forklaret, at den skulle betyde en bjørn.

Første gang denne røvers adfærd kom feltherren Johan Rantzau for øre, fortrak hans barske ansigt sig til et uheldvarslende smil.

"Vent blot lidt," sagde han, "så skal vi få den bjørn op at danse."

Da der kom bud ned til lejren om overfaldet på Sellerup Hovgaard, smilede han atter og sagde: "Nu skal vi lægge en mundkurv på bjørnen."

Morgenen efter udsendte han en spejder og lod ved dennes tilbagekomst trommen røre for at kundgøre, at feltherren behøvede nogle modige mænd til at foretage en lille rejse, hvem der ville, kunne melde sig. Hele lejren kom i bevægelse. Da Rantzau trådte ud af det lille bondehus, han havde gjort til sin bolig, så han en talrig skare adelsmænd opstillet i en række, alle ventende, alle ivrige efter at gøre sig bemærkede af ham.

Feltherren hilste og udbrød: "Det vidste jeg nok. Jeg behøver fire mand, og I er firsindstyve – kast nu lod og se, hvem det træffer."

Der blev da samlet navne i en hjelm, og blandt de udvalgte traf loddet også Jørgen Gram til Havbro. Rantzau gik hen til dem og sagde: "Den ældste af jer er hr. Eggert Bugge, en gammel, erfaren mand, han skal være anfører, I andre skal lyde ham i alt. Enhver af Eder tager to mand med sig. Når det i morgen gryr ad dag, griber I denne Dalby Bjørn til mig. Min spejder beretter med sikkerhed, at han har sit tilhold oppe i Grundet Skov. Dermed Gud befalet!"

Efter disse ord hilste Johan Rantzau og trak sig tilbage til sin bolig. Lidt efter så man Viffert Vendelbo gå ind til ham. Hvad de talte om, blev en hemmelighed for alle, men Viffert vendte tilbage med feltherrens tilladelse til at ledsage toget.

Aftenen og en del af natten tilbragte adelsmændene i et lystigt drikkelag, og næste morgen i dagningen drog de udvalgte bort fra lejren, tolv i tallet. Det var dem, der red ud af skoven på den side af landsbyen Viuf.

Da Eggert Bugge kom ind på den åbne mark, holdt han stille på en lille høj, hvorfra han kunne overse hele sletten. Foran ham lå i en afstand af en halv fjerdingvej et nyt skovstykke, til venstre hævede sig Høyens kirketårn med sit blålige tegltag, der glinsede i sollyset. Endnu længere tilbage mødte øjet en mørk kreds, der betegnede de store skove, som skjulte Vejle by og fjorden, som fører til den. Klokken slog ti, endnu havde ingen hændelse afbrudt rytternes ridt, men det var også først på den anden side byen, de ventede at træffe fribytteren.

"Lad os kun give os stunder," sagde gamle hr. Bugge. "Vi rider i skridtgang gennem skoven og bruge øjne og øren på bedste

måde. Forsigtighed skader ingen."

Han ville atter sætte sin hest i bevægelse, da der i nogen afstand hørtes en svag og klynkende lyd, som om et menneske våndede sig. En af rytterne red efter lyden. Han fandt en mand, indsvøbt i en kappe, lænet tilbage mod gærdet.

"Hvad fattes dig?" spurgte rytteren.

"Gud bedre det," svarede manden, "Jeg er ilde faren. Den Bjørn fra Dalby kom til mit hus i går nat, overfaldt og plyndrede os, og da jeg værgede mig så godt, jeg kunne, stak han mig gennem min skulder, så kniven kom ud på den anden side. Her kan I se hans mærke." Under disse ord slog han kappen til side og pegede på et blodigt bind, som han bar over skulderen og den ene arm. Idet kappen gled til side, kom tillige en lang og bred kniv til syne, som han bar i bæltet.

"Hvor hører du hjemme?" spurgte Eggert Bugge, som kom ridende hen til stedet.

"Oppe ved Greis mølle, på den anden side Vejle," svarede manden med svag røst, "men nu hører jeg vist snart hjemme i himmerig, for jeg kan ikke mere. Kone og barn løb deres vej ud i heden, dem får jeg ikke mere at se i denne verden. Jeg selv ville ned til hr. Rantzau og klage min nød for ham, men så vidt når jeg ikke. Jeg må ligge her på marken og dø uden skrifte og forladelse."

Der var noget i mandens ansigt, i det listige udtryk af hans små og stikkende øjne, som gjorde Eggert Bugge mistroisk.

"Du behøver ikke at drage ned til feltherren," sagde han. "Betro mig dit ærinde, så skal jeg røgte det for dig."

"Mit ærinde er blot, at nogen vil hjælpe mig til at komme den slemme Dalby Bjørn til livs, så jeg kan få ham undlivet, før jeg

lægger mig til at dø."

"Ved du, hvor han har sit tilhold nu?" spurgte Eggert.

"Oppe i Grundet Skove, der går de og svirer, så lang dagen er, og nu ligger de vist og gør nar ad mig, da jeg ikke kunne værge mig bedre."

"Kan du følge med og vise os vej til ham?"

"Å, Gud hjælpe mig, stakkels mand! Jeg magter næppe at stå oprejst, og mit sår værker som den slemme syge, så snart jeg flytter foden."

"Prøv på det," sagde den gamle ridder, "måske går det bedre, end du tror."

Manden rejste sig, vaklede og faldt tilbage igen, idet han sagde: "Nej! Jeg vidste det nok, jeg kommer aldrig mere til at gå i denne verden, det er, som alle de små ben inden i mig var oversavede, men hvis nådigherren vil lade mig sidde op hos en af rytterne, tænker jeg nok, jeg skal kunne holde mig fast, hvis I ikke ride alt for stærkt."

Eggert vinkede ad en rytter. "Lad ham sidde op bag dig," hviskede han, "din kammerat holder vågent øje med ham. Gør han tegn til at smutte fra jer, stikker l ham ned."

Rytteren rakte hånden til den sårede, som krøb op bag på hesten med mindre anstrengelse, end man skulle have troet. Derefter satte toget sig atter i bevægelse og red i skridtgang ned mod Vejle.

Et stykke overfor den næste skovstrækning begyndte den ukendte pludselig at stønne og vånde sig. Bugge red hen til ham og så ham sidde vaklende og sammensunken på hesten.

"Nu er det vist på det yderste," hviskede han. "Alting bliver sort for mine øjne. Bare jeg kunne få fat på en god munk til at

skrifte mine synder for, før jeg går til himmerig."

Denne gang troede Eggert på hans lidende tilstand. Mandens ansigt syntes at være blegere end før. Imidlertid var det ham af stor vigtighed at benytte det givne tilfælde og skaffe sig en vejviser til Bjørnens skjulested.

"Prøv at holde ud lidt endnu," sagde han. "Når vi kommer til byen, skal du få lov at hvile dig, inden vi drager videre. Kan du føre os til Dalby Bjørns smuthul, er der desuden en god belønning at tjene."

"Hvad bryder jeg mig om belønning!" svarede den sårede. "Jeg tænker kun på at frelse min syndige sjæl. Det eneste skulle da være, om nådigherren vil bekoste mig begravet oppe i Thisted. Jeg har en moster på kirkegården der, og jeg ville gerne ligge ved hendes side."

"Du skal blive begravet hos din moster i Thisted," sagde Bugge, "det kan du stole på."

"I Guds navn da!" sagde manden. "Lad os se, hvad vi kan gøre."

Nu red de op gennem bakkerne ved Pedersholm, nedenfor lå Vejle by med sine humlehaver og den bugtende å, hvis små, krusede bølger glimrede i det klare solskin som flydende ild. Her begyndte vejviseren atter at stønne og bede om at få høvedsmanden i tale.

"Nådigherren må endelig ikke tage mig det ilde op," sagde han, "men siden I er så god mod mig, vil jeg dog hellere begraves oppe i Fladstrand, der ligger hele min øvrige familie, under den skønne ligsten, som I måske nok har set, lige indenfor kirkemuren."

"Du skal blive begravet i Fladstrand," svarede Bugge. "Er du så fornøjet?"

"Ja, det er jeg, især hvis der kan blive råd til et kønt, lille kors over mig med tre englehoveder i, men måske det er lovlig meget at forlange?"

"Du skal også få korset. Lad os nu blot se til at komme videre."

Det sidste løfte lod til at virke i høj grad oplivende på den sårede, han stønnede ikke mere og tålte også, at de red lidt hurtigere.

Vejle by endte dengang omtrent ved Midtåen, over hvilken der gik en smal træbro. De sidste huse lå halvt skjulte mellem en række indhegnede humlehaver, udenfor disse begyndte en sid slette, som fjorden og åen fra Haraldskærs enge aldeles oversvømmede. Åen selv var bred og dyb. For at komme over den havde borgerne ladet gøre en flydebro af sammentømrede planker og spændt et tov i omtrent to alens højde over vandet fra bred til bred mellem to træstubbe. Når nogen ville over, tog færgemanden fat i tovet og halede færgen langs med dette, fra den ene ende til den anden.

I byen holdt Eggert Bugge og hans mænd rast hos sortebrødrene på torvet. Hestene blev fodret og vandet, imidlertid lå vejviseren inde i stalden på en bunke halm. En af svendene havde befaling at holde vagt over ham. Da ridderen lidt efter middag ville drage bort, kom en adelsmand med tre bevæbnede ryttere ridende op ad gaden. Det var hr. Anders Friis fra Haraldskær, som, i begreb med at drage ned til lejren, ikke var nået længere end til Vejle, hvor han i de sidste dage havde gjort sig til gode i herberget. Efter at Eggert Bugge havde

betroet ham rejsens mål, fik Anders Friis lyst til at drage med. Således blev de nu seksten i tallet.

Vejviseren havde imidlertid fået et nyt bind lagt om den sårede skulder. Han syntes nu at befinde sig langt bedre end før og forsikrede svenden, at Eggerts løfte om korset og de tre englehoveder næsten havde gjort ham rask igen. Da han så Anders Friis og hans mænd slutte sig til toget, udbrød han: "Nu bliver vi snart lovlig mange."

"Jo flere desto bedre," svarede Bugge.

"Jeg mener kun, at færgen ikke kan bære flere end seks mand ad gangen."

"Så sætter vi over i tre hold."

"Ja, det kan også gå, men hvis nådigherren ville følge mit råd, så lod I Eders heste blive her i herberget, til I kommer tilbage. Hvad vil I gøre med dem derovre? Vejen til Dalby Bjørn går gennem skov og krat. Man kan krybe til hans smuthul, men ikke ride til det."

Eggert stod lidt og betænkte sig. Alt, hvad den fremmede mand sagde, var yderst fornuftigt, men han fæstede nu en gang ikke rigtig lid til ham.

"Tag sadler og dækkener af," sagde han, "lad så en af folkene svømme hestene over vandet og vente med dem på den anden side, til vi kommer efter dem." Hans befaling blev udført, derpå gik han ned til åen, i spidsen for toget.

Flydebroen lå bundet ovre på den modsatte bred. Vejviseren stak sine fingre i munden og udstødte en gennemtrængende piben, som gav genlyd ovre mellem skovbakkerne.

"Hvad skal det betyde?" spurgte Bugge.

"Jeg kalder på færgemanden, han ligger vist og sover til middag inde i sin bod. Det kan vare til i aften, inden den dovne knægt viser sig, og vi har ingen tid at spilde."

Færgemanden kom straks efter ned til broen og trak den over. Eggert Bugge og syv mand steg ud på den. De tilbageblevne skulle vente til næste gang sammen med hestenes tøj. Vejviseren fulgte med Eggert. Han sad på flydebroen med ryggen vendt mod stedet, de nærmede sig til, han holdt sin ene hånd ned i vandet og lod skumstriberne, som dannedes på begge sider af fartøjet, strømme ind mellem de åbne fingre. Der var noget så sorgløst i hele hans adfærd, at det måtte indgyde enhver tillid, men Bugge vedblev at nære sine tvivl. Da de nåede den modsatte bred, kaldte han på de andre og sagde:

"Hold øje med manden der, mens vi venter på de andre."

Vejviseren hørte et hvert ord. Han så op på Eggert, smilte og sagde:

"Jeg løber ikke bort. I kan stole på, jeg skal blive her lige så længe som nogen af Eder. I glemmer nok, at jeg må gøre mig fortjent til min begravelse og det lille kors med de tre engle på."

"Det lader ikke til, at du behøver at blive begravet med det første."

"Det kan godt være, I har ret, nådige herre. Jeg tror det næsten selv. Måske har jeg lidt endnu at bestille i denne syndige verden."

Rytterne, som svømmede over med de sammenkoblede heste, havde nået land, endnu før ridderne steg op fra flydebroen. Færgemanden trak sit fartøj tilbage igen for at hente de tilbageblevne. Eggert Bugge skyndte på ham.

Vejviseren sad på jorden og lænede sig op mod en træstub, et skridt fra ham stod hans bevogter med spyddet i armen.

Fra stedet, hvor de landede, gik vejen op til skoven. Den sumpede bund var forhøjet med afhugget kvas og lyng, hvorover der var lagt et lag græstørv. Idet vejen fulgte forhøjningerne på sletten, snoede den sig gennem et krat af ellebuske, ranker og pil, som først ophørte inde ved bakkerne, hvor egeskoven begyndte.

"Hvor er det så, han holder sig skjult, den Dalby Bjørn?" spurgte Bugge.

"Deroppe!" svarede vejviseren og pegede, uden at vende sig, med tommelfingeren over skulderen mod bakkerne ved Grundet. "Men tror nu nådigherren også, at han giver sig fortabt uden først at værge sig lidt? Jeg kan vise Eder vej til ham, men jeg kan ikke gribe ham."

"Det gøres heller ikke nødigt," svarede Bugge. "Vi er seksten væbnede mænd til stede, mon der skulle behøves flere?"

"Ja, de er seksten, men da han kom til mit hus forrige aften, talte jeg hen ved to snese, der kaldte ham for herre."

"Sammenløbet pak, som ikke forstår at føre en klinge!"

"Derfor bruger de den heller ikke. De hjælper sig så godt de kan med forke og plejle."

"Men vi må have lanser."

"Ja, det er også sandt," svarede manden. "I har Eders lanser, det tænkte jeg ikke på!"

Efter disse ord syntes han at henfalde i betragtning over tre mænd, som kom til syne oppe på skovvejen. Den ene af dem bar en lang stang med en halmvisk på enden, som han satte til jorden, mens hans to ledsagere udstødte en hul og langtrukken

tone af et kohorn, de havde i hånden. Ekkoet heraf var endnu ikke døet hen, før der viste sig tre mænd, som kom ud fra træerne. Atter lød et horn og denne gang i langt kortere afstand, men krattet, som omgav åbredden, gjorde det umuligt at opdage, hvorfra lyden kom. Eggert Bugge fik heller ikke tid til at anstille undersøgelse herover. Han hørte et skrig fra vandet og så flydebroen, som allerede var nået midt i åen, pludselig standse, derefter bøje til siden og forandre sit løb, idet den fulgte med strømmen ud ad mod den åbne fjord.

I det øjeblik, alles opmærksomhed var rettet mod de tre mænd oppe på bakken, havde vejviseren rejst sig, draget sin kniv og skåret tovet over, ved hjælp af hvilket færgen blev ført frem og tilbage, og hvis ene ende var fastgjort til træstubben, han havde siddet på.

I samme nu udstødte han et gennemtrængende skrig, rev sværdet fra vogteren og styrtede sig ind på Bugge. Hans skrig blev øjeblikkelig besvaret af et almindeligt kor fra krattet, buskene skiltes, fra alle sider kom vildtudseende mænd sig til syne, klædt i kofter, røvede fornemme dragter, i brudstykker af gamle rustninger, og bevæbnede med plejle, leer og forke. De styrtede sig ind på Bugge og hans mænd, trængte dem sammen, omringede dem og kastede sig over dem med vilde og jublende skrig.

Dette overfald fandt sted så hurtigt, så uformodet og med så stor overmagt, at der ikke kunne være tale om modstand. Eggert Bugge blev afvæbnet og kastet til jorden, hans fortvivlede blik så de andre dele samme skæbne. Ude i åen var flydebroen fulgt et stykke ned med strømmen, derefter standsede den omtrent midt i vandet, foran en del

sammenskyllede grene, som lå omkring et gammelt piletræ, der ragede op over vandet.

Den sårede vejviser stod med sværdet i hånden, flagrende hår, kappen kastet tilbage over den venstre skulder og en mine, hvor i sejrens lykke stod skrevet.

12. Hvad Dalby Bjørn gjorde med sine fanger.

"Jeg lovede at føre Eder til Dalby Bjørn," sagde vejviseren med et spottende smil, idet han vendte sig om mod Bugge, "og jeg har holdt ord. Det er mig! At I ingen nytte fik af rejsen herned, er Eders egen skyld. Jeg sagde Eder det: Den bjørn lod sig ikke tage. Det lader heller ikke til, at jeg for det første vil få nogen brug for den begravelse, I lovede mig, men derfor skal I alligevel nok komme til at betale pengene. Lad os nu komme af sted. De har vel ikke bundet Eder strammere, end at I kan holde ud at gå med os? Ret betænkt behøver I ikke at være bundet."

Med disse ord løste han snoren om den gamle ridders håndled.

"Hvad gør du der?" spurgte den mand, som for nylig havde bundet Bugge, "lad båndet blive siddende."

"Lad båndet være løst," sagde Dalby Bjørn. "Jeg tænker ikke, de løber fra os."

På den anden side af åen havde overfaldet imidlertid vakt opmærksomhed. En klynge tilskuere samlede sig nede ved landingsstedet. To mænd steg i en båd og roede ud til flydebroen for at hjælpe færgemanden med at få den flot igen. Dalby Bjørn lagde mærke dertil.

"Nu af sted!" sagde han. "Nogle af jer går hen til de sammenkoblede heste og rider dem op til Bredal By, vi andre drager ad Lerbæk til og tager fangerne mellem os."

"Lad os hellere gøre det af med dem her," sagde manden, som for nylig havde ivret imod, at ridderen blev løst. "Vil du følge

mit råd, så hænger vi de nådige herrer op i træerne, lige for øjnene af deres kammerater dernede."

"Jeg vil ikke følge dit råd," sagde Dalby Bjørn. "Af sted! Op til Lerbæk!"

Den anden mumlede nogle ord og tilkastede Bjørnen et hadefuldt og truende blik. Derefter forlod de åstedet.

Længere inde i krattet havde en kilde dannet en bred grøft fra en af skovbakkerne ned mod fjorden. På denne side af kilden delte vejen sig i to arme, hvoraf den ene førte opad i Grundet Skove. Ad denne drog skaren. Ridderne og deres folk gik i en række, to og to, omringet af bønderne, som skyndede på dem og undertiden stødte til dem med deres våben. Manden, hvis råd Dalby Bjørn to gange havde forkastet, sluttede toget. Ved hans side fulgte to bønder, med hvem han førte en dæmpet samtale.

Jes Kulegraver, sådan hed han, var en lille, bredskuldret person med sort, krøllet hår, tyk hals og krumme ben. I dag var han endnu mere iøjnefaldende end sædvanlig. Han havde nemlig indhyllet sig i en rødblomstret damekåbe, sandsynligvis et bytte fra et eller andet strejftog. Kåben manglede ærmer. For at bøde herpå, havde Jes skåret et hul i hver af siderne, hvor igennem armene stak ud. For resten havde denne mand et stort parti mellem bønderne. Han var kendt for sin styrke og sit heftige sindelag og var Dalby Bjørns bestandige medbejler. Den samtale, han i dette øjeblik førte med sine sidemænd, gjaldt uden tvivl høvdingen, for når denne kom hen til dem under gangen, tav de og syntes blot at have deres opmærksomhed rettet på fangerne.

Vejen fra Vejle op til Grundet var dengang kun en bred sti, som snoede sig ind mellem to høje og bratte bakker, på begge sider bevoksede med træer, hvis toppe om sommeren dannede et tæt løvtag og et næsten konstant halvmørke under sig.

Ovenfor bakkerne viste sig en lysning i skoven. Ejeren, hr. Jost Vind, havde fældet træerne på dette sted til gavntømmer, da han forrige sommer byggede Grundet. Midt i denne lysning sås en mængde små hytter, rejst af grene, halm og græstørv. Noget afsides fra disse hang en ko, der var slagtet for nylig, på en træstamme. En enorm kedel var fastgjort mellem et tregrenet stillads, under hvilket der brændte et bål, som nogle kvinder og børn hjalp til at forøge. Deres arbejde ophørte øjeblikkelig, da bønderne og fangerne kom ind på pladsen.

Et almindeligt velkomstskrig modtog dem. Anføreren gik hen til Eggert Bugge og sagde:

"Se jer om, nådige herre! Jeg lovede at føre jer til Bjørnens smuthul, her er vi midt inde i det. Jeg har holdt mit ord. Nu skal der holdes dom."

"Lad os gøre sagen kort," sagde Jes Kulegraver og stille sig frem foran de våbenløse fanger med en fork i hånden. "Vi skal en lang vej, før det bliver aften."

"Når jeg trænger til dit råd, skal jeg forlange det," sagde Dalby Bjørn.

"Man kan da vel sige sin mening," sagde den anden.

"Det kan man, men man gør bedst i at lade det være, når ingen skatter om at høre den."

Efter disse ord vendte han Jes ryggen og stod op på en sten inde i den kreds af stridsmænd, kvinder og børn, som havde dannet sig om fangerne. Der var noget stolt og overlegent i

hans skikkelse, som han stod der, hævet over de øvrige og støttede sig til en bredbladet økse.

"Hvad har jeg gjort Eder?" sagde han, henvendt mod adelsmændene, "og hvad ville I mig, siden I drager ud så mange med rustning og spær for at tage mig til fange?"

"Hvis der skal holdes forhør," sagde Eggert Bugge, "så er dette røverhul dårligt valgt til det, og du er ikke den dommer, vi agter at svare."

Et almindeligt udbrud af harme lød omkring i kredsen, og endnu inden dette havde lagt sig, sprang kulegraveren hen mod Bugge og slog ham med skaftet af sin fork over hjelmen. Den gamle ridder sank i knæ for dette heftige slag. Dalby Bjørn gik hen til Jes og greb ham i armen.

"Hold dig rolig, du!" sagde han. "Hvis du ikke kan det, så gå din vej og søg dig en anden hjemstavn end hos os. Jeg er næsten ked af dig. For det, du gjorde her ved den tilfangetagne mand, skal vi tale om sammen om lidt."

Kulegraverens ansigt var blevet meget blegt, hans øjne flammede, han udstødte et hævnlystent skrig og hævede den knyttede hånd truende mod bjørnen. Denne lod, som om han ikke lagde mærke dertil, vendte ham ryggen og gik tilbage på stenen.

"I kalder os røvere," vedblev han. "Hvad har vi da bedrevet andet end det samme som I? – jeg og mine mænd er blevet ved at holde med vor kronede herre og konge, I har gjort oprør mod Eders. Jeg har taget de våben og den føden, jeg trængte til fra de befæstede gårde – nede i Koldinghus Amt tog I hver dag kvæg fra bonde og borger – jeg har fejdet mod Eders folk og den nye konge, I har valgt jer – I lod oplæse brev på kirkestævne, om at I

ville falde med ild og sværd over hver den mand i Danmark, som blev ved at holde med kong Kristian, ham, I svor tro og lydighed."

"Jeg tror, du sammenligner dig med os," sagde Jørgen Gram.

"Synes I da, forskellen er så stor i det, jeg har nævnt?" spurgte Dalby Bjørn spottende. "Hvis I klager over, at jeg har misbrugt magten, hvorfor lod I den da slippe Eder ud af hænderne? Se Eder om, I adelsmænd! Her i kredsen er der ingen til stede, som ikke bitterligt har klaget over den uret og nød, I før lod ham lide. Nu er vor time kommet. Hvorfor skulle jeg nu ikke være Eders dommer, siden I lod Eder tage til fange?"

Ingen af herremændene havde svaret noget på alle disse spørgsmål. Gamle Eggert Bugge sad på en træstub, med hånden under kinden og stirrede stift hen for sig. Viffert Vendelbo stod længst inde i kredsen, iført en mørk halvrustning over køllerten og en lang, grå kappe, hvis hætte gav den lighed med en munkekutte. Da Dalby Bjørn tav, og de øvrige ikke svarede ham, trådte Viffert nærmere mod bondehøvdingen og spurgte:

"Hvad har du i sinde mod os?"

"I hørte jo, hvad den mand med det mugne ansigt der henne lige sagde. Han ville have jer hængt alle sammen. Jeg vil lade Eder slippe billigere. Jeg forlanger blot Eders våben, Eders rustninger og så, at I hver især løser jer ud af fangenskabet med en god sum penge. Er det for stor en pris at sætte på Eders liv og frihed? – Jeg ved det ikke, men da Dalby Bjørn sidst var i herremandens vold, ville de ikke lade ham slippe for så godt køb."

"Den dag kaldte du dig nok ikke for Dalby Bjørn," sagde Viffert, "men lod dig nøje med at hedde Henning Graabuk, så vidt jeg ved. – Du stjal et rådyr, før du kom i herremandens fængsel, og du stjal et pengeskrin, da du brød ud af det, er det ikke rigtigt?"

"Guds hellige vidunder!" råbte manden. "Hvorfra kender I mig så nøje?"

"Jeg må vel kende dig," svarede Viffert, "siden det var mig, der kom dig til hjælp, dengang du lå halvdød af sult og tørst i løvbunken under egen."

"Var det Eder!" råbte den forvandlede Dalby Bjørn. "Ja vist! Hvor har jeg dog haft mine øjne? Men dengang var I jo munk og gik og fangede fugle på limpinde. Nu er I blevet ridder. I har forandret jer meget i kort tid."

"Ja, og dengang løb du fra galgen, nu løber du lige hen mod den igen. Du har ikke forandret dig meget."

Henning lod til at overhøre denne udtalelse. Han vedblev: "Så var det også Eder, min hustru har fortalt om, som fik vort lille barn reddet ud af Casper Gyldings fængsel?"

"Det var også mig," sagde Viffert.

"Efter at han havde pint det andet til døde."

"Å snak! Det siger du, skønt du ved det bedre. Han pinte det ikke. Dit barn var sygt fra fødslen af, luften i fængslet gjorde det ikke bedre, men det led ingen overlast. Jeg plejede det, det døde i mine arme. Lad derfor disse talemåder fare, nu da du hører, jeg kender dig. Det er kun din egen fordel, du bestandig har haft for øje, i dag som i går. Du kalder dig kong Kristians stridsmand for at få et påskud til at øve vold mod dem, der har noget. Du ville kalde dig kong Frederiks stridsmand i morgen,

hvis du blot kunne vinde en kommenskringle mere derved. Du kalder det at føre krig som en ærlig mand, at ligge på lur bag træ og grøft, til dit værgeløse offer kommer. Du spørger, hvad forskel der er mellem jer og os, mellem ret og vold, mellem æren og fornedrelsen, og har for nylig stået og set på, at den usling derhenne med sin greb eller fork, hvad det var, overfaldt og slog en olding, en fanget og våbenløs mand. Jeg ynker dig, Henning Graabuk!"

Henning fik ikke lejlighed til at svare. Kulegraveren sprang ind i kredsen med et rasende skrig, og ville have kastet sig over Viffert, hvis ikke nogle af de nærmeststående havde trængt ham tilbage. Jes hylede og søgte at slide sig løs. Da det ikke lykkedes ham, fandt han sig omsider i sin skæbne og lod det bero med at udbryde i trusler, mens han hævede den knyttede hånd mod Viffert.

Gråbrødremunken var blevet stående. Han syntes ikke at tage sig synderligt af, hvad der foregik omkring ham. Da han hørte kulegraverens trusler, vendte han hovedet til siden, smilede foragteligt og sagde:

"Se, hvor han skaber sig og gø'r som en hund bag en port. Hvis vi var alene, han og jeg, og stod med lige våben mod hinanden, svarer jeg jer for, han ville ikke finde noget musehul for lille til at ønske sig ned i."

"Det skal I dog ikke sige," svarede Henning Graabuk med et listigt smil. "Samme mand er kendt for at have ret gode kræfter. Har I lyst til at prøve en dyst med ham, så skal I få våben til det."

"Der er så ringe ære at vinde derved," sagde Viffert.

"Hvis I vinder, skal I få halvdelen af Eders folk med Eder og drage fri og uhindret derhen, hvor I kom fra."

"Og de, som bliver tilbage –?"

"Eder skal jeg give fri, så snart vi får løsepenge for dem."

"Lad mig komme frem," sagde Jes, "og giv ham noget at værge sig med, hvad Fanden I vil, så skal I få en lystig dans at se, før jeg sender ham til Helvede."

"Nå, så giv mig da et våben," sagde Viffert, "og slip kun hunden løs. Vi skal så få at se, om han kan bide, som han gø'r."

Dette forslag til kamp, som gav den listige Henning Graabuk udsigt til at befri sig fra en forhadt medbejler, faldt i alles smag og blev modtaget med en bedøvende jubel. En tæt kreds af stridsmænd dannede sig om Jes og Viffert, kvinder og børn trængte sig frem mellem mændene. Enhver ville være tilskuer. En af bønderne rakte Viffert en fork, men da han vægrede sig ved at modtage den, udsøgte Henning Graabuk det længste og tungeste sværd, han kunne finde mellem de røvede våben, og gav ham det. Mens kulegraveren tog sin røde kåbe af og lagde den sammen med stor omhyggelighed, gik Viffert hen til træstammen, hvor den gamle ridder sad, hilste dybt og sagde:

"Jeg beder Eder om lov, hr. Eggert Bugge, til at tugte denne slyngel, som vovede at lægge hånd på Eder. Vil I tillade det, skønt jeg er den yngste og mindst prøvede af Eders hæderlige følge?"

"Gå med Gud, min søn! og gør dit bedste." sagde gamle hr. Bugge, idet han rakte ham hånden. Viffert trådte tilbage i kredsen. Kulegraveren ventede ham, han havde taget sin fork i begge hænder og for frem med et vildt brøl. Viffert standsede, hans smukke ansigt viste et udtryk så frejdigt og uforfærdet, som om der ikke var den ringeste fare på færde. Hver gang Jes sprang ind på ham og stak efter ham, slog han forken bort med

sit sværd eller bøjede sig til side og ventede dernæst på et nyt angreb. Dette gentog sig flere gange. Kulegraverens ansigt var blevet blodrødt, hans purrede hår syntes at rejse sig. De opmuntrende tilråb, blandede med latter og spot, som lød omkring fra kredsen, forøgede hans raseri. Fjerde gang nærmede han sig med større langsomhed og tøvede et øjeblik, da han var kommet tre skridt nær Viffert, derefter hævede han sit våben og sprang ind på ham, idet han stødte forken med al magt efter modstanderens hoved. Denne gang blev Viffert stående, han havde grebet om sit tunge jernsværd med begge hænder. I samme nu, Jes stødte til, faldt hans hug, så bestemt og sikkert, at det slog forkens skaft i stykker. Jes styrtede forover. Et nyt slag af sværdet ramte hans hoved, men på hovedet havde han en lodden katteskinds hue og i huen et tykt kryds af jernbånd, som ikke lod sig hugge igennem. Det heftige slag bedøvede ham kun et øjeblik, han tumlede tilbage, greb for sig med hænderne i luften, rejste sig derpå atter i sin fulde højde og så sig om efter et andet våben.

"Jeg har nu vist dig, hvordan jeg bruger sværdet," sagde Viffert. "Nu skal du se, hvordan jeg forstår at undvære det." Med disse ord kastede han sit våben hen ad jorden og sprang ind på kulegraveren.

Hvad der nu fulgte efter skete så hurtigt, at de stirrende og åndeløse tilskuere næsten ikke var i stand til at følge med. De så to smidige, sammenslyngede legemer bugte sig omkring hinanden som slanger, hæve sig og synke, skilles og atter forenes i stillinger, som vekslede hvert sekund. De lyttede til kulegraverens gispende ånde, hans stønnen og rasende skrig, de hørte et dumpt slag af en knyttet hånd, som blev gentaget to

gange, derefter åbnede Viffert sin favn, og kulegraveren faldt uden modstand, uden bevidsthed, som en tung og livløs masse ned for hans fødder. Et øjeblik stod gråbrødremunken stille og så ned på sin fjende. Kulegraverens øjne lukkede sig, hans hænder rodede frem og tilbage i sandet, en heftig skælven fo'r gennem hans lemmer. Viffert stødte til ham med foden, den anden blev liggende. Da tog sejrherren ham i sine arme og bar ham hen over pladsen til stammen, hvor Eggert Bugge sad. Han lagde kulegraverens legeme ned foran den gamle adelsmand og sagde:

"Er det godt, hr. Eggert Bugge? Her ligger han fældet for Eders fod, som for nylig vovede at røre Eder med sin hånd."

"Det er foregået med ret og skel," sagde Henning Graabuk, da bønderne trængte sig sammen om deres faldne kammerat, og han stillede sig foran Viffert og Bugge med den truende økse over skulderen. "Jes har fået, hvad han forlangte. For resten skal I ikke være bange for ham. Han kommer sig nok igen, han har for faste knokler til at dø af et næveslag. Nu dømmer jeg sådan, at hr. Viffert skal have lov til at drage uantastet bort for at hente os den sum af halvtredsindstyve gode sølvdalere i løsepenge. Han kan tage sine venner med sig på nær den gamle ridder, han bliver tilbage hos os som gidsel. Lad os sige den gamle og så herremanden fra Havbro, de to venter her, til han kommer tilbage."

"Hvorfor foretrækker du netop at beholde mig frem for de andre?" spurgte Jørgen. "Jeg opvejer da ingen af dem, hverken i manddom eller timeligt gods."

"Det kan godt være, men I har den kønneste rustning. Vi giver Eder en frist af seks dage, hr. Viffert Vendelbo. Inden den

er omme, må I være her tilbage igen."

"Og hvis jeg ikke kommer?" spurgte Viffert.

"Så hænger vi vore gidsler på den syvende dag."

"Du kan stole på, jeg skal komme," svarede Viffert med et tvetydigt smil.

"Det kan godt hænde, at I ikke træffer mig eller folkene her," tilføjede Henning. "Vi drager bort endnu nat. Men der skal nok være en til at vise Eder vej til os. Er I fornøjet med den dom?"

"Siden det ikke kan være anderledes," svarede Viffert. Derefter gik han hen til Jørgen Gram og hviskede til ham:

"Jeg kommer igen, det ved du, skønt på en anden måde, end de venter. Hav blot et øje på hver finger og hold dig rede til, hvad det skal være, når du får bud eller tegn om, at jeg er i nærheden. – Men nu vore heste?" spurgte han Henning, "hvordan går det med dem?"

"Dem skal I få med jer. På de veje, vi rejser, har man ingen nytte af heste."

En halv time senere gik solen ned bag skoven, den lyste hen over en lille skare, som anført af to bønder forlod lejren og drog op til landsbyen Bredal, hvor deres heste ventede dem.

13. Feltherren holder tale ved Vifferts hjemkomst

Fru Rantzau var draget ned til sin gemal i lejren. Under hans fravær havde deres gård to gange været truet af bøndernes overfald. Nu boede hun sammen med deres yngste søn, et lille spædbarn, i det samme bondehus som feltherren.

Johan Rantzau gik en aften inde i stuen og bar sit barn på skulderen og legede med det, da tre af de tilbagevendte adelsmænd blev meldt. Damen tog barnet og forlod værelset. Faderen, smilet og mildheden forsvandt med hende, den barske, ubøjelige feltherre blev tilbage. Havde han måske allerede hørt, hvordan det var gået med toget mod Dalby Bjørn? Hans truende mine og rynkede pande syntes at fortælle det.

Det var Viffert, som trådte frem foran de andre og førte ordet. Rantzau stod ved bordet med krydsede arme og hørte på ham.

"Nå, så det er Eders ærinde!" udbrød han, da Viffert tav. "Hvis I endog så har mistet hovedet, så må I i det mindste have beholdt hjertet tilbage, hr. Viffert Vendelbo, eller hvad I kalder jer, siden I vover at komme for mine øjne med en sådan besked. – Af Eder ventede jeg mig ikke synderligt. I er en adelsmand af god byrd, men I har tilbragt Eders tid mellem en flok forsvirede, dovne munke, hvordan skulle I vel forstå at slås, at lægge planer eller at udføre dem? – I andre derimod, er I blevet udvalgt frem for de øvrige i hele hæren for at give et så jammerligt eksempel? Er det på den måde, brave adelsmænd bør fuldbyrde deres løfter? – Hvorfor kommer I tilbage, hvad vil

I her?" vedblev han, og trådte så nær hen til Viffert, at han næsten berørte ham.

Viffert følte dette funklende blik, der hæftede sig på ham og syntes at bore sig ind i ham som to kårdespidser, han hørte Rantzaus korte og hurtige åndedrag, men han blev stående.

"Eders Nåde glemmer, at vi var otte mod to hundrede," sagde han.

"Nej, det er Eder, der glemmer, at man ikke tæller sine fjender, men slår dem!"

"Og hvis det er umuligt?"

"Hvor ved I, hvad der er umuligt?" svarede Rantzau hånligt. "Man prøver på det og gør det om igen. Man vil, og så kan man til sidst, men man må have hovedet og hjertet på det rette sted for at handle sådan, jeg ved det godt. I stedet for vælger I at lade Eder spotte, plyndre ind til skjorten. Så kommer I tilbage og siger: Her er vi, vi kunne ikke mere. Guds hellige død, I herrer! Hvordan tør I vise jer i morgen for frænder og gode venner, som stolede på Eder? – Hvad tror I, de holstenske adelsmænd vil sige – dem hertugen sendte herop til os i lejren? – Der ligger de og betragter os med skinsyge øjne, alle brænder de af begærlighed efter at komme til at røre armene, de mumler af misfornøjelse over deres uvirksomhed. Det eneste, vi hidtil har øvet, er denne jagt, efter hvem? – En bonde med en fork til våben, rustet i en vadmelskofte og et par store træsko, og ham løb I for! – I det kloster, hvorfra I kom, hr. Viffert, lærte I som sagt hverken at fægte eller at vinde, men jeg troede dog, de havde lært Eder at læse i krøniken, hvordan andre bar sig ad dermed."

"Jeg har læst meget i krøniken," sagde Viffert i en uforstyrret, rolig og ærbødig tone. "Jeg læste om mod og manddom og fandt næsten altid Rantzaus navn knyttet dertil, jeg læste også om det højsind og den skånsel, ulykken kan gøre fordring på, der imellem fandt jeg ikke Rantzaus navn."

"Skånsel!" gentog feltherren hånligt. "I –"

"Tillad mig at tale ud, nådige herre! Vi blev overlistet og omringet, før der kunne være tanke om modstand, det er alt sammen sandt. I undrer Eder over, at vi efter dette uheld endda tør vove at komme for Eders øjne, men I gav os jo ridder Bugge til anfører og sagde, at vi skulle lyde hans befalinger. Jeg kommer her som sendebud fra hr. Bugge for at melde Eder, hvordan han er stedt. Når jeg får udført dette, har jeg hverken i sinde at tøve i lejren for at høre på mine venners beklagelser eller de holstenske herrers spot. Jeg beder om lov til at rejse min vej igen."

"Hvorhen?"

"Ud at handle på egen hånd, naturligvis ud for at bringe den Dalby Bjørn med."

"Og hvis det så går galt igen?" sagde Rantzau med et skuldertræk, "man har eksemplet for sig."

"I så fald vil I intet have at bebrejde mig, for så kommer jeg ikke tilbage, jeg er da død under forsøget."

Rantzau betragtede Viffert med større opmærksomhed end hidtil. "Ja så!" mumlede han. "Det er der da mening i. – Men hvorfor beder netop I om tilladelse til at drage ud igen?"

"Eders Nåde sagde for nylig, at I ikke havde ventet noget af mig. Jeg trænger altså til, at I lærer mig bedre at kende. I lagde mærke til, at jeg ikke havde beskæftiget mig med mod og

manddom, der hvor jeg kom fra. Det er en vildfarelse fra Eders side, og den må jeg se at bringe Eder ud af."

Rantzau gik op og ned ad gulvet, rynkerne glattedes efterhånden i hans pande. Det lod til, at uvejret begyndte at gå over. Han gjorde sig umage for at skjule et smil, mens han svarede:

"Jeg tror, Gud forlade mig, I begynder på at irettesætte mig, junker Viffert."

"Sig ikke det, nådige herre! I angreb mig, jeg må derfor i det mindste have ret til at forsvare mig."

"Men hvis jeg nu alligevel ikke fæster lid til Eders mandhaftighed og nægter jer at drage bort?"

"Det gør ikke det mindste ved sagen. I så fald melder jeg mig ud af Eders hær. Jeg er så ringe og ukendt, at jeg tror, I til nød vil kunne undvære mig, jeg drager da bort i morgen tidlig og griber den Bjørn for egen regning."

"I er en resolut mand, Viffert Vendelbo."

"Det vil vise sig," svarede Viffert.

"I skal have lov til at drage bort," sagde Rantzau pludselig. "Trænger I til en hest, kan I låne den hos mig. Er der noget, I mangler i Eders rustning, så gå ind ved siden af og find det."

"Ellers tak, nådige herre! Jeg blev overvundet i den rustning, jeg har på. Jeg må se at vinde sejr i den samme."

"I kan vælge to mænd her i lejren til at tage med Eder."

"Det har jeg gjort."

"Jeg mener to af de modigste og mest uforsagte, I kender."

"Eder har jeg fundet."

"Hvem er det?"

"Den ene er Kristen Skeel," sagde Viffert, "og han står her, den anden er Klaus Juul, han står ved hans side."

Rantzau standsede foran Viffert, mens hans blik vandrede fra den ene til den anden af de tre adelsmænd. "Er det venskabet, der lader Eder træffe dette valg?" spurgte han.

"Nej, det er retfærdigheden."

"Det kan godt være, jeg har gjort dig uret, Viffert Vendelbo," sagde Rantzau med en blød og bevæget røst.

"Det kan godt være," gentog Viffert.

"I så fald tag min hånd og lad det sagte være glemt."

Men Viffert tog ikke Rantzaus fremrakte hånd, han bukkede, smilede og sagde: "Lad det vente, til jeg kommer tilbage, nådige herre! Der skal mere til."

Da lagde feltherren begge sine hænder på Vifferts skuldre, så ham ind i øjnene og sagde: "Du har ret, min søn! Lad det kun vente. Rejs og kom vel igen, så kan du tro, vi to skal tales ved om resten."

Derefter hilste de tre adelsmænd og forlod feltherrens hytte.

14. I bjørnens leje

Nogle aftener efter drog et selskab af fire personer hen ad den indgrøftede vej, som førte over Vissing klosterjord til købstaden Rye. To af disse var til hest og fuldstændigt rustede. Foran rytterne gik to mænd, den ene bar en filthat på hovedet, en grå munkekutte og store ridestøvler syntes at udgøre resten af hans dragt, men af og til, når munkekutten gled til side, ville en opmærksom iagttager have kunnet bemærke en mailandsk panserskjorte af små, sammenflettede stålringe under hans overklædning.

Den fjerde var en bonde med blottet hoved, barbenet og klædt i en fåreskindskofte, som træer og buske havde mærket med store rifter. Koften blev fastholdt om livet ved strikker. I en af dem hang en træske og en lang madkurv.

Manden i munkekutten var Viffert Vendelbo. Det var ham, som syntes at lede toget.

Egnen mellem Vissing Kloster og Rye var dengang bevokset med en stor bøgeskov, hvor talrige flokke af kronvildt boede i naboskab med vildsvinene, og fra hvis dyb de rejsende om vinteren hørte ulvene tude, og af og til i måneklare nætter så dem vove sig ud på strejftog i omegnen. En bred eng gik fra Salten Langsø over til Morsø og dannede en lysning i skovens mørke. På den sydlige side af engen lå en række høje bakker, der imellem det gamle Stejleborg, bag hvis top man kunne se Rye korskirke og byen omkring den.

Da Viffert Vendelbo og hans ledsagere kom op på bakken, standsede han og lod bonden give sig den forklaring, han ønskede. Rytterne blev imidlertid holdende nedenfor.

"Der bag kirken ligger våbenhuset," sagde bonden i samtalens løb. "Der har Dalby Bjørn valgt sin bolig, men i fogedgården lige overfor bor Jes Kulegraver og hans mænd. Først var vi samlet i en sværm, så kom Bjørnen og Jes i totterne på hinanden, og nu ligger de og kævles deroppe og drager ud på tog hver for sig, og nogle holder med Jes, andre synes bedst om Dalby Bjørn."

"Hvem holder du med?" spurgte Viffert.

"Først drog jeg helst med Dalby Bjørn, for han er dog den vildeste af de to, og han sørger for, at vi får gode våben, men en aften kaldte han os sammen og sagde, at det gjaldt livet, når nogen fra nu af plyndrede eller tog mere, end han havde behov til det nødtørftige – hvad skal det blive til? tænkte jeg, så gik jeg over til Jes Kulegraver. Jes sagde: Tag med jer alt, hvad I kan, børn! og høst, hvor kornet gror, det meste er det bedste. Det synes jeg bedre om. Men så forleden, da vi skulle dele det, vi havde bjerget sammen, skræver Jes hen over min part og siger: Vil du helst have prygl eller helst give mig din bunke? Nu kan du selv vælge! Så lod jeg ham beholde tøjet og fik pryglene oven i købet. Hvad synes I om den måde at skifte på?"

"Og derfor forråder du nu dine kammerater?"

"Nej, ikke derfor, men fordi I lovede mig en god fortjeneste, hvis jeg ville fortælle Eder, hvad jeg vidste. Man skal høste, hvor kornet gror, sagde Jes."

Efter denne forklaring fulgte fra Vifferts side en række spørgsmål, som bonden besvarede med stor nøjagtighed. Viffert tog dernæst en pung op af kutten og udbetalte ham den lovede belønning. Bondens grådige blik fulgte de tilbageblevne sølvpenge i pungen, han smilede og sagde:

"Giv mig fire mark til, så skal I få mere at vide."

"Jeg tror, at jeg ved nok."

"Giv mig en mark til, så skal I få et råd, der er lige så meget værd som alt, hvad jeg hidtil har fortalt."

"Godt!" sagde Viffert, "først rådet, så betalingen."

Bonden så sig forsigtig om til siden, før han trådte nærmere til Viffert og hviskede: "Har I noget for, så vær hurtig. I aften er de tre snese deroppe, i morgen aften kommer de hjem fra Mattrup og Rask, så bliver de dobbelt så mange."

"Hvorfor tror du, at vi har noget i sinde?" spurgte Viffert. "Tre mod tre snese, det er dog ikke sandsynligt."

Bonden så op på Viffert, hans ansigt antog et kløgtigt udtryk, idet han smilede og sagde: "Der red i middags en flok ryttere vest på ad Ring og Gredstrup til. Jeg har set deres spor i sandvejen. Kommer de til Eder, så gør de vist tallet mere lige."

"Men hvorfor skulle det dog være vore folk, som red den vej? Bønderne har jo også heste."

Vejviseren smilede igen. "De rytterheste, jeg taler om, var beslået med jernsko på deres forben, det er bøndernes ikke. – Der red en anden flok om ad klostermøllen til, lidt før jeg mødte Eder. Lad dem skynde sig, hvis de skal komme tidsnok. – Jeg siger ikke mere."

"Det, du har sagt, er også godt en mark værd," svarede Viffert og gav ham pengene.

Bonden skjulte dem under koften, kyssede på sin egen hånd og lagde den ovenpå Vifferts. Derefter gik han ned ad bakken og forsvandt inde i skoven.

Da Viffert var alene, blev han stående nogle øjeblikke i dybe tanker. Lidt efter gik han ned til de to ryttere. Efter en kort

samtale red rytterne tilbage mod skoven, som de for nylig var kommet fra, men Viffert bandt kutten omhyggelig sammen over sin rustning og vandrede op til Rye.

Her var alt i bevægelse. Fra husene lød sang og højrøstede stemmer, bevæbnede bønder drev frem og tilbage i gaderne, kåde kvinder, smykkede med latterlig og iøjnefaldende pynt, færdedes mellem dem. Viffert gik med korslagte arme, nedslagne øjne, og syntes ikke at lægge mærke til noget. Han vakte ikke videre opmærksomhed blandt mængden. Der kom daglig munke ind til byen fra de nærliggende Voer, Vissing og Ømborg klostre.

Da han nåede op til bakken, hvor kirken lå, omgivet af en høj mur, standsede han og så sig om. Udenfor et af de nærmeste huse stod en kone, bøjet over en stor balje og i færd med at vaske tøj. På en bankeskammel ved hendes side lå en bunke vasket linned, en pige sad på kanten af skammelen, i færd med at spise et stort stykke sort rugbrød. Konen så ikke op fra sit arbejde, men Viffert kendte hende dog. Det var Henning Graabuks hustru, Tranen.

Under alle den sidste tids omskiftelser, syntes Tranen at være forblevet den samme. Mellem de andres stjålne pynt bar hun endnu sin gamle tarvelige dragt, en blågrå lærredskjole, hvis ærmer hun i dette øjeblik havde kiltet op til skulderen. Hendes åsyn lod ikke til at stemme med den almindelige jubel. Det viste et alvorligt, næsten sørgmodigt udtryk, idet hun så op på munken, støttende sine hænder på vaskeballens kant, mens han tiltalte hende:

"God aften, Kirsten! Kender I mig ikke?"

"Jesus kors!" udbrød konen forskrækket. "Hvad gør I her?"

"Jeg vil tale lidt med Eders mand," sagde Viffert. "Hvor kan jeg træffe ham?"

"Ja, hvem ved det? For lidt siden sagde han, han ville gå over i kirken og rådslå med de andre."

"Nå, så de rådslår deroppe?"

"Jeg ved ikke, om de rådslår, jeg ved blot, at de skændes."

"Henning er jo blevet en mægtig mand, siden vi sidst sås. Nu trænger I ikke mere til min hjælp som i gamle dage."

"Jo, nu mere end nogensinde før," svarede Tranen, og idet hun så i vejret, løb tårerne ned over hendes kinder. "Det er kun et dårligt liv, vi fører her, og det vil ende skidt!"

"Det tror jeg også," sagde Viffert.

"Jeg har advaret, jeg har bedet Henning på mine knæ om at vogte sig i tide, men han ler ad mig. Prøv, hvad I kan gøre."

"Hvordan går det med de to fanger?"

Tranen så sig om. "Følg efter mig. Det er ikke værd at tale om det her på åben gade. Pas vort tøj, du lille Sidsel Maria, og sig, jeg kommer straks, hvis nogen spørger efter mig."

Hun gik ind i gården bag huset og åbnede døren til en lade, gulvet i denne var næsten fyldt med halm. Da Viffert kom ind, lukkede Tranen den nederste halvdør, satte sig på et af knipperne og vedblev: "Der har været strid og klammeri mellem folkene, lige siden vi tog de herremænd til fange. Henning vil helst fare med lempe mod dem, det rådede jeg ham til, men Jes siger, at nu er tiden kommet til at gøre sig betalt for alt, hvad vi før måtte lide. Den snak kender vi nok, den synes de alle om. Hver dag får han flere på sit parti. Han hader Henning mere end nogen sinde siden den dag, I slog ham til jorden. Det var ved Hennings rænker, det skete, påstår han. Da

herremændenes frist var ude, og I ikke kom, ville Jes have dem aflivet. Henning sagde nej! Over det blev der ny strid, så trak de lod om, hvordan det skulle være, og Jes vandt. Dagen efter aflivede de Eggert Bugges ridefoged. Han havde altid været en hård hals mod bonden, derfor hængte de en død ulv op i træet ved hans side. I går morges blev den gamle ridder ført til galgen. Henning ville, han skulle købe sig fri. Hvor meget koster dette? spurgte hr. Bugge. – I går kostede det halvtredsindstyve daler, i morgen koster det hundrede, men i overmorgen to hundrede, sagde Jes. – Du skal få min klinge i dit bryst, før du får mine penge i din pung, sagde gamle hr. Bugge og vendte ham ryggen. Da trådte hr. Jørgen Gram frem og sagde, at han ville betale de hundrede rigsdaler, hvis de skånede Bugge en dag endnu, og der så ikke kom hjælp. – I morgen når solen står op, er fristen atter udløbet. I aften sidder de og rådslår om, hvad de skal gøre."

"Hvor holder de deres fanger forvaret?"

"Oppe i korskirken," svarede Kirsten. "Gamle hr. Bugge sidder for sig selv nede i hr. Laxmands gravkammer, Jørgen Gram i et andet."

"Kan man ikke få dem i tale?" spurgte Viffert.

"Det vil have sin vanskelighed," sagde en røst fra halmen. I det samme så Viffert en væbnet mand komme frem fra mørket og træde hen til ham. Efter denne fulgte en anden, ude fra gården kom endnu en tredje til syne og lænede sig med begge hænder på halvdøren. Viffert sprang op, men den ene af bønderne lagde sin hånd på hans arm og sagde:

"Det er ikke værd, I prøver på modstand. Når jeg sætter mit tudehorn for munden, har vi gården fuld af folk. Ikke rettere

jeg ser, så er det nok jer, som tidligere lovede at komme tilbage med løsepenge for de to mænd. I har næsten tøvet for længe, men det er da tidsnok endnu, som Tranen fortalte. Har I pengene med Eder i aften?"

"Nej!" svarede Viffert.

"Det må I om," sagde bonden. "Fra nu af er I en fanget mand. Følg med, så går vi op og fortæller Jes og Henning, at I er kommet tilbage."

Bonden åbnede døren og lod Viffert gå forrest ud i gården. Idet de kom udenfor, greb han pludselig om begge Vifferts arme og liv, trykkede ham tæt op til sig og sagde:

"Se, om han har våben på sig."

Hans ledsagere trak munkekutten til side og fratog Viffert et sværd og en dolk. Derefter førte de ham ud af gården. Idet fangen forlod stedet, vendte han sig tilbage mod ladedøren, hvor Tranen var blevet stående:

"Hils Henning Graabuk fra mig," sagde han og fulgte skaren op til kirken.

Undervejs forøgedes bøndernes antal med en mængde lediggængere, som sluttede sig til toget under skrig og glædesråb. Viffert var en ny fange, det vil sige en ny udsigt til vinding og løsepenge. Imidlertid behandlede hele denne kåde, halvdrukne sværm ham med et vist hensyn.

"Det var ham, som slog Jes Kulegraver," sagde føreren, mere behøvedes ikke til at indgyde agtelse for Viffert. De betragtede ham opmærksomt og lod ham gå uantastet.

Da de kom til kirken, blev Viffert lukket ind i et lille rum i en af sidegangene. En mand blev sat som vagt, væbnet fra isse til

fod i en tung og gammeldags rustning, som han øjensynlig ikke var vant til at bevæge sig i.

Efter sværmen havde trukket sig tilbage, og Viffert var blevet alene med sin vogter, tog denne en stendunk frem fra en krog, fyldte et bæger og satte sig til at drikke. Aftensolen kastede sit guldgule skær gennem ruderne hen på de gamle ligfaner, som hang under loftet. Der gik en tid i tavshed. Vogteren lå tilbagelænet på trappetrinet udenfor kammerets åbne dør, en tung og rusten stridsøkse stod ved hans side, Viffert syntes hensunket i dybe tanker.

"Har I penge hos jer?" spurgte stridsmanden endelig.

"Ikke mange," var svaret.

"Vil I give mig en mark for et godt glas pryssing?"

"Jeg vil hellere give to for at få at vide, hvordan de fangne herremænd har det."

"Jeg tænker godt," svarede den anden leende. "De sidder nede i gravhvælvingen under alteret. Der henne holder de råd over dem. Når det er til ende, skal de føres frem. Så gælder det, om hr. Gram fra Havbro vil rykke ud med hundrede daler til, foruden dem, han lovede i går. Jo længere det varer, des dyrere bliver det, og desto flere folk får Jes på sin side. Dalby Bjørn kan kun bringe løsepengene op til halvtreds, Jes har allerede fået det dobbelte ud. Kommer han først til at råde alene, så vil det gå ud over Eders gårde. Nå da! – Og han kommer til at råde i morgen den dag."

"Det er altså om fangerne, de tager beslutning i aften?"

"Der bliver mere besluttet end det i aften, kender jeg Jes ret," svarede vogteren med en hemmelighedsfuld mine.

"Det skulle vel ikke være muligt at komme til at tale med hr. Jørgen Gram?" spurgte Viffert.

Vogteren så på ham med hævede øjenbryn og et spottende smil. "Nej," sagde han, "for Eder er det godt nok ikke muligt."

"Lad mig så få det glas pryssing, du lovede. Der har du alle de penge, jeg bærer hos mig." Med disse ord kastede han en pengepung hen til vogteren.

Denne holdt pungen i vejret og så sølvpengene gennem maskerne. "Der er mere, end jeg forlangte," svarede han.

"Det kan godt være," svarede Viffert. "Vil du gøre en god gerning for dem, så lad en af fangerne få et bæger med."

"Hvem af dem?"

"Naturligvis ham, der betaler for den anden."

"Det ser jeg intet ondt i," svarede vogteren efter at have overvejet sagen.

Han fyldte bægeret og rakte det til Viffert. Derefter gik han hen til en sidedør og bankede på med skaftet af sin stridsøkse. To mænd kom til syne.

"Disse to holder vagt over Eder, mens jeg er borte."

"Det må jeg så finde mig i," svarede Viffert og rakte ham det halvtømte bæger tilbage. "Men du lover mig, som en ærlig mand, at bringe det fyldte bæger til hr. Gram fra Havbro. Ikke sandt? Hvem ved, måske det bliver det sidste, han kommer til at tømme."

"Det lover jeg jer ved alle de gode helgener, som hænger på væggen derinde," svarede vogteren, idet han fyldte bægeret på ny og bar det ind i kirken.

Da han kom ned i gravhvælvingen, sad Jørgen Gram på en af de gamle kister og stirrede op mod det lille, tilgitrede lyshul i

muren. Vogteren rakte ham bægeret og sagde:

"Jeg bringer Eder en drik pryssing fra en, der mener Eder det godt." Gram så forbavset på ham. "Ja, I behøver ikke at betænke Eder," vedblev bonden. "Der er intet ondt ment med det. Drik og lad mig komme af sted igen."

Gram tog bægeret. Idet han drak, følte han en hård genstand mellem sine læber. Det var en ring. Han tøvede et øjeblik, tømte resten og gav bægeret tilbage til bonden, som forlod ham og omhyggeligt lukkede døren efter sig.

Mens han lige havde kaldt på de to bønder, havde Viffert taget sin ring af fingeren og ladet den glide ned i bægeret.

Da Jørgen atter var blevet alene, tog han ringen frem, holdt den op til lyshullet og genkendte den. Det var hans egen gave til Viffert. Han udstødte et dæmpet frydeskrig. Ringen var en hilsen fra en trofast ven. Han vidste, at Viffert var i nærheden. Ringen var et løfte om frelse.

15. Bonderegimente

Bønderne og deres anførere sad imidlertid inde i Rye Kirke og aftalte med hinanden, hvordan de skulle skaffe sig det største udbytte af deres fanger. Elleve år senere fandt en lige så larmende rådslagning sted i samme kirke, det var blot andre skuespillere, som udførte rollerne: Mogens Gøe havde samlet den jyske adel og gejstlighed i kirken, hertug Kristian af Holsten blev valgt til Danmarks konge.

Efter at rådslagningen var endt, førtes de to herremænd ud på den åbne plads foran kirken. En tæt kreds sluttede sig om dem, kvinder og børn trængte sig mellem mændene, enhver ville se og høre. Henning Graabuk trådte ind i kredsen, mørk og alvorlig, der hvilede en synlig misstemning over ham. Han havde ladet sit skæg og hår vokse i den sidste tid, det skjulte næsten hans hele ansigt og forøgede hans barske udseende.

Jes Kulegraver, som dernæst fremstillede sig, lod til at være særdeles godt til mode. Han havde skiftet den uheldige fork ud med en lang, blankpudset hellebard og iført sig et indlagt brystharnisk, et bytte fra en eller anden plyndring. Og dog var det hverken rustningen eller hellebarden, som gjorde hans skønhed så iøjnefaldende i dette øjeblik, men over panseret bar han en lyseblå fløjlskåbe, kantet med ilderskind, om halsen en bred pibekrave, og på hovedet en højrød fløjls baret med en mængde nedfaldende, krusede fjer. Derimod var han endnu iført de samme gamle benklæder, som han havde båret før denne livsalige festtid begyndte.

Sådan klædt, halvt ridder, halvt stodder, men helt skræmmebillede, lod han dog til at være uimodståelig i sine

omgivelsers øjne. Han gik ind i kredsen med lange skridt, svingende arme og krumbøjet ryg, som om vælden og herredømmet allerede tyngede på ham. Da han kom hen til de to herremænd, stak han hellebarden i jorden, stemte begge arme i siden og betragtede fangerne med en overmodig og hånlig mine. Eggert Bugge brast i latter ved synet af ham. Jes blev rasende, han hævede sin knyttede hånd foran den gamle ridders ansigt og sagde:

"Hvad djævlen griner I af? Mon I ved, hvor længe det varer, inden jeg får Eder til at græde?".

"Det ved jeg nok," svarede Bugge, "at hvad du har gjort mod os, vil komme til at koste dig mere blod end mig tårer." Efter disse ord vendte han ham ryggen.

Jes tav. Ved hans side stod Henning Graabuk og betragtede ham med et ildevarslende blik, men sagde intet. Kulegraveren vendte sig om mod Jørgen Gram, stillede sig foran ham og vuggede med hovedet, så barettens fjer viftede ned over hans ædle ansigt, idet han sagde:

"Nu forleden gjaldt Eders frihed halvtredsindstyve daler, i går hundrede. Hvad tror I nu, den vil komme til at koste Eder i morgen?"

"Det ved jeg ikke."

"Hvad vil I så byde os for den?"

"Ikke det allermindste," svarede Jørgen.

Dette fyndige og bestemte svar gjorde en vis virkning i kredsen, hvor Jes havde ventet sig en tilgift i anseelse på grund af de fordoblede løsepenge.

"Se! Derovre i det gamle asketræ ved kirkegårdsmuren hænger Eders foged," sagde han. "I går var hans ansigt hvidt, i

dag er det blevet blåt. Hør, hvor kragerne skriger over hans hoved. Synes I bedre om at hænge ved hans side, end at give en god sum løsepenge for at slippe? Til i morgen har vi bundet os ved vort ord. Når sol står op igen, gælder det ikke mere."

"Det hører I her i kredsen." råbte Jørgen. "I aften skylder jeg den fyr der hundrede daler, i morgen ikke en skilling."

"Ikke en skilling," gentog kulegraveren rasende, "kun Eders liv, og I kan være forbandet sikker på, jeg tager det."

"Lad os tale om det, når den tid kommer."

"Og hvorfor behøver vi så at vente?" råbte Jes og så sig om i kredsen. "Hvorfor ikke lige så godt gøre det straks? Hvem ved, hvad der kan ske inden i morgen?"

Enkelte stemmer råbte til ham med bifald, men Henning stillede sig foran ham og sagde:

"Når solen står op. Det var jo aftalen."

Lidt efter blev de to fanger ført tilbage til gravhvælvingen. Viffert hørte bønderne støje, idet de førte dem gennem kirken, men det var ham ikke muligt at få dem at se.

Senere på aftenen kom hans vagt ind til ham med en tændt lampe, hængte den på væggen og sagde: "Kirsten Trane har været her med besked fra sin mand. Dalby Bjørn vil tale med Eder senere, når klokken har ringet til aftensang. Hun bad mig om at gøre Eder lidt til gode, med hvad jeg kunne. Er der noget, I ønsker?"

"Et knippe rughalm til at ligge på ville ikke være så dårligt," sagde Viffert.

"Et knippe halm kan der blive råd til," svarede vagten. "Hvad mere? Noget at spise? Lidt at drikke?"

"Det kan vente."

"Hvor længe? Ved I, at I og Eders kammerater i morgen står og banker på Himmerigs porte, at der ikke er nogen mulighed for at slippe fri, ikke noget middel til at frelse jer: – I ler! I stoler vist på Eders mænd, som I har kaldt sammen her i nærheden. – Nogle af dem red i eftermiddag ad Gredstrup til, andre om ad klostermøllen, jo! vi har vore øjne og øren med os, men før daggry kan de ikke angribe, og hvad hjælper det så Eder, når I er hængt inden? Og hvad vil rytterne kunne gøre os, når vi løber ind i de store skove? – I stoler på, hvad der kan ske i morgen, I skal blot vide, hvad der vil gå for sig i nat."

Det var imidlertid blevet aften, solen gik ned, en fin og kold regn begyndte med mørket. Rundt omkring byen og kirken blev der opstillet vagter, forsynet med lange kohorn, hvori de skulle blæse, så snart noget mistænkeligt viste sig. Den øvrige del af banden drev omkring i byen eller søgte leje på lofter og logulve, hvor det tilbød sig.

Jes havde valgt sin residens i fogedens port, lukket begge låger, fyldt jorden med halm og boret sig ned i dette sammen med nogle gode venner. Efterhånden gik samtalen mellem dem over til en langtrukken pusten, som tilkendegav, at de sov. Jes alene vågede, han lagde planer og smilede til den forgyldte storhed, hans håb foregøglede ham.

"Sover du?" sagde han til en mand, som lå yderst ved porten.

"Endnu ikke."

"Ligger du godt?"

"Dejligt!"

"Trækker det ikke ind på dig?"

"Ikke det mindste."

"Så lad mig få din plads."

Manden betænkte sig lidt, stod op og byttede stiltiende plads med kulegraveren. Jes lå en tid lang fordybet i sine betragtninger. En klokke ringede ovre i korskirken. Dens lyd tilkendegav midnat, der skulle læses en messe derovre. Lidt efter rejste Jes sig op, rundt om ham syntes alt at sove. Han tog sin hellebard og åbnede porten.

"Nu skal det ske," mumlede han halvhøjt.

"Hvor vil du hen?" spurgte hans sidemand. "Det er jo så mørkt derude, at man ikke kan se en hånd for sig."

"Det er lyst nok til det, jeg går efter," svarede Jes. "Jeg vil ud og se, hvem der fra nu af skal lystre og hvem der skal befale. Læg dig ned igen og væk ikke dem, som sover." Dermed listede han sig ud af porten, hen mod våbenhuset, hvor Henning Graabuk havde sin bolig.

I mørkningen blev Viffert ført ud af kirken for at blive taget i forhør af Henning Graabuk. Våbenhuset, hvor fangevogteren bragte ham til, var et stort, firkantet rum, indesluttet af kalkede vægge og et lavt bjælkeloft, hvor der hang en lille, tændt lampe. Den ene væg havde et vindue ud til kirkegården, rundt om dette hang en mængde små votivtavler, voksbilleder og et tidligere benyttet helgenbillede, forestillende den hellige Søren, kirkens skytspatron, udskåret i træ, hvis farver tid og langvarig tilbedelse havde bragt til at falme. På stengulvet stod en ligbåre, der for øjeblikket gjorde tjeneste som sengested og var dækket med klædningsstykker og puder.

Da Viffert kom ind i dette rum, havde Henning stillet et stykke lys op mellem puderne, han selv sad midt mellem dem og spejlede sig i bunden af et blankpoleret messingfad, mens han med en stor uldsaks klippede sit lange hår og skæg af. Han

var næsten blevet færdig med denne forretning, som i høj grad gjorde ham ukendelig, og sagde, idet han smilende vendte sig om mod fangen:

"Jeg pynter mig til Eders komme, kan I så forlange mere?"

"Du har ønsket at tale med mig," sagde Viffert, da fangevogteren havde forladt dem.

"Jeg troede ellers, det var Eder, som ville tale med mig, siden I kommer rejsende så langvejs fra. Bringer I løsepenge med Eder?"

"Nej! Men jeg kan føre dig til et sted, hvor de vil blive dig udbetalt."

"Det er lovlig sent. I hørte vel, hvad vi bestemte ude på stævnet? De herremænd er blevet dyrere end sidst. Hvorfor ventede I så længe? Hvad vil I heroppe i aften? Overliste os, fange os, dræbe os? – Lad os tale ærligt med hinanden."

"Godt! Lad os tale ærligt med hinanden. – Jeg kommer ikke for løsepengenes skyld, heller ikke for de fangne herremænds, de skal nok blive frelst."

"Så må I skynde jer," sagde Henning, "i morgen vil det være for sent."

"De vil blive frelst, det kan du stole på!"

"Men når I ikke bringer penge med jer og heller ikke bryder Eder om at frelse Eders venner, for hvis skyld kommer I da?"

"Jeg kommer for at frelse dig," sagde Viffert.

Henning brast i latter og sprang op fra båren. "Mig!" Gentog han spottende. "Mon det også er nødvendigt?"

"Sæt dig ned," sagde Viffert rolig og bydende, "og hør mig til ende, før du afbryder mig med din snak. – Hvem tog dit barn fra Casper Gylding, da han havde bragt det i fængsel? Hvem

hjalp dig selv, da du lå og gispede under løvbunken ude i skoven, og de søgte efter dig med deres skytter og hunde? – Siden jeg frelste dig før, kan det jo godt falde mig ind at gøre det igen. – Der er ikke stort ved dig, Henning. Du skyr, hvad der koster arbejde, og lader dig drive fra øst til vest, ligesom tilfældet fører det med sig. Du går helst uden om pligten, når du ser din fordel ved det, mester og herre vil du spille, skønt du kun blev født til træl. – Jeg kender kun en god egenskab hos dig, for den har jeg glemt alle dine fejl: Du er trofast og hengiven mod dem, der ved at knytte dig til sig. For en del år tilbage tjente du et herskab ovre i København, kan du huske det?"

"Det husker jeg godt," sagde Henning. "Det var jo Hans Nåde, rigshofmester Poul Laxmand, som de stak ihjel på Højbroen."

"Det kan være det samme, hvem det var," svarede Viffert. "Jeg har blot hørt fortælle, at du var den sidste af folkene, som blev i hans hus, at det var dig, som hjalp fruen og hendes to døtre på flugt, at du fulgte med dem, til du fik moderen bragt i sikkerhed på Fyn, den ene datter hos hendes fæstemand, Abraham Gyldenstjerne, og den anden hos Casper Gylding på Tranders."

Henning sad på kanten af båren og klippede sit skæg, da Viffert tav, så han op, smilede og sagde:

"Men har I også hørt, hvorfor jeg gjorde alt dette?"

"Nej!" svarede Viffert.

"Jeg tænkte det nok, nu skal I få det at vide. Samme år, den store ulykke ramte rigshofmesteren, havde fruen holdt mit og Kirstens bryllup. Om aftenen kom hun ned med hr. Laxmand og den unge frøken Else og så på, at vi dansede i borgstuen. 'Er du nu også rigtig glad, lille Henning?' sagde fruen, da vi gik hen

og bukkede for hende. Jeg svarede, hvad der faldt mig ind, jeg var så glad den aften, som det lykkeligste menneske kunne være. Jeg holdt af Kirsten, hun har vel fortjent det siden. Det tilføjede jeg, at hvis der nogen sinde kom den stund, hvor nådigfruen trængte til en andens hjælp, om det så gik til liv eller død, skulle jeg gengælde hende, hvad hun havde gjort for os i aften. Da lo fruen og lagde sit hoved op til Laxmands skulder og sagde: 'Hører du det, Poul! Hvad nød har jeg så, når Henning lover at hjælpe mig?' – 'Jeg tager imod din gode vilje i gerningens sted,' sagde rigshofmesteren, 'for hvordan skal det gå til i verden, om dit stakkels skind kan blive os til hjælp?' – Den dag kom alligevel, før de tænkte det. Da jeg havde bragt hver af dem til det sted, hvor de skulle være, trykkede fruen min hånd og sagde: 'Du alene har i sandhed gjort mere for mig i min nød end alle de andre tilsammen.' Jeg tog min hue af og sagde: 'Så slog det dog til, hvad jeg lovede den aften, Eders Nåde lo ad mig i borgstuen. Jeg stakkels skind har dog kunnet være Eder noget til gode.'"

"For det, du gjorde dengang, kommer jeg netop til dig i aften," sagde Viffert. "Opgiv det liv, du fører her, mens det endnu er tid. Sværdet hænger over dit hoved, ser du det ikke? Det er en dårlig sag, du kæmper for. Du tager af andres lommer for at fylde dine egne, du samler kammerater til galgen, ikke for din konge. Kast dine stjålne våben bort, tag din gamle kofte på og følg med mig ned til Rantzau, så skal jeg skaffe dig hans nåde og tilgivelse."

"Kan I love det?" spurgte Henning.

"Det lover jeg."

"Og hvad så? Når jeg kommer derned, skal jeg gøre rostjeneste, være trældyr igen og slæbe de andres sække, mens jeg her kun fylder min egen. Jeg har allerede fyldt den, jeg ejer så meget velforvaret gods, som der behøves til at ende al nød for mig og mine."

"Har plyndringerne givet så meget af sig? Det troede jeg dog ikke."

"Jeg har intet plyndret. Jeg var rig, før krigen begyndte."

"Hvis din rigdom skulle stamme fra det pengeskrin, du tog fra Casper Gylding, så skal vi tales ved derom en anden gang. For øjeblikket gælder det kun om at vælge: Sydpå til Rantzau eller nordpå til galgen. Er det valg så svært, Henning?"

"Dernede skal jeg savne, mens jeg her lever i overflod, der skal jeg lystre, mens jeg her er herre, det er endda ikke så fristende vilkår, I byder mig."

"Er du da herre her?" spurgte Viffert spottende.

"Det skal I få at se i morgen," svarede Henning heftigt. "Måske I ikke engang behøver at vente så længe."

"Jeg tror også, at det vil vise sig før i morgen," sagde Viffert.

Pludselig afbrød en stemme deres forhandling.

"Og når det skal gå dig sådan, at du ikke ved det sted for dig og dine, som du kan hælde dit hoved til, vil du da ikke fortryde, at du har afslået, hvad hr. Viffert tilbød dig i nat?"

Dette spørgsmål blev udtalt af en dæmpet og sørgmodig røst i den ene side af værelset. Viffert så Hennings hustru sidde henne på dørtrinet, hvorfra hun havde lyttet til alt, hvad der blev sagt. Henning lod derimod ikke til at have hørt Kirstens ord. Under den sidste del af samtalen syntes han at være noget

adspredt, han bøjede sig flere gange tilbage mod vinduet, som om han lyttede efter noget udefra.

I det samme blev døren stødt op. To mænd trådte ind. Den ene var en bonde, væbnet med en rødmalet og kunstig udskåren kølle, den anden lod til for nylig at være steget af hesten, han havde en lang rytterkappe om skulderen, store kravestøvler på benene og en ridepisk i hånden. Da han tog sin sorte, opkrampede hat af hovedet, genkendte Viffert hr. Offe Pylke, byfogeden fra Ålborg.

"Den mand har et budskab til dig," sagde bonden. "Han kom i fuld firspring ridende syd fra og ville ikke stoppe, da vi råbte til ham."

"Det er godt," sagde Henning. "Gå kun du, og lad manden sige mig sit ærinde. Jeg kender ham."

Bonden gik. Byfogeden slog sin kappe til side og satte sig på båren ved siden af Henning.

"Hvor kommer I fra så sent?" spurgte bondehøvdingen.

"Naturligvis fra Horsens, som jeg forklarede dig forleden, da du gav mig dit sikkerhedstegn med. Jeg har nu forrettet det ærinde, jeg havde til bymændene fra rådet i Ålborg. På hjemvejen kom jeg over Mattrup, og det, jeg der fik at se, gav mig lyst til at hviske et par ord til dig under fire øjne."

"Tal I kun frit, byfoged, her er ingen, som vil røbe, hvad I siger."

Offe Pylke så sig om, bøjede sig nærmere mod Henning og udbrød: "Det er galt fat med Eder. I middags drog en rytterskare ned til Mattrup. Dine folk er blevet hugget ned eller splittet i den vildeste flugt. Jeg har selv været vidne til det, jeg har talt med nogle af dem. Takket være min nabo, som lånte

mig sin gode hest, det var dens skyld, at jeg slap ud af den elendighed. – Da jeg red herop, mødte jeg en anden flok af dine mænd, de standsede mig og ville til at udplyndre mig. Jeg viste dem dit tegn, men de lo af det. "Hvad kommer Dalby Bjørn os ved?" sagde de. "Han har regeret sin tid, fra nu af er det Jes Kulegraver, som befaler." Min stakkels hest måtte atter holde for, jeg satte sporerne i dens sider og red de bønder over ende."

Henning lå på sengen og lyttede til byfogedens beretning med uforstyrret ro. Da Pylke tav, gled et smil over hans ansigt.

"Nå, så de vil kun lystre Jes?" gentog han langsomt.

"Og dog er det dig, der kalder dig herre!" svarede Viffert smilende.

Det lod til, at Offe Pylke først ved at høre denne røst genkendte sin gamle medhjælper, han vendte sig om mod Viffert, så på ham og rakte ham begge hænder med et udbrud af overraskelse.

"Hvad gør I her, broder munk?" spurgte han.

"Jeg er en fanget mand," svarede Viffert.

"Det kan jeg næsten slutte mig til. Hvad vil I også mellem krigsfolk, vi andre har ondt nok ved at bjerge os i denne tid, end sige en stakkels munk som I. Jeg sagde jer det nok, da vi skiltes i Ålborg: I skulle hellere være blevet ved at gå mig til hånde i min skrivestue end løbe om og stikke og sigte på landevejene."

"Å, hvad krigshåndværket angår," sagde Henning, "så lader det dog til, at hr. Viffert har lært lidt, siden I to skiltes."

Pylke syntes at betænke sig, før han vendte sig til Henning og udbrød dæmpet: "Jeg er ikke rig og har heller ikke meget hos mig, men hvis en rimelig sum kan gøre det stakkels menneske fri, så er jeg villig til at betale den for ham."

Viffert havde hørt alt. Han lagde sin hånd på smedens skulder og sagde: "I er en brav mand, byfoged. Jeg skal aldrig glemme det, I lige sagde."

"Tal ikke derom," svarede Pylke. "Hvad vil det sige mellem to, der kender hinanden så godt. I er kommet på gal vej, broder Viffert, jeg vil redde jer ud af den. Jeg betaler den pengesum, Henning med rimelighed kan fordre. Hvis han skulle foretrække et godt stykke smedearbejde, så som en blankpoleret stridsøkse af pure stål, eller en stormhat, så fast, at ikke den lede Satan selv kan bide gennem den, er det mig desto kærere. I følger så hjem i min skrivestue og tager fat på pen og regnskabsbog igen. Der skal ingen gøre jer fortræd, og I kan få magelige dage. Vi har næsten ingenting at bestille i denne tid. Hvad synes I om det forslag?"

"Overmåde godt," svarede Viffert smilende, "men jeg har måttet sidde så længe i kloster og skrivestue, at jeg trænger til lidt frisk luft nu, derved får det at blive for det første."

"Hr. Viffert er heller ikke så dårlig faren, som I tror," sagde Henning. "Han påstod, ligesom I kom, at han kunne løse sig selv, hvis han ville."

"Så meget desto bedre," svarede Pylke. "Jeg kan da drage min vej igen."

"Vil I rejse videre i nat?" spurgte Henning.

"Ja, helst straks," svarede byfogeden. "Jeg har en lang vej for mig, og de længes vist efter mig hjemme."

"Rid I med Gud, hr. Pylke, og hvis nogen prøver på at standse jer, så vis dem mit mærke. Her i byen tænker jeg i det mindste, de lader det gælde."

Pylke bød Viffert farvel og var allerede kommet hen til døren, da han gik tilbage igen og hviskede til Henning:

"Vil du følge mit råd, Graabuk, så se at komme bort, det hurtigste du kan, der er ugler i mosen. Jeg tror ikke, du er sikker her."

"Jeg vil tænke over det," sagde Henning med sin tidligere sorgløshed.

"Hvad siger du så til mit forslag?" spurgte Viffert.

"Det skal jeg også gruble lidt over," svarede han. "Derfor vil jeg nu være alene. Tranen kan føre jer tilbage til kirken."

"Det er allerede over midnat," sagde Viffert. "Husk vel på det."

"Der kan ske meget fra midnat til i morgen," svarede Henning.

Tranen gik med Viffert, Pylke fulgte dem. Henning blev alene.

16. Hvorledes dommen blev fuldbyrdet

I samme øjeblik, Hennings hustru åbnede døren fra våbenhuset, forekom det hende, at en mørk skikkelse gled forbi muren under vinduet. Hun standsede og bøjede sig ned for bedre at se, men skikkelsen var forsvundet. En forvokset hyldebusk stod noget fra muren, og op til vinduet var der stillet et brudstykke af en gammel stige, det var alt, hvad hun opdagede, da de kom hen til stedet.

Nede i byen brændte der endnu lys i flere huse. Af og til hørtes lyd af skrig og sange ovre fra herberget. I nærheden af kirken vedblev derimod alt at være roligt og stille.

Flere timer forløb, et svagt, dæmrende skær af morgenrøden begyndte at lyse over de store skove, som dannede landskabets baggrund. Forårets budbringere, lærkerne og stærene, sang. Små flokke af krager søgte ned for at fiske på strandbredden.

Da blev stilheden, som så længe havde hvilet omkring Sankt Jørgens kirke, pludselig afbrudt. En skare mænd kom frem fra mørket indenfor kirkegårdsmuren og listede sig op til våbenhuset. Alle bar de våben, hvis raslen forrådte dem til trods for den tavshed, hvormed de bevægede sig. Efter at have standset nogle øjeblikke nedenfor trappen, som til en sidste rådslagning, trådte to mænd frem og gik op til døren.

I det samme kunne man se i morgenlyset en mørk skikkelse, som hidtil havde siddet i en krog af dørkarmen, rejse sig i vejret og strække en partisan frem mod de to mænd med det spørgsmål:

"Hvad vil I?"

Stemmen lød bekendt. Det var Kirsten Trane, som talte, det var hende, som havde siddet sammenknuget på dørtrinet med sit barn på skødet, begge to indsvøbt i et gammelt hestedækken.

"Hvad vil I?" gentog hun barskt, da ingen svarede.

"Er det Eder, Kirsten!" sagde den ene af mændene.

"Hvorfor taler I så højt?" spurgte Kirsten.

"Hvorfor hvisker I? Hvad bestiller I her?"

"Det ser I jo, jeg våger."

"Over Henning?"

"Hvem skulle vel våge over Henning, hvis ikke jeg gør det?"

"Vi vil tale lidt med ham," sagde den anden af mændene.

"Kom igen, når det bliver lyst. Nu er det tid til at sove, ikke til at snakke," sagde Tranen.

"Lad de mænd kun komme ind," sagde en bydende og alvorlig stemme bag Kirsten, og da døren blev åbnet, og skaren styrtede ind i våbenhuset, så den Henning stående midt på gulvet, rustet i brystharnisk og stormhue mens han støttede sig til en langskaftet økse. Han var forfærdelig bleg, men der var samtidig noget vildt og udfordrende i hans åsyn, i hans hele stilling, som påtrængte sig enhver af de kommende.

"Hvad vil I Dalby Bjørn?" spurgte han koldt og hånligt.

Ingen svarede. De havde ventet en sovende, ikke en kampberedt mand.

"Jeg skal sige jer, hvad I vil!" vedblev Henning. "I kommer for at overfalde og dræbe mig! Det har I aftalt i aftes med Jes Kulegraver. Når det er gjort, skal Jes være herre og føre jer til rov og plyndring. Ikke sandt, sådan lød ordene? Og siden I manglede mod til at vove jer herop, når jeg er vågen, så gik I

ræve ud i mørket, og siden ingen af jer turde vove sig alene mod mig, så rotter I feje uslinger jer sammen, vel en snes i tallet. – Men hvor er så Jes, Eders mand, som er bedre end jeg? Hvorfor går han ikke i spidsen for Eder, siden det dog er ham, I vil virke for? – Ja, I ser på mig. I ved ikke, hvor han er. – Kom! Så skal jeg hjælpe Eder at søge."

Med disse ord gik Henning et skridt til side og trak et tæppe op fra jorden. Under dette lå Jes Kulegraver, udstrakt og ubevægelig, en kniv var boret lige til skaftet ind mellem brystpanseret og skulderskinnen.

Bønderne veg tilbage for dette syn. Deres truende holdning var forsvundet, et almindeligt udbrud af forfærdelse var den eneste lyd, der hørtes, da Henning tav. Lampelyset fra loftet faldt ned på den dødes stive og fordrejede træk og gjorde hans ansigts bleghed endnu mere påfaldende.

"Han vovede dog at liste sig alene herind," sagde Henning og pegede over skulderen på det åbentstående vindue. "Sådan modtog jeg ham."

Da han sagde dette, stødte han hånligt til liget med foden, kastede sit hoved tilbage og råbte:

"Nu har I set, hvad der er at se her. Der ligger den, I valgte, her står den, I forkastede. Hvad vil I mere?"

Endnu mens disse ord lød hen over den tavse og rådvilde skare, hørtes våbenlarm og skrig udenfor. Fra en længere afstand trængte lyden af langtrukne horntoner sig til våbenhuset. Alle lyttede, selv Henning lod til at være forbavset. Døren blev stødt op, en bonde viste sig i åbningen, lænede sig vaklende og gispende til karmen, idet han råbte:

"Til våben, alle mand! Der kommer ryttere vestfra og slår alle ihjel. Fra syd tuder de også i hornene. Det er galt fat rundt omkring os."

Bønderne styrtede ud af våbenhuset. Henning blev alene. Gennem den åbnede dør hørtes kohornenes toner hele tiden nærmere, mere langtrukne og klagende. På kirkegården udenfor stimlede en talrig skare sammen og voksede med en forbavsende hurtighed.

"Hvor er Jes!" råbte nogle. "Han skal føre os!" tilføjede andre. "Hent fangerne, dræb dem, så af sted til skoven!"

Nye skarer gentog disse råb mere og mere højlydt. Forvirringen var ubeskrivelig. Henning stod tavs i den åbne dør og så ud over mængden, så ligegyldig, som om hans øjne kun mødte kirkegårdens sammensunkne grave. Solen skinnede ned over ham. Da råbene syntes at forene sig i et fælles spørgsmål efter Jes, trådte han et øjeblik tilbage, viste sig atter og råbte med en røst, der skarp og bestemt nåede lige til den sidste i skaren:

"Det er altså Jes, der skal frelse jer? Lad ham gøre det. I har forlangt en hund for en Bjørn. Der har I den, I valgte."

Med disse ord løftede han kulegraverens lig op i sine arme og kastede det ned blandt mængden.

Den forbavselse og rådvilde forvirring, som nu opstod, lader sig vanskelig beskrive. Kirkegården genlød af rædselsskrig, af trusler, af bønner om hjælp. I nærheden af kulegraverens lig var trængslen størst, enhver ville se den påkaldte frelser, som lå for deres fødder med dødens grålige bleghed i sit ansigt, med blålige læber, med spor af blod i mundvigen, og hvis brustne, glasagtige øjne endnu ikke havde lukket sig. Fra den døde

vendte alles blikke sig til den levende. Han stod endnu oppe på trappen, ventende, trodsende, støttet til skaftet af sin økse.

Imidlertid tog mængden til hvert øjeblik nede på kirkegården. Gennem de sprængte porte trængte sig en hob skrigende kvinder med udslået hår, store bylter af klædningsstykker under armene og fortvivlelse i alle miner. De blev fulgt af børn, der greb fat i deres kjoler for ikke at blive revet bort i trængslen.

Nede fra byen lød klageskrig af sårede, hestenes vrinsken og hule, skrattende toner af kohornene, mellem hvilke der nu blandede sig sejrsråb og trompetklang.

Pludselig skiltes mængden nede foran trappen. En høj bredskuldret mand kom til syne, med gråligt hår, en pigkolbe på skulderen og et bredt slagsværd hængende i en snor på brystet. Kolben og sværdet lagde han fra sig på det nederste trin af trappen og skred derefter våbenløs op til Henning. En almindelig tavshed og forventning fulgte manden. Henning lod ham komme, lod ham gribe sin hånd, og man hørte den gamle sige:

"Hjælp os! Hvor længe skal det vare? – Ser du ikke, at vi har brug for dig?"

Henning rystede på hovedet. "I har solgt mig. I ville slå mig ihjel. Jeg gider ikke have mere med jer at gøre."

"Skal da alle bøde for den enes skyld?" spurgte manden. "Jeg har været dig tro, det ved du. Hvad brød jeg mig om Jes med hans skelende øjne? Det var min dreng, som gik til Kirsten i aftes og bad hende vogte sig for natten. Hjælp os, du!"

Henning stod og så ned for sig. Han følte sig bevæget af den bønlige stemme.

"I morgen vil det hedde, at Dalby Bjørn løb sin vej, da det kneb for hans brødre," tilføjede den anden.

Disse ord lod til at forvandle Henning. Hans bryn rynkede sig, hans spottende mine forsvandt, han syntes at blive større, idet han vinkede til mængden, strakte sig ud over trappen og råbte:

"Hør efter dernede, og lad hver mand se til, at han lystrer mig på en prik. – I deler jer i to, den ene går ovenom fogedgården – vad over åen, der kan rytterne ikke nå jer. – Den anden går mod øst. Bring kvinder og børn ind i skoven, ingen snak mere. Den, som tøver, er fortabt."

Atter skiftede scenen. Efter de sidste af Hennings ord havde lydt hen over mængden, lignede kirkegården et oprørt hav, hvis bølger samlede trængte sig hen mod udgangen for derefter at skilles i to brede strømme, som hver søgte sin vej. Lidt efter var kirkegården forladt, dens nedtrådte kors og grave viste sig. Midt mellem disse lå Jes Kulegravers legeme i lyset fra morgensolen, forladt og glemt af alle hans venner. Henning smilede over den iver, hvormed hans befalinger blev fulgte. Det var en triumf, han i dette øjeblik fejrede. Den gamle mand sad ved hans fødder, støttende hovedet mellem begge sine hænder.

"Hvorfor går du ikke med?" spurgte Henning.

"Det sagde jeg dig jo før," svarede manden. "Jeg bliver ved at være dig tro. Det skal du snart få det at se!"

Henning lagde sin hånd på hans skulder. "Ak nej, Asmus," sagde han bevæget. "Det, som vil gå for sig om lidt, lader sig ikke fægte ud med sværd. Følg med de andre, de har mere brug for dig end jeg."

Den gamle så op på Henning, svarede ikke, men tog sine våben nede på trappen, slyngede dem op på skulderen og gik med lange og hurtige skridt, uden at vende sig om.

I det samme greb en hånd om Hennings. Han vendte sig og så Kirsten, som under alt, hvad der hidtil var foregået, havde beholdt sin plads ved døren, med hellebarden i den ene hånd og sin lille datter i den anden. Hun var blot lidt blegere end sædvanlig, den gennemvågede nats uro stod malet i hendes træk.

"Tag barnet," sagde han, "løb så hurtigt, du kan. Langs med hulvejen, østpå ind i skoven. Der har du alle de penge, jeg ejer."

Med disse ord rakte han hende en lille lærredspose.

"Hvad gør du selv?" spurgte hun.

"Jeg løser fangerne."

Tranen nikkede og adlød blindt og tavst, som hun plejede. Idet hun gik, greb Henning hendes hånd og standsede hende.

"Farvel, du!" sagde han. "Du har fundet dig i meget sammen med mig. Fra nu af er det onde forbi, det tror jeg. Når vi ses igen, bringer jeg de gode dage med mig."

Han slyngede sine arme om hendes skulder og kyssede hende. Tranen så op på ham, smilede, som de gode engle smiler. Tårerne løb ned ad hendes kinder, idet hun kyssede hans hånd, derefter løftede hun barnet op i sine arme og gik til skoven, som han havde sagt.

Nede i byen lød larmen og skrigene hele tiden højere. Bønderne sloges med hele det raseri, fortvivlelsen gav dem, og som visheden om, at der ikke fandtes nåde eller skånsel, forøgede. En afdeling ryttere holdt i den brede gade, som førte op til kirken, en anden var steget af hestene og kæmpede med

de fjender, som havde søgt tilhold bag gærder og huse, hvorfra de skød med buer eller stak efter rytterne med deres lange spyd.

Fra våbenhuset gik Henning over i kirken. Da han kom til Vifferts fængsel, fandt han døren stående på klem. Indenfor lå fangevogteren udstrakt på gulvet, Viffert selv var forsvundet. Henning kunne se, at der havde fundet en kamp sted, som var gået ubemærket hen under den almindelige forvirring udenfor. Lampen var væltet, halmen spredt omkring på gulvet, stendunken slået i stykker. Fangevogteren vågnede heller ikke, da der blev kaldt på ham. Det var dødens søvn, han sov.

Henning trak på skulderen og gik ind i kirken, hvor Gram og Bugge sad indespærrede. Et øjeblik i forvejen var bønderne, som holdt vagt oppe i koret, fulgt med deres flygtende kammerater. Viffert stod ved alteret og søgte efter nedgangen. Da han hørte trin, der genlød på stengulvet, vendte han sig om og studsede ved at se Henning, uden våben, med blottet hoved og iført en gammel, snæver, blåstribet hverdagskofte med en brun læderrem om livet.

"Kommer du endelig?" udbrød han. "Det var nær ved, du havde tøvet for længe."

"Det lader dog til, jeg kommer tidsnok, hr. Viffert, siden I ikke uden min hjælp kan finde vej til de to herremænd."

"Hvor er de gemt?"

"Her nede," sagde Henning og åbnede en trælem på altergulvet. Under denne viste der sig en trappe og for enden af trappen en jernbeslået dør, låst udvendig. "Hr. Jørgen Gram sidder i det første kammer, ridder Bugge i rummet bagved," tilføjede Henning.

"Tøv lidt, til jeg kommer tilbage," sagde Viffert og gik ned i hvælvingen.

Et svagt dagslys trængte ind gennem det lille, tilgitrede vindue i Jørgens fængsel. Da døren blev lukket op, og Viffert viste sig i åbningen, udstødte Jørgen Gram et glædesskrig, styrtede hen mod ham og trykkede ham til sit bryst.

"Jeg vidste godt, du ville komme," sagde han.

"Det varede længere, end det skulle," svarede Viffert. "Gå ind her ved siden af og luk op for gamle hr. Bugge. Han trænger vist også til frisk luft. Jeg venter Eder oppe i kirken."

Mens Jørgen åbnede Bugges fængsel, gik Viffert op igen i kirken. Henning sad på rækværket omkring alteret og så på helgenbillederne.

"Et ord, du! Og svar mig hurtigt og bestemt. Hvad har du nu besluttet dig til?"

Henning så hen på Viffert med en mine, der skulle udtrykke forundring.

"Nu vil jeg følge Eder!" sagde han. "Var det ikke det, I rådede mig til for lidt siden? Jeg vil prøve på, om jeg kan blive en ærlig mand, det er vist tidsnok endnu."

"Det er også på høje tid, du tager den beslutning."

"Ja, besluttet var det da egentlig, før vi taltes ved i nat."

"Du vægrede dig dog ved at følge mig."

"Ja, men jeg sad alligevel og klippede mit hår og skæg af for at gå med Eder," svarede Henning med sit poliske smil. "Jeg måtte tale, som jeg gjorde, for jeg vidste, at der sad en udenfor vinduet og lyttede efter mine ord. Der var mere at forrette, end I bilder jer ind, før vi kunne drage bort. Det har jeg nu bragt til ende."

"Hvad har du bragt til ende?"

"Jeg måtte først gøre pladsen ryddelig for Eder. Havde mine folk ført fangerne ind i skovene, ville I være kommet for sent til at frelse dem. – Bønderne er borte. Jeg måtte dernæst binde hånden på Jes Kulegraver og på alle hans kammerater. Hvad ville det nytte, at Eders venner angreb os, hvis Jes, før I kom, havde dræbt de to fangne herremænd? – Jeg har slået Jes ihjel, han ligger derude på kirkegården."

Viffert lyttede til denne forklaring med den dybeste overraskelse. Henning sad og svingede frem og tilbage med benene på rækværket, mens han talte. Han hævede ikke sin stemme, så ikke op. Det var, som alt det, han sagde, forekom ham at være en ligefrem sag, der fulgte af sig selv.

I dette øjeblik kom Jørgen Gram med Eggert Bugge op fra hvælvingen.

"Hvad er det dog, som her går for sig?" spurgte den gamle ridder med strålende blikke, idet han rakte Viffert begge hænder.

"Vi slås," sagde Viffert, "og vi frelser Eder. Er det ikke, som det skal være?"

"Og hvem er det, som slås, og hvem er det, som frelser mig? Jeg må dog vide det," sagde Bugge.

"Kristen Skeel og Klaus Juul har sat sig i spidsen for alle de rosknægte og det øvrige mandskab, som hr. Offe Stub fra Tirsbæk samlede til Rantzaus hær, og som endnu ikke var sendt til Kolding. Hr. Anders Friis fra Haraldskær har sluttet sig til dem med sine ryttere. De angreb ved daggry bønderne fra to sider, jeg tror, det hele snart vil være slut."

"Og hvem befaler over alle disse mænd?" spurgte Bugge.

"Befalingen lagde Rantzau jo i Eders hænder, da vi drog ud fra lejren. Det var derfor, vi skyndte os at få Eder fri. Når I viser Eder, vil enhver kun adlyde Eder."

Henning var gået ind i våbenhuset, idet Jørgen og Bugge kom. Straks efter vendte han tilbage igen med et sværd. Han stod og lyttede til samtalen. Da Viffert tav, sagde han:

"Her bringer jeg det sværd, de tog fra Eder tidligere. Jeg har opbevaret det siden."

Bugge genkendte ikke Dalby Bjørn i den stribede kofte, endnu mindre efter den forandring, det afklippede hår og skæg havde frembragt. "Hvem er du?" spurgte han.

"Min følgesvend," svarede Viffert, idet han tog sin kappe og lagde den over Hennings skulder.

"Ja, det er jeg om lidt," sagde Henning. "Men siden jeg hører, at det er Eder, som befaler her, så er jeg nu en stakkels bonde, som beder Eder så mindelig om nåde og forbarmelse for dem derude. Giv Eders folk et tegn, så de holder op med at slå ihjel, de slås ikke mere, de nedslagter nu."

"Men hvem er du da?" spurgte Bugge. "Din røst forekommer mig bekendt, skønt jeg ikke mindes at have set dig før, hvor den Dalby Bjørn huserer."

"Har I da så meget at klage over den Dalby Bjørn, mens I sad fanget her?" spurgte Henning. "Var han Eder for streng? Lod han Eder savne noget? Rådede han ikke til det gode for Eder? – Nu render de bønder ad skoven til, ind i det dybeste skjul, de kan finde. De samles aldrig mere, det garanterer jeg for!"

"Hvorfor skulle de ikke samles igen, så længe de har Dalby Bjørn til fører?"

"Men ham har de ikke mere," sagde Henning.

"Hvor ved du det fra?"

"Fordi Dalby Bjørn ligger her for Eders fødder og tigger om nåde for sine brødre."

Med disse ord knælede Henning ned for Bugge og bøjede sit hoved til jorden.

I det samme lød der højrøstede stemmer udenfor kirken, en trompet gav genlyd inde i de høje hvælvinger. Kristen Skeel og Klaus Juul viste sig ved indgangen.

Henning strakte hænderne op mod Bugge og hviskede: "Er der slet ingen nåde for dem? – Blot en times frist til at komme bort – en eneste time? I skal aldrig se dem mere for Eders øjne."

"Jeg vil gøre, hvad jeg kan," sagde Bugge med et godmodigt smil og lagde sin hånd på Hennings hoved. "Rejs dig op, du – væbner hos hr. Viffert Vendelbo."

Straks efter kaldte trompeterne herremændenes stridsfolk sammen omkring kirken. Forfølgelsen ophørte.

17. Hvad Viffert forlangte til løn

Otte dage senere skinnede eftermiddagssolen ned over sletterne ved Kolding og spejlede sig i fjorden, hvis skovbeklædte bredder begyndte at antage en svag lysegrøn farve af det unge, spirende løv. Kolding frembød i den sidste måned et broget og livligt billede, idet krigsfolkene fra lejren kom ind til byen i store skarer for at købslå i boder og ølhuse, hvorfra de først mod aften vendte syngende og halvberusede tilbage for at kunne være hjemme inden tappenstreg. Ude i lejren døde sangen hen, de berusede syntes at få deres bevidsthed tilbage. Rantzau havde givet streng befaling om orden og ædruelighed, og alle vidste, at han var mand for at håndhæve sine bud.

Der var dengang en bred, indgrøftet vej fra Kolding langs med skoven nordpå. Ovenfor dyrehaven skiltes den i to arme, den ene gik forbi Eltang kirke, den anden vestpå over moserne ved Nebel. Lejren lå lige udenfor Kolding, omtrent for enden af denne vej, og som følge deraf var den daglig opfyldt af våbensmede, bissekræmmere, jøder og prangere. De sidste bragte kvæg til det daglige forbrug blandt krigsfolkene, jøderne gik og ventede på at købe det bytte, soldaterne muligvis kunne få ud af krigen, hos bissekræmmerne kunne man, foruden mange andre nyttige genstande, skaffe sig en særdeles billig vidunderbalsam, der øjeblikkelig lægede ethvert sår, eller hvis man heller ville have en lille, indviet pose til at hænge på brystet, så var enhver, som bar den, aldeles sikret mod hug og stik. Det var et middel til at vinde hæder uden at vove noget, derfor fandt denne handelsgenstand en rivende afsætning. Af

og til kom også en munk ridende på et langøret æsel og falbød afladsbreve til dem, der foretrak sjælens frelse for legemets, men denne handel gav ikke længere så godt udbytte som tidligere, Luthers lære begyndte allerede at svække tilliden til disse breves virkning.

Det var altså otte dage efter kampen ved Rye, da der henimod aften red en pyntelig skare adelsmænd over den ene af de omtalte veje fra Vesternebel moser, hvor de havde tilbragt dagen med jagt. To af disse herrer så ud til at være mænd af meget høj rang, de øvrige, som fulgte dem i nogle skridts afstand, lod til at være deres følge.

Den ene af anførerne bar en mørkeblå fløjlsvåbenkjole, over hvilken der gik et blankpoleret brystharnisk med ophævede udsmykninger og et indlæg af fine, snirklede guldtråde i kanterne, over dette harnisk slyngede sig et bredt skærf af gult og mørkerødt silke. På hovedet bar han en let hjelm med gylden kam og kant, hvorfra en hvid og grøn fjerbusk faldt ned over skuldrene. Hans ansigt var langt og noget massivt i formerne, dets udtryk røbede kløgt og godmodighed. Det var hertug Frederik af Holsten, som var blevet kåret til konge i Danmark. Hans ledsager var den mandhaftige Johan Rantzau, feltmarskal over lejren, iført en prunkløs, blåhærdet rustning, over hvis brystplade et langt, brunrødt skæg faldt ned. Ansigtet, som viste sig under det opslåede visir, var alvorligt og strengt, brunt af solen. Det tydede på stærke og heftige lidenskaber, lette at vække, vanskelige at forsone.

Lidt ovenfor Bramdrupdam ligger der en langstrakt bakke, ved hvis fod adelsmændene gjorde holdt foran et vældigt egetræ, under hvilket svendene lidt i forvejen havde udbredt en

hvid dug på græsset og opstillet fødevarer, vindunke og bægere. Rytterne steg af deres heste, kong Frederik tog plads på et sæde af græstørv under egetræet, Rantzau og det øvrige følge lagde sig ned i græsset og dannede en kreds om dugen. Lidt borte stod tjenerne og falkonererne med deres fugle på armen eller på en tvegrenet stok. To skovhornister blæste en munter melodi, og mens adelsmændene spiste og drak, blev de efterhånden omringet af nysgerrige bønder, kvinder og børn, som havde ventet i nogen afstand nede under bakken, for at se den ny konge.

Skovhornene blandede sig med latter, bægerklang og højrøstede samtaler, da der pludselig på lang afstand lød et andet horn, som i bløde og dæmpede toner gengav en af disse gamle, vemodige melodier, der dengang var folkets velkendte ejendom, mens de nu, fortrængte eller glemte på få brudstykker nær, nøjes med en beskeden plads i et bibliotek eller i en samlers gemmer. Hornet syntes at komme nærmere, dets toner gav ekko under bakken. Rantzau lagde kniven fra sig og lyttede, hans bryn trak sig sammen, en tiltagende uvejrsrynke blev synlig mellem øjnene.

"Hvad djævlen er det for en karl, som vover at trompetere her, uden at bede om lov?" spurgte han, idet han stod op og så tilbage.

Nede på vejen kom en skare ryttere i et hurtigt trav. I den støvsky, som omgav dem, viste sig af og til en blankpoleret hjelm eller et blåligt jernkyrads, belyst af aftensolens rødlige skær. Hele jagtselskabet stirrede på Rantzau og Rantzau på de kommende. Da glattedes efterhånden den dybe rynke i feltherrens pande, vreden gav plads for overraskelse, hans

barske mine blev forvandlet til et fornøjet smil, idet han vendte sig om mod kongen og sagde:

"Nu tror jeg vist, at Eders Majestæt vil få godt nyt at høre. Hvis jeg ser rigtigt, så kommer der Eggert Bugge med sine mænd; dem jeg sendte den Dalby Bjørn på nakken."

Han tog ikke fejl i sin formodning. Det var ridder Bugge, som vendte tilbage fra Rye, ledsaget af en anselig styrke, alle med blussende ansigter efter det heftige ridt og den tunge vægt af våben og rustning. Alle støvede og medtagne af rejsen, men i den muntre og tilfredse stemning, som en vel udført bedrift plejer at fremkalde.

Da jagtselskabet lå nedenfor bakken, fik Bugge og hans mænd først øje på forsamlingen, da de kom på få skridts afstand. Den gamle ridder genkendte kongen, steg af hesten og hilste. Adelsmændene i hans følge gjorde det samme. Før dette skete, havde Rantzau gjort kong Frederik bekendt med Bugges udsendelse. Nu vendte han sig mod ridderen og udbrød:

"Goddag, hr. Eggert Bugge! I kommer ridende med en mine, hvori der står et vundet slag beskrevet. Er det ikke rigtigt?"

"Nej, dertil var fjenden for ringe," svarede Bugge. "I mit ansigt skulle der ikke stå andet at læse, end ønsket om at have opfyldt Eders forventninger. Det er alt."

"Ingen rosébåren må lade blæse for sig i horn på adelsvej, mens Hans Nåde kongen færdes på den," sagde Rantzau. "Ved I ikke det?"

"Jyske adelsmænd satte kong Frederik den Første på Danmarks kongetrone. Jeg ventede ikke at finde Hans Majestæt på et så beskedent sæde som det, han her har valgt sig," svarede Bugge.

"Vejen er lang herfra til Danmarks trone," sagde kongen smilende. "Jeg hviler mig lidt undervejs."

"Vi har nu gjort Eders Majestæt den vej en smule kortere i disse dage," vedblev Bugge. "Det var det mit horn skulle fortælle feltmarskalen."

"Og Dalby Bjørn?" spurgte kongen.

"Eders Majestæt vil aldrig oftere blive mindet om dette navn. Vi har udslettet det!"

"Men hans bande?"

"Den er ikke mere til."

"I har slået den?"

"Ja," svarede Bugge.

"Ønsker Eders Majestæt ikke at vide lidt nærmere besked om den sag?" spurgte Rantzau.

"Jo, fortæl, fortæl! Jeg ville netop bede Eder om det."

"I så fald er det ikke mig, der skal have den ære at aflægge Eders Majestæt beretning," svarede Bugge.

"Hvem da?"

"Hr. Viffert Vendelbo ved mere at sige om det. Jeg var en fanget mand, da det vigtigste hændte."

Vifferts smukke ansigt smilede, idet han rystede på hovedet til disse ord. Mens alles blikke var rettet på ham, bøjede han sig for kongen og svarede:

"Det, jeg ved, er for lidt til at trætte Eders Majestæts opmærksomhed med. Det, jeg havde lejlighed til at udføre, er endnu mindre. Hr. Kristen Skeel og Klaus Juul, som står der, anførte hver sin hob af vore spyddragere, de overfaldt bønderne, de tog deres forskansede by, de gjorde alt, hvad der var at bestille. Eder tilkommer det at tale."

"Ja, ganske vist var det os," sagde Kristen Skeel, "men både Juul og jeg hører til en slægt, som ikke plejer at sætte sit mærke under anden mands bedrift, derfor vil vi gerne tilføje, at det var Viffert, som skaffede os folk, Viffert, som viste os, hvor vi skulle finde fjenden, som udspejdede ham, som lagde planen. Viffert, som virkede tidligt og sent, og da så alt var forberedt og bragt i gang, sagde han: Se, der er vejen, gå nu! – Så gik vi, og så slog vi dem. Det er forskellen mellem ham og os."

"Ja," svarede Viffert frimodigt, "Eders Majestæt har uden tvivl allerede opfattet denne forskel, det er den mellem det dragne sværd og armen, der fører det."

"Det var desuden Viffert, som frelste ridder Bugge," udbrød Jørgen Gram, som også syntes, at han burde sige noget.

"Jeg er ilde faren," sagde Viffert. "Enhver overdriver min del. Hr. Bugge må da selv bedst vide, hvem der åbnede hans fængsel."

"Det gjorde Jørgen Gram," svarede Bugge.

"Der hører Eders Majestæt sandheden," sagde Viffert med sit lykkelige smil.

I dette øjeblik gik Rantzau, som havde stået i et par skridts afstand og lyttet til samtalen, hen mod Viffert og lagde sine hænder på hans skulder. "Jeg tror, Gud forlade mig, at du munk står her og har alle dine venner til bedste," sagde han og rystede ham. "Nu lader vi den snak fare for at komme til sandheden. Kort og godt, hvad har du da selv bestilt, mens det hidtil var de andre, der handlede?"

"Jeg sad inde i et aflukke, som en stakkels fange," svarede Viffert. "Jeg havde en mand med et langt skæg og et langt spyd til vogter foran mig."

"Tro ham ikke, hr. feltmarskal," sagde Skeel, "Viffert har været på færde overalt, men han ligner pilen, man mærker den først, idet den når målet."

"Hvorfor skulle jeg ikke tro ham, siden han selv siger det?" svarede Rantzau. "Du sad altså fanget? Og det kalder du at holde dit løfte til mig?"

"Hvad har jeg lovet?" spurgte Viffert, "ikke at vise mig for Eders øjne, før hr. Bugge var fri. Ridder Bugge har den ære at hilse Eder. I gav mig lov til at vælge de to bedste adelsmænd, jeg kender i hæren. Jeg valgte efter flittigt overlæg og bedste evne. Kristen Skeel slog bønderne, Klaus Juul gjorde det samme, hver på sin måde, så længe til den sidste klo slap plejl og fork, og det sidste par træsko målte vejen til flugt, så hurtigt, som om de havde ild i hælene. Kan I forlange mere? – Da vi sidste gang taltes ved, stolede jeg på, at I ikke kendte mig så godt. Det samme mener jeg i dag. Dengang troede I mig for lidt, tro nu blot om mig, at jeg har tilstræbt at gøre mig værdig til at tjene under en så stor og mægtig feltherre som I, for at Eders geni kan lyse over mig og gøre mig til en dygtig stridsmand for Vor Herre og konge – så tror I sandheden."

"Men du glemmer alligevel noget, listige træning!" sagde Rantzau. "Du lovede at bringe mig gamle hr. Bugge fri og frelst tilbage. Han er her. Du valgte sikkert og godt i de to brave adelsmænd, det er bevist. Men du lovede også at bringe mig denne Dalby Bjørn med hjem. Hvor er han?"

Viffert betænkte sig lidt. "Ham skal jeg føre til Eders bolig i denne aften," sagde han.

"I aften!" gentog Rantzau studsende. "Hvis det sker, kan du bede mig om, hvad du vil."

"Det har jeg også i sinde."

"Jeg venter dig altså i aften, og skulle jeg glemme det, så spørg mig kun om, hvormed jeg vil belønne din dåd."

"Nej, det spørger jeg ikke om. Jeg venter, til I selv siger det, når I først har sagt det samme til hr. Bugge. Han er vor høvedsmand, og under hans øjne blev der kæmpet."

"Ja, hvad hr. Bugge angår, så overlader jeg hans belønning til Eders Majestæt," sagde Rantzau, for at give ordet tilbage til kongen.

"Sagen er altså, at disse modige adelsmænd, anført af hr. Bugge, har udført en herlig bedrift," sagde kongen, "om det er der i det mindste ikke blevet udtrykt nogen tvivl."

"En herlig bedrift! – Ja, det skulle jeg mene," svarede Rantzau på sin ligefremme måde. "De har jo fejet Jylland rent for det røverpark, der vovede at spærre Eders Majestæt vejen til tronen. De har dertil føjet en gavnlig advarsel for alle andre, som kan få lyst til at prøve på det samme."

"Og hvordan skal vi da vise Eder vor tak, hr. Bugge? Har I noget ønske, som det står i vor magt at opfylde?"

"Nej!" svarede Bugge, "jeg har intet sådant ønske. Jeg er en gammel mand, som allerede har tilstrækkelig af velfærd og timelige goder. Hvis Eders Majestæt kun vil bevare mig i Eders nåde, så forlanger jeg ikke mere. For mig er det allerede en tilstrækkelig lykke at have været en af de første, som fik lejlighed til at virke i Eders Majestæts tjeneste."

Kongen smilede til dette svar, men magten var endnu så ny i hans hænder, han længtes efter lejlighed til at lade dens stråler lyse, vendte sig mod de andre og fortsatte:

"Siden hr. Bugge allerede har vidst at skaffe sig så megen hæder, at vi ikke magter at føje andet end vor beundring til den, så lad mig da høre, hvordan jeg står overfor Eder, I herrer. Der blev sagt, at hr. Skeel og hr. Juul havde ført vore mænd mod bønderne og slået dem. Det er krigsbedrifter, og derpå forstår vor feltmarskalk, hr. Rantzau, sig bedre end jeg. Det vil uden tvivl være i hans egen fordel at benytte disse modige mænds tjeneste ved at give dem en passende befaling i hæren. Det er hans sag, men I, hr. Gram, havde jo del i Bugges frelse, hvad kan jeg gøre for Eder?"

"For mig, min nådige herre og konge!" svarede Jørgen Gram forlegen og så ned for sig. "Jeg har ingen ret til at påkalde Eders gunst."

"Han vover ikke at udtrykke sin tanke," sagde Viffert, "og dog gemmer han på et inderligt og længe næret ønske, som det kun beror på Eders Majestæt at opfylde."

"Så tal I da hans sag, siden I lader til at kende ham så godt," sagde kong Frederik.

"Det skal jeg," sagde Viffert, idet han tog hjelmen af sit hoved. "Jeg knæler her for Eders Majestæts fødder i Grams navn, som det sømmer sig den bønfaldende. Jørgen Gram er trolovet med frøken Laxmand, datter af rigshofmesteren, mod hvem Hans Nåde kong Hans, Gud gøre ham salig! fo'r frem med større strenghed end rimeligt var. Det har hr. Laxmands svigersøn, Abraham Gyldenstjerne, siden fået lovligt bevist. Rigshofmesterens børn flakker nu vildfarende om i verden, den rigeste adelsmands hustru har ikke det, hun kan hælde sit hoved til. Derfor var det Jørgen Grams håb, at der måtte tilbyde sig en lejlighed til at vinde Eders Majestæts gunst for ved hjælp

af den at skaffe den ulykkelige adelsfrue så meget tilbage, som hun behøver til sit livs ophold, og at hendes eget gods Sandholdt atter blev givet hende til ejendom."

Alle tilstedeværende lyttede med spændt opmærksomhed til disse ord, ingen mere end Jørgen Gram, hans øjne hvilede på Viffert med et udtryk, der lige som beviste, hvor fremmed han selv var for det, som blev fremført. Dette udtryk vekslede med en levende glæde, da Viffert endelig havde sagt alt.

"Ja," udbrød han med en røst, der udtrykte ungdommens hele varme og begejstring. "Det er sandt! Min bøn og mit kæreste ønske er, at det må ske, som han siger."

"Nu vel!" svarede kong Frederik med sit blide smil. "Siden hr. Jørgen Gram nøjes med kun at forlange som gunst, hvad der synes at tilkomme hans slægt som ret, så skal det ske. Fru Laxmand kan tage sin gård tilbage fra denne time. Hvad hun i øvrigt har adkomst til at fordre, skal blive givet, når bedre tid tilsteder det. Jeg giver Eder dertil begge min tak, fordi I skaffer mig lejlighed til i den første bøn, der rettes til mig, at øve en retfærdighedshandling."

Jørgen Gram knælede, Viffert greb kongens fremrakte hånd og kyssede den. Rantzau stod og smilede og støttede sig til sit lange slagsværd.

"Det bliver aften," sagde han, "og duggen falder. Hvis det behager Eders Majestæt, vil vi stige til hest. Om lidt går tappenstregen, til den tid må jeg være i lejren."

Kongens hest blev ført frem, han besteg den, adelsmændene fulgte hans eksempel. Lidt efter jog skaren ned ad vejen til Kolding. Trompeterne blæste. Bønderne så efter dem, til de

forsvandt ved en bøjning af vejen. Inde i skoven sang solsorten, og ekkoet gentog de svindende toner af hornene.

18. Bag den lukkede dør

Samme aften, nogle timer senere, sad Johan Rantzau i den lille bondestue, hvor vi allerede tidligere har set ham. Lige som sidst befandt fru Rantzau sig ved hans side og lyttede til det, han fortalte hende om Eggert Bugge og hans venners tog. Deres lille søn sad på feltherrens knæ, omslynget af hans arme, og legede med hans lange skæg, som gled hen over drengen, hver gang Rantzau bevægede hovedet.

Da blev dørforhænget trukket til side, idet hellebarderen udenfor stak hovedet ind og meldte Viffert Vendelbo. Fru Rantzau hilste på den indtrædende adelsmand og talte nogle ord til ham, før hun forlod stuen med sit barn på armen. Feltherren og Viffert blev tilbage.

"I aften er vi alene," sagde Rantzau, idet han gik op og ned ad gulvet. "Vi kan nu tale uforbeholdent med hinanden."

"Uforbeholdent!" gentog Viffert. "Hvordan forstår jeg det, min nådige herre?"

"Ingen udflugter!" udbrød Rantzau smilende. "Det behøves ikke, det er dog Eder, som har udført broderparten af, hvad der er foregået oppe i Rye. Eder, der frelste min gamle Bugge og Jørgen Gram, da strikken allerede lå om deres hals, Eder, som har været kaptajn for at skaffe mandskab sammen og lede hele overfaldet. – Intet smil! Ingen rysten på hovedet! – I begynder godt, Viffert, bliv sådan ved!" Med disse ord trådte Rantzau hen til ham og lagde sin hånd på hans skulder.

"Jeg måtte jo gøre noget for at aftvinge Eder en bedre mening end den, jeg hørte sidst herinde," svarede Viffert,

"Å snak! Det var min sjæl hverken med tanken på mig eller af iver for hr. Bugge, I handlede. I går Eders egen vej; der ligger noget dybere bag ved dette. I har et bestemt mål, I stræber efter. – Se mig lige i øjnene og nægt det, hvis I tør. – Men hvad angår det mig, jeg fritter ikke, jeg ved blot mere, end I tror. Dermed nok! – Handl, min søn! Læg al din kraft, hele din sjæls bedste vilje til, så går det godt for dig her i verden. Det er ikke nær så svært, som man bilder sig ind, det vil sige, hvis for resten målet er umagen værd. Stol på dig selv og på Gud, men aldrig på andre. Det tegner godt, du, som af stort er kommet."

Viffert svarede ikke, hans åsyns udtryk syntes at være indhyllet i et uigennemtrængeligt slør, mens Rantzau vedblev at gå op og ned ad gulvet.

"Hvor er den gavtyv, I lovede at bringe mig?" spurgte han lidt efter.

"Hent ham ind, lad os se på ham."

Viffert forlod stuen og kaldte på Henning. Han stod noget borte ved det næste vindue, iført en almindelig væbners dragt, og fordrev tiden med at kigge ind ad et åbent vindue til ammen, som lagde fru Rantzaus lille dreng i seng. Da Viffert førte ham ind i stuen, gik feltherren hen til ham, greb ham ublidt i skulderen og udbrød spottende:

"Det er altså dig, slyngel, som lader sig kalde Dalby Bjørn? Sådan ser du ud, slunken og hjulbenet, med trællens mærke stemplet på din pande! – Jeg synes ellers, et ringere navn kunne have gjort det."

"Måske har I ret," sagde Henning, "men jeg holdt mig ikke selv over dåben til mit navn. Var der noget fejt i det, så må de

om det, som kaldte mig sådan. Nu hedder jeg kun Henning Graabuk, det andet navn er glemt."

"Men jeg husker det," sagde Rantzau, "både navnet og din bedrift. Ved du nu også, hvad der venter dig?"

"Ja, nådige herre! Det eneste gode, jeg har beholdt tilbage af mit forrige liv, er, at det lærte mig at beregne og forudse."

"Virkelig?" udbrød Rantzau med et uheldvarslende smil.

"Hr. Viffert ved det."

"Hvad forudser du da, der venter dig her?"

"Først Eders tilgivelse, dernæst, at jeg slår ind på en hel ny vej, som fører til noget bedre end den forrige."

Hennings ro og frimodighed behagede ikke Rantzau. Viffert så det på den dybe rynke, der begyndte at tegne sig med stærkere og bestemtere skygger mellem øjnene.

"Hvorvidt den vej, du nu går, er bedre, må du selv bedømme, lang er den i al fald ikke, den fører herfra til fangehullet, fra fangehullet lige op til galgen."

"Hvis det skulle gå mig så galt, nådige herre, vil jeg hellere hedde Henning Graabuk end Johan Rantzau."

"Hvad siger du?" råbte Rantzau, hvis selvbeherskelse efterhånden forsvandt i samme grad, som Hennings ro og sikkerhed syntes at tiltage. Han fo'r ind på bonden, greb ham i skulderen og slyngede ham ned for sig på gulvet. "På knæ, usling! For min fod! Og tak din Gud, at du er så jammerlig, at en ærlig mand føler sig smittet ved at hæve hånden mod dig!"

"Ja! Her ligger jeg, knælende for Eders fod, nådige herre! Jeg som aldrig nogen sinde har lagt hånd på en værgeløs mand. Jeg, som aldrig har brudt mit ord, mens I nu er lige ved at bryde Eders."

"Men er han da gal?" råbte Rantzau rasende. "Hvad skal det sige? Hvad har jeg lovet den hund, andet end en hampegarns strikke?"

"Nådige herre!" udbrød Viffert og trådte hen mellem Rantzau og Henning. – "Jeg burde have berettet Eder –"

"Ti stille!" sagde Rantzau, "lad ham tale. Hvad er det for et løfte, du roser dig af? Hvad mener du med at bryde sit ord?"

"I har sendt hr. Viffert Vendelbo til mig, da jeg stod med sværd i hånd, frisk og fri og med en god flok stridsmænd bag mig. Han lovede mig i Eders navn nåde og tilgivelse, hvis jeg ville lægge mine våben, og jeg lagde dem, og jeg hjalp ham, og havde jeg ikke gjort det, ville hr. Bugge og hans mænd være kommet til at betale deres trompeteren i dag en hel del dyrere, end de gjorde, det kan I stole på! Her tog jeg ned til Eder med fortrøstning til, hvad der blev mig lovet i Eders navn. Er det en fælde, hr. Viffert har lokket mig i, eller betyder en herremands ord intet, når det gives til en som mig?"

Rantzau vendte sig om mod Viffert. "Er det en udflugt, han finder på?"

"Han taler sandhed," svarede Viffert.

"Sandhed!" gentog feltherren heftigt. "I så fald har I handlet mærkværdig ubesindigt, hr. Viffert! Hvor djævlen tør I understå Eder at love noget bort i mit navn, og det til en sådan knægt? Giv Eders ord bort, til hvem I lyster, hvad bryder jeg mig om det, men hvem gav Eder lov til at udstede løfter for mig? – Svar mig! Med hvad ret er det sket?"

I dette øjeblik, mens årerne i Rantzaus pande svulmede, og hans ord hele tiden lød højere og heftigere, blev døren fra det

næste værelse langsomt åbnet. En kvindelig skikkelse viste sig og sagde blidt og dæmpet:

"Johan! Kære Johan! Vor lille Henrik kalder på dig, kom lidt ind til ham."

"Lad mig være i fred," svarede Rantzau, "jeg kan ikke komme."

Men fru Rantzau lod sig ikke skræmme af den barske stemme eller af den afvisende bevægelse, som ledsagede den. Hun gik hen og lagde sin hånd på hans arm og vedblev mildt og bønligt:

"Barnet vil ikke sove, før du har sagt godnat til ham. Kom ind, fader, kys din søn!"

I denne næsten hviskende og bløde stemme lå en forunderlig magt. Rantzau tav og så ned på hende. Da deres blik mødtes, var det som om det milde i hendes strålende øjne efterhånden sænkede sig ned i hans hjerte, han følte dette blide smil gøre sig til herre over hans heftighed, men også, at det på samme tid gav langt mere end det tog. Han nikkede til hende, lagde sin hånd på hendes hoved og sagde:

"Ja, ja, Ane Margrethe! Nu kommer jeg." Dermed gik han ind i det næste værelse, hvis dør lukkede sig efter dem.

Da han kom tilbage igen, tav han noget, mens han med sammenslyngede arme, nedadvendt blik og lange skridt gik frem og tilbage på gulvet. Pludselig standsede han foran Viffert og sagde:

"I har gjort mig meget imod, ved på egen hånd at love mit ord bort. I det mindste havde jeg nok ønsket, at det var blevet givet til en anden end ham der."

"Nådige herre!" svarede Viffert. "I lovede mig, at når jeg vendte tilbage med sejr, så måtte jeg forlange af Eder, hvad jeg

ville. – Nej! I må ikke vende Eders blik fra mig i vrede. Jeg kommer nu tilbage med sejr, med alle mine venner, med Dalby Bjørn, og han er en bedre mand, end I mener. Et ord fra Eder er nok til at skabe fremtiden til lykke for ham, hans hustru og barn. Sig dette ene ord. Benåd ham! Jeg har ingen anden gunst at udbede mig af Eder."

"Godt!" sagde Rantzau. "Så lad ham da være en fri mand. Jeg skænker dig livet. Gå din vej, du, og kom aldrig mere for mine øjne."

"Vil I ikke unde mig en lille plads her i lejren?" spurgte Henning. "Tag mig i Eders tjeneste, nådige herre! Brug mig til, hvad I vil, måske der kan komme den dag, da I selv vil være glad over, at I ikke lod mig gå."

Rantzau standsede foran Henning og målte ham foragteligt fra hoved til fod.

"Dig i min lejr, en tyv mellem skikkelige folk, en landløber blandt herremænd, å ja! hvorfor ikke? De har bønfaldt mig om dit liv, Viffert og en anden, jeg skænker Eder det, men dermed er også alt sagt. Forlad øjeblikkelig min lejr, vogt dig for, at vi to mødes igen. Gem dig, læg dig til at dø på den mødding, hvor du blev født, men bild dig bare aldrig ind, at så ussel en orm som du enten kan blive Johan Rantzau til gavn eller skade."

"Er det Eders sidste ord, nådige herre?" spurgte Henning.

"Det er mit sidste ord, men hvis du venter lidt endnu, skal jeg føje et andet til, som ikke vil blive så lysteligt at høre."

Henning gik. Da han kom hen til døren, vendte han hovedet tilbage over skulderen og sagde:

"I må ikke tage mig det ilde op, nådige herre, men jeg tror med sikkerhed, at I og jeg mødes engang endnu." Disse ord

ledsagede han med sit poliske smil og forlod stuen.

Rantzau så efter ham. "Der er alligevel noget ved den Dalby Bjørn, som jeg synes godt om," sagde han. "Han bærer sit hoved oprejst for en storm, og så ved han også, hvor højt han vurderer sig selv."

19. En til hest og en til fods

Dagen efter var der fest i lejren. Kong Frederik besøgte den for første gang og lod de forsamlede adelsmænd forestille for sig af feltherren, hvorefter han indbød dem til at følge med tilbage til Kolding slot for der at tilbringe aftenen.

Fru Rantzau deltog i denne fest sammen med de øvrige adelsdamer. Det var langt ud på natten, da hun vendte tilbage til sit hjem. Der brændte lys i alle værelser. En flok soldater havde forsamlet sig udenfor stedet, hvis døre stod åbne. Ammen modtog dem med gråd og veklager.

"Gud nåde mig arme stakkel!" råbte hun og vred sine hænder. "Barnet, vor lille Henrik, er borte!"

Fru Rantzau udstødte et højt skrig, fo'r ind i sovekammeret, vinduet stod åbent, vuggen var tom.

Under den ubeskrivelige forvirring, som denne ulykke vakte, kom Rantzau til kendskab om, at ammen, efter at have lagt barnet i seng og forvisset sig om dets søvn, var gået væk et øjeblik for at høre på taffelmusikken, som lød nede i lejren fra de oplyste og åbentstående slotsvinduer oppe på banken. Hun gav de højtideligste forsikringer om, at hun kun havde været nogle få øjeblikke borte. Ved sin tilbagekomst fandt hun vuggen tom og vinduet åbent. Hellebarderen, som stod vagt udenfor døren, havde ikke hørt eller set nogen nærme sig huset, og natten var dog så klar og månelys, at enhver kommende måtte have vakt hans opmærksomhed. Alle undersøgelser ledte til intet, alle oplysninger endte foran den tomme vugge og det åbne vindue.

I det første øjeblik kendte Rantzaus harme mod den ulykkelige amme ingen grænser. Men denne stemning blev straks efter tilbagetrængt af en dyb og inderlig smerte, der ledte efter håb, men intet fandt. Han trøstede den fortvivlede hustru uden selv at tro på sine ord.

Efter at have udspurgt alle tilstedeværende, sendte han bud omkring i forskellige retninger, til forposterne, til enhver af de vagthavende, jog dernæst resten af sine mænd væk og lukkede døren. Han sad på kanten af feltsengen med opknappet vams og støttede hovedet i begge hænder. Han stirrede stift hen for sig, fo'r op og satte sig igen, gåden lod sig ikke løse. Foran ham, på gulvet, knælede en ligbleg kvinde med festens halvvisne blomster i sit hår, med hænderne foldet over hans knæ. Hendes øjne veg ikke fra hans ansigt, hun søgte en af disse lyse ideer, der i nødens dage altid stod til Johan Rantzaus tjeneste og gjorde ham så stor og mægtig. Hun søgte håb og trøst og havde altid fundet dem før. I denne time ventede hun forgæves.

De udsendte bud kom efterhånden tilbage, Ingen af dem bragte nogen underretning med sig. Tiden gik – hvor er den lang, mens savnet og smerten bor under tag med os! Time efter time sneg sig bort med en dræbende ensformighed, under hvilken det sagte, hviskende håb omsider døde hen og stillede billedet af savnet klarere og større for den ulykkelige mands og kvindes øjne.

Det blev morgen. Han sad endnu på sengekanten med hænderne i det sammenfiltrede hår, med et blegt ansigt, gennemskåret af smertens dybe furer. Han så i denne nat ud, som om han var blevet ti år ældre. Hun lå ved hans fødder, knugede hænderne over sit ansigt, vekslende i bøn og gråd,

fældende tårer, der dråbe for dråbe syntes at falde på hans hjerte.

Op ad formiddagen kom en mand ind i lejren og forlangte at tale med feltherren. Rantzau var ikke til stede for nogen, men dermed lod manden sig ikke afvise, han blev ved at trænge sig på.

"Jeg må tale med ham – straks!" sagde han frimodigt. "Gå bare ind og sig, at det vil være til hans egen fordel, det sker. Hvem ved, hvad nyt jeg bringer?"

Efter disse udtalelser blev døren åbnet. Manden trådte ind. Det var en lille, uanselig skikkelse. en jøde, gulbrun og mager, klædt i en gammel, spraglet fåreskindspels.

"Hvad vil du mig?" spurgte Rantzau barsk. "Tal og fat dig i korthed."

Manden smilede, så sig om i stuen og udbrød med megen vigtighed: "Jeg hører, nådige herre har mistet en lille søn i nat, og at I har udlovet penge, – mange penge til den, som kan give jer oplysning om, hvor han er blevet af."

"Jeg har ikke lovet penge til nogen, men det kan ske endnu. Hvad ved du om min søn? Fortæl det, hurtigt!"

"Ja, vi må først tale os tilrette," sagde den anden. "Hvad vil I give den, som bringer Eder oplysning om barnet?"

"Du ved altså noget?" råbte Rantzau. "Er det rigtigt – kan jeg stole på det?"

"Gud straffe mig, hvis jeg ikke bringer Eder god besked," svarede jøden, "men I indser nok selv, nådige herre, at sådan en underretning må betales."

"Naturligvis!" sagde Rantzau med et sælsomt smil, "den må betales. Det er ikke mere end rimeligt. Lad os da høre, hvad du

anser for god betaling?"

"Jeg har næsten været i livsfare for denne sags skyld, men hvad brød jeg mig om det? Hvor meget mener I nu at kunne give den, som bringer Eder sikker besked om barnet?"

"Ja, det er ikke let at sige. Hvad synes du selv?"

Manden betænkte sig, hans øjne funklede af begærlighed, mens hans fingre knugede sig fast i randen af den sorte fåreskindshue, han stod og drejede på.

"Jeg finder, at hundrede daler ikke ville være for meget," sagde han og skottede samtidig op til Rantzau for at iagttage virkningen af sine ord.

Rantzau syntes at være ganske fredsommelig og nikkede med hovedet.

"Jeg mener, at hundrede daler kunne være antageligt," vedblev jøden, "hvis det havde været enhver andens barn. Siden det tilhører den nådige herre, og siden det er Eders eneste søn, synes mig, at halvtredsindstyve daler til, er så godt som intet at regne."

"Det blev halvandet hundrede daler," sagde Rantzau. "Er du nu også tilfreds med det?"

"Fuldkommen tilfreds, men jeg handler med sild og drikkevarer, nådige herre! Fortjenesten er kun ringe. Da jeg kom til kendskab om, hvad I havde mistet, lod jeg min bod stå og skyndte mig herop, det hurtigste jeg kunne. Nu udplyndrer spydfolkene mig og tager alting fra mig, mens jeg er væk. Det må der også tænkes på."

"Det er afgjort," svarede Rantzau, "hvad skal vi anslå dine sild og øllet til, min brave ven?"

"Jeg mener halvtredsindstyve daler ville være en rimelig sum, finder I ikke?"

"Jo, ganske vist. Det bliver altså to hundrede daler."

"Lige to hundrede, med mindre den nådige herre i betragtning af min iver vil lægge en lille drikkeskilling til. Jeg har løbet hele vejen herned, jeg tænkte bare på, at komme af sted, bare på at sige Eder, hvad jeg vidste."

"Å ja – og så på betalingen," tilføjede Rantzau.

"Naturligvis!" gentog manden smilende. "Og så på betalingen."

"Efter du nu har stillet dit forslag, må jeg også stille mit," sagde Rantzau og trådte et truende skridt nærmere til manden med sildene. "Hør godt efter, jøde! For det første fortæller du mig nu straks alt, hvad du ved om barnet, og det uden at få en eneste skilling i belønning. Hvis du tøver eller glemmer den ringeste omstændighed, lader jeg dig binde til pælen og pisker kødet fra benene. – Du har tid til at betænke dig, mens jeg tæller til tre! Når det er sket, bliver du pisket, enten du taler eller tier."

Men Rantzau fik ikke tid til at tælle. Jøden styrtede ned for hans fødder, strakte hænderne i vejret og råbte:

"Nådige herre! I vil da ikke være så streng mod en gammel mand, som har kendt Eder fra Eders barndom og handlet utallige gange med Eders salige fader nede i Breitenberg og Bolkamp."

"Hvad ved du om mit barn?" råbte Rantzau. "Fortæl, eller jeg kalder på folkene."

"Jeg får altså de to hundrede daler, I lovede for nylig?" spurgte jøden med indsmigrende stemme.

"Ikke to hundrede skilling."

"Heller ingen erstatning for alle de sild og det gode øl, Eders spydfolk sidder og fortærer?"

Rantzau tog som svar en lille sølvpibe frem og udstødte en gennemtrængende lyd i den. En af lanseknægtene kom til syne i døren.

"Et ord til og jeg overlader dig til din skæbne. Hvad ved du?"

Jøden skottede hen til lanseknægten. Han vidste, at Rantzau var mand for at gøre alvor af sin trussel, og udbrød med klynkende stemme:

"I morges, da jeg åbnede min bod udenfor lejren, kom en mand hen til mig og sagde: Gå ned til feltherren, du jøde! Sig ham, at han kan finde den, han søger, hvis han rider op til Bramdrupdam, lidt før sol går ned i aften."

Rantzau gav et tegn til lanseknægten, hvorefter denne trak sig tilbage og lukkede døren. "Før sol går ned," gentog han. "Tilføjede manden mere?"

"Nej! – Jo, idet han gik, vendte han sig om og sagde: Læg feltherren på sinde, at han gør klogest i at ride alene."

"Kendte du den mand?"

"Jeg har aldrig set ham før."

"Hvordan var han klædt?"

"Som en bonde, bortset fra han havde et par gode støvler på benene og en bred daggert ved siden."

"Du kan gå!" sagde Rantzau.

Jøden bukkede. Da han kom hen til døren, stod han stille og udbrød: "Nådige herre! Jeg håber da, at I betænker mig, blot en lille smule, i betragtning af alle de dyre sild, Eders folk har spist for mig?"

"Kom herop i morgen tidlig," svarede Rantzau, "så skal vi tales ved om dine sild. – Af sted med dig!"

Om eftermiddagen red Rantzau bort fra lejren opad mod Bramdrup. Han var alene og som sædvanlig klædt i en mørk jernrustning. Solen stod endnu højt på himlen, men der var et godt stykke til Bramdrupdam, og hans utålmodighed gav ham ingen ro til at vente længere.

Ovenfor Bramdrup lå dengang, ligesom nu, en skovstrækning på højre side, mens nogle bakker, der strakte sig opad mod landsbyen Alminde, viste sig til venstre. Egnen var ensom og øde, en lille bæk løb langs med vejen og rislede mellem stenene. Droslen og bogfinken sang inde i skoven.

På hele vejen mødte Rantzau ingen, som svarede til den beskrivelse, jøden havde givet. Tøjlen hvilede på hestens hals. Han red i skridtgang og så sig om til alle sider. Da han var kommet et stykke fra Bramdrup by, holdt han stille.

Der var endnu ingen at se, der kom ingen til syne, uden en gammel kone, og hun skyndte sig ind i tykningen af skoven, da den jernklædte rytter red hen mod hende.

Nu begyndte solen efterhånden at synke, dens rødgule skær faldt hen over trætoppene. Rantzau vendte om og red skridt for skridt den samme vej tilbage, som han lige var kommet fra.

Inde i en lysning mellem træerne lå en lille, sammenfalden hytte, en tyk røg steg op af åbningerne i taget og tydede på, den var beboet. Da feltherren nærmede sig stedet, så han pludselig en mand komme frem over gærdet og gå ud på vejen, nedad mod Kolding. Rantzau red lidt til, uden dog at fodgængeren syntes at lægge mærke til ham. Han vedblev at gå med bøjet hoved med langsomme og sindige skridt, som en mand, der

ingen hastværk har. Da Rantzau kom på siden af ham, og den anden pludselig hævede sit hoved, studsede han ved at se Henning Graabuks listige træk under koftens hætte, som han havde trukket frem over hovedet.

"Hvad gør du her?" spurgte Rantzau, idet en ubestemt anelse fo'r gennem ham.

"Jeg går og søger en mødding til at dø på," svarede Henning.

"Det skulle vel aldrig være dig, som ved besked om mit barn?"

"Hvor kan I tro det?" svarede Henning. "I jog mig jo fra lejren forrige aften og forbød mig oftere at sætte min fod i den."

"Og hvis det nu alligevel var dig," sagde Rantzau utålmodig. "Tal! Ved du noget, så skjul det ikke længere."

"Hvis det nu alligevel var mig, og jeg vidste noget og ikke ville sige det, hvad så? Ja, rynk kun brynene, i dag skal der mere til at gøre mig bange. I har ingen at kalde på, så vidt jeg ser, og en rytter i jern og plade er ikke så hurtig som en mand i kofte. Før I får sværdet fra siden, gør jeg blot et lille hop ind over gærdet. Se så, om I kan følge efter. I forbød mig oftere at komme for Eders øjne. Hvad sagde jeg? Vi mødes vist alligevel engang, men i dag er det jer, som søger mig. Hvorfor rider I ikke Eders vej, nådige herre, og lader mig gå i fred?"

Alt, hvad der var heftigt og lidenskabeligt i Rantzau, kom i bevægelse ved disse spottende ord, pile, der alle traf deres mål, men denne gang følte han tydeligt nødvendigheden af at beherske sig.

"Hvor har du gjort af mit barn? Hjælp mig at finde det," udbrød han med en røst, der lød hul og skælvende af undertrykt heftighed.

"Hvad ved jeg om Eders barn," svarede Henning, "og hvor kan I tro, at så ussel en orm som jeg kan komme Johan Rantzau til hjælp eller nytte? I dag beder I mig om bistand – I, en herremand! – Mig, en landløber. For to dage siden nægtede I mig lov til at indånde den samme luft som I."

"Men for djævlen!" råbte Rantzau. "Du må da også tænke på, hvad du er, og hvad du har været."

"Hvor ved I, hvad jeg har været?" sagde Henning trodsig og stod stille på vejen. "Jeg var en mand, som lod hver skøtte sig selv og levede i fred med Gud og mennesker, lige til en af Eders stand begyndte at plukke det fra mig, stykke for stykke, som min flid havde skrabet sammen. Det er Eders sæd, I store herrer, at I skifter ret og skel, som Eders fordel byder. Derfor vælger I en ny konge i morgen, når den, I har, ikke giver Eder magt nok i dag. Først tager I med vold det fra os, I behøver for at svælge i overflod, hvis vi så følger Eders eksempel og tager igen, hvad vi har brug for for at friste livet, så kommer fogeden med bøjle og pisk, og loven står altid på Eders side, for det er Eder, der har skrevet loven. Rettighederne tilhører Eder, pligterne os! Lykken, glæden, sollyset, det er Eders, selv lykken vil I gerne bortforpagte, hvis I bare kan. – Jeg gik til Eders lejr, da det stod klart for mig, at jeg var slået ind på en forkert vej og længtes efter at komme på en bedre. Ræk mig blot en hånd, bad jeg ydmygt, vejen kender jeg, spær den ikke. Men I svøbte Eder ind i Eders storhed, trak på skulderen og nægtede mig lov til at blive en ærlig mand. I lo ad mig, da jeg lovede at gengælde Eder, så godt jeg kunne. Så højt i vejret kunne jeg aldrig gro, at jeg nåede op til Eder. I valgte mig en mødding til at dø på, og nu kommer I og opsøger mig på den i aften. Behøves der da kun to

dage til at bøje Eders storhed til jorden? – Hvad vil I mig? Hvem har kaldt på jer?"

"Jeg skånede dog dit liv," sagde Rantzau.

Krybskytten brast i latter.

"Skånede jeg da ikke alle Eders kammerater? Plejede jeg dem ikke, mens de sad indespærret i buret? Spørg dem ad! – De ville nu dingle oppe på en gren i Rye skov, hvis jeg ikke havde været der. – Tre liv for et, jeg tror nok, der er betalt for mig."

"Men du har været en tyv og en røver," sagde Rantzau. "Hvordan skal jeg kunne beholde dig i min lejr?"

"En tyv!" gentog Henning. "Deroppe på banken står min hustru med sit barn i armen. Ingen af de to har det, de kan putte i deres mund i morgen. Se her mine lommer!" fortsatte han og tog to uhyre, lange lommer ud af koften. "Nej, nådige herre! Hvis jeg er en tyv, så har jeg ikke brugt mig rigtigt, og jeg kender dem, der har forstået det bedre. Men hvad nytter vel al den snak? – Det er mig, der har taget Eders barn, ja vist! Jeg tilstår det. I skal dog engang vide, at der ikke er en myg så ringe, at den jo har en brod. I kan tage det tilbage igen. Derinde i hytten ligger det. Nu går jeg min vej. Jeg vil ikke have mere med Eder at bestille."

Rantzau sad et øjeblik i tavshed på hesten. Da Henning vendte sig om for at gå, sagde han: "Kom og hjælp mig ned, du barnetyv!"

"Jeg holder ikke af at være Eder så nær," svarede Henning smilende.

"Kom og hjælp mig, du behøver ikke at frygte, jeg gør dig ingen fortræd."

"I så fald vil jeg stole på Eders ord," sagde Henning og hjalp ham ned af hesten.

"Nu følger du med mig hen til hytten," sagde Rantzau.

"I kan da sikkert finde vej alene."

"Du følger med og det straks."

Henning gik hen og åbnede døren. Stuen var så lav, at adelsmanden ikke kunne stå oprejst under bjælkerne. Midt på gulvet, i en bunke hø, lå den lille dreng og legede med en langhåret hund. Da han så faderen, smilede han, strakte begge hænder mod ham og krøb ud af høbunken hen mod ham. Rantzau tog drengen op til sig og holdt ham trykket ind til sig uden at sige noget.

"Han har ingen overlast lidt," bemærkede Henning, som var blevet stående i døren, mens han med en vis forsigtighed iagttog scenen for ikke at komme feltherren nærmere end nødvendigt. "Så kan jeg vel gå?" tilføjede han.

"Endnu ikke," sagde Rantzau. "Du bringer først drengen tilbage til mig i lejren."

"Så I skal lægge hampesnoren om min hals?" sagde Henning spottende. "Nej, ellers tak!"

"Jeg lægger ikke hampesnoren om din hals," sagde Rantzau barsk.

Henning tog barnet. Det smilede til ham og slyngede armene om hans hals.

"Jeg tror, den lille junker kender mig allerede," sagde han.

"Af sted med dig!" råbte Rantzau. Derefter forlod de hytten, Rantzau steg til hest, Henning gik med barnet i sine arme.

"Gud nåde dig, hvis du ikke bærer barnet forsigtigt og ser dig godt for," sagde Rantzau og stødte til ham med sabelskeden.

Drengen skjulte sit hoved ved Hennings bryst, så op og lo til ham.

"Ja, le kun, du rige herremands barn!" sagde Henning. "Hvem ved, om det skjold, du nu har foran dit bryst, ikke kan blive dig bedre end det, de har smedet om din faders. – Hvad der banker indenfor, er i alt fald bedre," tilføjede han, "for jeg gav din fader dig tilbage for intet, men han saltede først sin gave med spot og hån og så kastede han den til mig, som man kaster et afpillet sildehoved til en hund."

"Vil du tage benene med dig." sagde Rantzau. "Tror du, jeg har lyst til at ride her til i morgen tidlig? Du bærer drengen lige ind i lejren for mig."

"Ja, men så lader I mig gå i fred igen, det har I lovet."

"Det har jeg lovet," gentog Rantzau. – "Hvor skal du så hen?" spurgte han lidt efter.

"Se at tjene føden til kone og børn."

"Vil det sige, at du begynder at stjæle og plyndre igen?"

"Nej, hvor min hustru er, bliver der ikke stjålet. Det var hende, som først åbnede mine øjne for det forkerte i det."

"Så må det jo være et retskaffent fruentimmer," sagde Rantzau.

"Hvorfor skulle hun ikke kunne være det? Der er vel andre end I, som har en from hustru."

"Hvis man kan forlade sig på, hvad du siger, og din kvinde dur til noget, så kan vi måske have brug for hende hjemme hos os. Hun kunne blive amme for min dreng og passe på, at du ikke stjal ham igen."

"Min hustru har selv et lille barn hos sig."

"Ja, det er sandt, men det fik man så vel at tage med i købet," sagde Rantzau.

Henning studsede og så op på ham med den dybeste overraskelse.

"Nå! Hvordan djævlen er det, du går?" råbte Rantzau. "Vil du se, du tager forsigtigt på mit barn." Med denne advarsel gav han ham atter et dygtigt slag med sabelskeden.

Henning greb hans hånd, kyssede den, og feltherren trak ikke hånden tilbage.

"Du er da godt nok en jammerlig karl," sagde Rantzau lidt efter. "Løbe om på landevejen og plyndre gårde, når der ingen er til at vogte dem – det forstår du. – Hvis jeg nu forbarmede mig over dig, hvad er så det, du helst vil være?"

"Krigsmand," svarede Henning. "Det har jeg nu en gang fået smag for."

"Nå, det kalder du at være krigsmand, at ligge på stier og lure de vejfarende op? Nej, du! Der skal andet til."

"Hvis jeg kom i tjeneste hos Eder, skal jeg nok lære lidt. Jeg er ikke så tungnem, som I bilder Eder ind. Vi har jo krig nu, det er en tid for en mand at blive til noget."

"Å snak! Der bliver ingen krig denne gang. Kong Kristian trækker sig tilbage for os, det ender med fred, og så er den historie ude. Har du lyst til at ride bagefter mig på en hest?"

"Jeg har større lyst til at gå til skovs og skyde et dyr for Eder."

"Så kan man jo måske få en skytte ud af dig," sagde Rantzau.

Henning standsede atter og så op på ham. "Mener I også, hvad I siger der?" spurgte han med en røst, der skælvede af bevægelse.

Rantzau nikkede. Så udstødte Henning et jublende skrig, mens han holdt det lille barn op i sine arme og snurrede sig rundt på vejen med det.

"Vi kan i det mindste prøve på, hvad der er ved dig," føjede Rantzau til. "Tag ikke så fast på min dreng, og vil du så se, du kommer af sted."

Henning gik med barnet i begge sine arme. Hans ansigt bar præg af en ubeskrivelig lykke. Drengen sov ind ved hans bryst, Rantzau sad og stødte af og til efter ham med foden eller med sin lange sabel.

Sådan drog de ind i lejren, netop som aftenen og mørket begyndte.

20. I lejren

Efter Bugges og hans venners hjemkomst gik alt sin vante gang. Ridderne og væbnerne tilred deres heste, kæmpede med hinanden i skinfægtninger, eller øvede mandskabet i brug af våben. De fremmede lejetropper, som Frederik den første førte med sig op fra Holsten, havde deres egen lejrplads, omgivet af et højt gærde. Derfra så man dem støjende og syngende at drage ud om morgenen i små flokke for at skaffe sig levnedsmidler. Hen imod middag vendte de tilbage igen med hvad de havde købt og glemt at betale, for det kom næsten altid ud på et. De tændte ild bag diger og i huller i jorden, kogte og stegte der.

Disse fremmede dannede den største del af hæren, eftersom regenterne i følge håndfæstningen ikke på egen hånd kunne samle en hær af landets egne mænd. Under den foregående fejde i Sverige havde kong Kristian vel befalet lensmændene at lade "de løse karle, som ikke sad ved gårde", husfolk, pebersvende og sildemænd, eller fiskere lægge i lægd og derefter udtage et bestemt antal til krigstjeneste, "af dem, som ikke var bange," men en ordnet udskrivning og en fælles værnepligt var dog endnu et næsten ukendt begreb.

Klostergodserne var helt fritaget for at stille folk, de største len i Slesvig, Fyn og Jylland havde i tidligere fejder kun sendt et antal af fyrretyve til halvtredsindstyve hjelme. Ved ordet hjelm forstod man en samling af fire eller fem mand, under en harniskklædt rytters anførsel. Den menige mand mødte med en daggert ved siden, en økse eller et spyd på skulderen, et skjold over armen. Hans pligt var at slutte sig til fanen eller

mærket, slås så godt som muligt og vige så lidt som muligt. Enhver herremand anførte sine egne folk og måtte sørge for deres underholdning, så længe han kunne. En af lensmændene var igen overanfører og blev valgt af kongen.

Som sagt kunne hæren ikke sammenkaldes, selv når det gjaldt landets forsvar, endnu mindre føres ud over grænsen uden rigsrådets samtykke. Derfor havde regenterne, fra midten af det fjortende århundrede, set sig nødsagede til at trække fremmede lejetropper ind i landet. Røvere, der sloges uden anden begejstring end den, der var gemt i en fyldt pengepung, krystere, som undertiden trak sig tilbage midt under slaget og forlangte at komme i kvarter, når de fandt, at det gik for alvorligt til, og som hyppigt modsatte sig at drage videre, når de mente at have udrettet nok for den løn, de havde fået udbetalt. Udeblev denne løn, idet tolden og møntindtægterne, hvorfra pengene blev taget, ikke kunne yde mere, spredte de sig ud over landet, brandskattede og plyndrede, så længe, der var noget at tage.

Det var venner og forbundne, der undertiden blev frygtet mere end fjenden.

I lejren ved Kolding fordrev man altså tiden så godt som muligt. Det hed sig, at Rantzau havde besluttet at gå til Fyn for at gøre sig til herre over øerne, hvor den afsatte konge havde lejetropper, og hvor næsten hele adelen endnu var ham hengiven. Alle længtes efter befaling til opbrud, alle længtes efter en begivenhed, en bedrift.

En aften samledes nogle adelsmænd til en lille fest i lejren. Det var således skik, at den sidst ankomne, efter at have fået

anvist plads til sig og de mænd, der fulgte ham, skulle gå om og hilse på sine venner og byde dem hjem til sig.

Denne gang var det hr. Offe Stub fra Tirsbak, som holdt selskab. Han var kommet til lejren samme dag, Eggert Bugge og hans venner vendte tilbage, og havde nu indbudt så mange, som det lille bondehus, han boede i, kunne rumme.

Viffert og Jørgen Gram havde en fælles hytte, men Viffert var sjældent hjemme. Fra de første dage, han kom til lejren, havde han sluttet sig til en gammel, tysk våbenmester, en eventyrer, som efter et bevæget liv under Maximilian Sforzas banner i Italien var draget mod nord for at prøve krigslykken der. Af ham lærte Viffert de færdigheder og behændighedskunster i brug af kårde, dolk og lanse, hvori Sydfrankrigs og Italiens ridderskab overgik alle andre.

Lidt før mørket begyndte, gik Viffert og Jørgen gennem lejren, ned til Offe Stub.

"Jeg har noget at fortælle dig," sagde Viffert. "Og du skal mærke dig mine ord. Hvem ved, hvad der kan følge af dem. I aften vil vi træffe to mænd, som jeg ikke holder synderligt af, den ene er Ebbe Strangesen, den anden Bjørn Andersen. De kom til lejren, mens vi var oppe i Jylland. Siden deres historie angår dig, er det bedst, du lærer den at kende. – Du har set Ebbe, ham med de lysegrønne fjer og den hvide hest, gult skæg og skulende øjne, som aldrig er at træffe der, hvor man søger dem. Han var fjernt i slægt med Oluf Oxe, men endnu nærmere med mandens pengepung, for af den har han levet i mange år. Oluf Oxe solgte sin gård i Asserbo i Sjælland til Povl Laxmand. Over dette salg kom de senere i langvarig strid, som dog faldt ud til gunst for rigshofmesteren, da sagen blev dømt. Var det på

grund af denne strid, at Oluf Oxe lagde kniven i Ebbes hånd, eller var det en anden og mægtigere, han var redskab for? Jeg ved det ikke, men Ebbe tog Bjørn med sig, den krumbenede Bjørn, der aldrig har haft nogen anden mening end den, han lånte i øst og vest. Så gik de ned på Højbro, den ene dræbte Laxmand, den anden kastede hans lig ud i kanalen, og der var ingen, som gjorde dem noget for den bedrift. Hvem skulle vel også kunne det? Kongen sagde, det var godt gjort, lod fælde dom over rigshofmesteren som over en landsforræder og inddrog alt, hvad han ejede. Der var kun en klagende enke og nogle umyndige børn tilbage, deres slægt vovede ikke at vedkende sig dem, deres tilhængere forlod dem. Vennerne er som myggene, der sværmer om høsten, de forsvinder i stormen og kommer kun til syne, mens solen skinner. En ven havde de dog, en trofast, ærlig sjæl, der ikke lod sig skræmme af sin herre konges rynkede bryn, det var Abraham Gyldenstjerne. Året før ulykken skete, var han blevet Else Laxmands trolovede, og drog nu om i fremmede lande. Da han kom hjem, gik han op til hende og sagde: "Jeg tænker, det bliver mellem os to, som vi bestemte. I kan bygge og stole på mig i alt, hvad jeg magter." Så var det, at Else knælede og sagde de rørende ord: "Jeg skal vist blive Eder en ydmyg og lydig hustru, siden min herre ikke vil forsmå min fattigdom, skønt han har fæstet mig, mens jeg var rig." Abraham Gyldenstjerne tog derefter kampen op mod alle Laxmands fjender, fik sagen mod ham frem på ny. Han blev aldrig træt, skønt han var alene mod alle, han veg ikke for trusler, standsede ikke, før han fik bevist, at den dræbte lå som en ærlig og skyldfri mand i sin grav. Det var Laxmands eftermæle og slægtens ære, han kæmpede for. At hævne hans

død havde han ingen stunder til. Nu er du trolovet med Gerda. Du har en pligt mod den dræbte ridder, det råber om hævn fra hans grav. Ja vist! jeg ved godt, hvad du tænker på, Jørgen! Men følg mit råd og lad de to slyngler fare for det første, undgå enhver anledning til strid med dem, bær dig ad, som om de slet ikke er til stede."

Jørgen Gram standsede, mens Viffert talte. Han betragtede ham spøgende og forbavset. Mørket hindrede ham i at se Vifferts ansigt, men der var noget i hans stemme, som han ikke forstod, en betoning af spot, der syntes at udfordre og ægge på samme tid, han talte om fred. Hvad ham selv angik, da vidste han godt, at Ebbe og Bjørn var kommet til lejren. Han kendte også det rygte, der fulgte dem, men det var hidtil aldrig faldet ham ind at gøre Laxmands sag til sin, i den forstand, Viffert antydede, dertil var hans natur for mild og fredsommelig. Vifferts ord bragte noget nyt og fremmed til ham og vakte en række af tanker, under hvilke han tavs og grublende fortsatte sin gang ved hans side.

"Hvad mener du egentlig med dine advarsler?" spurgte han lidt efter. "Du kender mig vist for godt til at antage mig for en slagsbroder, der vil søge strid uden tilstrækkelig anledning."

"Det er netop det, jeg frygter, at der vil komme en sådan anledning," sagde Viffert. "Siden vi talte med kongen forleden, ved alle, at du har trolovet dig med en datter af Povl Laxmand. I aften stiller tilfældet dig lige overfor hans drabsmænd. At datterens bejler hævner hendes faders død, er en tanke, som ikke ligger fjern. Du vil finde dem, der anser en sådan hævn for din pligt, du vil læse det i deres ansigter, du vil høre dem hviske om det i krogene. I denne tid sidder sværdet løst i skeden,

blodet bruser, et ord er en opfordring, et smil, et rynket bryn en anledning. Det er den, jeg beder dig om at undgå."

"Jeg forstår dig vist ikke rigtigt," sagde Jørgen. "Dine ord bringer fred til mit øre, men gift til mit hjerte. Taler du også ærligt og uforbeholdent?"

"Tvivler du måske på mig?"

"Jeg tvivler ikke, men søger forgæves at blive klog på dig. En stund går du og tier og skjuler og ligner en lukket port. Jeg banker på, den åbnes ikke; jeg kalder, der lyder intet svar indenfor. Så får din tavshed pludselig lyd, du hvisker ord og tanker til mig, der falde som en gnist i en stràdynge, man ser deres virkning, ikke ophavet. Mig kender du fra den første dag, vi levede sammen. Hvad ved jeg om dig, din stand, dit navn, din slægt?"

"Jeg hører til de modiges slægt," svarede Viffert smilende.

"Ja, det er bevist, men de modige har dog et navn, der skiller dem fra hinanden. Du omgiver dig med hemmeligheder, som jeg ikke magter at udforske."

"For eksempel?"

"For eksempel, da toget blev bestemt til Rye. Du var ikke mellem de valgte, og der var mange, som bejlede til denne ære. Så går du, en ukendt mand, ind til feltherren, taler lidt med ham, og vender tilbage med hans tilladelse til at følge os. Hvad var det for et mægtigt ord, der kan have en sådan virkning?"

"Spørg ikke om det, Jørgen! Når tiden kommer, skal du få det at vide. Enhver af os gemmer på sin hemmelighed. Det gælder om at finde vejen til det mål, man har sat sig. Lykkes det, så må man følge den med oprejst pande, ikke tage sig af tornene, der river os til blods under gangen, blot fremad, fremad, med andre

eller over andre, derfor råder skæbnen. Se på mig, min broder! Betragt mig nøje, ser du bedrag i mit ansigt? Har jeg nogen sinde skuffet dig? Lad mig beholde, hvad jeg anser for rigtigst at skjule. Du vil måske i denne time kun være dårligt tjent med at kende det, du kalder min hemmelighed. Blot skal du vide det og stole på, at i alt, hvad jeg foretog mig fra den første dag, vi to mødtes, har jeg tænkt mere på dit og Gerdas bedste end på mit eget. Hvad nu den rottefænger Ebbe Strangesen angår, så vil du, som sagt, få ham og hans kammerat at se i aften, måske brovtende, fordi en kryster tror at erstatte med ord, hvad han mangler i dåd, måske indsmigrende, som en mand, der ikke har tilstrækkelig agtelse for sig selv og falbyder sig til den første den bedste, måske udfordrende, fordi fortvivlelsen er den fejes mod, og de trænger til en bedrift, de to. Der er ingen, som tager sig synderligt af dem. Man fortæller, at det kun var efter kongens udtrykkelige ønske, feltherren lod dem få plads her i lejren. Da han hilste på dem, sagde han: "Lad mig se, I holder fred, I to herrer! og ikke bruger Eders våben, før jeg befaler det, ellers skal I få med mig at bestille." Med disse ord stak Rantzau sin stok ud, som om han ville pege på sværdet, men alle de omkringstående lagde mærke til, at stokken tog fejl og holdt sig udstrakt over Ebbe Strangesens dolk. Da han efter skik og brug havde budt dem hånden til velkomst, tabte han handsken til den hånd, han havde rakt dem. Var det af vanvare eller med forsæt, hvem ved det? Ebbe ville give ham den tilbage igen, men Rantzau svarede: "Lad den ligge, jeg tager ikke den handske, jeg en gang har tabt." Dermed trak han sin venstre handske af og kastede den ned til den anden. Forleden, da gildet stod på Koldinghus, kom Ebbe Strangesen til at sidde lige overfor Jens

Friis med Egernet og bad om lov til at drikke et bæger med ham. "Jeg har en dårlig mave," svarede Friis, "og kan ikke tåle mere i aften." De nærmestsiddende lo, Ebbe blev rasende. "Hvis Eders sundhed tillader Eder at gå en tur med mig i morgen tidlig," sagde han, "skal jeg give Eder noget, som kan kurere Eder." Ved du, hvad Jens Friis svarede? – "Mit mod er for prøvet, til at jeg kan tabe ved at afslå en kamp med Eder. Lå jeg under, vil I måske få endnu mere besvær med at komme væk fra lejren, end det kostede Eder at komme ind i den. Vandt jeg, vil det ikke føje noget til min hæder." Derved blev det."

Under denne samtale nåede de stedet, hvor Offe Stub holdt sit selskab.

Det var et lille hus, hvis ejer havde søgt sig en anden bolig, og hvis fattige lejlighed den nye beboer gav et pynteligt udseende ved at skjule de grå lervægge med granris, tæpper og blanke våben, hvorfra skæret af lysene strålede tilbage. To huller, der for nylig var dannet i ydermuren, indlod den friske luft, og en skillevæg var revet ned for at gøre stuen større.

Da Jørgen og Viffert trådte ind, var de fleste af gæsterne kommet. En livlig underholdning, latter og højrøstede ord hilste dem allerede på lang afstand fra huset. Langs med den ene væg stod et bord, omgivet med to bænke og besat med den overflod af lækre retter, hr. Offe havde bragt med sig fra hjemmet. På hver ende af bordet lå et anker vin, hvorved der var stillet to tjenere, hvis opgave denne aften var at fylde vinkanderne for det øvrige tjenerskab, som derefter gik om bag bænkene og skænkede i de tømte bægere. Et andet mindre bord stod midt i stuen, ved dette blev der spillet dam og terning.

Kortspil kendtes vel allerede i Danmark fra året 1487, men var endnu ikke blevet nogen almindelig tidsfordriv.

Da Jørgen Gram trådte ind, var hans pande rynket.

Vifferts advarsel lød endnu i hans øren. Alle de mørke tanker, disse tvetydige ord havde vakt, stod skrevet i hans ansigt. Hans første blik søgte Ebbe Strangesen. Han fandt ham siddende ved det mindre bord hos værten, hr. Offe Stub, smagløst klædt, iført en rustning, hvis brudstykker med deres uensartede prydelser syntes at være samlet alle vegne fra. Han førte et højrøstet sprog og gjorde sig synlig umage for at vedligeholde samtalen, som truede med at gå i stå, hver gang han tav. Bjørn Andersen sad ved hans side og lyttede med. Han udtrykte ikke selv nogen særlig mening om, hvad der blev talt om, men var hele tiden parat til at bekræfte alt, hvad Ebbe sagde, og tilbød enhver, der nærmede sig, plads ved sin side.

Bjørn var en ualmindelig høj og firskåren person med et magert ansigt, krøllet hår, som næsten skjulte panden, og et skæg, der nåede ham ned på brystet. Omkring halsen havde han slynget en tyk, uægte guldkæde, hvor i der hang et billede af den hellige jomfru, ridende på et æsel.

"Vi kommer noget sent," sagde Viffert, da han hilste på Offe Stub, "men jeg vil ingen undskyldning give for det, siden jeg ser, at I har haft et så hæderligt selskab at trøste Eder med."

Skønt Viffert talte med blikket rettet mod gæsterne omkring det store bord, besvarede Ebbe Strangesen hans ord med et smil og en forekommende, dyb hilsen.

"Vist kommer I blandt de sidste," sagde Offe Stub, "og jeg længtes efter Eder, men det siger intet. Var det til en

kampplads, I blev tilkaldt, tror jeg nok, I ville have været blandt de første."

"Der har vi Jørgen Gram!" råbte Klaus Juul, som sad på bænken ved væggen. "Han skal have sin plads mellem os."

"Det holder jeg for en ære," svarede Jørgen, "men jeg vil lade Eder vide, at jeg tager plads for to, for Viffert sidder ved min side."

"Viffert behøver ingen at gøre plads for," fortsatte Juul, "det forstår han ret godt selv."

I dette øjeblik lagde værten sin hånd på Vifferts arm og hviskede ham i øret: "Tag plads hos mig, her ved det lille bord, jeg beder Eder om det som en tjeneste. Jeg kan ikke få nogen til at sidde sammen med Ebbe og Bjørn."

Viffert rakte Klaus Juul hånden, smilede til ham og sagde: "Siden de, der hjalp mig før, slår hånden af mig i aften, så vil vi ikke have noget med dem at gøre. Her står en ledig bænk, og pladsen ved hr. Offe Stubs side er så god som enhver anden."

Efter disse ord tog han og Jørgen plads ved det lille bord.

21. Et terningspil

Den aften syntes det altså at være tilfældet, som tilintetgjorde frugten af Vifferts advarsler til Jørgen, hvad enten de nu har været alvorligt ment eller ikke. De to venner sad på samme bænk som deres fjender, det var umuligt at undgå dem.

Ebbe Strangesen syntes at sætte stor pris på deres selskab. Han var høfligheden selv, begyndte øjeblikkelig en samtale, rakte Viffert og Jørgen de bedste retter og lagde slet ikke mærke til, hvor sparsomt og tilbageholdent hans opmærksomheder blev gengældt.

"Hr. Offe Stub talte for nylig om en kampplads," udbrød han i talens løb. "Gud bedre det, vore sværd ruster jo i skeden, og der gror mug på hestens hove. Rantzau bestiller ingenting, og vi hjælper ham trolig."

"Det har du min sjæl ret i," bemærkede Bjørn.

"Burde han ikke for længe siden have sendt os over til Fyn med grev Erik von der Hoya og hans tyske lejetropper og så drage videre til Sjælland! Jeg vil med tilstrækkeligt mandskab påtage mig at jage alle de spydfolk i søen på otte dage. Ikke at tale om, at vi derved ville spare de mange penge, det koster at holde lejren her. – Hvad mener I, herre?"

"Jeg mener, at Eders udtalelser røber særdeles megen kløgt, herre!" sagde Viffert, "blot tvivler jeg på, at Johan Rantzau måler storheden af sine handlinger efter den pengefordel, de bringer ham."

"Det kan godt være, men jeg synes dog, han burde tage lidt mere hensyn til herremændene, som er kommet alle vegne fra. Først har vi tabt ved den lange fejde i Sverige, nu begynder det

på samme måde her. Det er ikke ham, men os, det går ud over. Os, der må lægge folk til, føden til, tiden til, det vil sige formuen. Os, der må lægge armene til, det vil sige livet."

"Ja, det er det min sjæl!" Forsikrede Bjørn.

"Og det er ham, som må lægge navnet til, ansvaret til," svarede Viffert, "det vil sige æren."

I den tid, som der tales om, udgjorde måltidet den fornemste nydelse ved enhver festlig sammenkomst. Næst efter måltidet beroede det på, hvem der kunne drikke mest og holde længst ud. Til slutningen blev der da spillet.

Da tjenerne havde taget maden ud, kastede Ebbe Strangesen tre terninger i et bæger, rystede dem og spurgte Viffert, om han havde lyst til at gøre et kast med ham.

"Hvis I tillader det, foretrækker jeg at se til," svarede Viffert. "Jeg er ikke rig nok til at kunne tabe, heller ikke så fattig, at jeg sætter pris på at vinde."

"Det samme siger jeg," sagde Bjørn. "Jeg bryder mig kun om boldspil eller et ordentligt slag kage."

Ebbe vendte sig til Gram. "Er I heller ikke rig nok til at ville vove et par skilling på en terning?" spurgte han med et spottende smil.

Gram ville rejse sig. Han beredte sig på et afslående svar, Offe Stub lagde sin hånd på hans knæ og sendte ham et bønligt blik.

"Vi kan jo forsøge det," svarede Jørgen og satte sig hen til ham.

Ebbe Strangesen tog en stor læderpung op af sidelommen. Den syntes at gemme en temmelig betydelig sum, men da han rystede pengene ud på bordet, så man lutter småmønt komme til syne.

"Jeg spiller helst med den åbne pung foran mig," sagde han. "Så kan enhver se, at det går redeligt til."

"Som I vil," sagde Jørgen, idet han også tog sin pengepung frem. "Jeg har ikke gjort det før. De, jeg har spillet med, har aldrig tvivlet om, at det jo gik ærligt til."

Viffert havde taget plads hos Juul og Skeel ved det store bord. Under den samtale, han førte med dem, vedblev hans opmærksomhed uafbrudt at være rettet på Ebbe og Jørgen. Lidt efter meldte dørvogteren, at en af Rantzaus våbendragere stod udenfor og forlangte Viffert i tale.

"Lad ham komme ind," sagde Offe Stub. "Feltherrens bud bør man hædre."

Våbendrageren trådte ind, Viffert betragtede ham nogle øjeblikke forskende, før han genkendte ham. Det var Henning Graabuk, som fremstillede sig, smilende, selvtilfreds og fuldstændig forvandlet. Han havde ombyttet bondekoften med en krigsmands dragt, brystplade, stormhue og et langt jernsværd. Benene skjultes af et par nye og vældige støvler med stive kraver, som nåede ham op på livet.

Det var dog ikke alene i dragten, at den tidligere vildttyvs forvandling bestod. Siden den aften, han vendte tilbage til lejren i Johan Rantzaus selskab, syntes Henning at være blevet en anden person. Han bar sit hoved højere, der lå en frejdighed, en bestemthed og selvtillid i hans hele fremtræden, som tidligere havde været ham fremmed. Man havde også lagt mærke til, at feltherren gav sig mere af med Henning end med sine øvrige undergivne og viste ham en tillid, hvis kilde ingen kunne forstå. Henning var altid i bevægelse, han havde sin egen hest, man så ham drage bort, ingen vidste hvorhen, han vendte

tilbage til lejren igen, stille og lydløs, men hurtig, som pilen flyver fra en bue. Altid havde han et ærinde at bringe, bestandig nikkede Johan Rantzau til det budskab, han vendte tilbage med, smilte til ham eller slog ham på skulderen og sagde: "Det er godt, du! Sådan skal det være."

Red feltherren ud, mens våbendrageren var til stede, kunne man være sikker på at træffe ham i følget, altid så fjernt, at afstanden betegnede herre og tjener, men dog altid nær nok til, at han kunne være den første, som modtog Rantzaus befalinger.

Om aftenen, når tappenstreg var slået, og krigsfolket havde søgt deres sovesteder, kunne man af og til finde Henning på en bænk udenfor feltherrens hus. Da sad der gerne en kvinde ved hans side og bøjede sig over mod ham og så op på ham og lyttede efter, hvad han hviskede til hende. Vinduet til stuen stod på klem, det åbnede hun af og til og så ind efter et lille barn, som lå og sov i en vugge. Derefter talte de sammen igen.

Det var Tranen, Hennings hustru. Hun havde ombyttet sin blågrå lærredskjole med en smuk bondedragt og sin sørgende mine med et tilfreds og lykkeligt smil, der gjorde hende endnu smukkere.

Viffert Vendelbo havde tabt Henning af syne i den sidste tid. Han gik og øvede sig med sin tyske fægtemester, mens våbendrageren red Rantzaus ærinder. I aften skriftede Henning i få ord, hvad der var sket ham siden deres sidste møde.

'I har skaffet mig en god herre,' sagde han. 'Jeg tænker også nok, han skal få sig en tjener derefter. I aftes sad han og så hen på mig, så lo han og sagde: 'Jeg sidder og grunder over, hvordan det kan være; hidtil er du den eneste, der har fået mig til at lade nåde gå for ret, du!' – For otte dage siden kaldte han mig ind til

sig. 'Vi mangler snart føde til krigsfolket,' sagde han. 'Landet her omkring er udpint, de har ikke mere. Der må skaffes noget til veje, og det må ske i en fart!'"

'Hvordan skal man bære sig ad med det?' spurgte jeg. Så fo'r han op, som han plejer, og buldrede løs som et tordenvejr, men nu kender jeg ham, det driver over igen. – 'Hvordan man skal bære sig ad, det må du om,' sagde han. 'Gå din vej og kom tilbage med god besked, inden sol går i bjerge i morgen aften.' – Ved I, hvad jeg gjorde? Jeg sadlede min hest og red om til herremændene og til de store gårde og sagde: 'Lige nu mangler de føde nede i lejren, og krigsfolk kan ikke æde hø. Hvad vil I helst? Bringe os det, vi trænger til, ned til Kolding og få en rimelig betaling for det, eller vente, til vi selv kommer og tager det? Det vil ikke vare længe.' – Dagen efter kom vogn efter vogn kørende ind til byen. Alle bragte de levnedsmidler, og nu har vi Guds velsignelse for lang tid. Da skulle I have set ham, den mægtige herre. Hvor han lo og gned sine hænder og ruskede mig i håret. 'Jeg tog altså ikke fejl af dig,' sagde han. 'Jeg vidste godt, du fandt på en udvej. Det er din bedste streg, og den skal du have en belønning for. Bed mig om, hvad du vil.' Så bad jeg om et par nye støvler, og dem fik jeg, se blot! Så lange og så gode, man kan ønske sig, og så faste, at man ikke kan jage et spyd gennem dem. Lidt kortere eller lidt længere, hvad gør det vel ham, tænkte jeg og lod skomageren sy dem så fuldkomne, at de når mig næsten op til maven."

Viffert smilede over dette træk i Hennings natur, som ikke havde ændret sig og altid søgte at drage den størst mulige fordel ud af øjeblikket.

"Og hvad vil du hos os i aften?" spurgte han.

"Det er en vidtløftig historie, som jeg kun betror Eder, og som ingen anden må vide noget om. – Tidligere blev jeg sendt over til Fyn med et brev til herremændene, som endnu står på kong Kristians side. Jeg skulle skaffe feltherren besked om, hvordan stemningen var for den nyvalgte konge. – Det går der, som det plejer: Kong Kristian er i nød, hans venner forlader ham. Jørgen Marsvin, Jens Bilde, Hans Urne og flere andre gav tilsagn om at følge med kong Frederik. Ovre på Fyn ligger desuden den tyske oberst, grev von der Hoya og Jørgen Haarde med otte hundrede lanseknægte i kong Kristians sold. Rantzau ville vide, hvad han kunne vente sig af dem. "Tal med folkene og udforsk deres mening," sagde han. – Det er bedre at søge hovedet end halen, tænkte jeg, og gav mig til at holde øje med greven. Han morede sig med at ligge i en båd ude på Lillebælt og skyde ænder. Det var mig, som roede den for ham. Så fik vi storm, og von der Hoya begyndte at klage og jamre sig, hans tyske mod kunne ikke tåle saltvand. Han troede aldrig vi ville nå land mere, det skind! Imens kom jeg frem med mit ærinde, og det gik lettere end jeg havde tænkt mig. Kong Kristian har ikke betalt lanseknægtene deres sold i de sidste to måneder. Han manglede penge, hed det sig. De gillerske knægte er så småt begyndt på at gøre oprør. Jørgen Haarde og greven ønskede derfor intet hellere end at få pas og lov til at drage uantastet hjem til det kære Tyskland igen. Men for at bringe den sag i orden forlangte de en adelsmand med feltherrens fuldmagt sendt over til dem. Johan Rantzau er i aften redet op til kongen i Kolding. Når han kommer hjem og hører mit budskab, kan jeg bede ham om alt, hvad jeg vil. I morgen går rejsen tilbage til Fyn igen. Grev von der Hoya og Jørgen Haarde venter mig i

Middelfart, så huskede jeg på jer. Har I lyst til at følge med derover?"

Viffert stod nogle øjeblikke i tavshed, som om han betænkte sig, hans øjne søgte det lille bord, hvor Jørgen sad og slog terning med Ebbe Strangesen. Han lagde mærke til, hvordan disse to efterhånden var blevet genstande for hele selskabets opmærksomhed. Der blev talt og hvisket om dem over alt. Det var, som om der lå et uvejr i luften, og at man var forberedt på at se det bryde frem.

"Dersom du vil vise mig en tjeneste," sagde Viffert til Henning, "så gå til feltherren og få ham til at lade Jørgen Gram følge med dig. Kom tilbage med besked derom, det hurtigste du kan, heller i nat end i morgen, heller straks end om en time."

Henning kastede sit blik over på de to spillere, hans bryn trak sig sammen, han havde opfattet alt.

"Det skal blive besørget," sagde han og forlod stuen.

Viffert gik hen til terningbordet og satte sig ned ved Jørgen Grams side for at se på spillet.

Jørgen havde hidtil været uheldig. Ebbe Strangesen vandt næsten ved hvert et kast. Tilfredsheden herover var præget i hans fregnede ansigt, han lo højt og kastede af og til sit blik over mod de andre, da han så, at man iagttog ham. Han misforstod imidlertid årsagen til den almindelige opmærksomhed.

"I har ikke så megen lykke i spil, som i Eders krigsbedrifter," udbrød han.

"Jeg sætter heller ikke så stor pris derpå," svarede Jørgen.

"Jeg holder dog mere af at vinde end af at tabe."

"Jeg min sjæl også," bemærkede Bjørn.

"Og jeg spiller kun med Eder i aften for at vise, at jeg ikke er bange for at tabe," svarede Jørgen.

"Ja, det kender vi godt. Jens Krag var heller ikke bange for at tabe, det sagde han i det mindste. Så sad han forrige aften og spillede først sin hest og dens sadel bort, så sin gård og alt, hvad han ejede. Men morgenen efter fandt de ham død og aflivet i sengen. Han holdt dog ikke af at tabe."

Dertil svarede Jørgen ikke. Lykken lod til at have vendt sig, han begyndte at vinde og fortsatte med det lige så uafbrudt, som det før havde været tilfældet med Ebbe.

"Hr. Eggert Bugge er ikke til stede i aften," fortsatte Ebbe, idet han rystede bægeret med større omhyggelighed og dog gjorde et dårligt kast. "Han hviler måske ud efter sine bedrifter. Han har jo også udrettet så meget, at man nok kan blive trangbrystet efter det."

"Hvad mener I?"

"Naturligvis den navnkundige fægtning ved Rye kirke, hvor han slog en flok bønder og tog denne Dalby Bjørn til fange."

"Ja, ikke sandt!" svarede Jørgen. "Det var en bedrift. Dens betydning kan så meget mindre være underkastet tvivl, som flere af de tilstedeværende her har været deltagere i den, blandt andre jeg."

"Der er heller ingen, som tvivler om den," svarede Ebbe Strangesen.

"Nej, så min sjæl om der er," forsikrede Bjørn.

"Det mærkværdigste forekommer mig blot at være, at hr. Eggert Bugge blev sejrherre, mens han selv sad fanget. Ikke sandt! Det var jo nede i et gravkammer, at han viste sit mod og

vandt slaget? Jeg beder Eder fortælle mig lidt om, hvad der skete, siden I som sagt selv var til stede."

Spillet var under denne ordveksel fortsat. Ebbe Strangesen sad nu i afgjort uheld. Han troede at skjule sin ophidsede sindsstemning over det ved uafbrudt at fortsætte samtalen i et højrøstet sprog, som nødvendigvis måtte vække opmærksomhed og efterhånden kaldte flere af gæsterne hen til bordet.

"I har en fejl, herre!" sagde Jørgen langsomt og roligt, "en dårlig vane. Tilgiv, at jeg gør Eder opmærksom på det! I taler ondt om de fraværende. Det er tredje gang, jeg hører det i aften."

"De fraværende taber jo intet ved det," svarede Ebbe, "siden I forsvarer dem."

"Ikke altid. Hvis man f. eks. talte ondt om Eder, ville jeg måske tage i betænkning at gøre det."

"Hvorfor?"

"Jeg har ikke den ære at kende Eder nok til det. Det forekommer mig, at man ved at tale ondt om de fraværende kun giver sig selv en dårlig kompliment. Jeg forstår heller ikke, at den, som selv besidder mod, kan være tilbøjelig til at tvivle på andres."

"Det er rigtigt!" udbrød Bjørn. "Hvorfor har du så meget mod hr. Bugge? Han talte forleden dag godt om dig. Nu taler du ondt om ham."

"Hvem af dem skal man så tro?" spurgte Offe Stub.

"Ingen af dem," svarede Viffert.

Ebbe havde atter gjort et uheldigt kast, han vendte sig heftig om mod Viffert.

"Hvorfor ikke, om jeg tør spørge?"

"Naturligvis fordi andres dom altid er en utilforladelig grund at bygge på," svarede Viffert med sit venligste smil.

"Jeg talte ikke om hr. Eggert Bugges mod," sagde Ebbe, "især siden han denne gang havde så dårlig lejlighed til at vise det. Jeg finder blot, at han har skaffet sig sin berømmelse for en billig pris. Det var meningen af det, jeg tillod mig at udtrykke, da vi begyndte denne samtale. En mand kan have uheld med sig, blive fanget, når overmagten er mod ham, eller han ikke ser sig tilstrækkeligt for, det er en ærlig sag. Så hjælper man sig, som man kan, helst selv, tager også til nød mod en håndsrækning af andre, man gør blot ingen blæst af det eller regner den andens hæder med til sin egen. I kan tro, jeg kan tale med om det. Jeg har oplevet sådanne historier og altid vidst at trække mig ud af dem."

"Var det med armene eller med benene?" spurgte Klaus Juul.

"Det var måske med kniven?" sagde Jørgen.

Disse sidste ord faldt som en blyvægt over Ebbe. Han blev bleg, hans øjne skød flammer.

"Hvad mener I med det?" råbte han. "Skal det være en gentagelse af historien med feltherrens stok, I sigter til?"

"Nej!" svarede Jørgen Gram. "Jeg sigter ikke til feltherrens stok, men til Højbroplads."

Ebbe Strangesen sprang op fra bænken, han kastede terningerne hen ad bordet og udbrød med en tvungen latter, der fortrak hans ansigt og viste hans tænder:

"Det ord har I været længe om at finde på hr. Jørgen Gram, men det gør også al videre tale overflødig. I aften har I talt om min kniv, i morgen tidlig skal I få at se, hvordan jeg forstår at

bruge min kårde. Hvad spillet her angår, så mener jeg, at det nu må være slut, siden I har vundet alle mine penge."

Jørgen Gram havde rejst sig fra bænken, hans blik gik rundt i den kreds af tilhørere, som havde dannet sig omkring bordet. I det samme trådte Henning Graabuk ind ad døren. Jørgen kaldte ham hen til sig.

"Jeg har vundet disse penge," sagde han, "og ønsker ikke at beholde dem. Tag dem til dig, de skulle være dine."

"Fra hvem har I vundet dem, med forlov at spørge?"

"Fra herren der."

"I så fald være det langt fra mig at tage dem," svarede Henning. *"Jeg har været Povl Laxmands tjener."*

Det er umuligt at skildre den virkning, disse få ord vakte. Ebbe Strangesen syntes at lede efter et svar, men han fandt intet. Man hørte hans gispende ånde og så den arm, han støttede sig med til bordet, skælve. Hans blik, der for nylig havde været dristigt og udfordrende, sænkede sig for den tavse og alvorlige kreds, som omringede ham.

"I morgen tidlig," udbrød han endelig hæst og utydeligt og nikkede over til Jørgen, "så skal I komme til at betale hele denne regning, også hans der."

"I morgen tidlig vil hr. Gram ikke komme til at betale for nogen," sagde Henning Graabuk, "så er han rejst bort i et ærinde for feltherren. Jeg kommer med den ordre, at hr. Jørgen straks har at møde hos ham."

Jørgen gik hen og tog sin kårde ned fra væggen, idet han spændte den om sig, udbrød han:

"Hvad vi to har at forhandle sammen, må altså vente, til jeg kommer igen. I skal nok få Eders lyst styret og ikke komme til

at tabe ved opsættelsen."

Efter disse ord hilste han på sine venner og forlod stuen med Henning.

"Nu glemte han alle sine penge," sagde Bjørn. "Jeg vil se efter, hvor mange der er, og så tage vidner på, at jeg opbevarer dem, til han kommer igen."

Med disse ord gav han sig til at tælle pengene.

22. Hvad rygtet fortalte

Viffert var under denne strid blevet siddende ved bordet, tavs og rolig, som om intet af alt angik ham. Imidlertid vedblev hans øjne ufravendt at være rettet på Ebbe.

"Hvorfor betragter I mig så nøje, herre?" spurgte Ebbe.

"Se Eder om, herre!" svarede Viffert blidt og fredsommeligt. "I vil finde, at jeg deler denne opmærksomhed med alle de øvrige tilstedeværende. Alle venter uden tvivl ligesom jeg på den undskyldning, I har at gøre hr. Offe Stub, fordi I bryder freden i hans hus og forstyrrer vor fest med Eders truende ord."

"Synes I da, at jeg har kunnet handle anderledes, end jeg gjorde?"

"I må ikke gøre mig til dommer, jeg ville måske i dette tilfælde ikke kunne være tilstrækkelig upartisk. Spørg hellere de andre. I ser her mænd omkring Eder, som forstår sig på, hvad der angår ære og sømmelighed."

"Han har vist sig hovmodig og udfordrende mod mig den hele aften."

"Også mod mig," forsikrede Bjørn. "Når jeg talte til ham, målte han mig sådan fraoven nedefter og vidste knap, om han ville svare."

"Også mod Eder?" gentog Viffert. "Virkelig? I så fald må han vist have haft sine grunde til det."

"Hvilke?"

"Spørg ham selv om det."

"Han er jo uheldigvis rejst sin vej og kan ikke svare for sig. Men I er hans ven og påtager Eder hans forsvar. Siden I har tænkt Eder, at han havde grunde til at fornærme os, så bør I

også kunne nævne dem. – Har jeg ret?" vedblev han, henvendt til de omkringstående.

"Hr. Ebbe Strangesen har ret," svarede en i kredsen, "Viffert bør sige, hvad han mente."

"Men jeg mente kun," vedblev Viffert med sit venlige smil og den blideste røst, "at Jørgen Gram måske kunne have nogen grund til at beklage sig over Eder, I to herrer!"

"Hvorfor det?"

"Han har bejlet til frøken Laxmand, han er blevet hendes trolovede, som I måske har hørt fortælle."

"Hvad følger deraf?"

"At han gør hendes sag til sin."

"Og så?"

"Ja, og så er det jo muligt, at visse sørgelige rygter om Eders adfærd mod den afdøde rigshovmester i forbigående kunne have strejfet Jørgen Grams øren og bibragt ham nogen uvilje mod Eder. I lægger mærke til, at jeg betjener mig af de skånsomste udtryk, ligesom også, at her kun er tale om Jørgen Gram. Jeg i hans sted ville sige: Hvad betyder vel et rygter? Alverden kan fortælle, hvad den finder for godt, om Eder og Eders hæderlige ven på bænken der. Det er blot ikke alverden, som påtager sig at bevise det."

Ebbe Strangesen indså, at han var gået for vidt, men han var nu en gang blevet tvunget ind i den kreds af forklaringer, som Viffert så tilsyneladende uden hensigt bestandig drog tættere sammen om ham. Hans næste spørgsmål var: "Hvad er det da for rygter, alverden fortæller om mig?"

"I mener om Eder og Eders ven?"

"Nu ja, om Bjørn og mig! Skulle I tilfældigvis kende dem?"

"O min Gud! Hvem kender ikke dem? Vidste I ikke noget om det før nu? Det må da være gået Eder som de bedragne ægtemænd, de hører altid sidst, hvad der mest angår dem. Siden man her i kredsen opfordrer mig til at tale uforbeholdent, må jeg adlyde, hvor megen overvindelse det så koster mig. Rygtet siger altså, at I, Ebbe Strangesen, dræbte Povl Laxmand. Det fortæller, at I snigmyrdede ham. Det siges desuden, at I hånede den døde efter at have myrdet den levende."

Alle tilstedeværende følte ved disse rolige og bestemte ord ligesom en storm fare hen over deres hoveder. Ingen talte. Under den almindelige tavshed hørte man Vifferts anklage falde som kølleslag på de to herremænd, hvoraf den ene sad sammenbøjet og betragtede bordet foran sig med matte og udtryksløse øjne, og den anden stod stiv og oprejst foran bænken, mens han gispede efter luft og vædede sine tørre læber med tungen.

"Se, det er alt, hvad jeg har hørt fortælle," fortsatte Viffert, "men, som sagt, jeg for min person lytter ikke til rygter, hvor mange troværdige vidnesbyrd der så vil bekræfte dem. Jeg tror ikke på dem, gentager jeg, fordi jeg anser det uforeneligt med en adelsmands ære at snigmyrde sin fjende. Jeg holder det for endnu mere umuligt, at to kan slå sig sammen til en sådan bedrift. Jeg anser det endelig for usømmeligt for os, hvis det var sket, at tåle Eder her i vort selskab."

"Det er nok!" råbte Ebbe og strakte sine knyttede hænder frem mod Viffert. "Så sandt Gud fader er over os, skal enten I eller jeg i morgen have ophørt at leve."

"I truer mig," svarede Viffert. "I vil tvinge mig til at slås. Finder I da noget fornærmeligt i, at jeg gentager, hvad alle

fortæller, siden I selv opfordrer mig til det? Har jeg tillagt Eder noget, som ikke stemmer overens med den strengeste sandhed, så tager jeg ethvert fornærmeligt ord tilbage og beder Eder om tilgivelse. – I viser tænder, herre! Det er ikke at svare. Nu tier I stille begge to, og for lidt siden havde I mod til at forlange en forklaring på, hvorfor Jørgen Gram viste sig kold og tilbageholden, hvorfor han måtte modtage forbøn af en så hæderlig mand som hr. Offe Stub, før han nedlod sig til at sidde på samme bænk som I, berøre de samme terninger som I. For lidt siden undrede det Eder, hvorfor en adelsmand undgår Eders selskab – det forstår jeg ikke. I forlangte mit svar, tilgiv, at jeg taler med en sådan oprigtighed, men jeg indser ikke, hvorfor skulle jeg have nødig at besmykke mine ord."

"Kom, Bjørn!" råbte Ebbe, idet han greb sin hat. "I morgen tidlig, så snart det lysner, skal I høre fra os begge. Eder beholder jeg vel tilbage, I rejser ikke bort som den anden."

Dermed ilede han hen til døren, Bjørn fulgte ham mumlende nogle uforståelige ord, men Viffert trådte i vejen for dem og sagde:

"Hvis jeg virkelig mod min vilje skulle blive nødt til at slås for det, I har opfordret mig til at sige, så råder jeg Eder til at tage så mange vidner med, som I magter at samle."

"To plejer ellers at være tilstrækkeligt," svarede Ebbe.

"Skaf Eder hellere flere. Jeg håber ikke, I tager mig dette råd ilde op, siden jeg giver det til Eders egen fordel. Hvis I skulle være så heldig at fælde mig i ærlig kamp uden tilstrækkelige vidner, kunne rygtet måske forvanske historien. I ved jo, at det allerede en gang før har haft travlt med Eders kniv. Jeg for min person holder ikke af gentagelser."

"Vi skal nok få vidner," sagde Bjørn og rettede sig i sin fulde højde, "det kan I stole på. Jeg vil derefter lade Eder vide, min gode hr. Viffert Vendelkåbe, eller hvad fanden det er, I hedder, at I for al den snak, I har ført her i aften, ikke blot får med Ebbe at bestille, men også med mig."

"Dog vel ikke på en gang ligesom sidst?" svarede Viffert, idet han gjorde en dyb hilsen for Bjørn. – Selskabet brast i latter.

"Kom, Bjørn!" sagde Ebbe. "I morgen tidlig skal vi få en slutning på alt dette." Dermed gik de.

Inden Viffert forlod selskabet, havde seks af gæsterne forlangt at være hans vidner. Han valgte de to, som først tilbød sig.

23. Forberedelse til tvekamp

Det var endnu tidligt på aftenen, da Viffert vendte hjem. Jørgen Gram var allerede rejst bort i feltherrens ærinde. Da Viffert hørte dette, gik han over i holstenernes lejr til en hytte, hvor hans bekendte, den tyske våbenmester havde opslået sin bolig. Våbenmesteren var endnu oppe. Han havde to store, selvgjorte fyrretræsfakler brændende foran sig. Ved deres lys sad han og stoppede hullerne på sin våbenkofte, som tid og langvarig brug efterhånden havde bragt i synligt forfald. Ved lyden af en kommende svøbte han koften sammen og kastede den hen i en krog i mørket, som om han undså sig over, at nogen skulle træffe ham i en så uridderlig beskæftigelse. Da han genkendte Viffert, tog han den frem igen og fortsatte sit arbejde. Det var en ældre mand med stærkt udprægede træk, et tilspidset kindskæg og en uhyre hårvækst, som begyndte at gråne. Altid tilfreds med sin stilling, altid tilbøjelig til at tage verden fra den lystige side, var han en fortræffelig selskabsbroder og en velkommen gæst, hvor han viste sig. Han hed hr. Eige von Trotorlow, et navn, der desværre ikke har haft det held at kunne fortsætte i Danmark så længe som mange andre af vore tyske herrenavne.

"Hvor det er skade, at I ikke kom lidt før," udbrød hr. Eige, i den blanding af tysk og italiensk, hvori han udtrykte sig. "Jeg har drukket den sidste dråbe, der var tilbage."

Til bevis på dette strakte han hånden ned efter en tom vinkande, som stod på gulvet. "Jeg har også tabt alle mine penge i terningspil i aften, ellers kunne jeg hurtigt sende en mand ned til marketenderen og få kanden fyldt igen."

"Det er ikke for at tømme en vinkande, at jeg kommer her i aften," svarede Viffert. "Vil I låne mig Eders kårde med krydsfæstet, den falder bedre i min hånd end min egen, og jeg vil få brug for den i morgen."

"Guds hellige død og pine!" råbte Eige jublende, idet han sprang op fra bænken og greb Viffert om armen. "I skal slås! og det er alvorligt, vil jeg håbe, noget, der er værd at trække ud for. Naturligvis er jeg Eders vidne, jeg skal straks skaffe en mand til, som vil glæde sig ved at følge med."

"Jeg takker Eder, men det behøves ikke, jeg har allerede mine vidner."

"Og I har kunnet glemme mig, Eders gamle fægtemester! Det er hårdt!" svarede han med et suk og satte sig yderst sørgmodig ned på bænken.

"Det var altså kården," vedblev Viffert.

"Den hænger deroppe på væggen," sagde Eige og pegede med tommelfingeren over skulderen. "Jeg har blankpudset den i aften. Men det er umuligt. I kan ikke drage ud uden at tage mig med, så længe som jeg nu har gået og ventet på en ordentlig tvekamp. Selv har jeg gjort mig al tænkelig umage for at få et fornærmende svar, spottende miner, aldrig ride til side for nogen. Djævlen står i det. Intet vil hjælpe. – Hvem er den mand? – Eige von Trotorlow – så tager enhver straks følehornene til sig. Hr. Viffert! I er min allerbedste ven, klingen ligger Eder prægtigt i hånden, og så har I en maner i de dybe kvarter som ingen anden. I må tage mig med. Da jeg så den iver og udholdenhed, I anvendte for at komme til at føre en god kårde, anede det mig straks, at I havde en uven, på hvem I vil spendere frugten af min lærdom, nu har I fået fat på ham, nu

skal han have det, lige i prikken. Det er Eders hensigt, og han får det, jeg ved det allerede. Men jeg må ikke være med. Jeg, som har gjort Eder færdig, skal ikke få at se, hvordan I benytter mine erfaringer. Det er ugudeligt!"

"Seks af mine bedste bekendte har tilbudt mig deres tjeneste, jeg har kun kunnet vælge to af dem. I indser altså selv, at der ikke er noget at gøre ved den sag."

Hr. Eige sad lidt og betænkte sig, før han spurgte: "Hvornår skal det foregå?"

"I morgen tidlig ved solopgang."

"Og hvad vil feltherren sige til det?"

"Jeg håber ikke, at han skal få det at vide. Vi rider udenfor lejren sydpå, ned ad mod Vonsild skove."

"Ned ad mod Vonsild skove," gentog Eige. "Det er godt. Husk nu straks at lægge mærke til lyset, tving ham et skridt eller to til siden, så han får solen i øjnene. Så bare rolig i begyndelsen. Lad ham gøre sine kunster først, det trætter. – Og jeg skal gå herhjemme med hænderne i lommen, mens I andre slås. Det er jo ikke til at holde ud."

Viffert havde taget kården ned fra væggen og fæstet den fast under sin kappe. Han rakte våbenmesteren hånden og ville gå. Hr. Eige holdt ham tilbage, han havde endnu meget at sige ham.

"I tænker da ikke på at slås i skinner og plade? Det er en maner for kujoner, ikke for brave mænd. Jeg så i Osnabrück de herrer Schwanwedel og Hugo von der Ruszwurm stå og stikke på hinanden i fuld harnisk en hel time. Ingen af dem kunne få hul, til sidst pryglede de hinanden til døde med stridskolber. Hvad ligner det? Stig til hest uden rustning og mød ham i

våbenkjole alene, så tvinger I ham til at gøre det samme. Det ser da ud af noget. Læg så endelig fra første øjeblik mærke til, hvordan han tager sine parader. Er det en karl, som forstår noget, så bruger han ingen finter, men man møder også spekulanter, som giver sig fanden i vold på det uvisse. Eder skal man være på vagt for. Mens vi lå i Mantua, kom der en aften en adelsmand til mig, efter at jeg allerede var gået i seng. – 'Jeg skal slås i morgen,' sagde han, 'og jeg forstår kun dårligt at bruge kården. Lær mig det.' – 'Ja, hvad skal det blive til?' svarede jeg. 'Tror I, man lærer at føre en kårde fra nu af til i morgen tidlig?'

– Så tog han en stor pung op af lommen, klingrede for mine øren med den og sagde: 'I denne pung er der halvtredsindstyve guldstykker. De tilhører Eder, hvis I lærer mig så meget, at jeg kan slippe fra den sag med livet.'

– Det var fristende, hvad? – Jeg sad lidt og betænkte mig.

– 'Vil I spendere Eders ene hånd for at vinde?' spurgte jeg. – Det ville han.

'Godt! Så læg nu nøje mærke til, hvad jeg siger. I det øjeblik, I ser Eders modstander gøre udfald mod Eder, så opfanger I stødet i Eders venstre hånd, bøjer fingrene fast om hans kårde, og mens I holder den tilbage, støder I ham i brystet med Eders egen. I vil slippe fra det med livet, hvordan det for resten går med æren, det må I selv om!' – Vi prøvede et par gange på skrømt i mit telt, og fyren forlod mig. Næste dag gik det ganske efter recepten. Modstanderen stak min adelsmand i hånden, men *han* stak modstanderen gennem brystet. – Sådan kan det gå. Vogt Eder for det."

"Jeg skal følge Eders råd," svarede Viffert smilende, "men for at jeg skal kunne huske dem, må I heller ikke give flere." Dermed gik han.

Våbenmesteren fulgte ham til døren. "Pas godt på min klinge," sagde han, "det er en ædel natur, der har lugtet menneskeblod før. – Hånden ikke for fastknuget om hæftet, husk så hele tiden på at følge den andens øjne. – Og jeg skal ikke være med," vedblev han, efter at Viffert var gået. "Ja, det vil vi nu se på."

Med denne bemærkning trak hr. Eige von Trotorlow sig tilbage til sin stue og lukkede døren.

Da Ebbe og Bjørn forlod selskabet, gik de gennem lejren ned til et gammelt, forfaldent bondehus, hvor hr. Jeppe Thuessøn havde opslået sin bolig. Det var en velhavende herremand, som handlede med øksne og heste i Holsten, og i hvis hus Ebbe Strangesen havde tilbragt forrige vinter, mens han hjalp ham med kvæghandelen.

Jeppe lå på en bænk med en stor dyne under sig, han var fed og blussende rød i ansigtet, havde små, vandblå øjne, som næsten forsvandt mellem de vældige bryn og fyldige kinder. Foran ham stod en stor vinkande, og ved hans side sad en munk, som Jeppe dikterede et brev til hjemmet, for han kunne ikke selv skrive. Da Ebbe og Bjørn trådte ind, var brevet netop færdigt. Jeppe satte sit mærke under og lod munken gå. De tre herremænd blev alene.

"Har du noget i kanden?" spurgte Ebbe.

"En lille tår er der vel endnu, og mere kan der blive råd til, skønt det begynder at blive sent, og jeg vil i seng og sove."

Ebbe tog kanden og drak. Bjørn lagde sin hånd på hans skulder og sagde: "Levn også lidt til mig!"

"Vil du gøre mig en tjeneste?" spurgte Ebbe.

"Nej, jeg vil ikke," svarede Thuessøn, "for du vil låne penge, og det bliver der intet af. Du glemmer at betale tilbage igen, og der står endnu sytten gylden på brættet for din sidste rejse ned til Holsten, som du ikke har gjort rigtig regnskab for."

"Denne gang tager du fejl," sagde Bjørn. "I aften kommer vi ikke for at låne penge."

"Hvad vil I da?"

"Jeg skal ud og slås i morgen tidlig," svarede Ebbe. "Vil du følge med som vidner?"

"Skal I nu ud og slå ihjel igen," sagde Thuessøn. "Hvem er det, som skal holde for i morgen?"

Ebbe rynkede sine bryn til denne udtalelse, som indeholdt hentydninger, han ikke syntes om. Han fortalte med nogle små forandringer, hvad der var sket hos Offe Stub.

"Det er en slem, indbildsk knægt, den Viffert Vendelbo," sagde Jeppe, "jeg glemmer ikke, at feltherren foretrak ham for mig, da han sendte dem op for at slås med bønderne ved Rye."

"Hvad ville du der?" spurgte Ebbe. "Jeg troede ikke, du var så meget for at slås?"

Jeppe brast i latter. "Hvad fanden brød jeg mig om at slås!" sagde han. "Jeg ville undervejs se et øjeblik hjem til min gård og få mine kreaturer bjerget sydpå, før de kom og tog dem. Det var meningen. – Nå! Du skal altså ud at fægte i morgen. Du bliver da aldrig klogere. Kan du få nogen til at være det andet vidne?"

"Jens Oxe har tilbudt sig."

Bjørn så forbavset hen på Ebbe. Han vidste, at de ikke havde set Jens Oxe den hele aften. Ebbe lod, som han ikke bemærkede det.

"Ja, når en så hæderlig mand som Jens Oxe siger god for dig, vil jeg også være med," svarede Jeppe.

Der blev nu bragt en ny kande vin, og mens de tømte den, aftalte de tre forbundne enkelthederne, som stod tilbage at ordne med hensyn til kampen. Lidt efter tog Ebbe og Bjørn afsked.

"Undskyld, jeg bliver liggende," sagde Jeppe Thuessøn.

"Jeg er tyk og fed og holder ikke af at rejse mig, hvis jeg kan undgå det. Vent lidt! Der falder mig noget ind. Da jeg drog herned til Kolding, traf jeg en munk fra Børglum, som solgte mig en talisman. Han svor ved alle sine helgener på, at så længe man bar den hos sig, var man sikker både for hug og stik. Den vil jeg låne dig til i morgen. Jeg bærer den altid hos mig."

Jeppe tog en lille pakke op af sin koftelomme, mens han fortsatte: "Det er rigtig nok kun en hasselnød, at se til som enhver anden nød, men munken forbandede sig på, at der lå et stykke af Sankt Peders kindben inden i. Man kan også høre, at det rasler, når den bliver rystet. Så var det den aften, vi holdt gilde hos kongen i Kolding, da jeg var fuld og fik lyst til at se, hvad der var i nødden. Jeg knækkede den, og ganske rigtig, der lå min sjæl et lille stykke ben derinde. Nu har jeg bundet den forsigtigt sammen igen og svøbt en klud udenom. Jeg tænker ikke, den har mistet noget af sin kraft for det. Hvis du vil låne den i morgen, så vær så god!"

Ebbe afslog det og gik med Bjørn. Jeppe kaldte på sin tjener og lod sig klæde af. Lidt efter kom Bjørn tilbage og hviskede til

ham:

"Lån os alligevel den lille pakke, I lige talte om. Hvem kan vide, hvad den er god for."

Jeppe gav ham pakken. "Men I svarer mig for den," sagde han. "Jeg vil min sjæl have den igen, man er altid sig selv nærmest!"

Ebbe var imidlertid gået hen til Jens Oxes bolig. Hans ærinde her var det samme som hos Jeppe Thuessøn, og Jens besvarede hans bøn med et lignende spørgsmål:

"Kan I få nogen til at være Eders andet vidne?"

"Jeppe Thuessøn har tilbudt sig," svarede Ebbe.

"I så fald kan I også gøre regning på mig," sagde Jens.

De nødvendige forberedelser til kampen blev nu aftalt. Bjørn var kommet ind til dem. Han stod og lyttede og smilte. Først nu fattede han det kløgtige i Ebbes måde at skaffe sig vidner på.

24. En forårsmorgen

Den næste dag stod solen klar og skyfri på himlen. Foråret bredte sit friske, grønne tæppe over jorden, storken og stæren gik i engene, kragerne fløj i store skarer hen over skoven, og det sang og spirede og duftede og myldrede frem overalt, som om den nye hersker ilede med sine velgerninger at udslette alle de sørgelige minder, hans forgænger havde efterladt.

Nogle timer efter solopgang red seks mænd ud fra lejren nedad mod Vonsild, som dengang lå omgivet af en mægtig skovstrækning. Rytterne drog frem i skridtgang, der syntes at hvile et tankefuldt og alvorligt udtryk over dem, som kun dårligt stemte med den friske forårsmorgen. I spidsen for dem red Viffert Vendelbo, indhyllet i en stor kappe.

Rygtet om, hvad der var foregået hos Offe Stub, havde allerede vundet langt større udbredelse end Viffert ønskede. Flere af hans venner indfandt sig hos ham om morgenen for at tilbyde deres tjeneste, og Viffert havde mange venner. Nogle lod sig nøje med den samme forklaring, som hr. Eige von Trotorlow havde fået, andre påstod, at de ville følge med, en kamp var en adspredelse i det ensformige liv, de så længe havde ført, og vidnernes antal var således steget til fem, inden de forlod lejren.

Hvordan det imidlertid var gået modstanderne, vidste ingen. De havde endnu ikke vist sig. Derimod meldte Jeppe Thuessøn og Jens Oxe sig tidligt om morgenen hos Vifferts vidner og aftalte mødestedet til kampen med dem. Fornærmelsen den foregående aften havde været offentlig, udfordringen blev ordnet efter de strengeste regler for den tids våbenbrug.

Et stykke nedenfor lejren begyndte skoven. Ved et risgærde, som indhegnede den, holdt en enlig rytter og så sig om til siden, som om han ventede nogen. Foran sig på sadlen havde han bundet en anselig pakke, der så ud som hvidt linned, men hvis indhold i øvrigt ikke var til at gætte.

Da Viffert kom nærmere, genkendte han hr. Eige von Trotorlow, som smilede og hilste med den venligste mine.

"Jeg havde ikke ventet mig den ære at møde Eder her," sagde Viffert. "Det var mod vor aftale, hr. Eige! Som I ser, er vi allerede draget ud i et temmelig stort antal. Det vil vække opsigt i lejren."

Eige hørte ham rolig til ende, hans smil forblev uforandret.

"Regner I, min herrer, da ikke med, at I vil få brug for en dygtig feltskærer i dag?"

"Er I feltskærer?"

"Det skulle jeg rigtig nok mene! Her ser I mine pakkenelliker. Det skal være en morderlig skavank, som jeg ikke tager på min samvittighed. I Osnabruck behandlede jeg en junker, som en feltslange havde revet det halve ben af. Han går endnu så rask som en af os, og velsigner mig på stumpen. Da vi lå for Genua –"

"Nå i Guds navn! Så følg da med os," sagde Viffert utålmodigt. "Lad os blot komme af sted!"

Han gav sin hest af sporen og red ind over skovvejen. Hr. Eige sluttede sig til de øvrige og fortalte dem omstændeligt, hvordan det var gået, da han lå for Genua.

Vejen, de nu red, førte til en åben plads inde i skoven, omkredset af en række ærværdige og knudrede egetræer. I det ene hjørne af pladsen på en stor høj var et gammelt offersted,

hvis oprindelige skikkelse nu var forstyrret. Flere af stenene, som før havde ligget oppe på højen, var rullet ned på sletten og skjultes næsten af skovbundens lysegrønne græs, hvor små buske af anemoner og tusindfryd blandede deres brogede farver.

Idet de red ind på pladsen, blev de overrasket ved at se Ebbe og Bjørn, der ventede på dem. Ebbe stod oprejst, støttende sig til sit sværd, iført et blankt brystpanser og armskinner. Jeppe Thuessøn lå på sin kappe i græsset med opknappet våbenkjole, han pustede og stønnede, mens sveddråberne perlede på hans pande. Det hurtige ridt denne morgen havde øjensynligt i høj grad anstrengt ham. Bjørn sad på en sten og drak af en læderflaske. Jens Oxe bandt deres heste.

Ved synet af Viffert og hans følge hilste de andre dem. Bjørn var især yderst høflig, han stod op fra stenen, slog ud med armene og gentog sine buk flere gange, uden at nogen gav agt på hans opmærksomhed. Jeppe Thuessøn blev liggende, han tog sin hat af og sagde:

"Beder om forladelse, I kære venner og ædle herrer, fordi jeg bliver liggende og hviler mig lidt. Jeg er en tyk og fed mand og kan næsten ikke få mit vejr, så djævelsk hurtigt red vi til for ikke at lade Eder vente."

Da Viffert steg af hesten og slog sin kappe til side, var han iført en lysebrun kofte uden rustning. Hr. Eiges kostbare klinge hang i et bælte ved hans side. Ebbe lod til at studse over det. Han gik hen til Jens Oxe og talte nogle ord til ham. Jens rystede på hovedet og hjalp med at spænde brystharnisket og armskinnerne af. Han stod nu i våbenkofte ligesom Viffert. Dog

lagde man mærke til, at han foruden sit sværd også bar en sortskaftet daggert i bæltet, midt på brystet.

Vidnerne valgte derefter stedet til kampen og anviste de to modstanderes plads. Solen stod endnu ikke så højt på himlen, at dens skin kunne komme i betragtning. Pladsen var derfor hurtigt valgt.

Hr. Eige lod imidlertid til at være den mest beskæftigede. Da han havde bundet sin hest, tog han pakken, løste den op og udbredte på jorden en mængde små og større stykker linned, hvilket dog ikke hindrede ham i på samme tid at skotte hen til de andre og nøje at give agt på alt, hvad de foretog sig. Da linnedet var ordnet, drog hr. Eige en salvebøsse op af sin lomme, en flaske med eddike, en kniv og en saks, kastede et mønstrende blik på sine forberedelser og gik derefter hen til den afstukne plads. Her undersøgte han jorden, om den også var tilstrækkelig fast og jævn, trådte muldvarpeskuddene ned, lagde mærke til, hvordan lyset var fordelt, nikkede og gav sit bifald til alt, og vidnerne fandt sig i alt. Hr. Eige var så godmodig, man vidste desuden, at han var en kyndig dommer i kampsager.

"Det er fortræffeligt ordnet det hele," bemærkede han til Juul. "Det er ret og rimeligt mod begge parter. Kamppladsen synes mig dog lovlig stor afsat. Jeg har set den, der var mindre. I Verona sloges jeg en formiddag efter frokosttid med en af mine gode venner oppe på spisebordet. I stedet for sværd brugte vi dolken, og for ikke at vige fra hinanden havde vi bundet vore venstre håndled sammen med et skærf."

"Hvordan spændte det så af?" spurgte Jeppe Thuessøn, som nu var kommet til kræfter igen og havde rejst sig.

Hr. Eige så på spørgeren og trak på skulderen. "Det spændte af, som det plejer, herre, når man stikker en mand seks tommer stål ind i hjertekulen."

"Uf, fy!" råbte Jeppe. "Mindre kunne gøre det."

Viffert og Ebbe havde taget deres pladser og stod nu lige overfor hinanden. Ebbe var meget bleg denne morgen, men idet han tog sin hat af, vidnede hans rynkede pande om bestemthed og trods. Jens Oxe og Thuessøn stod hver på sin side af ham og holdt deres dragne kårder rettede mod jorden. Den samme stilling indtog Vifferts vidner. De øvrige tilstedeværende trak sig noget længere tilbage. Da således alt var ordnet, tog Jens Oxe et skridt fremad, hilste og sagde:

"Inden vi går videre, spørger jeg efter skik og brug i alles påhør, om der er skellig og høvisk grund til, at hæderlige mænd stiller sig her med våben mod hinanden?"

"Det er der," svarede Juul.

"Dernæst spørger jeg, om anledningen til denne kamp er en sådan, at forsonende ord eller upartisk forklaring ikke kan bringe forlig til veje, før sværdet drages?"

Ebbe tav. Han stod og støttede sig til sin kårde og så på Viffert.

"Jeg holder en forsoning for mulig," svarede Viffert, "og er rede til at genkalde enhver udtalelse, hvorved hr. Ebbe Strangesen og hans ven kunne have følt sig krænkede."

Denne erklæring vakte almindelig forbavselse. Viffert smilede og vedblev:

"Jeg vil dertil gøre de to herrer min undskyldning for alt, hvad jeg i aftes efter opfordring har sagt, hvis hr. Ebbe blot vil erklære, at jeg sagde ham noget urigtigt – jeg mener, et eneste

ord, som ikke stemmer med den strengeste sandhed. Han behøver blot at nægte, at han og hans kammerat derhenne med flasken i hånden har fældet en sagesløs mand og kastet hans lig i vandet. Mere forlanger jeg ikke."

"Det svar, jeg agter at give, skal I finde på spidsen af mit sværd," sagde Ebbe. "Kun ét gad jeg vide, hvem er det egentlig, jeg her får med at bestille? – Mit navn er Ebbe Strangesen, hvad er Eders? Jeg har hørt tale om en mand, som kom ridende til lejren i en munkekutte på en grå hest, Gud ved hvorfra, listede sig ind i herremænds kreds og snyltede sig en plads til ved deres bord. Er det nok til at føre det store ord blandt os? Hvad er Viffert Vendelbo for noget?"

"Viffert Vendelbo var det navn, feltherren Johan Rantzau erklærede for en ærlig mands, da jeg fremstillede mig i hans lejr. Det var det navn, jeg sloges under ved Rye, da jeg tog den Dalby Bjørn til fange. Jeg ved vel, der knytter sig intet slægtregister til dette navn, men heller ingen skamplet. Skulle I ikke være tilfreds med denne forklaring, lover jeg at hviske Eder et andet og bedre navn i øret, før vi forlader pladsen. – Har I så flere betænkeligheder?"

I stedet for svar drog Ebbe sin kårde, red frem for at begynde kampen. Jens Juul trådte i det samme frem foran og sagde:

"Det er formodentlig undgået alles opmærksomhed, at hr. Strangesen bærer daggert i sit bælte, mens hr. Viffert ingen har!"

"Det får at være," svarede Viffert. "Jeg forstår ikke at bruge dolken."

Ebbe rev sin daggert ud af bæltet og kastede den hen til rustningen. "Er der mere i vejen?" råbte han rasende.

"Nej!" svarede Viffert. "Nu skal retfærdigheden dømme mellem os."

Disse ord lød som en jubel, som om det endelig var lykkedes ham at nå et længe eftertragtet mål. Hans øjne strålede, han havde måske aldrig været smukkere end i det øjeblik, deres klinger krydsedes.

Enkelthederne i den kamp, som nu begyndte, vekslede så hurtigt, at en beskrivelse vanskelig vil kunne give et billede af den. Blot det lagde hr. Eige med stor tilfredshed mærke til, at Viffert fulgte hans råd og lod sin modstander angribe først. Der kom i Ebbes ansigt og i den heftighed, hvormed han gjorde sine udfald, en dyb harme til syne. Alle de ydmygelser, han havde været genstand for, syntes endnu at klinge for hans øren, og hvad enten det var Vifferts hensigt eller ej, så havde hans spot, hans gentagne skånselløse fremstilling af drabet på rigshofmesteren og den synlige uvilje, Ebbe følte at være genstand for hos de fleste tilstedeværende, efterhånden bragt ham til den grad af ophidselse, hvor en mands overlæg og besindighed forsvinder for en eneste følelse: Hævnlyst.

Ebbe Strangesen var en øvet fægter. Bjørn vidste det, der lå en lumsk glæde udtrykt i det smil, hvormed han stod og stirrede på kampen, mens han holdt hænderne på ryggen og læderflasken i en lang snor om den ene finger.

Hr. Eige von Trotorlow var dog måske den af tilskuerne, som det mest lønnede sig at lægge mærke til. Det er umuligt, at et ansigt kunne være mere talende eller en deltagelse mere levende udtrykt end hans. Han opfattede den allerringeste bevægelse af de kæmpende, hans bryn rynkede sig og glattedes igen, han smilede og så barsk ud, hans hænder knugede sig

sammen og rettede sig. En lang strimmel af de tilberedte bind hang ud af hans ene koftelomme og slæbte efter ham i græsset. Han blev stående på den plads, han en gang havde valgt sig, foroverbøjet, hans fødder syntes at være rodfæstede i jorden, kun hans blik og miner talte.

Hr. Eige var en mand, som vidste, hvordan man havde at forholde sig på en kampplads.

Ebbe Strangesen havde efterhånden udtømt alle sine kunstgreb og udviklet en hurtighed og styrke, som forbavsede tilskuerne. Bjørn stod og smilte. Jeppe Thuessøn derimod led utroligt ved at holde sig så længe i samme stilling med den sænkede kårde ved Ebbes side. Hans kuglerunde ansigt perlede af sved, han skiftede sværdet over i den anden hånd og så hen på modstanderen, om det ikke snart kunne være nok. Viffert vedblev at gå forsvarsvis frem. Hans øjne fulgte Ebbes, hans klinge mødte Ebbes, snoede sig om den som en slange, trak sig tilbage, strakte sig fremad, sikkert, bestemt og altid på det rigtige tidspunkt, som om den forud vidste, hvor den skulle dække ham. Kun en gang tog han fejl. Ebbe flængede ærmet på hans kofte. Blodet, som fulgte efter, viste, at stødet havde truffet.

"Nu har han det!" råbte Bjørn triumferende, idet han glemte den tavshed, han som tilskuer var forpligtet til at iagttage.

"Endnu ikke," svarede Viffert, mens han trådte et skridt tilbage, strøg sit lange hår fra panden og begyndte kampen på ny.

Jeppe Thuessøn tørrede sit ansigt, da han så, at der var endnu mere tilbage, og indtog atter den tidligere dækkende stilling.

"Kan I tåle mere?" spurgte Ebbe spottende.

"I skal nok snart få det at vide," svarede Viffert.

Efter disse ord tog kampen en anden vending. Nu var det Viffert, som angreb, så heftigt og lynsnart, at Ebbe følte sig overvældet af det. Han bed tænderne sammen, hans hånd var ikke længere så sikker og smidig som før. Vifferts øjne strålede ham i møde som to flammer. Imidlertid trådte hr. Eige et skridt nærmere, han smilede, rettede sig i vejret og kastede et blik på de omkringstående. Den færdighed, de her så udviklet, var jo hans værk. Eige var mesteren, som tog sin del af lærlingens triumf. For et øje, så sikkert og øvet som hans, kunne stridens udfald ikke længere være tvivlsomt. Han så Ebbe gøre et skridt tilbage, atter et, i næste sekund borede Vifferts klinge sig i hans bryst. Ebbe tabte sværdet, knugede hånden sammen over det sårede sted og sank tung og ubevægelig ned i græsset. Viffert stod med den blodige klinge i hånden, Hans øjne hvilede på Ebbe, som lå foran ham i græsset.

"Jeg beklager meget, hvad her er sket," sagde han, "men det kunne ikke være anderledes." Efter disse ord bøjede han sig ned mod Ebbe og hviskede nogle ord i hans øre.

Disse dæmpede ord, som de omkringstående ikke kunne høre, udøvede en mærkværdig virkning på den sårede.

Hans lukkede øjne åbnede sig og stirrede med et udtryk af rædsel op på Viffert. Han forsøgte at tale, men det lykkedes ikke. Et blodigt skum farvede hans læber.

"Må jeg så bede om en lille smule plads," råbte hr. Eige. "Nu skal vi se, hvad feltskæreren kan gøre."

Han lagde sig på knæ foran Ebbe, sprættede hans kofte op og undersøgte såret. Ebbe så på ham, spørgende og ængstelig. Da Eige straks efter igen trak koften sammen over brystet, røbede

Ebbes øjne en ubeskrivelig frygt. Eige fattede dette udtryk og udbrød:

"Der er ikke noget at være bange for. Det hele har ingenting at sige. I kan stole på mig, om fem minutter er den sag i orden. I de to første minutter en smule krampe, i de to næste lidt febergysen, så kvæler blodet jer. Det kender vi alle sammen."

Efter denne beroligende trøst rejste fægtemesteren sig, tørrede omhyggeligt jorden af sine knæ og gik hen til Viffert.

Bjørn stod som bedøvet. Af alle de tilstedeværende havde han mindst ventet dette udfald, hans spottende smil var forsvundet, han betragtede Viffert med en vis rædsel, men undgik hans blik. Da Eige var gået, lagde Bjørn sig ned på knæ foran Ebbe og prøvede på at hæve hans hoved lidt i vejret. Ebbes ansigtsfarve var blevet grågul, hans tænder kom til syne under de tilbagetrukne, blålige læber. Mens Bjørn støttede hans hoved med sin arm, gled hans blik hen over den kreds, som omringede ham, tavs og alvorlig, uden sorg, uden deltagelse. Han søgte Viffert. Da han så ham, syntes livet og hadefulde følelser endnu engang at finde deres udtryk i hans matte, glasagtige øjne. Derpå vendte han sig om mod Bjørn og hviskede:

"Tag dig i agt for ham."

En blodstrøm farvede hans mund, hans legeme strakte sig tilbage, han udstødte et dybt suk og døde.

Bjørn knælede ned i græsset, bøjet ned over liget. Han brast i gråd. Ebbes kårde lå noget borte. Hr. Eige tørrede den omhyggeligt af og lagde den ved den dødes side. Bjørn nikkede og udbrød:

"Han var en brav og ærlig sjæl!"

"Mon?"

"Han delte sin sidste skilling med mig."

"Så var han en brav og ærlig sjæl," gentog våbenmesteren.

I dette øjeblik kom Viffert hen til dem.

"Det vil måske være Eder imod, at vi to afgør vort mellemværende i dag," sagde han til Bjørn. "Så snart det behager Eder, skal jeg være til Eders tjeneste."

Efter disse ord hilste han og red bort med sine venner.

25. Hvordan Bjørn hævnede sin ven

Den næste aften sad Viffert hjemme i sin hytte. Han havde hele dagen ventet på Bjørns vidner, men der kom ingen. Lidt før mørket begyndte, kom Jørgen Gram tilbage fra sin rejse. Hans første spørgsmål gjaldt Ebbe Strangesen.

"Hvordan gik det så hos Offe Stub, efter at jeg tog bort?"

"Jeg blev der ikke længe," svarede Viffert, "men jeg beklager, at du glemte dit løfte. Alt vel overvejet, var det dig, der gav anledning til striden."

"Det måtte blive tilfældet, efter vor samtale undervejs. Jeg lagde mærke til, hvordan alle betragtede mig, fra det øjeblik jeg kom i hans nærhed. Det var, som om de ventede på, hvad der skete. Rigshofmesterens sag er jo blevet min, og jeg vil slås med Ebbe."

"Det kan du ikke."

"Han har fornærmet mig."

"Det gør han ikke mere."

"Hvorfor?"

"Fordi han er død."

"Død?" gentog Jørgen og betragtede Viffert med den dybeste forundring.

"Ja! Jeg har hørt det fortælle af en, der stod ved hans dødsleje."

"Hvem var det?"

"Ham, der dræbte ham."

Efter denne indledning, hvorunder Jørgens forbavselse steg med ethvert svar, fortalte Viffert alt, hvad der var sket, siden de skiltes. Han havde netop hørt op med at tale, da det bankede på

døren. Der kom en mand ind og spurgte, om hr. Viffert Vendelbo var til stede.

De to venner sad i mørke, men begge genkendte røsten. Det var Bjørn Andersen, som stod for dem. Der blev tændt lys. Bjørn så sig om og udbrød, da han fik øje på Jørgen:

"Jeg vil nok tale et par ord med hr. Viffert i enrum."

"Tal kun!" svarede Viffert, "siden I så uventet gør mig den ære at besøge mig. Efter hvad der er sket, anser jeg det for rigtigst, at hr. Jørgen Gram bliver vidne til, hvad I har at sige."

"Ja, det kan for den sags skyld også være det samme," sagde Bjørn i den langtrukne tone, som var ham egen, og han satte sig ned på den yderste ende af bænken. "Jeg kom blot for at fortælle Eder, at hvis jeg i går aftes skulle have sagt noget, som I føler Eder krænket over, så tager jeg mine ord tilbage."

Det kostede Viffert stor møje at holde en alvorlig mine lige overfor denne erklæring.

"Det bør I ikke gøre," sagde han.

"Jo, jeg gør. Jeg tager dem tilbage alle sammen. Jeg havde drukket tæt i aftes, må I vide. Når jeg drikker, bliver jeg som reglen fuld, og så ved jeg ikke, hvad jeg siger."

"Men I forholdt Eder jo meget tavs den hele aften."

"Tværtimod, det var jo mig, der var så uheldig at fornærme Eder."

"Er det ikke det, jeg siger: så snart jeg får noget i hovedet, husker jeg ingenting. Ja vist var det Eder, der fornærmede mig, men det kan være det samme. Jeg lader, som om det aldrig er sket."

"I kommer altså i aften for at sige mig, at I ikke ønsker at slås?"

"Jeg kan jo ingen vidner få," sagde Bjørn. "Har jeg ikke i eftermiddag løbet fra Herodes til Pilatus? Alle de, jeg kom til, trak på skulderen og vendte mig ryggen."

"Jeg synes dog, at I må være langt mere uvenligt stemt mod mig i dag end i går, siden det var ved min hånd, I mistede Eders bedste ven."

"Ja, jeg holdt meget af Ebbe, det bekender jeg frit, og hans død går mig græsselig nær til hjerte. Det er heller ikke fordi, jeg er bange for at slås. Hvis I tror det, tager I min sjæl fejl, men jeg vil ikke have et menneskes død på min samvittighed."

"Man mener dog, at I temmelig længe har befundet Eder i et så uheldigt tilfælde."

"I tænker på rigshofmesteren! Må jeg bare være fri for den snak, jeg har lige så lidt dræbt den salig Laxmand som I. Ebbe sagde, at jeg skulle gå med, og så gik jeg med, som jeg altid plejede. Så sad vi længe og drak ude i et bislag på Højbroplads, og da så rigshofmesteren kom over broen, gik Ebbe hen og stak ham, men jeg tog blot i hans ene ben og hjalp med at kyle ham ud i kanalen. Den historie har alligevel pint mig i mange år. Jeg så godt, hvordan folk gik af vejen og lod, som de ikke kendte mig. – Skulle jeg nu gå hen og stikke Eder ihjel og have mere at bære på?"

"Men er det så afgjort, at I vil komme til at bebrejde Eder min død?" spurgte Viffert. "Der gives dog også et andet tilfælde, som I i dag har set eksempel på."

"I djævlens skind og ben!" råbte Bjørn. "Jeg er ikke bange, lad mig så være. Jeg vil alligevel ikke slås med Eder."

"Godt!" sagde Viffert. "I skal blive fri for det, men på en betingelse."

"Nej, jeg går ikke ind på betingelser, men det kan være det samme. Må jeg høre?"

"I forlader lejren."

Bjørn syntes at overveje. Han tav lidt.

"Jeg tror, I betænker Eder?"

"På ingen måde. Mit tøj er allerede pakket."

"Det må ske endnu i denne aften."

"Råder I mig til det? Ja, det er vel også det bedste, så er der ikke så mange til at se på, at jeg rider bort."

"I må drage ud af landet," fortsatte Viffert.

"Jeg har tænkt på det," sagde Bjørn. "Jeg rejser til Lybæk."

"I må aldrig vende tilbage igen."

"Nej."

"Aldrig byde en ærlig mand hånden, for han vil ikke modtage den, aldrig trænge Eder ind i hæderlige mænds selskab, de vil vise Eder døren."

"Det skal ske," svarede Bjørn.

"Gå så Eders vej, hr. Bjørn Andersen. Jeg har ikke mere at sige Eder."

"Farvel!" sagde Bjørn. "Nu går jeg. – Ebbe ligger oppe i våbenhuset ved Vonsild kirke. I kommer til at bekoste noget på at få ham i jorden. Jeg har ingen tid til det. – Jeg har heller ingen penge!"

Med disse ord rejste han sig, nikkede og gik og lod sig aldrig mere se.

26. Hjemad

Den 20. april 1523 drog Kristian den Anden bort fra København, fordi han, som Arild Hvitfeldt skriver, "nu mærkede sig ingen mere tro at have hos de danske." Johan Rantzau var kort tid i forvejen gået med hæren til Fyn, fra Fyn til Sjælland, og truede med at indeslutte hovedstaden. Lybækkernes flåde ventedes i sundet, det gjaldt altså om at komme bort, mens vejen endnu var åben.

Tyve skibe tog kongen med sig, fyldte dem med bohave, klenodier og "rigets bedste breve". Dronningen og hans børn fulgte ham. Moder Sigbrit var også med, hun blev som en kostbar skat bragt ombord i en stor kasse af frygt for, at borgerne og almuen skulle molestere hende undervejs fra slottet ned til skibet. Før afrejsen kaldte kongen Henrik Gøe fra Abrahamstrup til sig, gjorde ham til høvedsmand over København, lovede at vende tilbage med hjælp og undsætning, hvis han blot kunne holde byen i tre måneder. Henrik Gøe holdt den i otte, kæmpede med i ethvert udfald, pantsatte sin gård, Gisselfeld, for at betale soldaterne deres løn, men kongen kom ikke. Han flakkede imidlertid omkring i fremmede lande, led nød og skuffelser. Det varede ni år, inden han så København igen, da var hans hustru død, hans børn landflygtige, han selv fange på et af sin farbroders skibe.

Kong Kristian drog bort ved middagstid. Solen skinnede, alle gader ned til stranden var fyldt af mennesker. Flere af landets mest fortjente mænd sluttede sig til ham og foretrak at forlade slægt og venner for at følge ham i landflygtighed. Dronningen græd, hun gik gennem gaderne med sine små børn ved hånden.

Af og til standsede hun, vendte sig tilbage og så op mod slottet. Hvad tænkte hun på imens? Var det et afskedssuk, hun sendte den svindende storhed, eller var det med glæde, hun bød farvel til det sted, som havde været vidne til hendes ydmygelser og sorger? – Danmark havde ikke bragt denne unge dronning synderlig velsignelse, hun var blevet fortrængt og glemt i vældens dage; nu, da nøden kom, syntes hun selv at glemme, hvad hun havde tålt og lidt. Hun huskede blot, at hun havde plads ved sin husbonds side.

Undervejs fra slottet ned til stranden modtog de flygtende talrige beviser på den almindelige deltagelse. Folket, som tidligere havde skælvet for denne konge med de rynkede bryn, trængte sig nu omkring ham, råbte deres farvel til ham og bad ham skynde sig med at vende tilbage til dem. Volden ved stranden myldrede af mennesker, som blev stående og hilste og stirrede efter de bortsejlende skibe, til Skovshoveds grønne pynter skjulte dem. Det var, som om den nedbøjede mands ulykke i dag havde udslettet mindet om alle hans tidligere vildfarelser. Ulykken, der lægger bro over standens store kløft, bragte 1523 folket nærmere til kongen, ligesom den 1658 bragte kongen nærmere til folket.

Frederik den Første havde imidlertid forøget sin hær. Lensmændene, som hidtil holdt sig uvirksomme på deres gårde for at afvente den vending, striden ville tage, ilede nu til hans faner med krigsfolk og gode løfter. På vejen gennem Fyn og Sjælland mødte han kun venner og tilhængere, alene København og Kalundborg stod tilbage. Hovedstaden havde lukket sine porte. Mens Rantzau sendte bud til byen om underkastelse, gjorde Henrik Gøe sine volde højere og plantede

sine kanoner på dem. Rantzau byggede så en skanse på Sersløv mark, en anden ved Valby og indesluttede København.

Denne belejring, som varede i otte måneder, tilbød ingen synderlig lejlighed til bedrifter. Henrik Gøe gjorde udfald fra byen og blev drevet tilbage igen, angriberne gik det ikke bedre. Det beroede på at tøve og vente, til borgerne, tvunget af mangel på erhverv, eller til høvedsmanden og hans krigsfolk, af mangel på tilførsel, frivilligt overgav sig.

Under denne uvirksomhed begyndte flere af herremændene at tænke på hjemmet. Maj var kommet, marken ventede, der skulle pløjes og sås. På samme tid blev hæren udenfor København forøget med den del af krigsfolket, som var udsendt mod Kalundborg. De vendte tilbage med budskab om, at byen og slottet var indtaget. Dagen efter lod Rantzau bekendtgøre i lejren, at enhver herremand, som havde noget at udrette i sit hjem, kunne få orlov på en bestemt tid. Blandt dem, der meldte sig, var Jørgen Gram og Viffert Vendelbo.

Rantzau smilede, da han så Viffert, og rakte ham hånden.

"Det er længe siden, vi to har set hinanden," sagde han. "Hver gang jeg kom i Eders nærhed, syntes det næsten, som om I forsøgte at undvige mig."

"Hvorfor skulle jeg det, nådige herre! Jeg kender ikke nogen anledning dertil."

"Anledningen kunne jo være den, at I har frataget os to dygtige stridsmænd, jeg mener hr. Ebbe Strangesen, og hvad var det nu, hans kammerat hed? For at I har nogen skyld i, at disse to hædersmænd så pludselig forsvandt, det vil I da ikke nægte?"

"Nej!" svarede Viffert," det nægter jeg ikke."

"I har med dette handlet mod min befaling. Tænkte I ikke på det, hr. Viffert?"

"Jeg tænkte på, at i Eders nærhed have kun de retskafne plads, og det er tvivlsomt, hvorvidt de to herrer kunne regnes blandt disse!"

"Hvor blev de af?"

"Den ene ligger og hviler sig på Vonsild kirkegård, den anden red pokker i vold, til Lybæk."

"Det vil sige, at I har dræbt den ene, og glemt, at jeg satte bøde og straf for den, som drog sværd i min lejr for at hævne en uret eller krænkelse."

"Jeg har ikke hævnet mig, men straffet," svarede Viffert.

Rantzau stod lidt og så på ham i tavshed. Derefter lagde han sin hånd på Vifferts skulder og udbrød:

"Hvor har han lært at bruge munden, den gråmunk! Man kommer ingen veje med ham. Det skal du dog indrømme mig, mester Viffert, at jeg tog ikke fejl, da vi to første gang taltes ved. Det var andet end lyst til krigsbedrifter, som trak dig ind i min lejr. Ikke sandt, Jeg havde ret? Fra nu af kan du stole lidt mere på min kløgt."

"Det har jeg gjort hele tiden, nådige herre! Jeg stoler lige så meget på Johan Rantzaus kløgt, som på hans evne til at bevare en andens hemmelighed."

Rantzau lo og rakte ham hånden. "Gå så Eders vej," sagde han, "og kom igen, når I vil. For jer to skal der altid stå plads åben ved min side."

Samme eftermiddag blev Viffert kaldt tilbage til feltherren. Rantzau gik ham i møde og sagde:

"I kommer til at gøre mig den tjeneste at tage Henning Graabuk med Eder. Der er noget fra fordums dage mellem ham og Casper Gylding til Tranders. Jeg bryder mig ikke om at vide, hvad det er. Jeg har fattet godhed for Henning. Der er meget bravt og dygtigt hos ham, jeg vil gøre ham til en retskaffen karl, han behøver blot lejligheden for at blive det. Gå til Casper Gylding og få ham til at slå en streg over, hvad Henning kan have forbrudt. Sig til ham, at hvis han gør knuder, skal han få med mig at bestille, det kan han stole på. Han blev borte fra hæren, da vi sendte ombud om, at hver mand skulle møde. Han har holdt med kong Kristians foged, den hårde hund, Hans Bartholomæussen Tolder, jeg ved det godt. Alt dette skal komme på hans regning, hvis han ikke lader Henning fri og frels og giver mig hånd og halsret over ham."

"Jeg tror ikke, at han vil gøre nogen vanskelighed med det," svarede Viffert.

"Det tror jeg ikke heller," svarede Rantzau leende. "Det er sandt!" vedblev han og sænkede stemmen, som om han undså sig over, at nogen skulle høre ham. "Send mig Henning tilbage igen, det hurtigste I kan. Jeg kan ikke undvære den knægt! jeg synes, jeg mangler noget, når jeg ikke har ham hos mig. Farvel!"

Den næste morgen drog Jørgen og Viffert altså hjemad til Tranders. Henning Graabuk red bag dem. Han havde fået en ny vadmelskappe foræret til denne rejse, slået kraverne ned på sine store støvler og forsynet dem med et par uhyre jernsporer, som klirrede ved hvert skridt. På hovedet bar han en glat stormhue og ved bæltet et langt og vægtigt jernsværd. Hvor frejdig og sorgløs sad han ikke på hesten og så sig om og smilte, hver gang han kom til et bekendt sted. Sidst han drog gennem denne egn,

var det mørkt og håbløst omkring ham, da gik han til fods og mod en tvivlsom skæbne. Nu lyste solen over en fremtid fuld af forjættelser, han var fri, han var frelst, han frygtede ingen.

Det varede en uge, inden de tre ryttere nåede Tranders. Jørgen Grams utålmodighed steg for hver dag. Det var ham, der om morgenen vækkede de andre, han var den første på hesten og den, der sidst brød sig om at hvile og tøve. I det lange mellemrum, siden vi sidst nævnte Gerda, havde hun haft en plads i alle hans tanker, været målet for alle hans ønsker. Nede fra lejren ved Kolding havde han fundet lejlighed til at sende hende bud og fået en smuk, udsyet blomst og en lille, rød sløjfe tilbage. Hvad kunne han ønske mere? Breve sendte de ikke hinanden, fordi ingen af dem kunne skrive. Nu skulle de mødes igen. Nu red han gennem de store skove hjem til hende, og mens bøgen skyggede for solstrålerne og sænkede sine grønne grene ned over dem, sad han og talte til Viffert om hende, hvordan han havde tænkt sig de kommende dage i Gerdas selskab, hvordan han ville indrette det hjem, hvor hun skulle være hans hustru.

Viffert lyttede og tav og smilede dertil på en ejendommelig måde, som Jørgen ikke kunne tyde. Han syntes mærkværdigt nok at have lige så meget lyst til at høre på alle disse drømme om fremtidens lykke, som Jørgen til at skrifte dem. Undertiden tillod han sig dog en spottende bemærkning over det ensformige i deres underholdning. Hans ord bragte Jørgen til tavshed, han så Viffert smile over en begejstring, som han uden tvivl slet ikke forstod, og dog var det Viffert, som lidt efter igen begyndte på det samme emne.

Hvad der kastede sin skygge ind i dette sollys, var en vis ubestemt frygt hos Jørgen, hvordan de ville blive modtaget på herregården.

"I dag når vi altså til Tranders," udbrød han, efter længe at have redet i tavshed, beskæftiget med denne tanke.

"Rimeligvis!" svarede Viffert.

"Hvad skal jeg sige til Casper Gylding, når han kommer buldrende og spørger mig om hans pengeskrin?"

"Jeg tænker, at du siger ham, hvordan det forholder sig. Vi to er draget i krig og har haft andet at bestille end at søge efter Gyldings penge!"

"Men jeg lovede at bringe ham hans pengeskrin tilbage, det skulle være prisen for Gerda, det var i det mindste den bestemte betingelse, han knyttede sit samtykke til. Han vil spørge om dette skrin i vor første samtale. Jeg ved slet ikke, hvad jeg skal svare derpå."

"Skaffer vi ham ikke hans skat," sagde Viffert, "så bringer vi da den med, som har taget den."

"Hvad nytter det? Henning Graabuk ved jo intet om det. Den morgen, da skrinet blev borte, tænkte han kun på at frelse sig selv."

"Ja, det påstår han godt nok, og Hennings benægtelse vil gøre mig Johan Rantzaus ærinde en hel del vanskeligere at udrette. Men det vil vi ikke tænke på nu. Lykken har hidtil stået os venligt bi. Jeg håber, Casper Gylding lader sig tale til rette. Det var altså ved Gerdas dagligstue, vi slap. Fortæl mig nu resten."

Jørgen smilede, han havde en ubeskrivelig tillid til Viffert. Nu begyndte han på en fortælling, der lå hans lyst og tilbøjelighed nærmere.

27. Casper Gyldings skat

Det var en tidlig morgen, da de endelig så det grå tårn af Tranders komme frem mellem træerne. Jørgens øjne strålede. Det var målet, der viste sig. Han rakte Viffert hånden og sagde:

"Så vidt har du ført mig. Hertil ville jeg vist ikke være nået i dag uden din hjælp."

"Nu tænker jeg også, at vi har redet det længste stykke vej sammen," svarede Viffert. "Dernede ved korsvejen skilles vi. Mens du drager til Tranders, rider jeg op til klostret. Jeg længes efter at se, hvordan mine munke har det."

"Jeg har et nedbrændt hus at se til," sagde Henning Graabuk. "Hvis I tillader det, så rider jeg derned først, siden skal jeg møde Eder, hvor I ønsker."

Jørgen syntes ikke rigtigt om at tage alene til Tranders, han var nu en gang vant til at have en ven ved sin side, når der skulle handles. Men Viffert ville til sit kloster, og de tre ryttere skiltes lidt efter nede på korsvejen.

Jørgen red altså op mod herregården. Han lod sin hest gå i skridtgang. Solsorten og bogfinken sang indenfor skovgærdet, spætten hamrede i træbarken, den kølige morgenluft strømmede ham i møde. Alt var liv og friskhed og poesi. De mest forskellige tanker strømmede ind på ham, hans hjerte bankede. Hvad ville Casper Gylding og hans søster med det forstenede ansigt sige? Hvad ville Gerda sige? Havde hun også længtes og ønsket sig dette gensyns lykke lige så inderligt som han? Han kom nærmere til diget og gærdet, som skilte haven fra skoven. Derinde var det, de mødtes den sidste aften, da han lyttede til de berusende ord, hvorfra hans tilværelse siden havde

trukket næring. Han genkaldte sig den ringeste ubetydelighed ved dette møde, – hvad er stort og hvad er ubetydeligt i en elskers mening? – Han erindrede sig hendes blege ansigt med de strålende øjne, så tillidsfulde, troende og milde, han så hendes fine skikkelse i den lyse kjole, støttende sig til træet for ikke at segne om, mens hun med et lykkeligt smil strakte ham hånden i møde. Idet han hævede sit blik som for at hilse stedet, hvor denne lykke var blevet ham til del, udstødte han et skrig, et jubelråb. Oppe på diget stod Gerda i morgensolens klare lys, i den hvide kjole og så ned ad vejen mod syd, hvorfra han skulle komme.

Et øjeblik stirrede Jørgen på denne yndige åbenbaring, som om han tvivlede på, hvad han så, i det næste sprang han ned fra sadlen, ilede hen til hende, knælede ned for hende, støttende sin brændende pande på de hvide hænder, hun strakte ham i møde, kaldte hende ved alle de blide navne, kærligheden gemmer, og afbrød sig selv for at betragte hende, mens hun lå med lukkede øjne ved hans bryst. De fortalte hinanden, hvad enhver af dem forud vidste, og mens de tav, fortsatte blikket læbens sprog, det var jo da kun et særskilt udtryk for den samme tanke, og det vekslede med spørgsmål og svar, med udråb og forsikringer, der havde været de samme lige fra syndflodens tid, og som bestandig ville blive ved at være lige nye, så længe de blot strømmer fra friske læber, og så længe sangerens melodi finder genklang i den lyttendes hjerte.

Jørgens hest gik imidlertid i god ro og græssede på grøftekanten. Den så tit op efter sin herre. Da den fandt ham beskæftiget, rystede den sit bidsel og gav sig til at græsse på ny.

Lyden af en kommende kaldte dem endelig tilbage til virkeligheden. En arbejdsmand gik til sit arbejde i haven. Gerda forsvandt bag diget, Jørgen blev stående på vejen med hestens tømme i hånden. Nu, efter at han havde set hende, følte han aldeles ingen lyst til at tage til Tranders. Han begyndte at overveje, om det ikke i grunden var rigtigst at opsætte sit besøg til længere op ad dagen? Det var endnu så tidligt. Mon ikke det var bedst at tøve, til han kunne fremstille sig for Casper Gylding i Vifferts selskab? – Med denne sidste beslutning steg han til hest og red op mod klostret.

Henning Graabuk fulgte imidlertid sin egen vej, ind over den smalle sti, som slyngede sig gennem skoven til hans hytte. Hans hest gik i skridtgang, mens den førte ham forbi de velkendte steder. Hvert af dem gemte et minde fra svundne dage, billeder af nød og savn, som man i lykkelige kår så gerne dvæler ved, fordi det smigrer vor kløgt at have kæmpet sig op over dem. Han sad og sang himmelhøjt og vendte sig om til siderne, tilfreds over den modsætning mellem før og nu. Når han mødte en bekendt på vejen, holdt han stille og hilste. Manden betragtede forbavset den sorgløse og velklædte rytter, der nikkede til ham og sagde:

"Kender du mig ikke? Jeg er Henning Graabuk, som herremanden på Tranders en dag ville hænge. Dengang lod han det være, nu gør han det samme."

Den tiltalte havde stor lyst til en længere forklaring, men Henning gav sin hest af sporen og begyndte at synge eller fløjte på ny, mens han red videre.

Inde på den åbne plads foran hytten holdt han stille. En sværtet grusdynge viste sig for ham. Stykker af sønderslået

bohave, forkullede bjælker og lægter stak ud mellem stenene. Hist og her bredte en burre, en bregne eller skarntyde sine lysegrønne blade over gruset, som om de søgte at skjule tilintetgørelsen. Ved brøndens sammenfaldne rækværk stod endnu den bankeskammel, hvorpå Kirsten havde brødet hør, da Casper Gylding og hans mænd kom. Ligesom den morgen skinnede solen ned over stedet.

"Der ligger mange klager og megen nød under den grusbunke," mumlede Henning. "Fanden i vold med det alt sammen. Det næste hus, jeg bygger, skal få en bedre grund at stå på."

Med denne forsikring steg han af hesten, spændte hovedtøjet løs og bandt den fast til et af træerne. Derefter tog han sin lange sabel under armen, så sig om til siderne og gik ind i skoven.

Her fulgte han vejen gennem krattet, langsomt og spejdende. Af og til standsede han og lyttede. Kragerne skreg over trætoppene. Sangfuglene kaldte til rede. I øvrigt hvilede alt i en uafbrudt tavshed. Hist og her faldt solstrålerne ned mellem træerne og blev opfanget af de grå bøgestammer eller forøgede farvernes virkning ved det skarpe lys, de kastede hen over blomsterne i den friske og grønne skovbund.

Henning blev ved at vandre fremad, til han fandt den gamle eg, hvor han havde gemt Casper Gyldings pengeskrin. Han krøb op i træet for at rage løvet ud af den hule stamme. Pludselig holdt han inde, hans ansigt udtrykte den dybeste overraskelse. Løvet var ryddet til side – skrinet var der ikke.

Han blev siddende nogle øjeblikke på grenen og stirrede ned i åbningen. Derefter gav han sig til at søge på ny.

"Hvad bestiller du der?" spurgte pludselig en stemme fra den nærmeste busk. Henning vendte sig om, Viffert Vendelbo stod for ham.

"Du kan spare dig din søgen," sagde han. "Skrinet er der ikke."

"Desto værre for herremanden på Tranders," sagde Henning. "Jeg ville have bragt ham det i dag."

"Er det sandt?"

"Det skulle være min gave til Eder og hr. Jørgen."

Viffert smilede. Henning fattede den tvivl, som dette smil udtrykte. "I tror vist, at jeg ville have stukket det til mig og beholdt det, ikke sandt?"

"Jeg frygter for, at din gamle natur kunne have bragt dig i fristelse."

Henning trak på skulderen. "Å nej! Det kunne gå an, dengang jeg ikke havde noget og ikke vidste, hvor jeg skulle tage føden til tre sultne munde. Det er blevet bedre siden. Kan I huske, hvad I sagde til Ebbe Strangesen den aften, de holdt gilde hos Offe Stub? Hvordan kan den, der selv duer til noget, bestandig tvivle om andre? – Jeg hørte hvert ord, I og hr. Jørgen talte undervejs om det skrin. Jeg ville have overrakt det tilbage til herremanden i dag og sagt: Der har I, hvad der tilhører Eder, lad os så være kvit! Tror I mig ikke? – Det er Eders ulykke, I store herrer! at I bryder Eder for lidt om at forstå Eders undergivne. Man høster ingen tillid, hvor der sås tvivl."

"Kom og lad os gå," sagde Viffert.

"Et ord endnu. Hvordan har I kunnet få at vide, at det skrin var gemt her? Der er ikke et menneske i verden, til hvem jeg har fortalt det."

"Det behøves ikke heller," svarede Viffert. "Jeg gik og fangede fugle, mens jeg boede i klostret. Den morgen, du løb fra Tranders, var jeg herude og røgtede mine fælder."

"Og I tav til nu?"

"Det gjorde du jo også."

Casper Gylding holdt sig hjemme på sin gård i denne ufreds tid, men havde dog ikke tilbragt så rolige dage, som man skulle formode. Straks efter den jyske adel sendte sit opsigelsesbrev til kong Kristian, blev der et stort opløb i Ålborg. Bevæbnede borgermænd kom frem fra husene, samlede sig på torvet og drog derefter op til skattefogedens gård, som de omringede og undersøgte. Denne skattefoged hed Hans Bartholomæussen. Han var en forhadt mand, havde tidligere været byfoged i Odense og stod i stor yndest hos Sigbrit, som gjorde ham til tolder i Ålborg. Det hed sig, at han holdt kong Kristian underrettet om alt, hvad der foregik i Vendsyssel.

Den dag, opløbet fandt sted, gjaldt det om intet ringere end at fange Hans Bartholomæussen og slå ham ihjel. Men tolderen var en forsigtig mand og en endnu bedre spion for sig selv end for kongen. Da han havde skaffet sig underretning om, hvad de brave borgere pønsede på, listede han sig forklædt ud af byen. Casper Gylding var hans gode ven, til ham flygtede han og skjulte sig i nogle dage på Tranders. Flugten blev imidlertid opdaget, borgerne forfulgte ham, stormede den lukkede gård, brød gennem vinduer og døre, og herremanden, som var uforberedt på modstand, måtte finde sig i alt. Om aftenen, da skaren drog bort, havde den dræbt tolderen, tømt kældrene og slået bohavet i stykker. Ridder Casper og hans søster gik

omkring i de ødelagte værelser, overladt til deres sørgelige betragtninger over et for dyrt betalt venskab.

De forstyrrende spor af disse begivenheder var endnu synlige den eftermiddag, Viffert og Jørgen Gram, fulgt af en tjener, red ind på herregården. Vindebroens kæde var sønderhugget, portdøren stod løftet af sine hængsler, støttet op til muren. Der var næsten ikke et helt vindue at se på bygningens forside.

Da de red ind i gården, kom Casper Gylding frem på trappen, gik ned på det sidste trin og blev stående der, med et udtryk så koldt og fremmed, som om han ikke havde bevaret det ringeste minde om de to venner.

"Er der noget, hvormed jeg kan være Eder til tjeneste?" spurgte han.

"Jeg tør ikke sige det for vist," svarede Viffert smilende. "For det første ønsker vi venligst at tale lidt med Eder."

"I så tilfælde må I selv have den ulejlighed at sætte Eders heste ind i stalden der henne bag den dør i krogen. Mine folk er løbet fra mig, og der er hverken lov eller ret at få i disse dage."

De tre ryttere trak deres heste ind i stalden, tjeneren blev tilbage. Casper stod på stentrappen og ventede på Viffert og Jørgen. Hans ansigt spåede intet godt. Han gik foran og åbnede døren til borgstuen. Her hentede han en tinkande og tre bægere og skænkede for dem.

"Jeg kan ikke byde Eder velkommen med et bæger vin," sagde han, "for jeg ejer ikke en dråbe. De gode bymænd fra Ålborg var for nylig heroppe og tømte min kælder. Da de ikke kunne drikke mere, slog de tappen af tønden og lod resten løbe på gulvet."

Jørgen så sig om. I vinduesfordybningen stod et bord og på bordet en syramme, men den, han søgte på dette sted, fandt

han ikke. Derimod stod fru Mette foran kaminen og iagttog ham med en spejdende opmærksomhed.

"Hvordan lever jomfru Gerda?" spurgte han endelig. "Jeg længes efter at hilse på hende."

Casper Gylding havde uden tvivl ventet en sådan udtalelse. Han afbrød samtalen med Viffert, trådte hen til Jørgen og svarede:

"I spørger om min plejedatter, tror jeg. Hvad angår hun Eder? Her kommer to fremmede mænd til min gård, jeg tager mod dem på trappen. – Er I trætte, så hvil Eder, ønsker I spise og drikke, så forlang blot, det, jeg evner, skal være til Eders tjeneste. Det er, hvad en adelsmand skylder den vejfarende gæst, mere har I ikke ret til at fordre."

"Vi kommer ikke som vejfarende gæster," svarede Jørgen, "det ved I godt, hr. ridder Gylding. Mit ærinde gælder Eders plejedatter, jomfru Laxmand. Derfor spurgte jeg om hende."

"I så fald angår det, jeg har at svare, kun Eder. Jeg ønsker helst at fortsætte denne samtale uden overflødige vidner." Med disse ord vendte han sig om mod Viffert.

"Undskyld, jeg foretrækker at tøve lidt endnu," sagde Viffert. "Det er desuden ikke så afgjort, at jeg vil blive et overflødigt vidne til det, der her skal ske."

"Hvad skal da her ske?"

"Hvem ved det? – Jeg kommer med budskab fra kong Frederiks mest betroede mand, hr. feltmarskalk Johan Rantzau. Det må forrettes, før jeg drager bort."

"Hvad kan Johan Rantzau have at sige mig?"

"Ikke noget videre behageligt," svarede Viffert. "Der er et og andet mod Eder, som han har at beklage sig over, men den sag

kan vente til senere. Undskyld, at jeg afbrød Eder."

"Nu vel! Så bliv da og hør, hvad jeg har at sige. Siden hr. Jørgen Gram selv nævnte min plejedatter, så ønsker jeg nok at vide, med hvad ret han i morges tidlig har listet sig ind på min grund og i løndom talt med hende? – Hvorfor spørger I om, hvordan hun lever, når I allerede ved det? – Det er anden gang, I hemmeligt sniger Eder ind til hende. Første gang var alle gårdens folk vidner til det, i dag er I blevet set af urtegårdsmanden og hans kvinde. – Hvornår er det blevet kaldt sømmeligt og høvisk for en adelsmand at lokke en ung pige, uden slægts og frænders minde til at lytte efter, hvad han har at sige? – Hvad er I for Gerda andet end en fremmed, og hvad venter I at kunne blive mere? – Sidst vi taltes ved, har I bejlet til hende, jeg husker det godt. I lovede at skaffe det skrin, som gemte den ringe sum, hendes slægt efterlod hende. – Har I holdt Eders løfte? – I tier, hvad håber I da? – I har selv fortalt, at I sad ubemidlet i en ringe gård. Gerda ejer heller intet, og I tror endda, at de, der våger over hendes lykke, vil give deres samtykke til, at hun blev Eders? Det sker ikke, hr. Jørgen Gram! Det kan I kan stole på. Jeg kræver, at I fra i dag af lader fare ethvert forsøg på at nærme Eder hende, og vil I ikke love det, skal jeg nok selv vide at forhindre det. Jeg behøver vist ikke at føje til, at jeg her kun taler som Gerdas plejefader, og at jeg i alt, hvad der angår hæder og ære, holder Eder for så brav en adelsmand som nogen, jeg ønsker Eder blot ikke til min datters husbond. Nu kender I min mening. Hvad siger I til den, hr. Viffert Vendelbo?"

"Jeg føler meget venskab og megen hengivenhed for Jørgen Gram," svarede Viffert. "Dog må jeg fra den side, I ser sagen,

give Eder fuldstændig ret, hr. ridder Gylding."

"Der hører I!" sagde Casper triumferende. "Eders sag er kun dårligt bevendt, siden Eders bedste ven giver mig medhold og står på min side. Vi taler ikke mere om det."

"Tilgiv," sagde Viffert, "jeg mente kun, at I har utvivlsomt ret fra Eders standpunkt, men der findes også en anden side at se den sag fra. Lad os tale lidt om den. I, hr. Casper Gylding, som husker så godt, mindes vist, at Jørgen Gram, sidst han var her, lovede, enten at bringe Eder pengeskrinet tilbage eller manden, som I påstod havde taget det. Var det ikke sådan?"

"Jo, netop! Sådan lød hans ord."

"Ja, så står nu Henning Graabuk og venter her udenfor," sagde Viffert.

Med disse ord åbnede han døren til gangen. Der ude gik Henning Graabuk frem og tilbage og fløjtede. Han var indsvøbt i sin store kappe.

Casper Gylding ville kalde ham ind, men Viffert lukkede atter døren. "Som I ser," sagde han, "har Jørgen holdt den ene halvdel af sit løfte. Vi har fået fat på Eders mand, skønt med en hel del møje. Vi har også udspurgt ham, men han nægter at vide nogen som helst besked om Eders pengeskrin."

"Det har gode veje," sagde Gylding, "lad mig blot få ham i forhør, så skal jeg nok tvinge ham til at bekende. Vi har endnu en svøbe og en retskaffen træhest på Tranders."

"Henning er vokset fra svøben, siden I så ham sidst. Feltherren har lyst fred over ham, fattet sær godhed for ham, det er netop om den sag, han sender mig herop i dag. Han forbyder Eder at krumme et hår på Hennings hoved og forlanger, at I skal skænke ham den ret, I har over ham. I så fald

vil Rantzau få Hans Nåde kongen til at lukke øjnene for, hvad I selv har forbrudt ved at holde med Hans Tolder og ved ikke at møde med krigsfolk nede i lejren. I kender vist Johan Rantzau? Man siger, det skal være slemt at have noget udestående med ham. I er så klog en mand, at I vil vide at bøje Eder for nødvendigheden. Hvad Henning angår, har han ikke haft Eders skrin i forvaring. Det er afgjort."

"Hvad nytter det da, at Jørgen Gram har skaffet ham til veje?"

"Han burde have bragt os skrinet," sagde fru Mette, "det var på den betingelse, vi lovede ham vor plejedatters hånd."

"Nuvel! Så er denne betingelse også opfyldt," svarede Viffert, idet han åbnede døren og vinkede ad Henning.

Den fordums krybskytte slog sin kappe til side. Han bar et skrin under armen. Viffert satte det på bordet foran Gylding.

Fru Mette udstødte et jublende skrig, det var hendes skrin, hendes skat, hendes sjæl, der stod urørt foran hende, lidt jordslået og rustnet på jernet, men ubeskadiget og lige så tungt som den nat, hun sidste gang bar det i sine arme.

"Er der mere i vejen for Eders samtykke?" spurgte Viffert.

"Det vil jeg betænke mig om til i morgen."

"Nej, det må afgøres i aften. Har Jørgen Gram ikke opfyldt alt, hvad I forlangte?"

Casper Gylding var bragt til det yderste, han fandt sig fanget i et net, der bestandig trak sig tættere sammen om ham.

"Gerda har frænder, der står hende nærmere end jeg," udbrød han heftig. "Jeg vil tale med dem først, jeg vil høre deres mening, hvorvidt de agter at knytte hende til Jørgen Gram, det vil sige til savn og trange kår, og det kan ikke ske i aften."

"Måske dog," sagde Viffert, idet han trådte hen for ham, bestemt og bydende. "Den nærmeste af hendes frænder står her foran Eder. *Jeg er Gerdas broder.*"

Casper Gylding stirrede på ham med åben mund og med et udtryk af den dybeste overraskelse.

"Hendes broder?" gentog han. "I!"

"Jeg er Poul Laxmands ældste søn. Der er nu ingen grund til at skjule det længere. Hvad savn og ringe kår angår, så mener jeg, at skrinet der giver min søster bedre udsigter. Står ikke hendes families våben på låget, var det ikke det, min fader bad Eder gemme til hans datter? Var det ikke fyldt med penge dengang? Husker I, hvor mange der var? – Ellers kan jeg fortælle Eder det."

"Det er hans skrin," sagde Gylding med en synlig overvindelse. "Nogle af pengene har jeg sat til på gården, men det er skrevet op, de kan skaffes til veje igen."

"Ja, og nogle må regnes Eder til gode for Gerdas ophold på Tranders," sagde Viffert. "Der vil endda blive nok tilbage, og her er ikke tale om regnskabet, det kan vi gøre op senere. Bare I nu indser, at vi ikke længere bør nægte Jørgen Gram at hilse på Gerda."

"Jeg kan ikke tro, hvad jeg hører," sagde fru Mette med et uheldigt forsøg på at smile. "Er I virkelig min egen kære søstersøn? Herre Gud! Hvor jeg har længtes efter Eder."

"Hvorfor tav du så længe?" spurgte Gylding.

"Det havde sine grunde," svarede Viffert smilende. "Der var et og andet, som først måtte udføres. Jeg var dog altid Eder og min søster så nær, at jeg kunne tale, hvis det var nødvendigt. Det ser I bevis på i aften."

Døren til det næste værelse var blevet åbnet. Gerda viste sig. Hun havde hørt de sidste ord, ilede hen til Viffert og slyngede sine arme om hans hals.

"Jeg har anet det længe," udbrød hun jublende, "når du søgte mig og vågede over mig og talte til mig med disse milde og kærlige ord. Alt det gode kom til mig fra dig. Du vidste råd for hver en nød. Så opofrende kan kun en broder være."

"Jeg måtte jo handle, som jeg gjorde," svarede han med et lykkeligt smil. "Vor fader var død, vor moder krøb i skjul for sine fjender, hvem kunne vel bedre våge over dig end jeg? – Min gerning er fuldbragt, fra nu af skal Jørgen våge over dig – med mere omhu, til større lykke? – Å ja! Det vil han vel, det står at læse i hans trofaste øjne. – Med bedre vilje? – Det kan han ikke."

Gerda holdt Jørgens hånd i sin. Hun rakte Viffert den anden hånd og så op til ham med våde øjne. Viffert smilede, han bøjede sig ned og kyssede sin søsters pande.

Om aftenen, da herremanden og fru Mette var alene, sagde Casper:

"Det var da ikke til stor glæde, vi fik det skrin at se igen. Ved du, hvad jeg sidder og tænker på? – Det er, som om hendes spådom skulle gå i opfyldelse ord til andet, den forbandede vildttyvs kvinde. Jeg har haft lutter ulykker siden. Min gård er plyndret, min skov hugger de om. I aften har jeg mistet alle mine penge."

"Hvis det endda må blive ved det," svarede fru Mette.

Anden bog

Gyldings arving

1. Hvad fogeden købte på auktionen

En efterårsaftten, da vi skrev 1690, sagde Arved Gyldings gamle foged til sin hustru, at hun måtte vække ham meget tidligt den næste morgen. Der skulle være auktion oppe på gården, og han ville med til det. Herremanden var for nylig død, hans søn og eneste arving rejste rundt i fremmede lande, og nu lod han ikke blot jord og skov, men gården og al dens bohave sælge,

"Han sad i ringe kår, den gamle herre," sagde fogeden, "skønt han altid havde gjort sit bedste for at pine så meget ud af sine bønder som muligt. Nu bliver det, han har holdt sammen på så længe, strøet ud for alle vinde. Der var ingen, som rigtig syntes om ham, folk gik gerne til den anden side, når de så hr. Gylding komme. Mod mig var han skikkelig og honnet, for jeg fandt mig i alt. Jeg har også lagt lidt til side til mine gamle dage. Vi kan ikke klage. Hvis jeg finder lejlighed til det, skal jeg købe en eller anden ting deroppe til minde om ham – det vil sige – en lille ting, som ikke koster for meget."

Næste morgen red fogeden altså fra sit hjem i god tid og kom til herregården, netop som auktionen skulle begynde. Der var ikke mange til stede, og de, som kom, ville ikke byde synderligt.

Den gamle foged gjorde sig gode håb om at få sig en eller anden genstand med tilbage til minde om sin forrige herre. Han gik gennem stuerne og holdt sin hat og pisken i hænderne bag på ryggen, mens han så sig om og undersøgte, hvad der kunne være billigst. Hans tanker svævede mellem et par store jagtstøvler og et lille sølvbæger. Støvlerne havde tilhørt hans gamle herre, fogeden kunne netop passe dem. De var godt nok lidt brugte, men så ville han også få dem så meget billigere. På

bægeret stod herrens navnetræk, det ville vistnok gå langt højere end støvlerne, men så pyntede det også så kønt på bordet, og desuden beholdt sølvet altid sin værdi.

Der var noget, som talte for og imod begge dele. Det gik fogeden og grublede over. Så satte han sig ned og lagde sig tilbage i herrens fløjlslænestol, den, han altid før havde stået ærbødig og bukkende for. Så kastede han sig med støvler og sporer op i sofaen, som om det kunne være hans egen. Ingen tog sig af ham, folkene havde travlt med at bære de opråbte numre ind til auktionsbordet.

"Nu vil jeg først gå ned i køkkenet og få mig noget at spise," sagde fogeden, "så tager jeg mig en forsvarlig middagssøvn ovenpå, det trækker altid tiden ud, og jo længere jeg venter, desto billigere får jeg det, for så bliver de andre sikkert kede af at vente, og går deres vej."

Denne beslutning blev udført. Da han nogle timer efter kom tilbage, var der endnu færre købere om auktionsbordet end før. De forskellige genstande blev solgt for spotpris, men støvlerne var godt nok borte. Mens fogeden sov til middag, havde auktionsholderen købt dem til sig selv. Bægeret var alt for dyrt. Blandt de tilbageblevne genstande var der endnu et portræt af den gamle herremand, som ingen brød sig om at byde på. Det blev råbt op flere gange. Man gjorde opmærksom på, at billedet var malet af en berømt tysk mester, lovpriste dernæst rammen, men ingen lod til at finde smag i disse fuldkommenheder.

Fogeden stod i et hjørne og lyttede til. "Det er kun et stykke malet lærred," tænkte han, "men så er der en køn forgyldt ramme om. Det kan tage sig godt ud på en væg."

Da maleriet blev råbt op tredje gang, nærmede han sig auktionsbordet, gjorde halvhviskende et bud og var så heldig at blive ejer af sin gamle herres billede for den beskedne sum af tolv skilling. Billigere kunne det ikke være, det fandt han selv. Han forlod salen og red bort med sit købmandskab under armen.

Hans hustru syntes derimod mindre godt om billedet. "Hvad skal vi med den herremand?" sagde hun. "Vi har haft nok af ham, mens han levede. Uh! Hvor han ser mørk og skummel ud, og så det røde hår og skæg. Jeg vil komme til at drømme om ham hver evige nat."

"Du gør synd i at laste den døde mand," svarede fogeden. "Der blev sagt ondt nok om ham i levende live. Her i vort hus skal han være i fred."

Han udsøgte nu den plads på væggen, hvor han fandt, at gamle hr. Gylding tog sig bedst ud. Derefter gav han sig til med stor omhyggelighed at tørre billedet og rammen af.

Under dette arbejde gik bagklædningen pludselig løs, der faldt en mængde papirer ud, beskrevet med en tydelig hånd, men med blæk, der var blevet blegt og gult af ælde. Fogeden kaldte på sin hustru og viste hende papirerne. Hos ham var overraskelsen størst, hos hende glæden, hun troede, det var en skat, han havde fundet.

Han fik nu travlt med at ordne alle disse papirer efter den talrække, der stod på dem, og hvori de havde været lagt. Derefter begyndte han at læse:

> "Hvad her står fremført, har jeg Mads Søfrenssøn Faye udsat, vort nådige herskab til vilje, på det at de, som ikke bedre vide, kan kende, hvordan det er gået hans slægt og

> frænder i henfarne tider. Og som hr. Enevold Gylding ikke selv ret magtede at læse, hvad jeg førte i pennen, har jeg somme steder enfoldelig føjet et og andet til af egen formue, for at sandheden i alle måder desbedre kan ske fyldest og blive åbenbarlig. Beder og trolig advarer den flittige læsere, hvem disse blade falde i hånd, at han støder sig ikke over min ringe gerning, som heri mødes, men tvivle sig ingen derpå, at jo sådanne vilkår, som denne historie giver tilkende, indeholde en kort undervisning til at ransage sig selv, hvad enten han er klerk eller pave, eller djævel dertil, og at skikke sig bedre, samt tilmed lære, hvad man skal lade og gøre i denne syndige verden, til nåde og forladelse, i Jesu navn, Amen!
>
> Skrevet 1662, året næstefter da den grumme kvægpest kom ind i landet, hvilken Gud almægtigste lod os i Bjerre og Hatting herreder nådelig undslippe. Mads Søfrenssøn Faye, præst for Bjerre og Hatting menigheder."

Efter denne indledning fulgte et langt register over Gyldings slægt, affattet i en bredde og med en trættende nøjagtighed, som vi vil fritage vore læsere for, idet vi kun uddrager, hvad der nærmest står i forbindelse med de enkelte hovedpersoner, hvis historie her skal fortælles.

Enevold Gylding hed en herremand, som boede på en gård i Bjerreherred. Han var streng mod sine bønder, kendte kun mildhed af navn, men viste den aldrig i gerning. Der gik det sagn i familien, at en fattig kvinde engang havde spået Gyldings slægt ulykker på grund af deres strenghed og mangel på deltagelse for andres nød. De skulle miste deres gods, havde hun varslet, deres børn, deres ære forringes fra fader til søn, til

den sidste af dem kom til at ligge lige så lavt med hovedet som spåkvinden og gik med bøjet ryg og søgte efter sin føde. Enevold Gylding kendte dette sagn, han måtte tilstå for sig selv, at det allerede for længst var begyndt at gå i opfyldelse, hans slægt havde mistet sin indflydelse. Hvad den foretog sig ville ikke rigtigt lykkes, der var næsten ikke spor tilbage af dens tidligere velstand. Men han forbedrede sig ikke. I hans gård stod en træhest, i borgstuen sad en ubøjelig dommer, og der var altid en kort vej mellem forseelsen og straffen.

På den tid kom et fremmed folk til landet. Ingen kendte dets herkomst, og ingen vidste synderligt mere om dets bedrifter, end hvad der stod at læse i forhørsprotokollerne. Selv kaldte de sig skøjere eller de lystige, almuen kaldte dem natmænd eller tatere. Allerede på Kristian den Andens tid havde enkelte af dem vist sig i Jylland. Der var givet love, som lyste dem fredløse, men de forsvandt igen, flygtige og sporløse som en trækfugleskare, og fæstede først hjemstavn hos os på den tid, vi taler om.

I Bjerreherreds store skove havde en flok af disse skøjere fundet tilhold, herfra drog de omkring på egnen, spåede bønderne, signede og målte dem, stjal deres lam og plyndrede deres hønsegårde, selv på herregårdens grund aflagde de af og til besøg og stjal engang tre små grise.

Da denne bedrift kom hr. Enevold Gylding for øre, blev han rasende. Næste dag samlede han sine folk og holdt jagt på skøjerne med hunde og skytter. Nogle traf han, dem dræbte han på stedet, gravede dem ned i vejgrøften og slog en pæl gennem de døde kroppe, så var man da sikker på, at de ikke kunne gå igen, hvilket de ellers skulle have stor tilbøjelighed til. Han

slukkede deres ild og rev deres hytter ned, endelig udlovede han en fristende sum penge til den, der kunne bringe ham en skøjer død eller levende. Sådan troede han at have vundet sejr, men bønderne rystede på hovedet, de kendte skøjerne bedre.

"Bare han ikke gør det ondt værre!" sagde nogle. "Natmændene er et fredeligt folk, lette at komme ud af det med, når man lukker et øje for deres småsynder, vanskeligere er de derimod at forsone, når de først er blevet ophidsede."

"Men jeg har overvundet dem alle sammen," mente Enevold Gylding. "Jeg har dræbt dem eller jaget dem bort."

Det forholdt sig ikke sådan. Deres anfører, Abraham Musen, der var en stor og kæmpestærk mand, som altid plejede at vise sig ridende på et pyntet æsel, havde han endnu ikke fået fat på.

En eftermiddag gik hr. Enevolds lille søn og legede ude i haven. Hans amme sad i lysthuset og holdt øje med ham. Da så hun pludselig en mand i pjalter komme frem fra gangen, gribe barnet og løbe bort med det, ind mellem buskene. Hun kendte ham godt, skønt han denne gang ikke red på sit æsel. Hun skreg og løb efter ham, men Abraham holdt barnet hen mod hende, idet han lo og råbte: "Hr. Enevold tog syv, jeg nøjes med en – kan det være mindre?" Dermed forsvandt han.

Ammens skrig kaldte folk til. Hr. Gylding lod straks alle gårdens heste sadle, befalede sine mænd at følge med og red selv i spidsen ud for at lede efter barnet.

De gennemstrejfede skovene, søgte inde i krattet, hvor de nedrevne taterhytter lå, men fandt intet. Gøgen kukkede, og rådyrene flygtede for den jagende skare. Dagen blev aften, og aften blev nat, de søgte endnu, og folkene red til side, når de så hr. Enevolds blege ansigt, og mumlede indbyrdes om, at der

ville ske ulykker efter den dag, da herremanden slukkede ilden i taternes hytter.

Samme aften, da månen stod op, listede en mand og en kvinde sig gennem skoven, ned til en stor tørvemose. Manden var Abraham Musen, han bar Enevold Gyldings barn i sine arme, kvinden, som fulgte ham, havde på ryggen en stor, sammensnøret dyne, hvorfra et andet lille barn kom til syne. Det stak hovedet ud af dynen, så omkring under en svag klynken og trak sig derefter tilbage igen.

Mosen omkring tørvegraven var bevokset med høje rør. Midt mellem disse havde Abraham lavet sig en hytte ved at flette rørene sammen for oven. Mod denne rettede de deres gang. Foran indgangen lå en gammel trærod. Abraham satte sig ned og holdt barnet frem i månelyset, mens han betragtede det.

"Nu skal vi til at holde dom," sagde han.

"Skal han af med livet, den lille orm?" spurgte konen.

"Hans fader slog min broder ihjel."

"Det må jeg bekende, som går og slæber på hans barn, den vissenpind! Hør, hvor han ligger og giver sig og klynker den hele tid."

"Det får være sådan!" sagde Abraham, idet han omsider rejste sig.

"Gør det blot kort!" sagde konen. "Bind den lidt om halsen, at den kan synke til bunds."

Abraham gik hen til tørvegraven. Månens stråler spillede på vandet. Enevolds barn lå og sov trygt og roligt, mens mand og kone rådslog om dets død. Da tateren rejste sig, vågnede det og så op på ham med store, forundrede øjne. Abraham havde fundet en sten, han svøbte den ind i sit tørklæde og bandt den

om barnets hals. Derpå standsede han, som om han faldt i tanker. Konen sad på træroden og så op i luften.

"Lad det nu snart få ende!" sagde hun. "Vi må af sted igen."

"Jeg kan ikke gøre det," svarede Abraham. "Det ligger og kigger på mig med sine store øjne, og de lyser og stråler, som om der var ild i dem. Det må vente til en anden gang."

" Og imens skal jeg vel gå og slæbe på dem begge to?"

"Vi vil vente med at kaste ham ud, til månen er gået ned "

"Det er farligt at vente. Vi skal af sted igen. – Kom! Lad mig få ham. Det er snart gjort."

"Han skal ikke dø!" sagde Abraham. "Jeg ser sølv på vandet, det betyder, at vi vil have fordel af at lade ham leve."

"Jeg kan spå lige så godt som du, og jeg hører horsegøgen skrige," sagde hun, "det betyder, at vi får ufred ved at lade ham leve."

"Når vi komme et stykke længere sydpå, lægger vi ham for en dør, så kan nogen finde ham."

"Så ved jeg et bedre råd. Lad os lægge vort eget barn, den svækling bliver da aldrig til noget. Så beholder vi herremandens i stedet. Det er stort og stærkt og ser godt ud."

"Min broders barn!" sagde Abraham.

"Det er kattens barn og ikke din broders. Hans kvinde tog det et sted oppe i landet."

De to skøjere drog under denne samtale gennem skoven og blev ved at vandre hele natten, idet de valgte ubanede veje og stier, som kun de kendte. Lidt før daggry kom de til et stort hus, nede på den anden side Vejle.

"Skal vi slæbe barnet længere?" spurgte konen. "Lad os lægge det udenfor den gård der. Det ser ud til at være velhavende

folk."

"Ja, og de har grønne vinduesskodder," sagde Abraham, som om denne omstændighed var af vigtighed for hans beslutning. "Det var en god ide, her skal han ligge."

De skiftede nu børnenes dragt og gav deres eget barn alle den lille herremands klæder på.

"Når de ser vor dreng så godt klædt, tror de, at det er rige folks barn," sagde hun, "så vil de være bedre mod ham."

Hun lagde derefter sit barn på stentrappen, Abraham bankede med dørhammeren, så det genlød i huset. Der blev tændt lys. Lidt efter åbnedes døren, en mand kom ud og så sig om, men taterne havde skjult sig. Manden tog barnet op og gik ind med det i huset. Abraham og hans kvinde krøb sammen bag et gærde lige overfor og holdt øje med, hvad der skete. Da manden forsvandt, rejste de sig og drog videre sydpå. Nu lå herremandens søn indsvøbt i konens dyne.

2. En dreng i snedkerlære

Den mand, udenfor hvis dør Abraham lagde drengen, hed Søren Graa. Han var snedker og havde kort i forvejen mistet et barn, omtrent på samme alder som skøjernes. Da han kom ind til sin hustrus seng og viste hende, hvad han havde fundet, smilede den fremmede dreng og strakte sine arme mod hende, og det afgjorde hans skæbne. De besluttede at beholde barnet. Søren Graa gik til præsten og betroede ham, hvad der var sket, derefter lod han drengen kristne og kalde Henning efter en af sine forfædre.

Henning blev opdraget i snedkerens hus. Hans helbred var i begyndelsen kun svagt, men med alderen blev han stor og stærk, det kunne han takke den omhyggelige pleje for, som snedkerens hustru gav ham. Til legekammerat havde han en lille pige, Søren Graas eneste datter, lidt yngre end drengen. De to søgte altid hinandens selskab. Henning udviklede sig godt, han var et godt og fromt barn, Sørens hustru fandt, at det var en lykkelig dag, der havde bragt ham til deres hus.

Årene gik, Henning var blevet voksen. Han gik plejefaderen til hånde i hans værksted, var hurtig til at lære, hvad der blev vist ham, og tegnede i det hele taget til at blive en dygtig håndværker. Fra nu af var legen endt. Hans plejesøster så ind ad vinduet til værkstedet, der stod Henning med et blåt forklæde for, han høvlede og sang af hjertens lyst, men hver gang han mødte Elses øjne, fo'r et lykkeligt smil over hans ansigt. Når hun gik, så han efter hende, når hun var forsvundet, blev hun ved at være til stede i hans tanker.

Da Henning var femten år gammel, forlod Søren Graa sin landsby, flyttede ind til Vejle og gav sig til at være snedker der. Med tiden var han blevet en velhavende mand, og fra hans værksted fik de omkringboende herremænd deres arbejde. Henning hjalp ham trofast, i flid og dygtighed slægtede han plejefaderen på, men foruden ham havde Søren, da bestillingerne tog til, været nødt til at anskaffe sig flere arbejdere.

På den tid blev den gamle Sankt Nikolai kirke i Vejle forsynet med et nyt alter og nye stole. Arbejdet blev overdraget til Søren Graa, og han udførte det med en kunstfærdighed, som vakte almindelig omtale. Folk kom rejsende langvejs fra for at se hans værk. Billederne over alterbordet havde han selv udskåret, enhver af stolerækkerne forsynede han med snirkler og blomster, men i løvværket foran den første stol indslyngede han borgermesterens og hans hustrus navne, det vakte opsigt. Da kirken var færdig, pyntede Søren Graa sig, redte sit hår ned i panden, hæftede et nyt, blåt forklæde op på den ene side og gik hen til rådstuen. Henning fulgte bag efter med en tommestok under armen. Byrådet var samlet, Søren skulle have sit arbejde betalt. På regningen, han bragte med, stod hans tilståelse for pengene, men da han skulle modtage dem, bukkede han og sagde:

"Jeg vil ingen penge have. Vorherre har i mange år velsignet min gerning, derfor gør jeg dette arbejde, Ham til ære. Men jeg vil godt have det optegnet i kirkebogen, at det var mig, som lavede alteret her i byen."

Næste år blev Søren Graa valgt til rådmand i Vejle. Han vægrede sig ved at modtage denne post, men året efter blev han

valgt igen, og denne gang kom borgerne hjem til hans hus og sagde, at det nyttede ikke, han undslog sig, det skulle nu være, som de havde bestemt.

Henning var imidlertid blevet mand, han var Sørens dygtigste arbejder og blev taget med på råd, hver gang noget nyt og vigtigt skulle begyndes.

"Den mand, som lagde det barn udenfor vor dør, mente os det ikke dårligt," sagde Søren til sin hustru.

En pinsemorgen gik Henning ind til Søren og forlangte at få ham i tale i enrum. Søren Graa åbnede døren til storstuen, der stod hans hustru og manglede tøj med et manglebræt til helligdagen.

"Skal hun også gå ud?" spurgte Søren. "Hun har ellers i mange år hørt på alt, hvad der blev sagt til mig."

"Mutter kan godt blive," svarede Henning, og nu rømmede han sig, trak vejret med besvær og begyndte således:

"Jeg har noget på min samvittighed, som jeg har båret på i lang tid, men nu kan jeg ikke skjule det længere. Lige fra jeg var en lille dreng, har jeg holdt så inderligt af Else. Siden jeg blev stor, er det ikke blevet anderledes, og hvis nu kære fader og moder tillader det, så giver hun og jeg hinanden jaord, og jeg tror ikke, der er noget i vejen fra hendes side."

"Det var jo en rar historie på fastende hjerte," sagde Søren. "Hvad bilder han sig ind? En fattig snedkersvend og en rådmands datter? Mit eneste barn og en karl, som vi tog ind fra den grønne landevej, som man hverken kender fader eller moder til!"

"Ja, mester har fortalt det engang før, og jeg har ikke glemt det," sagde Henning.

"Nej, det er rigtigt," sagde konen. "Han har ikke glemt det, for hvis vi gav ham føde og klæder og opdrog ham i tugt og Herrens formaning, så har han lagt sig vore råd på sinde og altid opført sig som en retskaffen søn."

"Hvad hjælper det i denne sag? Har han noget at sætte bo for? Hvad ved han – hvad kan han? Der henne står en dragkiste, den lavede jeg til mesterstykke. Gå hen og tag mål og lav en mage til den. Kan han føde en hustru?"

"Jeg kan arbejde," sagde Henning modfalden, "og jeg har stor lyst til min gerning, det ved mester ved godt. For resten ejer jeg ingenting."

"Ja, men det gør min sjæl jeg," sagde Søren og lagde sin hånd på Hennings skulder. "Jeg har kun den eneste datter og skulle have brugt min høvl dårligt, hvis hun ikke kunne få det, hun behøver. Hvad han fortæller mig i dag, har jeg længe vidst, mutter også, men han tav, og vi tav. Nu kan han gå ind og sige til Else, at vi har sagt ja, og så skal han bare blive ved at opføre sig lige så godt som hidtil, og flittigt huske på, at den pinsegave, han fik i dag, er den bedste af alt, hvad jeg ejer."

Da Søren havde sagt dette, tørrede han øjnene med bagsiden af sin hånd og vendte sig om mod sin hustru for at se, hvad virkning hans rørende ord havde haft på hende.

Hun stod og smilte gennem tårer og nikkede til Henning. I det samme gik døren op. Else havde lyttet en lille smule udenfor, hun udstødte et jublende råb, ilede hen og slyngede begge arme om moderens hals. Søren fik en lignende tak, Henning et blik og et smil, der måske sagde endnu mere.

"Nu kan han gå op og tage sin brune kofte og den røde kamelots vest med prikkerne på, og sætte en nellike i sit

knaphul. Han må også godt låne min stok med den runde hornknap, så går vi i kirke sammen, men skynd dig lidt, for det har allerede kimet. Når så prædiken er til ende, og degnen har båret tavlen om, går han om til kvindfolkenes stol og byder Else hånden, deraf kan menigheden se, at I er fæstefolk. Når vi så spiser til middag, kan han og hun spadsere op til ølskænkerens bod i Nørreskov og høre lidt på manden, som spiller på fiol, så ved folk i byen, at vi har givet vort tilladelse. Til Alle Sjæles dag skal jeres bryllup stå, da skiftede mutter og jeg ringe, men det siger jeg ham, hans mesterstykke skal være færdigt forinden."

3. Søren Graa holder bryllup

Alle Sjæles dag, som er den anden november, var Hennings mesterstykke færdigt. Søren Graa havde en hel del at udsætte på det. Det var ikke nær så godt som hans egen dragkiste, men når han var alene, listede han sig dog hen til det, for at betragte det nøjere, så, hvor godt skufferne passede, og glædede sig over den omhu og dygtighed, hvormed alt var udført.

Otte dage før den bestemte frist blev hele huset skuret og bonet og kalket. Søren var blevet laugsoldermand det år, og havde stukket snedkernes store fane ud gennem halmtaget. Dagen før brylluppet blev gaden fejet og overstrøet med hvidt sand og grankviste, naboerne viste ham den samme opmærksomhed og bestrøede ligeledes deres fortove. Lidt længere nede af gaden blev der stillet et bord ud, det skulle næste morgen dækkes med mjød og øldunke, og deraf blev der da efter gammel skik skænket for brudeskaren, når den gik forbi. Vin måtte ingen borger byde ved sine gilder under en bøde til byens hospital.

Flere dage før festen var Henning og Else i deres bedste pynt og med hinanden i hånden gik de rundt for at indbyde deres bekendte og gode venner til bryllup. De skulle hilse så flittigt fra fader og moder og bede dem møde klokken ti om formiddagen, for at der kunne blive tid til at få lidt at spise, før de drog til kirke.

Borgerlige vielser blev ellers kun fuldbyrdet om søndagen efter højmessen, men da Søren Graa var rådmand, fik han lov til at holde Elses bryllup på en hverdag, for at de kunne blive viet på Allesjælesdag, som han havde ønsket. Efter gæsterne

blev også byens fire spillemænd tilsagt til at møde i god tid. De skulle først spille lidt musik udenfor brudehuset og derefter gå i spidsen for optoget, når det drog til kirke. Endelig blev der indbudt to forgangskoner, som blev benyttet ligesom adelens dragefruer til skaffere ved måltiderne og til at berede de tyve fade kold mad og fem varme retter, som den ældre reces tillod borgerne at sætte på bordet. I bryllupsskaren gik disse forgangskvinder lige efter spillemændene, foran brud og brudgom.

Som rådmand havde Søren lov til at indbyde fire og tyve par folk, samt syv unge karle, det stod i loven, men der var flere hensyn, som måtte tages til de mange kunder. Han indbød derfor nogle få par over det bestemte antal, og det lagde ingen mærke til.

Bryllupsfesten varede sædvanligvis i to dage. Den første dag samledes man om morgenen, spiste og drak og gik derefter til kirke, spiste siden til middag i brudehuset og holdt om aftenen dans på rådhuset. Dagen efter mødte gæsterne om middagen, spiste og drak og dansede om aftenen, men til denne dag medbragte de gaver i form af mad og drikke, hvad enhver selv ville, konfekt undtagen – det var forbudt. Tredje dag havde brudgommen lov til at tage nogle gode venner med sig hjem om aftenen. Så spiste de levningerne fra de foregående dage.

Hvis nogen overtrådte disse bestemmelser, som med få og uvæsentlige forandringer gjaldt for alle byer, blev han efter de tidligere recesser sat i bøde af elleve danske mark til kongens kasse og to tønder sild til byens.

Om aftenen før brylluppet var alt klart i Sørens hus. Mester havde selv gentagne gange været inde i køkkenet og smagt på

de forskellige retter, prøvet drikkevarerne, smilet til alt og givet sit bifald til alt. Vinduerne ud til gaden stod åbne, sang og latter lød indenfor, nu dækkede de bordene til næste morgen.

Søren Graa stod og nynnede ude i gadedøren, pyntelig klædt i en ny, blå- og rødstribet hvergarns kofte, på hovedet en ulden rød nathue med en stor dusk i. Han så ned ad gaden, men kun til en side, og ventede på byfogeden, som kong Frederik den Tredje havde givet den bestilling at indfinde sig i ethvert bryllupshus, aftenen før festen, og se efter, at ingen overtrådte de bestemmelser, der var givet med hensyn til brudens og brudgommens dragt: At de ikke lod deres klædning sy af fløjl, atlask eller silke, hvilket kun var tilladt for dem, der besad en formue på over 10.000 rigsdaler; især skulle der våges over, at bryllupsværelserne ikke blev betrukket med andet klæde end "flamsk uldent", ikke heller højere, end dette klædes halve bredde kunne række, at brudestolen var overtrukket med det samme stof og ligeledes brudesengen, hvorpå brudefolkene skulle sidde. Ethvert andet omhæng, af silketøj med frynser og duske, ligesom også ethvert billedhuggerarbejde på møblerne var forbudt.

Byfogeden hed dengang Herslev, et bekendt navn for en hæderlig og anset familie i Vejle. Da Søren så ham komme nede på gaden med skriveren efter sig, gik han ham i møde, tog sin røde nathue under armen og fulgte ham ind i huset. Her bød han ham op i storstuen, hvor der var dækket et lille bord for ham. Skriveren derimod lod sig nøje med en beskeden plads ude i køkkenet.

"Nå, Søren Rådmand!" udbrød byfogeden, mens han satte sig ned og spiste. "Nu er alting vel i orden til i morgen? – Jeg vil

ikke se Eder så nøje efter, da jeg kender Eder som en mand, der overholder lov og orden. Else går til kirken med sit udslåede hår, naturligvis! Hun er en dydig pige, om hvem der kun er godt og ærbarhed at melde, men ingen sølvborter på kjolen, ingen guldstads på brystet, ingen sølvspænder i bæltet, lad mig se det, mester!"

"Alt er, som det skal være," svarede Søren.

"Det er da en rar ørte," vedblev byfogeden spisende, "er den nede fra møllerens? – Jeg tror, jeg må have et lille stykke til. – Så sørger I jo nok for, at bryllupstoget ikke venter for længe undervejs? – Da vi før kom forbi rebslagerens, havde de stillet et skænkebord ud på gaden til Eder i morgen, men jeg lader som ingenting og lukker øjnene i for en gammel skik, som kun har lidt at sige. Fruentimmerne i følget må ikke drage herfra med kåben over hovedet, det er strengt forbudt, heller ikke skal I vente for længe, inden I går til kirke i morgen tidlig, eller få degnen til at stille urviseren tilbage, så at I kan sidde og drikke desto længere her hjemme. Jeg ser, at betrækket er slået som det bør sig. – I husker vel også nok, ikke at tænde flere end de tolv lys i bryllupsstuen – af dem til seks på pundet. Det fik remmesniderens søn, ham med hareskåret, en bøde for til kyndelmisse. – Nu er jeg færdig med forretningen. Farvel og tak for mad. Drag med fred og god lejlighed herinde!"

Dermed rejste byfogeden sig fra bordet, kaldte på skriveren og gik sin vej.

4. Den gæst, som kom uindbuden

Næste morgen var himlen blank og skyfri. Solen skinnede ned i gaden, det tog Henning for et lykkeligt varsel. Hanen havde desuden i går aftes galet tre gange, før den fløj op på ranen. Det var et endnu bedre tegn.

Flere timer inden man kunne vente gæsterne, var Søren Graa fuldstændig pyntet og gik stiv og ubehjælpsom omkring i sine nye klæder, duftende af lavendler og krusemyntevand. Han mønstrede alt og skyndte på Else og Henning, som sad på forhøjningen og lo og sang, mens de klippede farvede papirfrynser til lysene. Moder kom op fra kælderen, blodrød i ansigtet af at tappe øl og mjød på kanderne.

Alt var nu beredt og fuldendt på det bedste. Klokken slog ti, bryllupsfolkene samledes. På stentrappen udenfor blæste spillemændene en salme, genboernes vinduer var besat med tilskuere.

Da så man tre ryttere i langsom skridtgang komme nede i gaden og bane sig vej gennem mængden, som var stimlet sammen udenfor bryllupshuset. Så vidt man kunne slutte sig af dragten, var den, der red i spidsen, en adelsmand, de to andre hans tjenere. Adelsmanden bøjede sig ned over hesten og førte en ivrig samtale med byfogeden, der gik ved hans side med en stor stok i hånden. De standsede udenfor snedkerens hus.

Søren Graa stod ved vinduet. Da han så adelsmanden stige af hesten, smilede han og sagde:

"Nu får vi flere gæster, end jeg har gjort regning på. Der kommer en herremand ridende, det er vist hr. Stoffer fra Engelsholm. Jeg tænker da, her er plads nok til ham."

Da den fremmede og byfogeden viste sig, ophørte samtalen blandt gæsterne. De så en ældre mand med et alvorligt, barskt åsyn, gråligt hår og i en luvslidt og støvet dragt, som kun passede dårligt til en bryllupsfest. Han standsede indenfor døren, støttede sin ene hånd på sin lange kårde og udbrød:

"Bor her en mand, som kalder sig Søren Graa, og som skal være snedker eller sådant noget?"

"Her bor en snedker," svarede Søren smilende. "Han er tillige rådmand og sådant noget."

"Jeg har et par ord at tale med ham," vedblev den fremmede.

"Hvis det gælder snedkeren, må I helst komme igen i overmorgen! Er det rådmanden, får I at vente til vi går på rådhuset næste tirsdag, i dag holder jeg bryllup og vil ikke beskæftige mig med andet."

"I kommer dog til at høre, hvad nådigherren har at sige," sagde byfogeden. "Det er en sag af sær vigtighed, derfor fulgte jeg med, skønt jeg kun har dårlig tid, for jeg skal ud og pante. Lad os gå lidt ind i den anden stue."

"Å nej! Lad os blive, hvor vi er, hvis den nådige herre endelig vil tale med mig. – Har det ellers så stærk hast med det ærinde, at I ikke kan sidde ned og få lidt at spise og drikke først?"

"Jeg skal hverken spise eller drikke," sagde herremanden. "Lad os komme til sagen!"

"Godt! Lad os komme til sagen!" gentog Søren.

"Ved mikkelsdagstid har der været en bissekræmmer med en knapsæk inde hos ham. Husker han det?"

"Nej, jeg gør ikke."

"Han eller hans fruentimmer købslog med manden om bånd og bændler. Kan han heller ikke komme i tanker om det?"

"Nej, det mindes jeg heller ikke. Ved mikkelsdagstider kom lensmanden fra Kolding herind og bestilte alt, hvad han brugte af træværk til jomfru Lenes bryllup. Da havde jeg andet at tænke på end en mand med en knapsæk."

"Så får jeg vist at hjælpe lidt på hans hukommelse," vedblev den fremmede med et spotsk smil. "Til denne mand tuskede han seks små sølvknapper bort, der stod et rundvædderhoved graveret i hver af dem, her er de! Sig os, om han kendes ved dem?"

Herremanden tog knapperne frem. Søren stod lidt og betragtede dem, derefter rakte han dem over til sin hustru og svarede:

"Med de knapper har det sin rigtighed. Dem har jeg set før, og de har tilhørt mig."

"Vil I så forklare os, hvordan I er kommet til dem?" sagde byfogeden.

Søren smilede og sagde: "Dette her begynder jo næsten at ligne et forhør, men det kan være det samme. Knapperne sad i en kofte og koften om en lille dreng, der lå og peb og klynkede udenfor min dør, og som hverken fader eller moder ville kendes ved."

"Hvad blev der af den dreng?" spurgte herremanden.

"Den lille dreng er blevet stor med tiden og har skudt godt i vejret. Der står han henne ved dragkisten med Else i hånden. I dag holder jeg hans bryllup."

Herremanden så på Henning og vedblev i nogle øjeblikke at betragte ham skarpt og forskende. "Fandtes der ikke andre kendemærker end de seks knapper?"

"Det kan godt være," svarede Søren, "men det er nu så længe siden, at jeg har glemt det."

"Barnet havde brune klæder på," udbrød konen, "de ligge endnu stykke for stykke oppe i kisten på loftet. Det havde også en snor om halsen, i snoren hang et ravhjerte med tre små kors skåret i det. Her ser I det, jeg har pyntet mig med det i dag."

"Lad nu det være nok," sagde snedkeren. "Klokken går stærkt mod elleve, og byfogeden sagde i går, vi ikke må lade degnen vente for længe. Om nådigherren forlanger mere at vide, behøver han blot at ride ned til Skjærup, der blev den sag nøje skrevet op i kirkebogen, da vi lod barnet kristne. Tre gange blev der læst fra prædikestolen og tre gange på kirkestævne, men hverken fader eller moder kom til syne, så tog jeg hjem med drengen, og han har været min siden."

"Han har været min, før han blev din," svarede adelsmanden.

"Det må I have været mange år om at regne ud, nådige herre."

"Han blev stjålet fra os af skarnsfolk, og vi lod søge efter ham alle vegne, mest dog nordpå, for der hed det sig, at skøjerne, som tog ham, var blevet set der. Så drog min hustru og jeg til fremmede lande og blev længe borte."

"Hvad siger du til det, min dreng?" spurgte snedkeren.

Henning stod og betragtede den fremmede mand og lyttede til det, han sagde, som til et sprog, han ikke forstod.

Else klyngede sig bange til ham. Hun lod til at ane den fare, der truede hendes hjertes lykke.

"Jeg ville give dig en hustru i dag," tilføjede Søren, "den mand der vil give dig en fader. Vælg nu, hvad du synes bedst om."

"Den er min fader, som tog mig til sig, da ingen anden ville," sagde Henning. "Den er min moder, som holdt sin hånd over

mig og lærte mig op i det, som skikkeligt er, andre kender jeg ikke."

"Jeg kendes også kun lidt ved dig," sagde herremanden. "Du ligner ingen i vor adelige familie."

"Det gør heller ikke noget," sagde Søren. "Jeg kendes ved ham, og mit hjerte kendes ved ham, det har han aldrig været langt fra siden den nat, jeg lukkede døren op for ham."

"Hvad har I nu i sinde at gøre?" spurgte konen.

"Hvad jeg har i sinde?" gentog herremanden. "Kan hun spørge om det? Jeg vil tage min søn hjem til mig og lyse ham i kuld og køn, siden han er mit eneste barn."

"Å nej!" sagde Henning bønlig og strakte sine arme ud mod herremanden, "tag mig ikke herfra, jeg vil helst blive, hvor jeg er, jeg forlanger ikke noget bedre."

"Der sidder en adelig frue hjemme på min gård, hun har længtes efter dig i mange år, hun har næsten sørget sig til døde over det, hun mistede. Hun har rejst i øst og vest for at dulme sin sorg, men sorgen rejste med. Tænker du ikke på hende?"

"Jeg kender hende ikke, den adelige frue," svarede Henning, "men der henne står en lille pige, som jeg giver min hånd og mit hjerte i dag. Ak! Hvad siger jeg, som jeg har givet hver en kærlig tanke, lige fra jeg var et barn, som jeg har læst min bøn for, så længe jeg kan mindes, som jeg vil blive ved at holde af, til de lukker mine øjne. Her står min fader og min moder, de gjorde vinden mild for det klippede lam, de tog tornen bort for den nøgne fod. Tænk også lidt på dem, nådige herre, og lad os fare i fred!"

"Jeg har ingen arving uden dig," sagde herremanden. "Når jeg dør, vil du blive ejer af alt, hvad der tilhører mig! Du skal leve i

lykke og herlighed hjemme på min gård og lære, hvad der skikker sig for en fornem og adelig herre, det har ingen kunnet vise dig her."

"Nej, det er sandt," svarede Søren. "Hvis jeg havde troet, at det halvnøgne barn, vi tog op fra vor stentrappe, havde været en herremands søn, skulle jeg lade ham lære at sidde overskrævs på en hest og sigte og stikke med kårde. Nu lærte jeg ham kun, hvad jeg forstod, at høvle og save, men det kan også føde sin mand, – Henning, min dreng! Op med hovedet! Det må være, som den fremmede herre siger. Hvis du tilhører ham, må du følge ham, vi ville ikke stå i vejen for din lykke. Rejs med Gud! Du rejser dog aldrig så langt, at jeg eller mutter glemmer dig. – Else! Kom herhen! – Se på mig! Du græder, hvad ligner det? – Da du i aftes kom ind og sagde godnat og kyssede mig, lovede du at give dig selv hen og blot tænke på, hvad der kunne være til Hennings lykke. Vis det nu. Eller mente du, at det kun var din egen lykke, du ville tænke på?"

Else stod med foldede hænder og den friske brudekrans i håret. Hun svarede ikke, men stirrede uafbrudt på Henning, som om hun for sidste gang ville indprente sig hans træk. Efterhånden forsvandt smilet, lykken, livet bort fra hendes ansigt, smerten og lidelsen blev alene tilbage. Hun vedblev at tie og bøjede sit hoved, som en dødsdømt forbryder under faderens ord. Lidt efter sank hun bevidstløs ned på bænken ved bordet.

"Nu må jeg da spørge om Eders navn, nådige herre!" sagde Søren, "for at jeg kan vide, hvem vi giver det barn til, som vi så længe anså for vort."

"Mit navn er Enevold Gylding til Lisbjerg," sagde herremanden. "Lad mig også vide Eders navn, mester, så jeg kan fortælle det, når jeg kommer hjem."

"Jeg hedder Søren Graa," svarede snedkeren, "men ham, jeg stammer fra, hedder Henning Graabuk."

Bryllupsgæsterne forlod huset. Der blev intet af vielsen den dag. – Lidt før aften red Henning bort med hr. Enevold Gylding.

5. Hr. Enevold betaler gæld

Nu gik flere år, om hvilke der ikke er stort at sige. Henning havde fået et nyt hjem, var blevet forestillet for herremandens venner og bekendte som den genfundne søn. Han deltog i alle de adspredelser og fornøjelser, der tilbød sig, og vedblev at være en fremmed i dette hjem. Han lærte en fader at kende, som tilbragte det meste af sin tid på jagt og i drikkegilder eller med at ride til marked i købstæderne og handle med heste og hornkvæg, som han så opstaldede hjemme på gården og senere solgte nede i Holsten, når de var blevet fede.

Årene havde ikke gjort Enevolds sind mildere, han vedblev at være en streng og skånselsløs herre. Summen af hele hans livserfaring var en urokkelig tro på hans stands overlegenhed og ringeagt mod enhver, som stod udenfor den.

Henning lærte også en moder at kende, som havde tilbragt mange år med at sørge over det forsvundne barn, og som nu ikke forstod at finde sig til rette i lykken over at have fået det tilbage igen. Det var som om hendes forpinte hjerte havde travlt med at skænke ham al den ømhed og alle de tilbageholdte følelser, der så længe havde været berøvet deres genstand. Hun søgte bestandig hans selskab, lod sig fortælle alt, hvad han havde oplevet, hørte med den dybeste interesse på, hvad han gentog med de samme ord, de samme skildringer, og syntes at forynges under denne lykkes sollys. Når han da havde fortalt hende alt, hvad han huskede om sin rastløse virksomhed og om arbejdet i snedkerens hus, og sluttede enhver skildring med at komme tilbage til Else, hvad han følte for hende, hvordan han savnede og længtes efter hende, havde hun altid milde og

trøstende ord til ham. Også hun havde længtes og savnet. Af hr. Enevold var hun aldrig blevet rigtig forstået. Henning derimod forstod hende. Savnet og smerten, hendes fortid og hans fremtid, var et nyt tilknytningspunkt, et nyt bånd mellem deres hjerter. Ulykken, der skiller de små, bygger bro mellem de store.

En dag kom hr. Enevold ind i stuen, hvor Henning og hans moder var til stede. Herremandens ansigt var denne gang endnu mere barskt end sædvanlig, rynkerne i hans pande tydede på, at der husedes alvorlige gæster indenfor. Han gik nogle gange i tavshed op og ned ad gulvet med hænderne på ryggen og stødte under en af disse vandringer ublidt til en lille hund, der lå i vejen for ham.

"Luk den dør, Henning," udbrød han endelig, "men se først efter, om der ingen står og lurer udenfor!"

Henning lukkede døren.

"Det er endda ikke så lystigt nyt, jeg har at fortælle," vedblev herremanden, "men om kort tid vil I dog få det at vide, så jeg kan ligeså godt betro Eder det straks. – Jeg sidder rigtigt skidt i det. Alt, hvad jeg har slidt og slæbt i de sidste år, hjælper ikke. – Hvorfor ser I så bestemt på mig? Synes I måske ikke, jeg foretager mig nok? – Kreaturerne dør i stalden, i går har den lille, tykke, sorte fået bugvrid og ligger på det yderste. Trækker jeg dem ned til Holsten og sælger dem der, indbringer de ikke mere, end jeg selv har givet for dem. Jeg har for resten længe haft Rasmus Foged mistænkt for, at han stak noget til sig, når jeg sendte ham af sted med en drift, men det kan godt være, jeg gør ham uret."

"Rasmus Foged er en skikkelig mand," bemærkede fru Elsebeth, "vi har jo kendt ham fra barnsben!"

"Jeg siger, det kan være, jeg gør ham uret!" råbte Gylding barskt. "Lad det så være nok. Jeg har solgt ud af gårdens jord og skov, hvad jeg på nogen måde kan undvære. Jeg håbede hele tiden på, at der alligevel skulle komme bedre dage, Jeg mener dermed, at vi kunne få en rigtig god misvækst vestpå, så vort korn gik i vejret, men fanden står i alting. Den misvækst lader også vente på sig – Jeg har lånt penge hos gode venner og bekendte, nogle nette ugler til venner for resten! De ser sig blot om efter forsvarlig sikkerhed og skraber på døren, så snart forfaldstiden kommer for at få deres renter. Nu står der igen en termin for hånden, og jeg ved ikke, hvor jeg skal tage penge fra. Der er ikke kristenkærlighed skabt i folk. Den ene tænker kun på, hvordan han bedst kan fylde sin sæk af naboens. Så forrige lørdag rider jeg hjem fra Horsens med Mads Sønderho Skram og leder umærkeligt samtalen hen på de strenge tider – I forstår mig vel nok? – Sid ikke der og se ud af vinduet, Henning! Det angår også dig! – Jeg skylder Mads Skram mange penge. Det var for at få ham til at fare lidt med lempe mod mig, at jeg talte om min nød. Så giver Mads sig til at le. Det gør jo folk altid, når de hører, at det går en anden ilde. Derefter faldt han i tanker, jeg troede til sidst, han sad og sov, for vi havde drukket forsvarligt inde i byen, og Mads er en usselryg, han kan ingenting tåle. På en gang vendte han sig om til mig og siger: "Hvordan sidder du egentlig i det, Enevold, siden du altid klager dig så gudsjammerligt? Du arbejder dog for to og tager vare på din bedrift som en retskaffen mand." Jeg fortalte nu Mads, hvor galt jeg var faren i et og alt. Han gav sig til at fløjte.

"Der falder mig noget ind," sagde han lidt efter. "Jeg ved, hvordan du kan komme ud af din gæld og skaffe dig og fru Elsebeth en sorgløs alderdom, det har I begge to så ærlig fortjent." – "Nå da!" siger jeg, "lad os høre, hvad du mener." – "Du har en søn," siger han, "og jeg en datter, begge to er de vore eneste børn, og vi får vist ingen flere denne gang, med mindre der skulle ske et mirakel, men Vorherre har vist for meget at bestille til at gøre mirakler for os," siger Mads. "Hvad synes du, om vi giftede din dreng og min pige sammen, så lader du ham overtage gården og sætter dig ned og skriver op, hvor meget du skylder til den og den, så løser jeg dig ud af din gæld." – "Jeg vil tænke over det," siger jeg, og så red Mads over ad Hummeldal til for at spille dam med tykke Jens Munk."

Henning havde lyttet til denne lange tale som til en sag, der ikke vedkom ham. Først da hr. Enevold omtalte giftermålet, udtrykte hans ansigt en dyb overraskelse. Han så over på fru Elsebeth, som sad med hænderne i skødet og med nedslåede øjne.

"Hvad siger du til det, min dreng?" spurgte Gylding. "For det er dig, der må afgøre, om dine gamle forældre, der holder så meget af dig, og som kun tænker på dit sande vel, skal få det lidt godt i den korte tid, de har tilbage. – Hun er ikke videre køn at se på, Mads Sønderhos datter. Hun har også nogle nykker og vaner som eneste barn og holder meget af at sætte sin vilje igennem, men det må være en dårlig mand, der ikke kan rede sin hovedpude så højt, som han selv lyster at ligge. Hvad, du?"

"Jeg tror ikke, at der kan blive noget af den sag," svarede Henning. "Kære fader og moder ved godt, at jeg holder af en anden."

"Du mener den snedkerdatter fra Vejle," sagde Gylding spottende. "Ja, det gør vi bedst i at glemme. Hende skal du aldrig få, så længe mine øjne ser solen."

"Jeg glemmer hende vist ikke i denne verden," svarede Henning.

"Så spilder du kun din tid. Du kan vel begribe, når vi nu en gang har gjort dig til vor søn – lad være, det aldrig blev rigtig bevist, at du også er det – så tillader vor adelige ære og værdighed ikke, at vi kaster dig hen til den første den bedste, du finder på at sige god for."

"Men hvis hun nu er en brav og retskaffen pige, som Henning forsikrer," sagde fru Elsebeth.

Hr. Enevold satte begge hænder i siden og vendte sig om mod sin hustru, yderst forbavset over, at hun vovede at sige ham imod. Derefter udbrød han:

"Nå, så du tager også hans parti? – Å ja! Hvorfor ikke? – Jeg har stået og lyttet ved døren efter, hvad det var, I sad og hviskede om i enrum. Det klæder kønt at holde med et barn mod dets fader, men det nytter dig kun lidt. Endnu har ingen af min slægt skrevet et borgerligt navn ind i vor stammebog, det skal heller ikke ske ved mig. Hvem siger desuden, når alt kommer til alt, at den snedkerjomfru endnu bryder sig om dig? Sidste fyrretyve ridderes dag, da jeg var nede i Vejle efter de fem staldokser, spurgte jeg mig så småt for og fik at vide, at der var en hattemagersvend eller sådan en, som Søren Graa havde bestemt hende for."

"Det er umuligt," svarede Henning.

"Det kan gerne være, men hvordan det end forholder sig, så er det rigtig nok en god tak, du giver os ved sige nej til vort

inderste ønske. Ved du, hvad følgerne bliver? Din gamle fader kommer til at gå fra sin gård, mens lånerne slås om stumperne, og din moder der, som du altid hænger over, vil ikke få det, hun kan hvile sit hoved til. Hvor skal vi gå hen? Tror du, der kommer en mand drattende ned fra himlen og tager os under armene, som vi gjorde ved dig? Hvad nytter det at græde, Elsebeth! Det skulle du have foreholdt ham, i stedet for at sige ja til hans tossede indfald."

"Det burde jeg vist have gjort," svarede hun sagtmodig.

"Ja, det er nu for sent at tænke på det, men siden jeg mærker, at Henning i sit hjerte egentlig ikke har noget imod mit forslag, så rider jeg over og taler med Mads Sønderho Skram om den sag. Farvel så længe og glem ikke, hvad jeg har sagt Eder!"

Med disse ord forlod herremanden stuen og red lidt efter over til Mads Skram.

6. Hvor skøjerne boede

Omtrent en måned senere gik Enevold Gyldings foged en dag ud for at pante. Han havde taget to af gårdens folk med sig som vidner, for at enhver kunne være overbevist om, at det gik lovformeligt til. De var alle tre pyntede som til en fest og slentrede langsomt og godt til mode hen ad vejen.

Egnen mellem Horsens og Skanderborg var dengang meget skovrig. Overalt bakker og brat afskårne skrænter, vekslende med dybe dale, hvor igennem en å bugtede sig, overalt spor af den vældige kæmpe, Bibelen kalder syndflod, og hvis fodspor årtusinder endnu ikke have været i stand til at udslette. Nogle af disse skove var i tidens løb blevet omhugget. Under Thorstensons indfald 1644 havde svenskerne afbrændt hele strækninger, bønderne ryddede siden jorden, pløjede den og byggede deres huse i nærheden. Til et sådant hus var det, at fogeden og hans vidner rettede deres gang.

Bonden sad oppe på taget og stoppede hullerne med halmtotter. Da han så fogeden komme, krøb han hurtigt ned, redte halmen af sit hår med de fem udspilede fingre og stod og bukkede ved døren.

"Guds fred og en god morgen," sagde fogeden, idet han satte sig ned på en sten udenfor huset.

"Ja, den vil I vist skaffe mig," svarede bonden.

"Det er da en bandsat træls vej op til dig," vedblev fogeden. "Hvordan lever din kvinde og hendes lille dreng? Har hun skæmmet sig meget efter kopperne?"

"Å nej, det kunne være værre," svarede bonden.

"Det var også synd for hendes kønne ansigt. Hvor er hun i dag?"

"Vil I tale med hende?"

"Det er egentlig med dig, jeg har noget at snakke. Ja, du ved vel, hvad mit ærinde er, lille Stoffer! Det er en smule udpantning, vi skulle se at blive færdige med. Nu skal du høre regnskabet."

Med disse ord slog fogeden op i en bog og vedblev i den enslydende tone, der var ham egen:

"Det var først en dag ved midsommerstid, da sov du over dig og kom to timer for sent til hovarbejde. Det giver fire danske skilling."

"Min hustru lå syg og værkbruden den dag," indvendte bonden. "Jeg meldte det oppe på gården aftenen før."

"Hvad djævelen har din hustru med den sag at gøre, det er lige ud fire skilling, egentlig seks, men jeg har slettet de to for Grethes kønne øjnes skyld. – Så var det i høst, mens vi kørte rug ind, da sloges du med Jes Rytter og teede dig ubændig, skønt jeg gav dig smæk af pisken og formanede dig til at holde fred. Det giver syv skilling, egentlig otte, men fordi Jes tirrede dig og kaldte dig hanrej, så kan der gå en skilling fra."

"Er der mere tilbage?" spurgte bonden.

"Så var det tre dage før Mikkelsdag, mens vi satte tørv i stak. Da tog du Guds navn forfængeligt og sagde, at djævelen skulle arbejde, efter at klokken havde ringet. Det var en svær forseelse, for derved satte du ondt blod i de andre, ikke at tale om, at du forsyndede dig mod Vorherre. Det må mindst være otte skilling, og i den sag lader der sig min sjæl ikke knappe noget

af. Se, otte og syv og så de fire, det har vi regnet ud giver i alt nitten skilling, og dem kommer vi for at hente."

"Jeg har ingen penge," sagde bonden.

"Så må vi gøre os betalt på en anden måde og udpante dig," svarede fogeden, idet han rejste sig og gik hen til huset.

"Der er ingenting derinde, andet end en løjbænk og et gammelt bord. I tog resten fra mig sidst."

Fogeden så ind gennem et hul, som tjente i stedet for vindue. Da han havde betænkt sig lidt, smilede han og sagde:

"Din skælm! Du siger, at du ingenting ejer, og så hører jeg dit får stå og bræge henne i toften, livagtigt som det kaldte ad os. Med det gør vi os betalt. Skulle der blive noget til overs, kan du stole på, at du får det tilbage."

"Det siger I kun for spøg, foged. I kan ikke nænne at tage mit eneste får med jer."

"Ikke det? Ja, det skal du dog få at se, lille Stoffer. Pengene skal min sjæl herud, enten på den ene eller anden måde."

"Ved I hvad!" sagde bonden, som lod til at tage sig den hele sag særdeles let, "siden det ikke kan være anderledes, så får I at have Eders vilje, men jeg tror, at jeg følger med op til gården. Det falder mig ind, at jeg har et ord at sige til nådigherren."

"Som du vil," svarede fogeden, "lad os blot se at komme af sted, for det bliver en bandsat hede i dag. Hvor er Grethe? – Hils hende fra mig."

Dermed forlod fogeden og hans mænd huset. Bonden fulgte efter, og han trak fåret.

Da de kom op på gården, var Enevold Gylding redet ud. Stoffer ventede til sen aften, men herremanden kom ikke

tilbage. Næste morgen gik han igen op på gården og forlangte hr. Enevold i tale.

"Han er endnu ikke stået op," sagde tjeneren, "du får vente til senere."

"Det vil jeg gerne," svarede Stoffer, "men så er det for sent med det, jeg har at berette. Nådigherren har selv størst gavn af at få mit ærinde at høre."

I det samme stak hr. Enevold hovedet ud af døren fra det næste værelse. "Hvad er det for et vigtigt budskab, du har til mig?" spurgte han.

Bonden stod og drejede på sin røde hue, han så op på Gylding med et listigt smil og sagde, at han ville helst tale med den nådige herre i enrum.

"Hvad kan en karl som du have at sige mig i enrum?" råbte Gylding spottende. "Kom frem med dit ærinde, der er ingen her, du behøver at skjule noget for."

"Det må I da selv bedst vide. Jeg vil blot spørge, om det gælder endnu med den sum penge, nådigherren satte ud for den, der kunne finde skøjerne?"

"Hvorfor skulle jeg spendere penge på dem? Jeg tror for vist, at du vil være lige så godt tjent med at blive fri for skøjerne som jeg, specielt da de har lettere ved at tage fra dig end fra mig."

"Å nej endda!" svarede bonden. "Mig lader de vist gå fri. Eders foged tog det sidste, jeg ejede, i går. Hvad han lod tilbage, kan ikke engang friste skøjerne."

"Du har altså set skøjerne på min grund?" spurgte herremanden med en ivrighed, der beviste, at sagen var ham mere magtpåliggende, end han ville tilstå.

"Det kan egentlig være det samme med pengene," sagde bonden, uden at besvare hans spørgsmål, "når jeg blot må få det får tilbage, som fogeden tog fra mig."

"Det har vi solgt til slagteren."

"Ja, så kan I ikke give det tilbage. Det følger af sig selv, men et andet får da."

"Du ved altså, hvor skøjerne findes?"

"Det er, som man tager det. Hvis der intet er at tjene, så ved jeg ingenting."

"Tror du ikke, en god pisk ville hjælpe lidt på din hukommelse?"

"Et godt får vil vist hjælpe mere," svarede bonden frimodigt.

"Du skal få det."

"Men nådigherren tager mig vel ikke ilde op, at jeg husker jer på, at mit får var ualmindeligt stort og vel ved magt."

"Du kan søge dig et ud af min hjord, som du selv vil. Er der så mere i vejen?"

"Ikke det mindste. Jeg vil blot underrette herren om, at mit får var drægtigt. I fjor fik det to lam, det kan godt være, at det i år ville have fået tre."

"Ved du hvad?" råbte Gylding, yderlig opbragt, "hvis du tøver længere med at sige, hvad du mener, lader jeg fogeden piske dig ud af gården."

"Han kan spare sig sin umage," svarede bonden, "for jeg vil hellere gå godvilligt."

Efter disse ord hilste han dybt og gik til døren. Enevold trådte i vejen for ham, greb ham i skulderen og råbte:

"Ikke af pletten, før du har sagt mig, hvad du ved. Nu er det alvor."

"Jeg ved kun med sikkerhed, at den sum penge, som nådigherren lovede for en skøjer, var langt større, end mit får og de tre lam kan være værd."

"I djævlens skind og ben! Du skal få de tre lam."

"Er det afgjort? – Og jeg må selv udvælge dem af Eders flok, uden at blive nægtet mig dem?"

"Det tillades dig."

"Ja, vil I så blot lade Eders hest sadle og tage fogeden med, så skal jeg vise Eder, hvor I kan fange skøjerne."

Lidt efter steg hr. Enevold og hans foged til hest og forlod gården, anført af bonden. Herremanden havde taget et langløbet gevær med sig. Fogeden bar en sabel ved siden og en tyk pisk bundet over ryggen. Den retning, de valgte, førte dem ind gennem skoven, og Stoffer lod til at være sikker i sin sag, han vedblev at gå uden at betænke sig eller at tage hensyn til de mange tværstier, de kom forbi.

På flere steder var vejen så smal og ubanet, og krattet på begge sider så sammenvokset, at det kostede rytterne møje at trænge i gennem. Bonden smilte da, støttede sig op til et træ og stod og tyggede på et græsstrå, til de atter nåede ham.

Efter omtrent en times forløb kom de til en åben plads, hvor jorden var sid og bevokset med høje rør, som vidnede om mosegrunden nedenunder. Midt gennem denne åbning løb en udtørret grøft, hvor vandet om vinteren svulmede op til en rivende strøm, og over hvilken der var bygget en høj kampestensbro. Broen stod i forbindelse med en gammel landevej, som tidligere førte gennem skoven ned til Horsens. Senere blev vejens retning forandret, og efter den tid

benyttedes stedet kun af skovhuggerne, når de om vinteren slæbte det fældede tømmer ud på sletten.

Lidt før de nåede broen, gik bonden hen til hr. Enevold og hviskede, at han skulle stige af hesten. Herremanden adlød, fogeden steg også af og bandt deres heste til et træ, derefter gik bonden videre og bad de to ledsagere om at følge ham, så stille og lydløst som muligt. Nede i lavningen standsede han, stillede fogeden på den ene side af broens åbning, gik selv med hr. Enevold ud i grøften på den anden side og sagde:

"Derinde under den bro gemmer skøjerne sig."

Herremanden så ind gennem åbningen, bregner og græs groede mellem fugerne af de store gråsten. Dybere inde var nogle sten trykket ud af deres oprindelige leje, der blev det så mørkt, at han ikke var i stand til at skelne noget.

"Er du også sikker i din sag!" spurgte han dæmpet.

Bonden smilede. "I de sidste otte dage har jeg set dem søge ind under broen, tre i alt, en gammel kvinde og to mænd."

"Hvorfra ved du, de er der nu?"

Bonden bøjede sig ned mod jorden. "Da de gik ud i morges tidlig for at bjærge føden, jævnede jeg jorden her foran indgangen, siden den tid er der kommet fodspor, som vende ind ad. Se selv!"

Hr. Enevold undersøgte stedet og opdagede tydelige fodspor, aftrykt i den bløde jord.

"Det er nu godt nok," sagde han betænksomt, "men hvordan får vi fat på dem?"

"Det må blive nådigherrens sag. I har jo våben hos Eder. Skøjerne har ingen. Nådigherren trænger vist ikke til råd af mig."

"Det gør jeg heller ikke," svarede Gylding, "men du venter dog her og viger ikke fra pletten, før jeg har overbevist mig om, at du farer med sandhed."

"Jeg venter her," gentog Stoffer, "og hvis det skulle vise sig, at nådigherren dog ikke magter at få fat på dem, skønt I og fogeden er to mod tre, så skal jeg tage dem alene."

Derefter satte han sig på en sten ovenfor broen og gav sig til at spise skovsyrer. Herremanden befalede fogeden at krybe ind gennem åbningen. Selv stillede han sig ved den modsatte side og spændte hjullåsen på sin bøsse. Fogeden syntes ikke videre om denne jagt, men det var der nu intet at gøre ved, han trak sin sabel af skeden og forsvandt i åbningen.

I begyndelsen lå stenene så højt, at han næsten kunne gå oprejst under dem, straks efter blev åbningen lavere. For at komme videre måtte han krybe frem på hænder og fødder. Derved blev han værgeløs, sablen nyttede ikke mere. Bonden sad og stirrede op i luften efter myggene med et udtryk, så tankeløst og ligegyldigt, som om alt, hvad der foregik, var ham aldeles uvedkommende. Hr. Enevold stod nede i grøften med bøssen under armen og lyttede i spændt forventning. Pludselig hørte han et skrig trænge ud fra åbningen, fulgt af en dyb røst.

"Hvis han kommer nærmere, vil der ske ham en ulykke," sagde denne røst.

Herremanden nikkede til Stoffer. Han var overbevist om, at han havde fundet, hvad han søgte.

"Nu har vi dem," sagde han.

"Nær ved er lidt langt fra," svarede Stoffer med sit spottende smil.

Der gik nogen tid, hvor alt blev roligt under broen. Lidt efter kom fogeden til syne igen, uden hue, plettet af den sorte mosejord og med et ansigt, som røbede en heftig skræk.

"Jeg har set dem! Jeg har set dem!" råbte han. "De ligger derinde bag en stor sten, som er skredet frem for de andre, men det er ikke muligt at komme til dem."

"Hvad skal det sige?" råbte Gylding. "Ind efter dem og få dem jaget ud."

"Nådigherren må have mig undskyldt. Om det så gælder mit liv, så går jeg ikke mere derind. Der er vist en halv snes stykker til stede, og da jeg kom hen til dem, strakte de armene frem over stenen, som om de ville gå lige på og kvæle mig, så lå de og grinte, og en af dem prikkede efter mig med en kniv, han havde bundet fast på en kæp."

"Å snak!" sagde hr. Enevold. "Han er en stor kryster, det er sagen. Han holder kun af at æde og drikke hjemme på gården, det er derfor, han bliver så skammelig fed. Ind med sig igen, vi må have fat på dem!"

Fogeden klynkede og bad for sig, det var ikke muligt at bevæge ham til et nyt forsøg. "Jeg tør ikke," råbte han grædende. "Lad mig så være."

Hr. Enevold råbte ind under broen, at skøjerne skulle komme frem, truede med at skyde ind i åbningen, hvis de tøvede. Ingen svarede ham, ingen kom, han hørte kun genlyden af sin egen stemme.

Bonden sad imidlertid oppe i sollyset og holdt øje med, hvad de foretog sig. Da han så herremanden og fogeden stå tvivlrådige og ørkesløse, hver på sin side af broen, gik han hen til dem.

"I kan ikke få dem ud," sagde han. "Jeg tænkte det nok, at det til sidst blev mig, som måtte hjælpe den nådige herre."

"Jeg trænger ikke til din hjælp," svarede Gylding. "Nu bliver du her og holder vagt på den ene side, jeg på den anden. Imens rider fogeden hjem til gården og henter os et kobbel hunde, så skal vi snart få dem frem."

"Er det værd at gøre så meget af så lidt?" svarede Stoffer. "Jeg skal få dem ud alene."

Med dette løfte gik han op i skoven og kom tilbage med en favnfuld løv, som han lagde foran indgangen. Dermed vedblev han til åbningen var fyldt.

"Ja, det kan også gå," sagde hr. Enevold. "Du dækker til fra den ene side og kryber så ind fra den anden. Jeg forstår dig nok."

"Ikke rigtig," svarede bonden, "det lader sig gøre endnu nemmere."

Han tog en stor blikdåse op af lommen, fyrstål og sten, og gav sig til at slå ild. Da tønderet fængede, rystede han det ud i løvet og pustede det op til flamme.

"Se så!" vedblev han. "Nu behøver nådigherren blot at stille sig henne ved den anden åbning, så skal I se, at røgen får dem hurtigere ud, end Eders foged kunne."

I det samme lød et skrig under broen, og røgen af det ulmende løv begyndte at trænge ud gennem den modsatte åbning. Bonden stod ved ilden med begge hænder i koftelommerne og så til. Når røgen sagtnedes, skød han med foden en ny bunke løv hen i bålet.

Lidt efter kom hovedet af en gammel, skægget mand til syne. Han så sig om og krøb trods herremandens truende skikkelse

ud fra åbningen. Efter ham fulgte en anden, yngre, som hurtigt trak sig tilbage igen, men pint af røgen straks efter atter kom frem og lod sig gribe af fogeden. Efter de to mænd viste sig en gammel kone med hvide hår. Hun blev liggende udenfor broen og strakte hænderne frem under ynkelige skrig og bønner om nåde.

Det særegne ved disse tre personer var en ualmindelig mørk hudfarve, lange, filtrede hår og en pjaltet dragt, sammenflikket af de forskelligste stoffer.

"Slå nu en strikke om dem og bind dem fast til hesten, mens vi rider hjem," sagde herremanden til fogeden. "Senere vil vi se, hvad vi kan gøre ved dem."

"Så er der vel ikke noget i vejen for, at jeg kan tage mit får og de fire små lam?" spurgte bonden.

"Eftersom jeg har lovet det kan du tage dem," svarede hr. Enevold. "En adelig herre må holde sit ord. Men tag dig i agt for fogedens pisk, lille Stoffer, når du næste gang kommer på hovarbejde. Jeg er bange for, at det vil blive dig dyre lam for det spil, du har drevet med mig i dag."

Hr. Gylding red nu hjem med et veltilfreds ansigt og den store hjullåsbøsse foran sig på sadlen. Efter ham fulgte de tre skøjere med armene bundet sammen på ryggen i en snor, som fogeden holdt i hånden.

Straks efter hjemkomsten lod herremanden sende bud til birkedommeren, at han skulle komme op på gården for at holde forhør over tre misdædere. Hr. Enevold sov til middag, da dommeren kom. Denne blev derfor stående nedenfor trappen med hatten i hånden, for det var forbudt de ufri at gå over gården med tildækket hoved.

Birkefogeden var en gammel mand med et magert ansigt, en luvslidt dragt og en særdeles ydmyg mine. Da hr. Gylding endelig vågnede og lod ham kalde op, blev han stående indenfor døren under dybe og gentagne buk.

"Kom og sæt sig, foged!" sagde herremanden nedladende. "Hvordan lever hans kæreste og rollingerne? Ham, jeg stod fadder til, vokser vel op til en smuk og kløgtig dreng? – Forleden sendte han nok bud herop og bad om at låne to skæpper malt. Da kunne jeg intet undvære. I morgen kan han godt få en sækfuld hjem."

Fogeden sad og bukkede på det yderste af stolen herremanden vedblev:

"Så var det om de tre skøjere, vi skulle snakke om, før vi lader dem komme ind."

"Ja, hvordan vil nådigherren have dem dømt?" spurgte fogeden.

"Det må blive dommerens sag," svarede hr. Enevold. "Jeg har fanget dem på min grund, skønt de lå vel forvarede langt inde under den gamle bro i Nørreskoven."

"I så fald er de stakkels mennesker ikke grebet i nogen ulovlig handling. Nådigherren kan fare med lempe, lade dem stryges til kagen og derefter sende dem ud af birket."

Hr. Enevold så over på dommeren og rynkede panden, mens han rystede på hovedet. "Han forstår mig ikke rigtigt. Det er skarnsfolk, disse skøjere. En af dem har for mange år siden stjålet min søn, i fjor gik der ild i vort bryggerhus, hvem ved, hvis skyld det var? For en måned siden styrtede min ene hest, ham den grå, som havde været med i krigen. Det kan godt være, at skøjerne havde lagt gift for den."

"Nådigherren har ret i dette som i alt andet, det er nogle forbandede mennesker, disse skøjere, afkom af den lede djævel. Vor forrige konge, Gud glæde ham i sin grav, lyste dem fredløse i land og rige. Nådigherren kan så godt lade dem hænge i galgen og forsvare det ved lov og ret."

"Nu kan jeg høre, han forstår mig," sagde hr. Enevold. "Ja, lad os så kalde dem ind og få forhør og dom over dem. Men det siger jeg ham, vi må se at blive færdige til klokken slår fem, for så har jeg lovet Jens Munk at komme over og spise kommenskringler og spille terning med ham."

7. Herremandens gilde

Det er uvist, om hr. Enevolds befaling eller fru Elsebeths bønner havde størst magt over Henning, men en måned efter, at herremanden havde kundgjort sin vilje med hensyn til Mads Skrams datter, havde Henning givet sit samtykke, fremstillet sig for den unge dame, bejlet til hende og modtaget hendes ja. Der var nu blot tale om den store trolovelsesfest, hvortil man traf forberedelser på gården.

Kun en betingelse havde Henning stillet for sin eftergivenhed i alt – han ville, at begge hans plejeforældre skulle indbydes og være til stede ved festen. Om Else talte han ikke, han nævnte ikke mere hendes navn, siden det hed sig, at hun var trolovet med en anden.

Hr. Enevold fo'r op fra stolen i den yderste forbavselse, da han første gang hørte Hennings fordring.

"Hvad tænker du på, min kære dreng!" råbte han.

"En snedker og hans hustru! – Ufri folk i en højtidelig forsamling af landets adelige herrer og fornemme fruer. Vi vil jo blive til spot og spe for alle vore gæster, og Mads Skram, som er så prikken på det, og som kan remse sin stamtavle op, firehundrede år igennem. – Det kan umuligt lade sig gøre."

"Måske er det umuligt, som kære fader siger," svarede Henning bestemt, "men det må ske alligevel. Der bliver intet af min trolovelse, hvis ikke Søren Graa og hans hustru får lov til at komme med."

"Men din kæreste da, hvad tror du, hun vil synes om det?"

"Hun vil synes, at min kære fader gjorde ret i at opfylde det eneste ønske, jeg havde at fremføre."

"Så skal du nu høre mit sidste ord," sagde Enevold med megen salvelse. "Siden jeg bestandig kun har rettet mig efter dig og haft dit sande vel for øje, lige fra den første dag, vi fandt dig, vil jeg også denne gang opfylde din bøn. Den snedker samt hans kvinde skal få lov til at komme herop og se på trolovelsen."

"Kære fader mener vist, at han skal blive indbudt ligesom alle øvrige, være vor gæst som alle øvrige og deltage i vor fest som alle øvrige. For således skal det være, og ikke anderledes."

Hr. Enevolds ansigt blev blodrødt, hans pande trak sig sammen i dybe rynker, men han kendte Henning og vidste, at hans magt og indflydelse over ham havde en bestemt begrænsning. Han tvang sig til noget, der lignede et smil, og svarede:

"Han skal være vor gæst som alle øvrige. Jeg lader fogeden skrive brev til ham endnu i aften."

"Det kan jeg selv gøre," svarede Henning.

"Som du vil. Lad os blot komme ud af det med det gode i den tid, jeg gamle mand har tilbage. Det varer vist ikke længe med mig, det føler jeg. Når jeg er død og borte, skal du takke mig i min grav og sige, at jeg handlede mod dig som en brav og kærlig fader."

Samme aften red skytten ned til Vejle med indbydelse til Søren Graa. Dagen til trolovelsen blev bestemt, Enevold og fogeden drog rundt og bad frænder og venner til festen, og gården genlød af den larm og støj, som en så vigtig begivenhed nødvendigvis måtte fremkalde.

Nogle dage efter red gamle Mads Skram op til Gylding og meldte sit komme ved højrøstede råb efter staldkarlen og en gentagende knalden med sin pisk. Hr. Enevold lod til at være

forberedt på Skrams besøg. Han hentede en stor opskrift fra fogeden, lod bringe to fyldte vinkander, lukkede sig inde i dagligstuen med sin gæst og da de var blevet alene, satte de sig ned på den ene bænk, mens hr. Skram trak sine ridestøvler af og tog plads lige overfor ham.

Genstanden for de to herremænds underholdning lod til at være temmelig vidtløftig, men fremkaldte tillige et stedse blidere og mere tilfreds udtryk i hr. Enevolds ansigt, ledsaget af bifaldsnik, håndtryk og hyppige opmuntringer til at tømme den store vinkande. Da sagen omsider lod til at være ordnet til begges tilfredshed, rejste hr. Skram sig op fra bænken og slog ud med begge arme, som om han ville føje sin velsignelse til de behageligheder, han allerede havde bragt. Derefter sagde han:

"Se! Det var så det. Nu vil jeg sige dig noget, som du skal lægge dig på hjerte, lille Enevold! Jeg har i aften overtaget din gæld, men husk på, at jeg hæfter først for den efter giftermålet. Du sidder nu som fri og frels mand i det, når du for resten vil holde lidt sammen og lade være med spil og doblen, for det er egentlig det, som har voldet dig din ulykke."

"Jeg har vist ikke lang tid at spille i," sagde hr. Enevold med en ulykkelig mine og lod ordene ledsage af et sørgmodigt suk. "Jeg ligger snart under den sorte jord, det føler jeg med hver dag mere og mere."

"Ja, den snak har jeg hørt før," sagde Mads Skram leende, "men det var ikke om det, vi skulle tale. Når vi nu gifter vore børn sammen, bliver din ære min, og den tåler ikke, at vi ved gildet står tilbage for nogen, eller viser os ringere, end frænder og venner plejer. Fru Birgitte bad mig derfor sige dig, at hun har ladet slagte en stor stud, nogle får, gæs, fedekalve og to små

grise, hver på sådan en tretten lispund, som du kan sende bud efter. På samme måde er alt vort gamle sølvtøj til din tjeneste, at sige til låns, med samt de rare skueretter, vi købte forrige Mikaeli, til min søsters bryllup, af den tyske billedsnedker. Du kan få den med en mand på, som kigger ud af et tårn, og den anden med en rød frue, som rider på en løve og holder en tingest i hånden, der ligner et skjold eller en bibel, hvad djævlen det skal være. Fru Birgitte lader også din frue spørge, om hun vil benytte nogle af hendes kønne fjer, som vi købte, mens hun var ved hoffet? Men jeg ser helst, at I sender bud efter det om aftenen, når solen er gået i bjerge, for at folk ikke skal snakke om, at I låner jer frem."

"Du kan være rolig for, at gildet skal blive, som det sømmer sig," forsikrede hr. Enevold, "også uden dit gamle sølvtøj. Det sørger Elsebeth nok for."

"Må jeg bare få lov til at tale ud," råbte Skram. "Jeg siger det i en god mening. For mig har du ikke grund til at skjule, hvor galt du sidder i det. – Så er der også det med din vogn. Jeg kommer vel til at lade den udbedre lidt med farve og beslag."

"Hvad skulle vi bruge den vogn til?"

"Min datter vil have, at hun og Henning skal køre i vogn rundt for at hilse på venner og bekendte, ligesom de unge Munks gjorde dagen efter deres trolovelsesfest."

"Henning holder mest af at ride."

"Ja, men min datter holder mest af at køre. Jeg tror, vi gør bedst i også at rette os lidt efter hendes vilje. Hvad du! Hun vil køre, altså kører vi, og vi må derfor have vognen pudset op."

"Det har den rigtignok længe trængt til, men jeg tænkte altid, at den vel holdt mig ud i den korte tid, jeg har tilbage, jeg ligger

snart i den sorte jord."

"Kommer du nu med den snak igen? Hold fast på den plads, du har, så længe du kan. Den, du får i den anden verden, bliver vist en del ringere."

"Desuden er vognen altid lige så god som de heste, jeg har at spænde for den."

"Ja, nu kan du blot sende den over til mig for at få den malet, så skal jeg nok sørge for heste. Hvem kan vide, om ikke fru Birgitte gør Henning en foræring af et godt forspænd? Jeg har hørt en fugl synge om det."

"Ved du hvad," udbrød hr. Gylding i retfærdig harme, "nu vil jeg også sige et ord. Siden din rare frue har i sinde at forære Henning et par gode heste til hans vogn, så vil jeg min sjæl selv lade den male, du må heller ikke bilde dig ind, at jeg lader mig overtrumfe af dig i alt"

Mod denne højsindede beslutning havde hr. Skram intet at indvende, han steg til hest og red ud af gården under lige så vældige piskeskrald som dem, hvormed han havde meldt sit komme.

Hr. Enevold stod og smilede og beundrede ham oppe på trappen.

8. Skøjerne

Alle forberedelserne til den vigtige fest var endelig truffet. Henning havde ladet sit billede klippe ud i sort papir og sendt frøken Skram det i en kapsel til at bære på brystet, han havde fået sig en ny klædning, hvortil snittet var valgt efter den dragt, som unge Skeel for nylig havde bragt hjem med sig fra Frankrig. Hr. Enevold ville endelig have, at han efter samme mode skulle bære paryk, men det kunne Henning ikke overtales til. Ridefogeden fik en ny kofte, omsyet af hr. Enevolds gamle stadsdragt, og midt i gården stod den nymalede vogn til skue, strålende i de mest skrigende farver, hvis grund desuden blev afbrudt af en mængde små lyse pletter, der skulle forestille blomster, anbragte hist og her med megen virkning.

Det var en festdag for tyendet, som om aftenen havde fået lov til at danse ovre på skovbakken, en festdag for hovfolkene, der fik frihed for arbejde i flere dage, en festdag for alle – undtagen to.

Som fortalt kaldte hr. Enevold den dag, han fangede skøjerne, birkefogeden op til sig for at antyde, hvordan han ønskede synderne dømt. Forhøret blev imidlertid afbrudt ved hr. Skrams komme, de forhandlinger, som fandt sted mellem ham og hr. Enevold, tog så lang tid, at forhøret måtte udsættes, og birkedommeren blev sendt hjem igen. Næste dag lod herremanden skøjerne bringe for sig og søgte på egen hånd at udfritte dem om deres tidligere opholdssteder, om nogen af dem kendte Abraham Musen og den bande, der engang havde berøvet Enevold hans søn.

Den ældste af skøjerne svarede i et sprog, som Gylding ikke forstod, den yngre rystede på hovedet til alle hans spørgsmål, så op på ham med et listigt og forslagent udtryk, men lod ikke til at fatte, hvad talen var om. Derimod udviklede den gamle kone en sjælden tungefærdighed, da herremanden henvendte sig til hende. Hun havde aldrig været i denne del af landet før, det vidste Vorherre i Himmerig. Den søde og nådige herre måtte endelig ikke anse dem for ugerningsmænd, hun og hendes var fattige, men særdeles ærlige folk, der tjente deres livs ophold ved at gilde og flå, som loven tillod dem. Om Abraham Musen vidste hun god besked, hun havde kendt ham før, også en tid været hans hustru – som så mange andre foruden hende. Nu vidste hun, at han boede et sted i rakkerkulen mellem Skjern og Dejbjerglund. Hvis den søde og nådige herre blot ville slippe hende løs og give hende en foræring af en håndfuld rødløg, en lille skål svinefedt og to af de spættede høns, hun fra sit fængselsvindue havde set nede i gården, skulle hun alene påtage sig at skaffe Abraham til veje. Det røvede barn havde hun aldrig hørt tale om, men hun kunne spå og vise igen, så tilforladeligt, som solen løb rundt på himlen. Hvis den søde herre forlangte det, skulle hun sige ham alt, hvad han ønskede at vide, men for det ville hun have to citroner og en lille bitte gris, helst en sort, og så måtte det vente til næste kvartal, når månen blev fuld og rund. Hvis den søde herre forlangte, at hun skulle spå uden at få noget for det, kunne det også ske, men så måtte han finde sig i, at spådommen blev derefter. Den gamle mand derhenne var fulgt med hende ind fra Tyskland, og hendes søn, som havde sat sig ned foran dørtrinet og polerede ivrigt en stor messingknap

med hånden, var en stakkels halvtosset en, som ikke duede til andet end at sno simer og spille på fiol. Hun måtte så at sige underholde dem begge to, men Vorherre havde givet hende gaver dertil, og hvad gør man ikke for familieskabets skyld?

Sådan vedblev hun uafbrudt med løfter, udråb og forsikringer, uden at det var hr. Enevold muligt at komme til at stille hende et spørgsmål, før denne veltalenhed havde udtømt sig. Han lod dem føre tilbage til fængslet og vedblev derefter længe og dybsindig at gå op og ned ad gulvet, mens han overvejede, hvad der nu kunne være det fornuftigste, enten at sende taterkvinden med en mand efter Abraham Musen, eller at lade sig spå af hende, for at få den bekræftelse på Hennings slægtskabsforhold, som han savnede.

Fængslet, hvor skøjerne sad indesluttede, var en lav og fugtig kælder, forsynet med et lille vindue, som gik ud til baggården. Om natten brød de jernstængerne fra og nåede lykkeligt hen til vindebroen. Portneren sov, men hans hund vågede, gjorde alarm og kaldte folk til stedet. Kvinden og hendes søn lod sig godvillig gribe. Den gamle mand sprang derimod ud i graven og søgte at svømme over til den anden side. Langs med bredden var denne grav dækket med høje siv og rør. Da flygtningen kom ind mellem disse, var hans kræfter udtømt, han kunne ikke mere. Oppe på bredden stod desuden fogeden og en anden af gårdens folk og ventede på at gribe ham, så snart han steg i land. Den gamle udstødte et fortvivlet skrig og strakte bedende sine arme i vejret. Ingen kom ham til hjælp, han sank, mudderet lukkede sig over ham. Lidt efter blev han trukket op som lig.

Dette skuespil foregik for de to andre skøjeres øjne. Kvinden og hendes søn blev derefter førte ind i en anden kælder uden luft, uden lys. Der skulle de sidde, til gildet på gården var forbi, og hr. Enevold fik bedre tid til at bestemme deres skæbne.

For disse to var Hennings trolovelse ingen fest.

9. Rådmand Sørens rejse

Søren Graa sad en aften udenfor gadedøren på bislaget og tømte en kande øl med sin nabo, kobbersmeden, mens de talte om vind og vejr og gjorde deres små bemærkninger om byens køer, som hyrden kom drivende med hjem fra skoven. Da så de en rytter i herskabelig tjenerdragt komme op ad gaden, standse en forbigående, som om han spurgte sig for, og derpå ride videre hen mod snedkerens hus.

"Der kommer vist en mand med en ny bestilling til dig," sagde kobbersmeden.

"Det kan godt være," svarede Søren.

"Ja, de snedkere, de snedkere skal have deres fingre alle vegne. Kommer der en dreng til verden, laver I vuggen til ham, skal han giftes, laver I hans bryllupsseng, skal han ud af verden igen, laver I atter en seng, blot lidt smallere end den anden."

"Den rytter kommer vist ikke for at bestille en seng, hvis jeg ellers ser rigtigt. Han har en blomsterkost i sin hat og en anden i sit knaphul, det betyder, at han beder til gilde."

Rytteren holdt nu stille udenfor huset, skrædderen og hans hustru kom frem i døren lige overfor og lyttede efter, hvad han ville.

"Bor velagtede rådmand og snedker Søren Graa her?" spurgte rytteren.

"Han bor her," svarede Søren.

"Er han til stede?"

"Det er mig."

"Jeg kommer som sendebud fra junker Henning Gylding og den nådige herre, hans fader, og den nådige frue, hans kære

moder, at bede Eder og Eders ægtehustru til spisning og gilde hos dem, to dage til ende. Det forklarer brevet her nøjere."

Snedkerens skikkelse blev rankere og betydelig større under denne hilsen. "Nå, så jeg skal til gilde hos den brave adelsmand, hr. Enevold Gylding," gentog han med et sideblik på sin ven kobbersmeden, som sad og skrev figurer i det spildte øl, og et andet blik over til de lyttende genboer. Derefter vendte han sig ind mod den åbne dør og råbte så lydeligt, at det kunne høres over gaden:

"Å, mutter! Tap os en kande god vin til den fremmede rytter, som kommer med bud og brev for at bede os til gilde hos den nådige herre Enevold Gylding og hans frue."

Snedkerens hustru kom skyndsomst ud med vinkanden. Rytteren drak, pustede lidt og drak igen, derefter hilste han og red sin vej tilbage. Mester Søren stod med Hennings brev i hånden, smilede til sin ven kobbersmeden og sagde:

"Havde jeg ikke ret, Sivert Smed? Den rytter kom hverken for at bestille seng eller ligkiste."

Kobbersmeden tømte den sidste rest af øllet, før han bød godnat. Snedkeren gik ind i huset og lukkede gadedøren.

Næste morgen gik Søren ned til skrædderen og bad ham tage mål af sig til en fuldstændig ny klædning.

"Hvad vil I med den, mester Søren?" spurgte skrædderen forbavset. "Jeg syede Eder en til pinsedag, den har I næsten ikke haft på endnu."

"Det er der ikke noget at gøre ved, sy mig en alligevel, og det af det allerfineste flamske klæde, I kan skaffe til veje, men det siger jeg Eder forud, mester, den må være færdig, inden ugen er

omme, på mandag rejser jeg og mutter til gilde i to dage hos den nådige herre Enevold Gylding og hans frue."

Fra skrædderen gik Søren ned i gyden til rebslageren, bød ham godmorgen og tilføjede: "Jeg kommer for at bede Eder om en villighed, mester!"

"Den vil jeg gøre mig en fornøjelse af, mester!" svarede rebslageren.

"Kan jeg låne Eders hest og vogn i tre dage?"

"Ja gerne, mester Søren, men ulykken er, at rotten har bidt agestolshynden i stykker. Vi har endnu ikke fået os lavet en ny."

"Det skal jeg sørge for, en hynde, som kan lade sig se."

"I så fald er der intet i vejen. Det skulle da være en ny skinne til det ene baghjul. Den, der ligger om, duer ikke meget."

"Så lader jeg Rasmus smed gøre os en ny hjulskinne."

"Det var godt, dermed er alt i orden. Hvornår vil mester Søren sende bud efter vognen?"

"Helst straks, for jeg må have alting færdig til mandag."

"Skal I langt af by, mester?"

"Just ikke langt, mester! Men jeg skal til fornemme folk. Mutter og jeg er bedt til gilde i to dage hos den nådige herre Enevold Gylding og hans frue. Guds fred, mester!"

"I lige måde, mester! – Det falder mig ind, at siden I dog skal til smeden, kunne I sagtens lade ham sætte en ny bøsning over den ene akse, den, der sidder, duer ikke meget. – En flittig hilsen til den hele familie."

Da Søren kom op ad gaden, mødte han en mand, som gik med en stor stok i hånden. Han gav ikke agt på snedkeren, før denne stod foran ham.

"Guds fred og goddag, Isak Væver! Hvad sker der, I går og ser så modfalden ud?"

Væveren udstødte et dybt suk, standsede og sagde: "Nu er hun færdig. I aftes på slaget otte døde hun." Under disse ord brast han i gråd, tørrede sine øjne og vedblev: "Jeg har betalt dragonernes doktor to sølvdalere for at se til hende og give hende noget, jeg har sendt bud efter den kloge kone i Vinding, for at hun skulle kogle over hende, så har jeg læst en lang bøn for hende hver aften, når jeg gik i seng, lige meget hjalp det alt sammen. Mutter sidder derhjemme og græder, det er ikke til at holde ud."

"Om hvem er det, I taler, mester Isak?"

Væveren standsede og så uhyre forbavset op på snedkeren. Han begreb ikke, at der kunne findes så stor uvidenhed i Vejle.

"Jeg taler naturligvis om Lotte, vor brune følhoppe, hende generalen bød mig fyrretyve sølvdalere for sidste sommer. Der var ikke sådan et dyr til på Guds grønne jord. Hun kunne løbe fra alle andre, og når vi ville have hende til at gå længere, end hun selv følte, hun havde godt af, så vendte hun om og gik hjem igen, og det var da ikke muligt at få hende videre. – Sådan et dyr får jeg aldrig mere i denne verden."

"Det skal I ikke sige. Jeg og min hustru stå lige i begreb med at gøre en rejse i disse dage, måske kan jeg opspore jer en anden hest undervejs."

"Skal I gøre en rejse?" spurgte væveren ligegyldigt. – "Så var den så klog, så klog, mester Søren. I fjor, da jeg havde tabt min proces om plankeværket med Jes Gørtler, trækker vi en dag Lotte ud på græs. Hun river sig løs, og hvad så? – Jeg selv havde sået hvede ved siden af græslodden, men det rører hun ikke, det

var hun for klog til, nej, hun går ind på min uvens, gørtlerens lod, hvor der stod ærter, dem æder hun af, så længe hun kunne, en ubegribelig stor portion, og da hun til sidst ikke kunne mere, står hun og tramper på dem og lægger sig ned og triller sig rundt i hans ærter, til de så ud, som om de var tromlede."

"Det var da en rar Lotte," sagde snedkeren. "Jo, jeg og min hustru skal rejse til gilde på mandag i to dage, vi skal såmænd op til den adelige herre –"

Væveren afbrød ham, greb ham heftig i armen og udbrød: – "Nu skal I høre, hvordan det gik til påske, da hun var blevet trangbrystet, som I nok mindes. Mutter sagde, at hun trængte til at årelades, Ane også. Jeg går da op og henter regimentsdoktoren til at syne hende. "Hun skal min sjæl årelades, siger han, lad os bare få hende ud i gården." Det forstod nu Lotte på en prik, men hun syntes ikke om at blive åreladt. Hun ville ikke, forstår I?"

"Ja, det forstår jeg godt," svarede Søren utålmodigt.

"Imidlertid, nu doktoren står og søger efter åren, vender hun sig om, griber ham i bagen og flænger ham hans bukser i stykker fra den ene ende til den anden. Så blev der ingen åreladning af dengang. Men jeg måtte s'gu bekoste et nyt stykke indsat i hans bukser."

"Farvel!" sagde Søren, ked af at høre på væverens historie om Lotte, men endnu mere fortrydelig over den mangel på opmærksomhed, der blev vist det, han selv havde at fortælle. "Farvel og hils hjemme. Eders ulykke går mig nær til hjerte."

Næste søndag var alt beredt til afrejsen. De nye klæder kom til bestemt tid og lå nu omhyggelig indpakket i kufferten ved

siden af snedkerkonens sorte silkekjole, der var blevet bekostet til det afbrudte bryllup forrige Allesjælesdag.

Else havde deltaget i forberedelserne til denne vigtige rejse, hun vidste fuldt ud, i hvilken anledning Gylding holdt selskab, skønt Søren og hans hustru havde søgt at skjule det for hende. Hun var blevet blegere siden den dag, indbydelsen kom, men hun tav. Led hun, sørgede hun, længtes hun? Det var i ethvert tilfælde en sorg, som kun havde ensomheden og Gud til vidner.

"Vi har dog glemt noget," sagde Søren om aftenen. "Det passer sig ikke, at vi kommer til gilde uden at bringe gave med, hvor ringe den end kan være. Men jeg ved, hvad jeg vil. Jeg har for nylig dannet en bodike af smukt egetræ, med udskåren sokkel forneden og mørke fyldninger på siden samt et låg med en agernknop og tre udskårne blade i toppen. Den var bestemt til vor gamle præst i Skjærup, men han kan få en anden. Det skal være vor foræring til Henning, han kan deraf se, at Søren Graa endnu er mand for at gøre et forsvarligt stykke snedkerarbejde."

Den omtalte æske blev taget frem og afpudset, moder og datter hjalp hinanden med at indpakke den. Da de blev alene i stuen, lagde Else en lille falmet blomsterkost ned i æsken.

"Det skal være min foræring til Henning," sagde hun.

"Den dag, han plukkede den til mig oppe i Nørreskov, var den grøn og frisk."

"Ja, men nu er den vissen og hentørret," sagde moderen.

"Det er ikke min skyld. Alle blomster visner jo," tilføjede hun, mens hendes læber skælvede af undertrykt gråd, – "selv dem vi vander med vort hjerteblod."

"Giv du dig tilfreds, mit eget lille barn! Det er ikke værd at sørge over den tid, man har gennemstridt, du er så ung endnu og har så meget tilbage. Det kan blive godt igen alt sammen."

"Nej, ikke mere dengang," hviskede Else, idet hun lagde hånden på sit bryst, "det føler jeg her."

"Men Else! Else! Hvad er det, du siger? Sådan har du jo aldrig talt før i aften. Hvorfor skulle det ikke kunne blive godt igen? Der er da mange unge karle til foruden Henning."

"Det er vist," svarede hun, "før ham var der mange, efter ham er der ingen."

Snedkerens komme afbrød denne samtale. Han lagde ikke mærke til Elses våde øjne, men heller ikke til den lille visne blomsterkost, som lå gemt i hans sidste mesterværk.

Mandag morgen kørte Søren Graa ud af Vejle port, knaldende med en lang pisk. Næsten enhver, han kom forbi, vidste, hvorhen rejsen gik. Han havde just ikke gjort nogen hemmelighed deraf, hans hustru ikke heller. Søndag aften sendte han desuden læredrengen omkring til rådmændene og bad dem undskylde, at han ikke kom med på rådstuen næste tirsdag, fordi han skulle gøre en rejse op i landet.

"Lad mig se, at du forretter dit ærinde nøjagtigt," tilføjede han ude på trappen, idet læredrengen gik. "Skulle nogen spørge dig, hvorhen rejsen går, så siger du, at jeg og mutter er budt til selskab i to dage hos den nådige herre Enevold Gylding og hans frue. Skulle de ikke spørge dig om det – kan du sige det til dem alligevel."

I de sidste år var Vejle by blevet betydelig udvidet, den nåede nu ned til åen. Ved hospitalet over engene mod nord førte en bred, stensat dæmning op til den høje skovbakke, hvor igennem

Kongevejen gik til Horsens. Søren Graa kørte hen over denne vej uden at tænke på, at den engang havde været kampplads for hans stamfader Henning Graabuk, lige så lidt som nogen af os gør sig et begreb om, hvilke kamppladser vi dagligt skrider hen over. Men det er måske godt, at vi ikke tænker derpå.

Mens de kørte, sad snedkeren og talte med sin hustru om målet for deres rejse, om selskabet, de ville træffe der, men frem for alt om Henning og deres glæde over at se ham igen.

"Det kan nok være, at de vil gøre meget af os," sagde Søren. "De mener, at de skylder os noget, for hvad vi har gjort mod deres dreng, men det siger jeg dig, byder de os at sidde øverst ved bordet, så tager vi ikke imod det."

"Tror du, de gør det, fatter?"

"Det ved jeg ikke, jeg siger kun så. Drikker herremanden derimod det første bæger for os, så må vi rejse os op begge to og takke for æren, det er der intet at gøre ved. Nu skal du huske på at lade dig nøde, før du spiser anden gang af samme ret, det er så skik og brug, jeg siger det ikke for at hovmesterere dig, men jeg er mere vant til at komme sammen med fornemme herskaber end du."

"Det er du også," svarede hun sagtmodig.

"Så må du endelig lægge din ske ved siden af tallerkenen, når du er mæt. Vil du komme sukker i vinen, så tag ikke af skålen med fingrene, men med sukkertangen. Der var engang en adelig frue, som kastede sukkerskålen ud af vinduet, fordi hendes gæst tog i den med fingrene. Hvad gjorde gæsten så? Han lukkede vinduet op igen og kastede også det glas ud, han havde drukket af. Over de tilstedeværendes forundring smilede han ganske fredsommelig og sagde: 'Jeg troede, det var så skik

og brug her i familien.' Du må heller ikke række nogen adelsmand eller frue hånden, uden at de byder dig deres først. Der var den rige mester Didrik Skomager i Kolding, han havde i mange år lånt hr. Påske penge, så adelsmanden kom i stor gæld til ham, og for at vise ham en opmærksomhed, bød han ham med til sin søns bryllup. Skomageren var en ret og slet mand. Da han kom ind i gildestuen, gik han hen og bød sin vært hånden. Hr. Påske trykkede den. Hans frue stod ved siden og sagde: 'Træk din handske af, Mourits Påske, og kast den bort, den lugter af beg.' Da vendte skomageren sig om og sagde så højt, at alle de nærmeststående kunne høre det: 'Træk Eders særk af, nådige frue, den er købt for mine begede penge.'"

10. Kun en spillemand

Hos hr. Enevold Gylding havde alle omgivelser antaget et præg, der svarede til dagens fest. For enden af den gamle alle, som førte ind til hovedbygningen, var der rejst en stor æresport pyntet med gran og bøgeløv, mellem hvilke en mængde forgyldte æg og brogede bånd gjorde en smuk virkning. Stenbroen var næsten skjult af enebærris og hvidt sand. Ørkesløse tjenere i pyntelige herskabsdragter drev omkring i bygningen, og udenfor på de nærmeste bakker, samlede hovfolkene sig med deres kvinder og børn i små klynger. Porten stod åben. Midt i gården på en forhøjning lå to uhyre ølfade, hvoraf det var tilladt enhver at drikke, og for ingen skulle være uvidende om, hvem der gav denne gave, stod "Mads Sønderho Skram" malet med store hvide bogstaver på bunden af hvert fad.

Om eftermiddagen spadserede Mads Skram og Enevold Gylding ude i gården. Hr. Enevold var klædt i en stiv og pyntelig dragt, noget gammeldags, men strålende af alle de sølvborter og besætninger, som recessen forbød adelen at bære, og som man dog bar, når lejlighed til det blev givet.

Hr. Enevolds ansigt var denne dag lidt mere purpurrødt, også lidt mere fortrædeligt end sædvanligt. Han og hans ven havde for nylig rejst sig fra middagsbordet, hvor det var gået særdeles livligt til, og hvor især Mads Skram havde udmærket sig ved at foreslå og drikke en talrig mængde skåler.

Hr. Enevold gik med hænderne på ryggen og fløjtede, Mads Skram mønstrede de fremmede vogne. Indenfor de

åbentstående vinduer lød latter og højrøstet tale fra den del af herrerne, som endnu fortsatte drikkelaget efter bordet.

"Når vil du så underskrive det brev, hvor du overtager min gæld?" spurgte Enevold pludselig.

"Det har vi jo talt om tidligere. Den dag, min datter holder bryllup med Henning, skriver jeg under, men ikke før."

"Ja, ja! Sig det bare med det gode, lille Mads Sønderho! Du er så bandsat kort for hovedet i dag."

"Det er jeg også, når du endelig vil vide det. Jeg synes, Henning ser mig så muggen ud, han går og hænger med hovedet og ved knap, om han vil svare. Hvad ligner det? – Man skulle snarere tro, han holdt jordefærd end trolovelse i dag. Der er flere end jeg, som synes det, min datter sagde før det samme. Du gør derfor bedst i at få ham til at lægge sig et mere omgængeligt væsen til. Ærlig talt synes jeg min sjæl, at både du og han nok har grund til at være tilfredse med, hvad der sker i dag "

Hr. Skram blev afbrudt i disse venlige udtalelser ved at se ridefogeden komme gående over gården med et fyldt lerfad i hånden.

"Hvem bringer han mad til i det fad?" spurgte han.

"Til to skøjere, som sidder nede i kælderen. Jeg vil have dem til at rykke ud med, hvad de ved om den bande, der engang stjal min dreng. Jeg har ladet undersøge, det de fortalte mig om Abraham Musen. Han skal holde til oppe i Dejberglund, sagde de, men det forholder sig ikke sådan. Nu skal de sidde, til de bekender."

"Ved du hvad," sagde Skram, "du bærer dig forkert ad ved altid at gå og pirre og pirre til den sag. Du kommer til sidst i

folkemunde over det. Du har mistet din dreng og fået ham igen! Hvad forlanger du mere? Var det din broder, som tvivlede på, at Henning tilhørte dig, det kunne jeg forstå, for han får gården, hvis du dør uden børn. Jeg synes, når jeg kender drengen godt nok til at han kan få min datter, kan du også nok være bekendt at kalde ham søn. Følg mit råd. Gør kort proces med de skøjere. Hæng dem eller slip dem løs, du har lov til begge dele. Men lad være med at forhandle med dem."

"Ja, du behøver ikke at give mig råd i den sag," sagde hr. Enevold. "Jeg ved godt selv, hvad jeg vil gøre. – Å foged! Når han kommer ned i hullet, så sig til de to gavtyve, at de gør bedst i at tage dygtigt til sig af, hvad han bringer dem, det bliver deres sidste måltid i denne verden. Har de noget på samvittigheden, så lad dem komme frem med det. I morgen tidlig når solen står op, lader jeg dem hænge inde i Fuglevangs skov, andre misdædere til skræk og advarsel."

Da hr. Enevold havde sagt dette, så han over på Skram for at iagttage, hvad virkning hans ord gjorde. Mads nikkede smilende.

"Det er godt. Det skulle du have gjort for længe siden. Lad os nu komme hen og se, om vi kan finde noget at udsætte på den nymalede vogn. – Henning har ikke sagt mig så meget som tak for de to kønne heste, min hustru lod trække op til ham i morges."

Fogeden gik. Da han kom tilbage, stod de to herremænd endnu i gården og talte sammen om vognen.

"Nå, hvad svarede så gavtyvene til den besked, I bragte dem?" spurgte Mads Skram.

"Ikke stort," svarede fogeden, "de begyndte straks at hugge maden i sig."

"Havde de intet, der lå dem på hjertet?" spurgte Gylding. "Ikke noget ønske at gøre?"

"Den gamle kvinde forlangte kun at få lidt øl til maden. Hendes søn bad om lov til at låne den fiol, han havde set hænge ovre i min søns kammer. Den skøjer skal være en stor mester i at spille."

"Begge disse ønsker kan opfyldes," sagde Enevold. "Sørg for at gøre alt klar til deres aflivning i morgen, men jeg vil ikke have, der skal tales for meget om det. Når solen står op, bringer han og røgteren og skytten dem ud til Fuglevang og klynger dem op, hver i sit træ, men sørg for, de bliver taget ned igen og begravet, før nogen af de fremmede herskaber kommer ud i skoven. Lad bare drengen få den fiol, han bad om."

Fogeden gik. I det samme kom en støvet enspændervogn kørende skridt for skridt ind i gården. Den bragte mester Søren og hans hustru. Deres rejse var blevet noget forsinket, idet aksen, trods den nye bøsning, gik i stykker undervejs. Den tid, som behøvedes til at udbedre skaden, havde Søren anvendt til at iføre sig sine nye klæder og hjælpe moder med at hægte hendes, idet de steg ned af vognen, viste derfor begge sig i deres fineste pynt.

"Hvad fanden er det for et optog?" spurgte Mads Skram. "Hvad skal de to her?"

"Det er Hennings plejeforældre," svarede Gylding noget forlegen. "Meget skikkelige folk, du! – Manden er rådmand og meget anset i Vejle. – Jeg var nødt til at indbyde dem, Henning gav mig ingen fred."

"Og hvad vil du at gøre af dem her, og hvem vil du få til at sidde ved deres side? Det er rart selskab, du slæber sammen på din gård, skøjere, snedkere – kommer der flere af den slags mennesker, så kan det blive morsomt."

Mens denne samtale fandt sted, stod Søren ved vognen og glattede folderne på sin hustrus kjole. Derefter tog han hende ved hånden og gik hen til Gylding. Idet de kom, vendte Mads Skram dem ryggen.

"Guds fred og goddag, nådige herre!" sagde snedkeren. "Først og fremmest vor tak, fordi I viste os den ære at indbyde os. Dernæst min undskyldning, fordi vi kommer noget sent."

"Her behøves ingen undskyldning, rådmand," sagde Gylding. "I kommer tids nok."

Mads Skram gav sig til at fløjte, stadig med ryggen vendt mod Søren. Han havde hidtil ikke værdiget ham et blik.

"I dag holder Henning altså fest," fortsatte Søren Graa. "Alting føjer sig for ham, lykken rækker ham hånd, solen ser derpå. Sådan skal det være."

"Ja, sidst vi taltes ved, ville han *gifte* sig, I dag er han ikke kommet videre end til at *trolove* sig, men det er rigtig nok med en eneste datter af den rige Mads Sønderho Skram, ham som står der."

"Mads Sønderho Skram," gentog Søren.

"Ja, det er mit navn, hvad så videre?" sagde Mads Skram, idet han vendte sig mod snedkeren med begge hænder i lommen og med alt det overmod et blik er i stand til at udtrykke. "Hvad så videre, spørger jeg?"

Søren betragtede adelsmanden et øjeblik i tavshed, derpå smilede han og svarede:

"Så skal jeg fortælle jer en historie, nådige herre!"

"Hvad djævlen kommer Eders historie mig ved?"

"Det kan I først bedømme, når I har hørt den," svarede Søren og fortsatte: "Dengang Henning var lille, havde han ingen bedre opdrager end mig. Når jeg om dagen havde fuldbragt min gerning, sad han på mit knæ, mens jeg læste for ham af krøniken om, hvad stort og mandigt Danmarks bedste mænd havde virket for landet og dets hæder. En aften læste vi også om Skrams slægt, det falder mig netop ind i dag. Da lyste det op i drengens ansigt, og hans øjne blev store og våde. "Fatter! Fatter!" sagde han og slog sine hænder sammen, "kunne jeg blive til en mand som ham, så var der noget at leve og dø for." – Se, nådige herre! En mand som Skram kunne Henning nu aldrig blive, men i aften trolover han sig dog med en af slægtens døtre."

Skrams overmodige mine forsvandt, mens Søren talte, snedkerens ord syntes at forvandle ham, han nikkede godmodigt og svarede:

"I er vist en rigtig skikkelig mand, og det er mere, end I mener om mig i dette øjeblik. Der er min hånd! – Nå, tag den!"

Men snedkeren tog ikke herremandens fremstrakte hånd, han krydsede sine arme over brystet, smilede og sagde:

"Nej, nådige herre! Så er der ikke videre tilbage."

Enevold Gylding betragtede skiftevis snedkeren og adelsmanden, han fattede ikke det ringeste af, hvad her foregik.

"Det kommer der ud af, at jeg gav efter for Hennings bønner," hviskede han til Skram. "De mennesker hører ikke hjemme blandt os, de har ingen levemåde."

"Nej! De har ingen levemåde," gentog Skram.

"Du indser nok, at du må bære lidt over med dem, kære svoger Mads?"

"Du indser nok, at du er en stor tosse, kære svoger Enevold! Hvad fanden skal jeg bære over med? Den snedker der har jo teet sig langt bedre end jeg. Forstår du ikke det?"

Under disse udtalelser var Henning kommet til syne på trappen, han ilede ned til Søren, hilste ham, derpå slog han begge arme om snedkerkonens hals, trykkede hende til sit bryst og hviskede:

"Moder! Moder! Hvordan går det Else?"

Snedkerkonens øjne blev våde, mens hun betragtede Henning. "Vil du bare lade være at tale om Else i dag," hviskede hun. "Hende går det som de blomster, hun skikker dig i denne lille æske." Med disse ord rakte hun ham Sørens gave.

"Vi ventede på jer med middagsmaden, så længe vi kunne," sagde hr. Enevold, da han havde ført sine gæster ind i stuen, "da I så ikke kom, satte vi os til at spise, men jeg skal lade dække et bord til jer her inde."

Søren og hans hustru blev nu forestillet for de tilstedeværende. Han bemærkede ikke de spottende smil og nedladende blikke, de var genstand for, heller ikke at man undgik deres nærhed, så at der straks efter Gylding havde nævnet dem, blev en tom plads mellem dem og de øvrige. En sag af langt større betydning fængslede i dette øjeblik alle snedkerens tanker.

"Mutter!" hviskede han, "lad mig se, du holder ryggen brav mod væggen, der er sprunget to hægter i din kjole, så at alt dit undertøj stikker frem "

Snedkerkonen lod ikke til at tage sig dette uheld så nær som manden. Hun fik heller ikke tid til svar. I dette øjeblik førte Henning fru Gylding hen til hende.

"Nå! I er altså Hennings nye moder," sagde hun. "Sådan ser I ud – min mand rådede mig undervejs til at være varsom med at byde en adelig frue hånden på grund af vor ringe stand. Eder vil jeg alligevel række dem begge to og takke og velsigne Eder for alt det gode, I lod min dreng finde, siden I tog ham bort fra mig. Jo, han har fortalt mig det alt sammen, og nu ser jeg, det må være sandt, for sådant et ansigt som Eders kan ikke lyve. Eders mand gav ham et stort navn og rige kår, I lagde ham op til Eders hjerte og tørrede tårer af hans øjne. Jeg tror, han trængte mere til det sidste end til det første."

Og nu glemte snedkerkonen, at der var sprunget to hægter i hendes kjole, ligesom fru Gylding glemte den afstand, verdens mening havde dannet mellem dem. Hun tog mod de fremstrakte hænder, trykkede dem, beholdt dem i sine og fortalte om al den lykke, der var givet hende med Henning.

"Du indser da vel, at jeg var nødt til at lade dække til de mennesker herinde i den lille stue?" hviskede hr. Enevold til Henning. "Der er ingen, som vil have med dem at bestille, og jeg må da også tage lidt hensyn til mine andre gæster."

"Kære fader har ret som altid," svarede Henning. "Det gør ikke det allermindste, hvor bordet blev dækket, for nu sætter jeg mig hen til dem, og hvis ingen af de andre vil tale med dem, så vil jeg det, for, som fader siger, man må tage hensyn til, at jeg skylder de to mere end alle de andre."

Dermed gik han hen til snedkeren og satte sig ved hans side. Enevold Gylding blev stående indenfor den næste dør. Alt

syntes at sammensværge sig mod ham denne eftermiddag. Mads Skram kom leende hen til ham.

"Nå, hvad er der nu i vejen?" spurgte han, "siden du står der og slår krøller på panden?"

"Jeg har vel lov til at ærgre mig," svarede hr. Enevold. "Der sidder Henning og smisker for de snedkerfolk, som om der ikke var andre mennesker til stede på gården."

"Ja, jeg ser det godt, men hvad angår det dig?"

"Jo, for så vidt at det vil komme til at gå ud over mig, og at jeg i forvejen ved, at du giver dig til at skænde over det, som du plejer, men jeg vil lade dig vide, at det ikke er min skyld, og nu går jeg hen og kalder både min hustru og Henning bort fra dem."

"Lad mig hellere gøre det," sagde Skram. "Kom, så skal du se, hvordan jeg bærer mig ad."

Med disse ord gik han ind i det næste værelse. Enevold blev stående. Flere af gæsterne samlede sig i døren, som om de anede det optrin, der nu forestod.

Da Skram kom hen til bordet, hvor Henning talte med snedkeren og fru Gylding med hans hustru, blev han stående nogle øjeblikke og lyttede til deres samtale. Af og til skottede han hen til Enevold, der besvarede hans blik og hans smil med en ynkelig, modfalden mine, som om han ville bede om skånsel. Derefter satte Skram sig ned ved bordet og sagde:

"I drikker ikke til maden, rådmand Søren!"

"Jeg har drukket ud," var svaret.

"Et bæger til! Vinen er god, det står jeg inde for. Den er blevet gammel i min egen kælder."

"Ellers tak! Ikke mere lige nu," svarede Søren.

Da tog Skram vinkanden, fyldte to bægre og sagde:

"Før bød jeg Eder min hånd, men I mente nej og ville ikke tage mod den, vil I nu heller ikke drikke et bæger med mig?" Efter disse ord rejste han sig op og blev stående med sit bæger i hånden.

"Ak, nådige herre!" svarede Søren, blodrød i ansigtet, "hvad siger I der? For hvem ville det ikke være en ære at drikke et bæger med Eder?"

"Jeg ved, at det er Eder, rådmand Søren, og Eders hustru, som har opdraget den mand, jeg i dag kårer til brudgom for min eneste datter. Eder, der har lært ham gudsfrygt og gode sæder. – Hvad godt og kærligt der siden vil blomstre frem mellem de unge, lagde I to spiren til, skulle vi så ikke have en venlig hånd og et ord til tak, skulle vi så ikke kunne drikke et bæger sammen? Vend Eder om og se, derhenne ved døren står Enevold Gylding og flere, som mener mig det vel, de længes alle sammen efter at få lov til at gøre det samme."

Skrams røst hævede sig og blev stadig tydeligere, mens han talte. Hr. Enevold stod og stirrede på ham med åben mund, han var som sædvanlig så uheldig at høre uden helt at forstå. Han gik først hen til bordet, da han så alle de tilstedeværende adelsmænd nærme sig Søren, fylde deres bægre og række dem frem mod ham.

"Nu ved jeg, hvad jeg vil," sagde han til sig selv. "Jeg vil gøre det samme som alle de andre." Med denne kløgtige beslutning gik han hen og fyldte sit bæger.

Søren stod med sænket hoved mellem den kreds, som omringede ham. Han smilede livsaligt, Han klinkede og drak, mens tårerne løb ned ad hans kinder, han kunne ikke få ordene

frem, men nikkede blot til enhver, som rakte sit bæger mod ham. Han så hen til Henning, derefter ned på sin hustru, det var et øjeblik, som han i sin dristigste drøm undervejs ikke ville have anset for muligt, en lykke, som bragte enhver tidligere ydmygelse i glemmebogen.

Da kredsen lidt efter lidt igen åbnede sig, gik Mads Skram hen til Enevold og stillede sig foran ham uden at sige noget. Hr. Gylding rettede sig, han satte hånden i siden og udbrød med en ædel selvbevidstheds mine:

"Synes du ellers ikke, jeg bar mig ret pænt ad mod den snedker?"

Skrams ansigt udtrykte en uhyre forbavselse, han brast i latter og svarede:

"Hvad mener du?"

"Jeg klinkede og drak med ham?"

"Du er guld værd, lille Enevold! Kom og lad nu os to drikke et bæger sammen."

"Ja nok!" sagde hr. Enevold. "Jeg har vist ikke så lang tid tilbage at drikke i. Hvornår vil du så underskrive det gældsbrev?"

Skram svarede ikke, men skænkede og drak.

Da mørket begyndte, blev alle lysene tændt i den store sal mellem granløv, forgyldte æg og blomsterkranse. Nye retter blev båret rundt, men især var det drikkebordene, som optog de fleste.

"Det må man lade hr. Enevold," sagde en ung adelsmand, "der kan ikke tænkes en bedre vært. Han har sørget for alt, hvad vort hjerte begærer, bortset fra et."

"Og hvad er det?"

"De unge vil gerne danse, men her er ingen spillemand."

"Så må vi se at skaffe en til veje," svarede Enevold, som nu lod til at være i et ypperligt lune. Han gik ud og kaldte på fogeden.

"Hør, foged!" sagde han, "der må straks gå bud ned i landsbyen efter den tyske Heinrich, ham som spiller til bryllup. De unge folk derinde vil danse, og vi har ingen spillemand. Det burde han også have tænkt på, men jeg skal have alt i hovedet. Sæt sig på en hest, bring ham med tilbage, og lad det ske i en fart."

"Det skal ske, så hurtigt en hest kan pile af sted," svarede fogeden. Straks efter jog han i fuldt firspring ud over broen, ned til landsbyen.

Den omtalte tyske Heinrich boede i et af de yderste huse, et lille, forfaldent sted, omringet på tre sider af en kålhave, mens den fjerde side støttede sig til en stor bakke, som ragede op over huset. Herfra flød der om foråret og efter ethvert heftigt regnskyl en mængde sand og småsten ned i haven og ødelagde planterne, men denne ubehagelighed opvejedes fuldkommen af de øvrige fordele, bakken ydede. Den gav læ for stormen og støttede det gamle hus, som var så brøstfældigt, at det forlængst ville være faldet sammen uden fremmed hjælp. Det var endnu ikke alt. Når Heinrich trængte til større husrum, gravede han sig dybere ind i sin bakke, stivede loftet af og havde således en færdig stue, lidt mørk vel og fugtig, men yderst billig. Heinrich havde desuden altid været hårdfør, og hans familie var blevet det ved vanen.

Da fogeden kom til huset, fandt han en talrig forsamling, bestående af børn og gamle koner udenfor den åbne dør. Deres sprog var højrøstet og larmende, en vigtig begivenhed lod til at

fængsle alles tanker. Det varede længe, inden fogeden kunne få rigtig besked om, hvad denne sammenkomst skulle betyde. Anledningen var følgende: Heinrich havde i de to sidste uger ligget syg af en heftig koldfeber og forgæves anvendt alle de midler, han kendte mod sygdommen. Ved at rådføre sig grundigt med en omrejsende skøjer kom han til kundskab om, at det egentlig ikke var noget naturligt onde, han led af, hvilket han selv i forvejen havde været overbevist om. Han var derimod forgjort af en heks, forsikrede skøjeren, og heksen var en gammel kone nede fra Bredal, som gik omkring og solgte bliktøj, bændler og knappenåle, og som i mange år havde gjort skøjeren stor fortræd, siden han selv drev samme handel. Der var altså ikke andet råd end at få fat på ulykkesstifteren og dernæst tvinge hende til at læse ham fri igen og hæve kogleriet. Nu havde tilfældet været Heinrich så gunstigt, at den gamle kone på en af sine hyppige rejser gennem landet var kommet til byen i går aftes. Hun blev straks grebet og lukket inde i præstens fåresti. Der blev optaget forhør i Heinrichs stue, men hidtil havde det ikke været muligt at få hende til at bekende. I aften ville bønderne prøve på et nyt forsøg, hvortil der skulle anvendes kraftigere tvangsmidler. En af byens karle havde været ude i skoven og skåret et knippe hasselkæppe, dem var han nu i færd med at skrælle barken af. Når han var færdig, og solen gik ned, skulle den gamle kone føres fra fængslet ind foran den syges seng og der først opfordres tre gange til godvillig at bekende. Vedblev hun da at vægre sig, skulle hun lægges op på et bord og slås på det blottede legeme med de hvide kæppe til sandheden kom frem. Således havde skøjeren

rådet, da han gik, og musikantens venner beredte sig samvittighedsfuldt til at følge hans forskrifter.

Mens fogeden modtog denne underretning, havde to karle hentet den gamle kone, en sammenbøjet, udmagret skikkelse med en tandløs, indfalden mund og et højst enfoldigt udtryk. Sandsynligvis havde man i forvejen underrettet hende om, hvad der forestod, for hun lod sig kun modstræbende føre ind til den syge, brast i gråd og bad for sig, da de forlangte, at hun skulle gå til bekendelse. Bordet blev derefter trukket frem foran Heinrichs seng. Spillemandens hustru afførte den anklagede hendes klæder, to karle stillede sig hver på sin side af bordet med en stok i hånden, da fogeden trådte frem og sagde:

"Jeg skulle have haft dig med op på gården, Heinrich Spillemand, for at få dig til at gøre musik for herskabet i aften, men da jeg ser, hvordan du er faren, synes det mig bedst, jeg går min vej, før I fortsætter med Eders løjer. Jeg har ikke set, hvad I har for, og jeg lader, som om jeg ikke ved af noget, kun et vil jeg råde jer, at I farer lidt med lempe mod det gamle skrog. Hun ser mig djævelen ikke ud som en heks. Dernæst gør I bedst i at putte hende en god klud i munden, før I begynde på jeres fagter. Bliver der støj og kvalm, og de melder det oppe på gården, kommer jeg ned til jer med min pisk, så skal vi se, hvem der kan baske bedst. Dermed Gud befalet."

Efter denne tale red fogeden tilbage til gården.

Hr. Enevold sad og ventede ude i det første værelse. Da fogeden havde aflagt sin beretning, gik han nogle gange op og ned ad gulvet.

"Hvis det måtte tillades mig at give nådigherren et råd," sagde fogeden, "så lader vi de unge herskaber vente med at

danse til i morgen aften, imens skal jeg nok få fat på en spillemand. I så fald kan jeg måske få lov til at ride ned igen og se på, at de basker den gamle kvinde. Jeg har min fornøjelse deraf og skal siden aflægge en nøjagtig beretning til nådigherren, hvordan hun har båret sig ad med at kogle Heinrich rask igen."

"Det bliver der ingenting af," svarede hr. Enevold. "Kan ikke tyske Heinrich spille, må vi have fat på en anden, og foged kommer til at ride ned til Horsens efter stadsmusikanten og hans bande. Det vil blive mere kostbart, men stadsmusikanten behøver kun at tage en mand med, så siger vi, at alle de andre er blevet syge. Hvad angår den gamle heks, så kunne jeg selv have min fornøjelse af at se, hvordan hun ter sig, men det er der nu ingen lejlighed til."

Fogeden satte et højst ulykkeligt ansigt op, han havde nu glædet sig til at se, hvordan bønderne bragte heksen til bekendelse. Pludselig fo'r en lysende tanke gennem ham.

"Nådigherren kan få sit ønske opfyldt langt nemmere," sagde han, "og for bedre køb samtidig. Ovre i tøjkammeret sidder den unge skøjer, som vi skulle ud og henrette i morgen tidlig. Den knægt gnider en fiol, så det er en lyst at høre, han er dog bedre endnu til at blæse på horn. Jeg taler ikke om mundharpen, for derpå skal han ikke have sin lige, efter hvad troværdige folk fortæller."

"Det var en god tanke," sagde hr. Enevold fornøjet. "Han kan gå og skænke sig et bæger vin, – nej, ikke af sølvkanden, lad den stå, det er den dyre spanskvin. Skænk hellere af den anden. Så! – Det smager – hvad? – Nu lader han straks en af folkene vaske den skøjer ren i ansigtet og rede hans hår. Lån ham så en

gammel kofte, så han kan se lidt anstændig ud, og bring ham ind til os. Giv ham både fiolen og skyttens horn med. Når det er gjort, kan han godt ride ned til tyske Heinrich og se på, de basker heksen. Når han kommer tilbage, skal han fortælle mig, hvordan det er gået."

Omtrent en halv time senere viste fogeden sig med den unge skøjer, en høj og udtryksfuld skikkelse, hvis brune hudfarve fængselsluften og den knappe føde havde gjort påfaldende bleg. I de første dage af fangenskabet havde han ikke talt eller svaret på noget af de spørgsmål, der blevet rettede til ham.

"Vi kommer langvejs fra, og han forstår ikke rigtigt vort sprog," sagde den gamle kone.

"Han vil snart komme til at forstå det," svarede fogeden. "Hvad nådigherren ikke kan lære ham, det skal jeg."

Dermed vendte han sig om mod fangen og sagde: "Fra nu af får du hverken æde og drikke, før du selv beder om det. Mens jeg er borte, kan du sidde og tænke på, hvad du vil sige." Derpå lukkede han døren og førte den gamle kone ind i en anden kælder.

Den næste dag tav fangen endnu, den tredje også, men om morgenen på den fjerde dag bankede han på døren og bad i et særdeles tydeligt sprog om at få lidt at spise, men især om noget at drikke.

"Sådan lærer jeg folk at tale," sagde fogeden.

Da skøjeren trådte ind i stuen med violinen og hornet under armen, gik hr. Enevold hen til ham og kastede et mønstrende blik på hans dragt. Fogeden havde givet ham en gammel, stålgrå kofte på, lidt for bred over skuldrene, også lidt for lang i ærmerne men ellers upåklagelig. Hr. Enevold bandt hans

tørklæde fastere om halsen og trak skjortekraven højere i vejret. Fangen fandt sig i alt. Hans listige og forslagne ansigt forandrede ikke en mine. Da mønstringen var til ende, spurgte han:

"Er det sandt, at nådigherren vil have mig og min moder henrettet i morgen tidlig?"

"Det har sin rigtighed," svarede hr. Enevold. "Men hvis du spiller og blæser godt i aften, skal du få lige så meget øl og vin, som du kan hælde i dig. Er du så fornøjet?"

Fangen tav til dette spørgsmål. Herremanden førte ham ind i salen.

Her hilste man hans komme med almindelig jubel. Borde og bænke blev flyttet til side. I et hjørne blev en forhøjning lagt over to bænke, på denne fik spillemanden plads. Der stod han, ragende frem over alle andre i fogedens stålgrå kofte, som slog folder omkring legemet. Hans mørke hår var strøget tilbage over panden, han spillede og blæste afvekslende, ligesom det blev forlangt, hans ansigt vedligeholdt uafbrudt det samme forslagne udtryk, det syntes endnu blegere, mens han stod foran den mørkegrønne indfatning af blade og granris på væggen. Hans øjne var mørke, strålende og i en uafbrudt sky og ængstelig bevægelse, som om de på en gang ville opfatte alt det nye og fremmede, der foregik omkring ham.

De unge dansede og jublede, de ældre så til eller spillede, eller drømte om den tid, da de også var unge. Latter og højrøstet samtale hørtes alle vegne, der imellem blev hist og her udvekslet et andet sprog, mindre højrøstet, men derfor ikke mindre indholdsrigt, et dæmpet tilbagetrængt sprog med pauser, der undertiden forklarede mere end ordene, med

blikke, smil og skælvende håndtryk, der røbede, hvad læben vægrede sig ved at sige. Af og til gik hr. Enevold over gulvet med hænderne på ryggen, behændigt snoende sig mellem de dansende for at komme hen til spillemanden.

"Det er godt!" sagde han. "Du spiller rart. Når du er træt, kan du gerne puste lidt og få dig en drik øl."

"Er der ingen nåde for os i morgen?" spurgte skøjeren.

"Du skal få en stor kande vin ned i hullet, når jeg sender dig bort," svarede Enevold. "Om resten taler vi ikke. Du kender min mening."

Derefter gik han tilbage igen med smilende ansigt og hænderne på ryggen, og skøjeren fortsatte med at spille. Ingen anede, at der i dette øjeblik var blevet ført en samtale om liv og død mellem ham og herremanden.

Under et ophold i dansen bragte tjeneren forfriskninger til damerne. Herrerne besøgte skænkebordene. Mads Skram havde hidtil siddet i en ivrig samtale med Søren Graa. Han rejste sig nu, fyldte et bæger, trådte frem midt på gulvet og sagde:

"Siden hr. Enevold vil, at jeg skal gøre det i hans sted, beder og formaner jeg venligst alle kære frænder og bekendte, som er til stede her, at tømme et bæger for ædle hr. Henning Gylding og min datter, hvis trolovelse vi er kommet sammen for at fejre. Gud give dem mange glade dage!"

Denne opfordring blev modtaget med almindelig jubel. Salen genlød af bægerklang og lykønskninger. Enhver trængte sig hen til Henning og hans brud. Enhver havde et ønske, et smil, en hilsen at bringe dem.

"Du er en brav karl til at holde tale," sagde Gylding, da han klinkede med Skram. "Ved du, hvad der falder mig ind? Var det alligevel ikke bedst, at du underskrev den forskrivning i aften, lille Mads! Så var det gjort. Det er altid rart at have sådant noget fra hånden."

"Hold din mund," sagde Mads, "det bliver, som jeg har sagt."

"Ja, ja, Mads! Du behøver jo ikke at blive hidsig. Når man viser en anden noget godt, skal man ikke gøre så mange ophævelser deraf. Det er blot min mening."

I dette øjeblik lød en høj og gennemtrængende latter i salen. Alles øjne rettedes efter lyden, alles øjne mødte indenfor de åbne fløjdøre en gammel, kroget kvinde, støttende sig til en krykkestok, klædt i pjalter og med et hvidt og uredt hår hængende ned over kinderne. Hun vedblev at le, skingrende og vildt som i krampe, indtil hr. Enevold trængte sig hen til hende og udbrød:

"Fordømte kvinde, hvor kommer hun fra? Hvad vil hun her?"

"Jeg vil se på den herremand, som trolover sin datter med en skøjers søn," svarede den gamle, mens hun strøg håret tilbage fra panden.

Disse ord, udtalt med en skarp og gennemtrængende røst, der nåede enhver af de tilstedeværende, gjorde en ubeskrivelig virkning.

"Hvad djævlen er det, hun siger?" spurgte Mads Skram. – "Hvem er en skøjers barn? Tal og forklar sig, højt og tydeligt for alle."

"Han der i de pæne klæder, som først var hos snedkeren, så hos herremanden, han tilhører ingen af jer. Jeg har født ham, ammet ham og slæbt ham på min ryg over hede og lyng mange

lange og sorgfulde dage og mangen en nat, der var værre end dagen."

"Herud med dig!" råbte Enevold og stødte hende tilbage mod døren. "Hun ved ikke, hvad hun siger."

"Nej! lad hende tale," råbte Skram. "Bliv ved!"

"Ja, I tror mig ikke, men Eders nej er i aften ikke så meget som mit ja, i morgen derimod er det mere. For i morgen lader herremanden mig hænge."

"Kan hun bevise, hvad hun siger?" spurgte Mads.

Den gamle smilede ondskabsfuldt og svarede: "Træk hans kofte af og se, hvad der står mellem hans skuldre, der har jeg prikket en snog og en halvmåne, straks efter at han var kommet til verden, og jeg har gnedet det ind med sod, det er så skøjernes mærke, det slettes ikke ud, før skindet falder fra benene. Han var syg, dengang jeg bar på ham, han trængte til pleje, hvor skulle han få den fra hos mig? De jog os jo med skytter og hunde som vilde dyr. Af sted måtte vi og havde ikke det hul, der kunne skjule os. Så trak jeg mit eget barn i den lille herremands klæder og lagde ham udenfor den snedkers dør. Jeg bankede på, til han tog drengen ind med sig. Men året efter kom jeg igen for at få at vide, om han havde det godt. Jeg gjorde mig et ærinde ind i huset. Det skete det år og siden, da de drog ned til Vejle. Når jeg havde set, hvad jeg ville, gik jeg min vej igen og tav stille."

Der var noget overbevisende i den bestemte sikkerhed, hvormed taterkvinden talte, som påtrængte sig alle.

Mads Skram var blevet bleg. Han gik hen til Henning og sagde:

"Træk din kofte af for alles øjne. Det gælder liv eller død, nu vil jeg vide, hvad der er sandhed."

"Det er ikke nødvendigt," svarede Henning blidt og roligt. "Jeg bærer en snog og en halvmåne ridset ind på min ryg – jeg har aldrig vidst, hvad det betød før nu."

"Men i Guds og Jesu navn!" råbte fru Gylding, idet hun trængte sig hen til taterkvinden. "Hvor er da mit barn blevet af?"

"Eders barn!" svarede den gamle. "Det stjal jo Abraham Musen, det løb han bort med hen over den samme bro, han lå og druknede under dengang. – *Eders* søn!" gentog hun med hævet røst. "*Han* står deroppe på forhøjningen. De har vasket ham i ansigtet, givet ham en ren skjorte på og fogedens gamle kofte. Det er ham, som spiller fiol for jer i aften, det er ham, hans fader vil hænge i morgen."

Alles øjne rettede sig mod forhøjningen. Der stod skøjeren og stemte sin violin og så ned på strengene, tilsyneladende udeltagende og ligegyldig for alt, hvad der foregik omkring ham. I dette øjeblik fandt enhver, at ligheden mellem ham og hr. Enevold var slående.

Henning stod alene midt i salen, han smilede sørgmodigt ved at se alle trække sig tilbage fra ham, alle undtagen Søren Graa, som tog sin hustru ved hånden og gik hen til ham.

"Det var jo en rar trolovelse, vi her kom til," sagde Mads Skram til hr. Enevold, efter at den første målløse overraskelse havde fået luft i ord.

"Det må du nok sige," svarede Gylding. "Der er ikke så ulykkelig en mand til i verden som jeg. Den sorg vil lægge mig i min grav."

"Å, du med din grav," svarede Mads, "det varer længe, inden de tager mål til den."

"Nej, det gør ikke," forsikrede Enevold, "det værker i mig lige op til skuldrene, som om en gik og trampede på mig. Nu har jeg ikke længe tilbage." Derpå vendte han sig om mod Henning og udbrød, rasende og heftig: "Hvis det forholder sig, som hun siger, kan du gå fanden i vold. Jeg har dog aldrig rigtig genkendt dig som min søn."

"Nå, det har du ikke?" sagde Skram, "men du ville alligevel knytte ham til min datter, det er en venskabsstreg, jeg skal huske på."

"Herre gud, lille Mads! Jeg måtte jo tro de beviser, jeg fik. Jeg mener blot, jeg fandt ikke de træk hos ham, som lignede mig, det højsind og adelige væsen, som tilhører vor familie. – Gå din vej! Jeg kendes ikke mere ved dig."

"Men jeg kendes ved dig, og mit hjerte kendes ved dig, det har du altid været nær ved," svarede Søren Graa mildt og sagtmodigt, idet han tog Hennings hånd. "Kom til mig, min dreng, og give til Gud, at du aldrig var gået ud over vort dørtrin, så ville også ædle hr. Skram i dag været den sorg foruden."

"Å, hvad fanden!" svarede herremanden, "det dør jeg ikke af. Det var da bedre, at Skrams datter trak sin hånd tilbage som trolovet, end om det skulle være sket, efter at hun var blevet hans hustru."

"Den hele sag må alligevel undersøges mere nøjagtigt," råbte hr. Enevold pludseligt. "Hvem kan stole på en sådan kvindes ord? Hvor er hun blevet af?"

Alle vendte sig om mod døren. Ingen så taterkvinden. Under de sidste øjeblikkes almindelige forvirring havde hun ment at

gøre bedst i at forsvinde. Spillemanden stod heller ikke mere oppe på forhøjningen, også ham søgte man forgæves. Hr. Gylding gik ud i det næste værelse. Det var tomt. Han kaldte på tjenerne. De havde trukket sig tilbage til køkkenet og spiste og drak i god ro, uden at ane, hvad der imidlertid foregik hos herskabet.

Nede i gården havde en af de fremmede betjente set en mand gå ud over broen med en stor bylt klæder under begge arme, en gammel kone fulgte efter ham. Da man fortsatte undersøgelsen viste det sig, at størsteparten af gæsternes rejsetøj, som havde hængt inde i forværelset, var borte.

Det var den sidste bedrift, hr. Enevold nogensinde hørte om ham, som blev kaldet hans søn. Dermed var han sporløs forsvundet.

Da Søren Graa, hans hustru og Henning næste morgen steg til vogns for at forlade gården, gik Mads Skram ud til dem.

"Hør, Søren Snedker!" sagde han. "Af trolovelsen kunne der ingenting blive, det indser I nok selv, men skulle I eller Henning der, hvad han nu vil kalde sig, nogensinde komme i bekneb og have behov for fremmed hjælp, det være sig i råd eller dåd, så skal I huske på, hvor Mads Skram bor. I skal altid finde min dør åben. Vorherre være med Eder."

Da Skram var gået, kom fru Gylding hen til vognen. Hendes ansigt var ligblegt, hendes øjne røde af gråd. Hun rakte Henning hånden og hviskede med læber, der sitrede og næppe magtede at føre ordene frem:

"Hils Else fra mig. Når I er lykkelige, så tænk ind imellem på mig. Bed også en bøn for mig. Jeg vil have brug for det."

Hr. Enevold Gylding stod oppe på trappen. Han vendte ryggen mod snedkeren og hans familie.

"Mads!" sagde han, "jeg overlever det s'gu ikke."

"Du kan tro jo!" svarede Mads.

"Jeg føler døden nærme sig," forsikrede hr. Enevold.

"Du kan takke dig selv for alt, hvad der er sket," svarede Mads, gabende og ligegyldig. "Havde du haft et mildere sind og faret mere med lempe mod de skøjere, var det aldrig kommet så vidt."

"Hvordan skal det så gå med mit gældsbrev?" spurgte hr. Enevold i den dybeste sørgmodighed.

"Ja, var det nu ikke godt, at vi lod være at underskrive det?" svarede Mads Skram.

Tredje bog

Bøjet ryg

1. Efter ballet

Der ligger en stor bygning i en af Københavns hovedgader, pyntet med riflede piller mellem vinduerne, en portal i rokokostil og langs med tagskægget et gennemløbende galleri, som tjener til fodstykke for et skjold, omgivet af rosenlænker, og tillige for nogle kalveknæede sandstensfigurer af tvivlsomt køn og herkomst.

Denne bygning har tidligere tilhørt en af vore ministre fra den tid, da ministrene endnu boede i paladser. Efter hans død skiftede den flere gange ejer, indtil den endelig blev købt af en rig privatmand, hvis første beskæftigelse var, ikke blot at gengive stedet dets oprindelige skønhed, men oven i købet at tilføje nogle små, tidssvarende forbedringer. Han lod nye arme og ben sætte på de lange sandstensfigurer, men omdannede ved samme lejlighed den yderste til en Merkur. Personen på det modsatte hjørne blev til en Neptun, hvilket havde hensyn til ejerens tidligere stand som handelsmand. Dernæst lod han alle de prydelser, som slyngede sig hen mellem pillerne over et hvert vindue, hugge bort. Det var han nødt til, fordi vinduerne skulle gøres højere, til gengæld indsatte han nye ruder, som hver bestod af et eneste stykke spejlglas.

"Jeg skulle mene, at sådanne lange og brede ruder tager sig mere herskabeligt ud end de tossede snirkler," sagde manden.

Der sad en åben krone over skjoldet i portalen, den fik lov at blive siddende, han lod den oven i købet forgylde, men i stedet for det næsten hensmuldrede stigbord eller fuglene, hvad det nu var, der havde stået til mærke i skjoldet, blev der indhugget

et kunstnerisk sammenslynget H. G. Det var forbogstaverne til mandens navn. Han hed Henning Graa.

Henning Graa havde begyndt sin virksomhed som kræmmer i en af de små gader i Helsingør. Ved flid og sparsomhed i forbindelse med en vis kløgt lykkedes det ham på få år at arbejde sig i vejret, hans forretninger antog stadig større omfang, fra den lille gade flyttede han til en af hovedgaderne, fra kælderen til stuen, fra at sælge i alenvis solgte han nu i stykkevis, han holdt kontor og havde skibe i søen, han lod sig endelig gøre til konsul for en ukendt stat i Sydamerika. Forretningerne, som denne bestilling medførte, var ikke mange, indtægterne heller ikke store, men fra nu af blev grosserer Graa til konsul Graa og havde lov til at bære uniform og kårde, og dem mødte han samvittighedsfuldt op med ved enhver festlig lejlighed.

Handelsmanden havde hidtil kun varetaget sine egne anliggender med stigende held, med en aldrig svigtende lykke. Konsulen blev en borgerven, han sørgede for de fattiges bespisning på kongens fødselsdag, han lod plante træer på de offentlige spadseregange og bekostede for egen regning fem nye messingpiber og nye kabudser til vægterne. Hans navn stod altid i spidsen for enhver veldædig indsamling, han var formand og ordfører hver gang borgerne havde en hilsen eller en taksigelse at bringe regeringen. Da Hans Majestæt kong Frederik den Sjette sidste gang besøgte Helsingør, var det Graa, der holdt den smukke tale, som siden blev gjort til genstand for omtale i næsten alle danske blade. Året efter havde han atter fundet en lejlighed til at lægge sin undersåtlige hyldest og hengivenhed for dagen og drog i den anledning til København.

Han vendte tilbage med ridderkorset hæftet til et uhyre langt bånd. Da hans venner lykønskede ham ved det store selskab, han holdt i denne anledning, smilede konsulen med et udtryk af ædel selvbevidsthed, rømmede sig og sagde:

"Mine venner! Korset her er dog ikke det bedste. Den ære deler jeg med så mange andre hædersmænd. Hvad jeg sætter langt større pris på, er de ord, hvormed Hans Majestæt overrakte mig det. 'Min kære konsul Graa!' sagde han i den huldrige tone, som er vor allernådigste konge egen, 'bær dette kors med den bevidsthed, at en arbejder er sin løn værd.'"

Nogle år efter denne begivenhed hævede konsul Graa handelen og forlod Helsingør. Ingen kunne fatte årsagen. Var han blevet træt af sin virksomhed, eller søgte han sig en større? Nok er det, han tog til København. Her købte han den store ejendom, som lige er blev omtalt, og beboede selv hele stedet efter at have ladet værelserne udstyre med en herskabelig pragt. Han blev frimurer, medlem af Kæden, medlem af alle mulige andre foreninger, stiftede bekendtskaber, helst med kunstnere eller rangspersoner, holdt store fester og førte et tilsyneladende lykkeligt liv i selskab med sin eneste datter Claudia.

Denne unge dame, husets egentlige herskerinde, havde været moderløs fra sin tidligste barndom. Hun var blevet opdraget af en gammel tante, som bøjede sig for ethvert af barnets indfald. Ualmindelig smuk, begavet med en letvakt indbildningskraft og et livsglad gemyt, fremgik af disse egenskaber og af denne opdragelse en personlighed, som vi vil søge at forestille læseren gennem de følgende begivenheder.

Klokken gik til tolv. Det var blevet sen dag i konsulens hus, han og hans datter havde tilbragt den foregående nat på et af de

baller, som fandt sted i begyndelsen af Kristian den Ottendes regering.

Konsulen sad i dagligværelset, iført en stålgrå morgenfrakke med højrødt foer. Han var en lille, fed mand med skaldet pande og et rundt, godmodigt ansigt, som bestandig udtrykte den fordelagtige mening, han havde om sig selv. Han bladede i en bunke aviser, skød dem fra sig, tog dem frem og bladede på ny, uden dog at læse.

Noget borte, i en lænestol, lå en ung dame, ørkesløs hvilende og indsvøbt i et stort sjal. Hun var smuk, bleg og havde mørke, udtryksfulde øjne, som hun fæstede på en buket fra i går, der stod i et glas på bordet. Det var konsulens datter, Claudia, tilsyneladende endnu et barn, hvis man derved forstår alt, hvad der er blidt og frygtsomt, smilende og tillidsfuldt, men en kvinde i begreb og tanke.

Efter en længe uafbrudt tavshed syntes konsul Graa endelig at vågne af sine drømmerier, han skød avisbunken bort for syvende gang, vendte sig mod Claudia og udbrød:

"Hvorfor sidder du så stille og tavs, mit søde barn? Gå hen og spil lidt for mig."

"Jeg er ikke oplagt til at spille," svarede Claudia.

"Du ser så bleg og lidende ud i dag, du spiste heller ikke frokost før. Tante Bine – Jakobine – havde glemt at sætte kaviar ind til dig. Der er noget i vejen, lille Claudia, sig mig, hvad det er. Morede du dig ikke på ballet i nat? Var din dragt ikke smuk og strålende nok? Hvad har gjort dig ked af det?"

"Intet, og jeg morede mig ypperligt. Jeg kan blot ikke begribe, hvem det menneske er. – Kan du?"

"Nå, ham," svarede Graa hen i vejret, uden ringeste begreb om, hvem Claudia mente. "Nej, det begriber jeg ikke heller."

"Jeg har mødt ham før," fortsatte hun, "det var i sommer, da vi tog med dampskibet til Helsingør. Han stod alene, lænet op til kahytsdøren, med et udtryk, som om alt på skibet lå udenfor hans tankers kreds, han så så alvorlig og sørgmodig hen for sig, som om han savnede og længtes. Jeg kendte ham straks igen, da han kom hen til os, men han havde en måde at afvæbne ethvert spørgsmål på, som ikke tillod nogen fortsættelse. Jeg så på hans mørke hår, så kunstløst, på hans store, talende øjne, så lysende, så levende, der lå så megen adel i hans væsen, så megen undseelse og ærbødighed i hans mine. Hans hånd skælvede, da den berørte min, mens vi dansede. – Hvad så mere? Hvorfor skulle jeg skjule det? Det er en drøm, som forfølger mig, en tanke, som har fæstet rod i min sjæl. Jeg tænker på ham, han interesserer mig, som det ubekendte interesserer. – Nu ved du alt."

"Nå, det er ham, du mener. Den unge herre, der hjalp os gennem trængslen og førte os til den rare plads, hvorfra vi fik begge majestæterne at se. – Lagde du mærke til, at kongen smilede og nikkede til mig, da han gik forbi? Jo, han gjorde. – Ja, det var godt nok et rart menneske, og der var så mange fornemme herrer, som kendte ham og kom hen og talte til ham. Der var noget i hans væsen, noget – ja, netop det, du lige selv omtalte. Hvis jeg møder ham igen, skal jeg spørge, om han ikke har lyst til at besøge os, så giver vi en middag og tager nogle andre af vore bekendte med."

"Å nej! Jeg beder dig lad være med at tage alle disse fremmede mennesker herop fra gaden. De kommer uden det ringeste

bekendtskab til os, fordi du plager dem om det. De føres omkring i værelserne for at se og beundre alt. Du tager de lovtaler til indtægt for dig, som dog i grunden tilkommer maleren, arkitekten. Så spiser de og drikker, og når de vender os ryggen, smiler de ad os. Alt dette keder mig kun i længden."

2. Hr. Viggo Jarlstad

Tidligt næste morgen kaldte Graa sin datter ind til sig, bød hende tage plads i den blødeste lænestol og begyndte derefter en tale således:

"Nu vil jeg sige dig noget, men du skal lade være at blive vred på mig derfor. I går da jeg spillede domino med min kære ven obersten og som sædvanlig tabte alle partier, kom vi til at tale om ballet og den forfærdelige trængsel, der var ved indgangen. "Du og din datter slap jo heldigt ind," siger han, "for jeg så den unge Jarlstad føre Eder op gennem den lille indgang." – "Jarlstad!" siger jeg. – "Ja vist, du må jo kende ham," siger de Lane, "siden han dansede med din datter og holdt Eder med selskab i lang tid deroppe." – "Naturligvis kender jeg ham," svarer jeg og lader som ingenting, og først da han gentager navnet, falder det mig ind, at det var Jarlstad, der stod på det kort, jeg tabte – det unge menneskes, ham, du nok husker, vi talte om i går."

"Nå, og hvad så?" spurgte Claudia med en stemme, der skulle synes ligegyldig, men dog røbede større bevægelse, end hun troede.

"Ja, nu kommer egentlig først det værste," svarede faderen smilende, "for efter jeg forgæves havde søgt at udfritte min ven obersten om den unge herre, gik jeg hjem, tog vejviseren og slog op på navnet Jarlstad."

"Det ser jeg da egentlig ikke noget ondt i," svarede Claudia smilende.

"Der var tre, som bar dette navn, det var altså vanskeligt at gætte sig til, hvem af dem det kunne være."

"Tror du?" sagde Claudia. "Jeg skulle have fundet det straks."

"I så fald ligger her vejviseren opslået. Lad os se en prøve på dit talent."

Claudia tog bogen og grublede lidt over de tre navne. Den enes stand stod betegnet som bødkermester, han var en umulighed, en ung dames ideal og en bødkermester! – Den andens stilling stod angivet som civilingeniør. – Hvad vil det sige, civilingeniør? Det kan heller ikke være ham. Den tredje, han hedder Viggo, og han er litterat, det bekvemme fællesnavn, der rummer skribentvirksomheden fra hovedet til halen, litterat, som de kaldte Øhlenschlæger i Tyskland og Block-Tøxen i Danmark. – "Ham er det," sagde Claudia bestemt, "der er ikke nogen tvivl om det."

"Netop det samme har jeg gættet," sagde Graa fornøjet.

"Og så?"

"Ja, så gik jeg op til ham i går efter middagsbordet, men traf ham ikke hjemme. Han bor, som du ser, i en yderst beskeden gade, i en tarvelig lejlighed, men hvad vil det sige? Jeg husker den dag, da jeg havde lige så lavt til loftet som han. Da jeg ikke traf ham, lagde jeg mit kort i hans brevkasse, gik hjem og skrev et artigt brev til hr. Viggo Jarlstad og bad ham se op til mig i formiddag, hvis hans tid tillod det, der var en sag af vigtighed, hvorom jeg ønskede at tale med ham."

"Og så?"

"Ja, så kan vi vente ham lige på øjeblikket," tilføjede konsulen.

Claudia kastede et hurtigt, mønstrende blik over mod spejlet, det viste hende to strålende øjne og kinder, som i dette øjeblik blev farvet af den dybeste rødme. I øvrigt var billedet fuldkommen tilfredsstillende, en morgendragt i allernyeste

smag, et lige nyopsat og blankt hår, friske, duftende randershandsker. Alt var som det skulle være. Hun smilede og udbrød:

"Og når han nu kommer, hvad vil du så sige?"

"Så vil jeg række ham min hånd og takke ham for sidst, er han ikke tilfreds med den ene, kan han få dem begge to, så vil jeg forny vort bekendtskab, for jeg siger dig det ligefrem, enten du nu synes om det eller ej, der var noget ved den unge herre, som i høj grad behagede mig, noget, som – tys! Det ringer, der er han!"

"Ja, det må du om," svarede Claudia, idet hun rejste sig for at gå, "jeg antager, at min nærværelse er overflødig."

"Tværtimod!" svarede konsulen. "Du bliver her og sætter dig smukt ned, du! Skal du ikke høre, hvad han siger, og hvad jeg siger, har du ikke også grund til at takke ham?"

"Som du vil," svarede Claudia. "Siden du så bestemt ønsker det, så bliver jeg."

Hun satte sig hen til sybordet ved vinduet og tog sit hækletøj frem. Tjeneren meldte hr. Viggo Jarlstad.

"Lad ham komme ind," sagde konsulen, idet han rejste sig op.

"Skal han herind?" spurgte tjeneren.

"Naturligvis! Jeg plejer ikke at modtage mine gæster i forværelset. Gå blot, lad ham ikke vente!"

Lidt efter bankede det på døren, og der trådte et menneske ind, som lod til at vække den dybeste forbavselse hos konsulen og hans datter.

Man tænke sig en lille person med et ansigt, som fra pande til hage var farvet af en højst mistænkelig rødme, under hvilken der på kort afstand sporedes en mængde små fordybninger,

hvilke den velvillige kunne antage for kopar. Han havde hængende kinder, smalle læber, der konstant smilede, dobbelt hage og lyseblå, fremstående øjne. Han var iført en sort frakke, noget brugt og glinsende, den stod åben og viste et brudstykke af en lys vest, prydet med en tyk og uægte urkæde, mørkebrune benklæder, en lille smule for korte, dertil noget snævre, og som nedadtil viste det hele omrids af to runde, fyldige fødder og lidt af et par blå uldstrømper oven i købet. I hånden holdt han en mørkegrå kasket, som han svingede frem og tilbage, idet han kom ind og hilste, og siden i samtalens hede bearbejdede til de mest utrolige former.

Det var hr. Viggo Jarlstad. Claudia kastede kun et eneste blik på ham, derefter gyste hun, sænkede sine smukke øjne og gav sig til at hækle med umådelig iver.

"Er det hr. konsul H. Graa, jeg har den ære at tale med?" spurgte litteraten med sit blideste smil.

"Ja, det er mig, men hvis De er hr. Jarlstad, beklager jeg meget at have forvekslet Eder med en anden."

"Bryd Eder bare ikke om det, højstærede! Det gør ikke det allermindste til sagen. Er der noget, hvormed jeg kan være Eder til tjeneste, så skal det være mig en fornøjelse."

"De er litterat?"

"Ja, du gode Gud! Skulle jeg remse Deres Højvelbårenhed det hele register op på, hvad jeg egentlig er, så kunne det godt vare ved til i morgen tidlig. Det er vist bedst, vi lader det være."

"Ja, det er det vist."

"Nej, ser De, i grunden er jeg dyrlæge. Jeg har taget min eksamen. Deres Højvelbårenhed kan godt få mine papirer at se, men det rev ud med den ballon. Så gav jeg mig til at være

gartner – dyrlæge og gartner, det er jo en familie, den ene lever af den andens gevækster. Det gik strygende så at sige en tid. Jeg anlagde haver og blomsterbede, podede og guillotinerede, lige som folk forlangte. Men så kom jeg til at anlægge en have for grevinde Jessen, hende, den lille med de to hvide heste. Deres Excellence kender hende nok?"

"Nej, jeg kender hende ikke," sagde Graa med synlig utålmodighed.

"Ja, det kan for den sags skyld s'gu være det samme. Jo, jeg anlagde en have i den franske stil, Deres Højvelbårenhed forstår mig? Alting lige ud, som efter en snor, alting firkantet, uden snirkler og dikkedarer. Da jeg så var færdig, syntes grevinden ikke rigtig om den. – Det måtte hun om – jeg ikke heller, men det tav jeg med. "Vi kan lave det om igen," sagde jeg, "Deres Nåde kan få den i engelsk stil med plæner og grotter og springvand og andre dokumenter." – Men naturligvis, hun måtte betale mig for det arbejde, jeg allerede havde gjort, det er så ligefrem. Jeg anlagde så haven om. Så en dag kommer grevinden spadserende for at se, hvordan det gik, og så giver hun sig til at skænde på mig og baldyre mig noget morderlig, og det blot over en gammel, tosset hæk, jeg havde kappet ned."

"En hæk?"

"Ja, jeg burde måske ikke nævne navnet i den lille madames nærværelse der, men det var såmænd en buksbomhæk, med respekt at sige. Nok er det, jeg fik min afsked, og så trissede jeg af, men så, kan De tænke Eder, gik grevinden om og misrekommanderede mig til alle mennesker, så der ikke var mere at gøre ved gartneriet. Derefter dyrkede jeg musikken en

lang tid. Blomster og musik! Deres excellence ser, at jeg bestandig holder mig til det, der forskønner livet!"

"Nå, så De har også været musiker?"

"Jeg vil egentlig ikke ligefrem sige musiker. Jeg lod mig hyre til at slå på stortromme for borgerskabet, men Deres Excellence kan tro – "

"Å, lad mig være fri for Deres titler," råbte konsulen heftig. "Jeg er ikke excellence!"

"Er De ikke excellence, så er De s'gu dannebrogsmand, det kan jeg se på den strimmel bånd der, og hvad De ikke er, kan De blive. – Nåda! Der er ikke nogen værre stilling i samfundet end at slå på stortromme for borgerskabet. Vi kom ud hvert fjerdingår og til majestætens fødselsdag, og så knappede de mig af til jeg ikke fik mere end syv mark for turen, hvad skulle det blive til? Jeg meldte mig fra tjenesten og slog butikken om i en anden gade. Så blev jeg medarbejder ved denne hersens Corsar, det slemme, firbenede dyr – at sige ikke rigtig medarbejder, for min bestilling var egentlig kun at bringe korrektur fra kong Salomon hen til forfatterskabet, men Deres Højærværdighed kan alligevel frit bande på, at de fleste af de vittigheder, der står i bladet, dem har jeg opfundet. Jeg gik så lumsk af med det, og immervæk faldt der mig noget nyt ind. Så kom denne hersens Poul, ham, De ved, med spadserestokken, drivende hen til mig og sagde: "Nå, min gode Jarl Hakon! Har De så en på stablen? Frem med den, for De kan jo lave vittigheder lige så flinkt, som en høne laver æg, med respekt at sige." Når han så fik min vittighed, kunne jeg være sikker på at se den banket flad og smurt ind i næste nummer af bladet. Men sådan kunne det jo ikke vare ved til evig tid. Til sidst skrev jeg

en specificeret regning på alle de vittigheder, jeg havde leveret, den dag så mange og den uge så mange, og satte dem til otte skilling stykket. Det var billigt, ved jeg. Poul kneb sin lorgnet fast i øjet, så på mig og brast i skoggerlatter, så han måtte lægge sig ned i sofaen, da han fik den regning, men den anden, ham denne maler, De ved nok, med pengene, han bad mig gå fanden i vold, for ellers ville han kyle mig ned ad trappen. – Deres Højærværdighed! – Jeg gør mig ikke bedre end jeg er, et mandfolk kan tåle meget i denne verden, men vidtløftighederne kan til sidst overgå tålmodigheden. Da maleren havde sagt, at han ville verfe mig ud, svoret en gruelig bornholmsk ed på det oven i købet, satte jeg min kabuds på hovedet, lukkede døren, og så børstede jeg dem ordentlig af begge to. Dermed var den potte ude."

Claudia følte sig under denne samtale grebet af den dybeste rædsel, en sådan personlighed var hidtil aldrig kommet indenfor hendes bekendtskabskreds. Udtalelser og skildringer som dem, hun her lyttede til, havde aldrig før mødt hendes øren, og det var ham, hun havde gættet på, ham, hun et øjeblik havde kunnet forveksle med hendes tankers, hendes drømmes rigt udstyrede helt. Hun bed i sin handske og røbede alle tegn på en heftig utålmodighed. Konsul Graa syntes derimod at lytte til mandens historier med mindre uvilje, han smilede af og til, gned sig i hænderne og kastede et sideblik hen til sin datter.

"Da De har været dyrlæge," sagde han, "kunne De måske give mig et godt råd for min stakkels, lille hund her. Den har været noget lidende i de sidste dage."

Hr. Jarlstad så hen over den ene skulder ned på en fed, lille, gulbrun hund, som lå i en af lænestolene.

"Den tingest der," sagde han med en ubeskrivelig hån, "det er en sag på fjorten dage – otte dages sult, otte dages dygtig travaille, så er moppen færdig. Nej! Hvad jeg ville sige, Deres Velbyrdighed begriber ikke –"

"Ja, tak skal De have, fordi De var så venlig at komme herop," sagde konsulen, da han så Claudia vise nogle tydelige tegn på utålmodighed. – "Jeg beklager, jeg har taget fejl af navnet og forvekslet Eder med en anden."

Med disse ord bukkede han for Jarlstad.

Jarlstad besvarede hans buk med et lignende, svingede med kasketten og vedblev: "Der er ellers intet til Deres tjeneste? – ikke en lille smule afskriveri? jeg tager til takke med, hvad det skal være. Jeg kan også lave pomade."

"Nej, jeg beklager –"

"Ikke nogle gamle klæder eller brugt skotøj at sælge? Jeg betaler den højeste pris for det."

Claudia rejste sig for at gå. Hun kunne ikke udholde denne skuffelse, der med hvert øjeblik antog større forhold.

"Nej!" svarede Graa. "Jeg har aldeles intet af den slags, De søger, her."

Jarlstad hilste og gik. Da han kom hen til døren, vendte han sig pludselig om og udbrød med en stemme, der på en gang lød barsk og bydende:

"Må jeg så bede om de tre mark, højstærede er mig skyldig?"

"Hvilke tre mark?"

"Har De ikke for nylig forlangt råd af mig for det monstrum, den firbenede rullepølse der? Taksten for ethvert råd var tre mark på skolen. – Skulle De ikke have evne til at punge ud med

det hele, kan jeg gerne skænke Eder den ene mark," tilføjede han spydigt.

"Må jeg bede Eder tale til mig i en anden tone," udbrød konsulen. "Jeg er Eder intet skyldig og agter heller ikke at benytte Deres råd."

Claudia afbrød ham ved at lægge sin hånd på hans arm, derpå tog hun en nydelig, gul pengepung frem og rakte hr. Jarlstad med den yderste spids af sine fingre en rigsdaler, uden at sige noget.

"Gud velsigne Eder!" udbrød den forhenværende dyrlæge, idet han tog pengene og greb efter Claudias hånd, som hun behændigt trak væk fra ham. "Jeg har glemt min pengepung hjemme, men jeg skal springe over til spækhøkeren og få den vekslet, for jeg kan ikke give Eder tilbage."

"Det er heller ikke min mening," sagde Claudia, "men nu vil De nok være venlig at gå, ikke sandt?"

"Gud bevares! Med fornøjelse. Jeg skal tage mig den frihed at høre herop en anden gang. Den nådige frue kunne måske have brug for noget af mit pletvand til at vaske handsker i. Jeg sætter desuden også barberknive op, som skærer værre end den slemme syge. Hvis De ønsker det. kan jeg også klippe Deres moppe der så net, at der ikke bliver mere hår på den, end bag på min hånd. Den har godt af det. *Au revoire, messieurs!*" Dermed bukkede han og gik.

Claudia åbnede begge vinduer efter ham og stænkede en stor flaske kølnervand omkring i værelset. Dernæst vendte hun sig mod konsulen og sagde:

"Efter denne lektion tror jeg vist, at vi to gør bedst i ikke oftere at rose os af vore evner til at gætte dem, vi søger."

3. En ny fejltagelse

Samme formiddag, lidt efter, at hr. Jarlstad var gået, så man konsul Graa ivrigt beskæftiget med en tilsyneladende vigtig forretning. Han lukkede sig inde i sit værelse og tilbragte lang tid med at skrive et brev, som tjeneren blev sendt bort med. Derefter klædte han sig omhyggeligt på. Claudia sang en af sine smukkeste sange, han lagde ikke videre mærke dertil, hun spillede, han gik gennem salen, han standsede et øjeblik, men ikke for at høre på musikken, tvært imod afbrød han hende og sagde:

"Du eller Bine – Jakobine – kommer til at gå en tur med hunden i dag. Jeg får ikke tid til det."

Da tjeneren bragte svar, gik han ud og vendte først sent tilbage. Alt dette skete med en hemmelighedsfuld mine, med et betydningsfuldt smil, hver gang Claudia talte til ham. Næste morgen kaldte han tante Jakobine ind og sagde:

"Lille Bine må indrette det sådan, at vi kommer til at spise noget tidligt frokost i dag."

"Ja!" svarede den gamle dame betænksomt, "men Claudia har sagt, at hun ikke vil spise før klokken et. Hun befandt sig ikke vel i morges."

"Ja, for min skyld kan vi godt spise, når det skal være," svarede Claudia. "Nu har jeg det ligesom lidt bedre."

"Det var herligt. Jeg skal sige dig, mit kære barn, jeg venter en af mine venner i dag, når klokken slår tolv."

"En ny ven?" spurgte Claudia.

"Om du vil. En meget kær ven."

"Kender jeg ham?"

"Gæt engang!"

"Nej! Siden i går indlader jeg mig aldrig mere på at gætte navne."

"Jeg synes dog, at du har nogen oprejsning til gode, måske du denne gang kan være heldigere."

"Nej! Jeg gætter ikke, men jeg vil lade dig vide, at hvis din ven i dag hedder Viggo, så har jeg i går opbrugt alt mit kølnervand uden dog at kunne fortrænge mindet om ham, som slog på den store tromme. Du kommer derfor til at købe mig en ny kasse, inden han melder sig."

"Han hedder ikke Viggo, og du behøver heller intet kølnervand for hans skyld. Lykkeligvis var vi i går to om at tage fejl, så du har intet at lade mig høre. I dag er jeg derimod ene om at rette den. – Kom lidt hen til mig, du!"

Han greb begge hendes hænder og fortsatte. "Vil du være en sød pige og gøre mig en rigtig stor fornøjelse?"

"Ja, for den pris vil jeg være det."

"Gå ind og tag din blåternede, skotske kjole på."

"Men hvor falder det dig ind?"

"Herre Gud! Fordi du ser så nydelig ud i den. Når jeg bestiller dine kjoler fra Lyon, dine støvler og sko fra Paris, kan du da i det mindste til gengæld gøre mig den fornøjelse at pynte dig med dem. Jeg kan ikke udstå den tossede, sortstribede kjole der."

"Men jeg forstår dig ikke, fader! Er det også dit alvor? For hvem vil du, jeg skal skifte dragt, pynte mig, som du siger? – For dig? Hellere end gerne – for dine venner? På ingen måde!"

"Godt! Så lad det ske for min skyld, for din egen skyld, fordi en dames pynt røber en dames smag og mange flere

egenskaber, end hun selv ved af. Du holder dog ellers af luksus, mener jeg, du lever og trives kun deri, det kan jeg godt lide. Hvis folk ikke havde haft smag for luksus, var jeg aldrig blevet til en rig mand. Jeg har pyntet andre med mine tanker, solgt dem mine ideer og min egen smag i alenvis. Det er luksus, som forædler, som føder de skønne kunster, fordeler rigdommen, befolker havnene, knytter nationerne til hinanden, fremmer handel, skaber ideer, som jeg alt sammen sagde i den tale, jeg holdt for Hans Majestæt kongen. Summen af alt dette er, at du skal være en sød pige og gå ind og tage den blå kjole på."

"Det er jo et tyranni uden lige," sagde Claudia smilende. "I går måtte jeg næsten lade mig dræbe af en ven fra gaden, i dag skal jeg klæde mig på for en anden. – Der ser man, hvad der kommer ud af at forkæle sin fader og give efter for hans luner," tilføjede hun, idet hun nikkede til Graa og forlod værelset.

Lidt efter vendte hun tilbage, iført den skotskternede kjole. "Falder jeg således i herrens smag?" spurgte hun, idet hun gik hen til konsulen, let og lydløs som en fugl flyver gennem luften, og lagde sine hænder på hans skulder.

"Du er et elskeligt barn," svarede konsulen, mens han med en faders svaghed og henrykkelse betragtede den yndige skabning, som i fuldkommen bevidsthed om alle sine fortrins magt gjorde en dyb og graciøs hilsen for ham.

Tante Jakobine var fulgt efter Claudia. Det var en lille, mager dame med en mængde skarpe og fine rynker i ansigtet, der var omgivet af en snehvid, tætsluttende kappe uden pynt, uden bånd, alene kantet med en lille knipling. Hun blev stående indenfor døren med et udtryk af dyb beundring.

"Er hun ikke nydelig!" udbrød hun, "alt hvad Claudia tager på, klæder hende."

"Nydelig!" gentog konsulen.

"Ja vist! Det fortæller du mig hver dag. Lykkeligvis ved jeg nok, hvad jeg skal tage det for."

"Siger ikke hele verden det samme?"

"Nej, den halve, mener du vist, fordi den består af mænd, og de smigrer. Det går med disse smukke talemåder som med de italienske papirspenge, enhver ved, at de ikke gælder for noget, men man tager dog mod dem efter en selskabelig overenskomst. – Men hvor du har haft travlt, mens jeg var borte, se blot! Du har fået bordet emaljeret med visitkort af store og kendte navne, du har også skiftet dragt, sort kjole, det lille ordenstegn ikke at forglemme. Det gælder altså i dag om at imponere. Det er formodentlig en prins, en storfyrste, vi venter."

"Ingen storfyrste, men frøkenen har måske glemt den lærdom, hun selv gav mig forleden, at den største opmærksomhed mod en gæst er at modtage ham i en omhyggelig påklædning."

"I det mindste er det bestemt en herre med et lille von eller de foran navnet – fader, fader! jeg kender dig så godt. Blot et må du love mig. Hvem han så er, så skal han ikke slæbes omkring i værelserne for at beundre malerierne, eller de ny møbler i gammel stil, eller springvandet inde i påklædningsværelset."

Konsulen svarede ikke, han gik i dybe tanker op og ned ad gulvet. Pludselig standsede han og ringede. En gammel, hvidhåret tjener viste sig.

"I dag klokken tolv vil der komme en herre og spørge efter mig," sagde konsulen, "Danielsen behøver ikke at melde ham, før ham blot herind." Danielsen bukkede. "Kom lidt herhen," vedblev Graa. "Hvordan er det, Danielsens kjole ser ud? Det ene knaphul er jo revet itu, og så er der hul på ærmet."

"Undskyld, hr. konsul! Men det er min daglige dragt, den jeg altid plejer at gå i."

"Men jeg holder af, at man i mit hus går ordentlig klædt hver dag. Bring den kjole hen til skrædderen og tag en anden på. Danielsen kan også godt gå med sin røde vest herefter, den jeg gav ham til jul, tag den kun på i dag, sammen med den anden kjole."

Danielsen bukkede og gik. Taffeluret viste på tolv. Claudia var den første, som bemærkede det. Hun sad ved vinduet, beskæftiget med et hækletøj, som aldrig blev færdigt. Konsulen gik op og ned ad gulvet, så sig i spejlet og rettede lidt på det hvide, sirlige halstørklæde, man altid så ham med. Der kom nogen ude på gangen, Graa lyttede.

"Der er han," sagde han og indtog den bekendte, maleriske stilling, hvormed Napoleon den Første er afbilledet i litografierne – den ene hånd i brystet, den anden støttet til bordet. Danielsen åbnede døren, en herre trådte ind. Claudia så op, en forbigående rødme fo'r over hendes ansigt. Det var ham, Jarlstad, den ukendte, der siden den sidste søndag havde været hendes drømmes, hendes tankers billede, en helt, som i det mindste efter det første øjekast at dømme næsten manglede alle de egenskaber, hvormed hendes fantasi havde udstyret ham. Et ungt menneske, bleg, mager, med mørkt hår, lidt kroget næse, i øvrigt et af disse almindelige ansigter, man

møder alle vegne, og som man ser på uden at lægge mærke til. Ansigter uden nogen tilsyneladende bestemt karakter, og hvor enhver, just af den grund, kan finde alt, hvad han selv behager. I samtalens løb derimod, når noget tiltalte og bevægede ham, blev dette ansigt mere levende, hans øjne strålende med et præg af kløgt og ånd, disse gennemtrængende, gråblå, alvorlige øjne der syntes at læse tanken i en andens indre før den fik ord, havde samtidig et udtryk af ærlig trofasthed, som indtog for ham. Lægges hertil en blød og vellydende stemme, en røst, der sjældent hævede sig synderlig højt, men som også af den grund var i stand til fuldkommen at betegne enhver forskellig stemning, så er måske Claudias helt noget under det standpunkt, hvorpå hun stillede ham, men også en del nærmere virkeligheden.

Idet han trådte ind, faldt hans blik på den unge dame, men der var i hans hilsen noget fremmed, noget af den almindelige, udtryksløse høflighed, som vises den, man ser for første gang. Konsul Graa gik hen til ham, rakte begge hænder ud mod ham og udbrød med en støjende røst, der bestandig vedblev at røbe manden fra butikken:

"Vær velkommen i mit hus, hr. civilingeniør! Det var smukt af Eder, at De holdt ord og så herop."

"Jeg havde jo lovet det," svarede Jarlstad.

"Jeg har allerede hilst på Eder i Deres hjem," fortsatte konsulen, "og takket Eder for den venlige måde, hvorpå De kom os til hjælp. Min datter kender De også. Men jeg holder på formen og må dog forestille Eder for hende."

"Behøves det?" svarede han. "Jeg har ikke glemt Deres datter, siden jeg så Eder sidst. Mine øjne har en god hukommelse."

"I dette tilfælde burde *vi* dog huske længst og huske bedst," svarede Claudia, "siden det var os, som modtog Deres tjeneste, ikke sandt?"

"Men De var mig ikke så ukendt, som De formoder," svarede han. "Jeg har set Eder før og kendte Eder igen, som man kender den, man en gang har lagt mærke til. – Det var årsagen til, at jeg kom Eder til hjælp, det må også være min undskyldning," tilføjede han.

"Min kære Jarlstad," udbrød konsulen i den højtidelige betoning, hvormed en taler begynder sit foredrag, "når jeg i går tillod mig at bede Eder hjem til os, var det ikke blot for at bringe Eder vor tak, der er samtidig en mindre behagelig, men mere magtpåliggende sag, jeg ønsker at tale med Eder om. De er civilingeniør, ikke sandt? Det vil sige en mand, der befatter sig med vejarbejde, brobygning, dræning og så videre. Jeg beder Eder, kom min hukommelse til hjælp. Er det ikke tilfældet?"

"Jo, ganske vist."

"Ja, hvad kender jeg vel til den slags! Jeg er en handelsmand, der har tilbragt sin ungdom i en butik, sin øvrige tid med kontorforretninger, så længe til jeg fik erhvervet mig det, jeg behøver for at føre et tilfreds og behageligt liv – måske lidt mere end det, jeg behøver," tilføjede han efter en lille pause og med et smil, der svarede til ordene, "men det hører ikke herhen. Da jeg kom her til byen, købte jeg denne gård og lod den forandre efter min egen ide, som De ser, ret bekvemt. Man kan leve her om vinteren, modtage sine venner, å ja! Men om sommeren holder jeg af landet, af frisk luft, blomster og træer og sådan noget. Jeg har for nylig købt mig et landsted, ret smukt beliggende lidt forbi "Slukefter". Man har søen lige for sig, den dejlige blå sø,

som Heiberg siger, og en stor altan over stueetagen, hvorfra man om eftermiddagen kan sidde og se folk tage ud i skoven. Atten værelser, en have på fem tønder og tre skæpper land, agerjord og skov dertil, herskabelig i alle måder. Men ulykken er, at ejendommen i lang tid har været forsømt, frugttræerne sygner bort i fugtig jordbund, i haven skal der lægges drænrør, markveje skal afstikkes, vandet ledes bort fra engene, forbedringer, som jeg ikke forstår mig det ringeste på. Forleden taler jeg med en af mine venner om den sag, en vis oberst – ja, det er nu det samme, hvad han hedder. Han nævner Deres navn, roser Eder som en dygtig og indsigtsfuld mand, og sådan har tilfældet villet, at jeg, der allerede havde modtaget én tjeneste af Eder, i dag beder Eder om en ny. Den, at varetage det hele arbejde ved Juliasminde – det har jeg kaldt stedet efter min salig hustru. Når jeg siger varetage arbejdet, forstår jeg derved at lede og styre det hele og lade mig betale omkostningerne."

Da konsulen var kommet så vidt, standsede han og kastede et blik hen imod sin datter, men Claudia sad bøjet over sit hækletøj, hun så ikke i vejret.

"Jeg beklager meget, at jeg ikke ser mig i stand til at overtage dette arbejde," sagde Jarlstad efter et øjebliks betænkning.

"Virkelig ikke?" udbrød Graa, overrasket af et svar, som han var så langt fra at vente. "Jeg troede dog, at sådant netop hørte til Deres fag."

"Uden tvivl, men jeg er netop beskæftiget med et arbejde, som lægger beslag på hele min tid."

Konsul Graa smilede. "Tillad mig et spørgsmål," sagde han, "er det nu også praktisk at opgive det ene for det andet? Jeg taler kun efter mine erfaringer som handelsmand. Som sådan

har jeg altid søgt at imødekomme enhver fordring, folk stillede til mig. Man benytter andres hjælp, man udvider sin virksomhed, man forøger sit arbejde og man fordobler derved samtidig sin fordel."

"Jeg tænkte på noget lignende, da De stillede mig dette forslag, men den sag, hvormed jeg er beskæftiget, vil optage min hele virksomhed og desuden gøre noget fravær her fra byen nødvendig nu i foråret, så jeg ikke er i stand til at føre tilsyn med det, der skal foretages hos Eder."

"Og jeg, som glædede mig til at benytte Deres gode ideer!" sagde Graa. "Det må da være et meget omfattende og storartet værk, siden det ikke lader Eder den ringeste tid til overs for mig?"

"Hvis det kan interessere Eder, skal jeg gerne fortælle, hvori det består. Jeg lægger ikke videre vægt på at hemmeligholde det, siden vi allerede er flere om hemmeligheden. Der er en meget stor byggegrund til salg udenfor en af portene, jeg står i begreb med at købe den for at lægge en gade gennem den og opføre bygninger på begge sider."

"Det er vist en god ide, men den kræver store kapitaler."

"Ikke så store, som det synes. Der er sandsynlighed for, at man vil kunne sælge bygningerne, efterhånden som de opføres, og kapitalen for jorden bliver stående i disse på første prioritet. Jeg håber desuden, når de første forarbejder, planer og tegninger er færdige, at få nogle velhavende mænd i Jylland til at træde i forbindelse med mig, det er til dem, den rejse gælder, som jeg lige omtalte. Ikke sandt? Nu har jeg givet en gyldig grund, hvorfor jeg ikke kan påtage mig nogen anden beskæftigelse, og samtidig aflagt et fuldstændigt skriftemål."

"Det har De," sagde konsul Graa, "men lyt nu også til mit skriftemål. Jeg har hørt den plan omtale, som De har betroet mig, jeg har hørt Eder nævne som den mand, der netop egnede sig til at bringe den lykkeligt til ende. I går, da jeg besøgte Eder, kunne jeg ikke fortælle, hvad der egentlig lå mig på hjertet, ikke trænge mig ind i Deres hemmelighed, De måtte selv betro mig den. Nu derimod tør jeg udtale mig åbent og ærligt, som jeg altid har holdt mest af. Jeg kan sige til Eder: De har talent, jeg har penge. De kan benytte mig, og jeg trænger til Eder. Hvad synes De om, at vi sætte skulder til skulder for at bringe Deres planer til udførelse?"

"De mener?"

"At De i stedet for at søge den nødvendige kapital i Jylland, tager til takke med den, jeg tilbyder Eder i København. Jeg mener, at De og jeg træder i forbindelse med hinanden på de betingelser, vi nærmere kommer overens om, og som De for resten selv kan bestemme."

"Deres tilbud overrasker mig i høj grad," svarede Jarlstad, "og det er mig kært at finde en så levende deltagelse for mit værk, skønt jeg ikke er i stand til at fatte dens årsag."

"Egoisme, højstærede! Kun egoisme! – Jeg er en mand, som har virket meget i mine dage og altid været på færde. Jeg troede, jeg skulle kunne slå mig til ro nu og hvile ud, men det vil ikke lykkes, det går ikke, min fa'er! Jeg trænger til virksomhed. Mine penge ligger og mugner nede i banken til fire og en halv, i Deres værk vil jeg kunne få mere ud af dem. Ret beset er der altså ikke synderlig fortjenstligt ved mit tilbud, siden jeg kun søger min egen fordel I det."

"Men hvis De nu ikke fandt, hvad De ventede? Ethvert nyt foretagende har to muligheder for sig, fordel, og det er her efter alle beregninger det sandsynligste, men det kan også medføre tab."

"Ganske vist! Det er jo netop den luft, jeg er vant til at ånde i, og som jeg savner her. Jeg trænger til den spænding, vinden og tab medfører, og hvis jeg håber på fordel, er jeg også som en gammel handelsmand beredt på at tabe."

"Nu vel! I så fald har jeg intet videre at bemærke. Tillad mig at overveje sagen med al den opmærksomhed, den fortjener til i morgen formiddag. Jeg skal da bringe Eder et bestemt svar."

"Det vil sige, at jeg i morgen formiddag venter at se Eder med planer, overslag og alt, hvad dertil hører. Ikke sandt?"

"Jeg håber det – jeg ønsker det," tilføjede Jarlstad.

"Det er godt, en beslutning må man ikke være for længe om, ja eller nej, det er inspirationens svar. Hånd på værket, beregne, forudse, det er den kloges kendemærke. Ja, De smiler, men jeg har ret alligevel, og beviset derpå er, at sådan bar jeg mig ad med at blive den mand, jeg er."

Idet Jarlstad rejste sig for at tage afsked, vendte han sig mod Claudia og sagde: "Jeg må meget bede Eder om tilgivelse, fordi vi i denne vor lange underholdning har begået den store fejl, uafbrudt kun at tale om, hvad der angik os selv, og De har næppe følt den samme interesse for, hvad der blev sagt, som jeg. Heldigvis deler jeg ansvaret herfor med Deres fader, og jeg beder Eder lægge hele Deres uvilje på hans skuldre, siden han har lettest ved at bære den."

Claudia så op. "Jeg hører, og jeg belæres," svarede hun med et smil og et blik, der indeholdt en meget veltalende tilgivelse.

Under hele samtalen havde hun uafbrudt siddet bøjet over sit arbejde. Hun så ikke op, det syntes, som om dette evindelige hækletøj og maskerne, hendes hvide fingre knyttede, var en tilstrækkelig genstand for alle hendes tanker. Dog mærkede hun, hver gang Jarlstads øjne hvilede på hende. Det var for hende, som om disse alvorlige øjne indgød en ny, frisk strøm af liv og varme i hende og mod hendes vilje bragte hjertet til at banke. Hun frygtede for at møde hans blik, tusinde forskellige tanker fløj gennem hendes hoved, hurtige og krydsende hinanden, som svalerne flyver gennem luften, og hun, som ellers plejede at være så sikker på sig selv, blev forvirret, blev frygtsom og mærkede, at hendes hånd skælvede. Længe efter at han var gået, blev hun siddende, tavs og grublende, nedsunken i stolen, hun hørte endnu hans stemme. Der var den samme sørgmodighed i hans røst, som hun tidligere havde læst i hans ansigt.

Konsulen gik op og ned ad gulvet, gned sig i hænderne og stillede sig frem foran hende med en triumferende mine. Han lignede i dette øjeblik en stor sanger, der efter en bravourarie venter på et udtryk af tilhørernes hyldest. Han besad ingen veltalenhed, den gode mand, men en vis snarrådig kløgt, et forråd af ord og talemåder, der erstattede den, og som undertiden også kan være et virksomt våben. Det var med dette våben, han i dag havde banet sig vej hen mod det mål, han higede efter, og som var langt større og mere betydningsfuldt, end Claudia havde begreb om.

4. Planer

Næste formiddag indfandt Jarlstad sig igen, denne gang med en stor rulle papirer under armen. Konsulen ventede ham med en vis utålmodighed.

Claudia sad atter i sin lænestol ved vinduet. Hun havde stillet et fuglebur foran sig på bordet og betragtede de to små fanger bag messingtrådene med dette indadvendte blik, der lader os se alt, uden at vi lægger mærke til noget.

"Bringer De glædeligt nyt i dag?" spurgte Graa.

"Tværtimod!" svarede Jarlstad. "Jeg har en tjeneste at bede Eder om."

"Kalder De da ikke det for en glædelig nyhed?" spurgte konsulen smilende.

"Først vil jeg bemærke, at jeg med fornøjelse modtager det forslag, De stillede mig i går, så meget hellere som det fremmer min plan ved at spare mig den tid, jeg behøvede til at søge andre deltagere."

"Det er rigtigt, min unge ven! At spare tid er at vinde penge. Hånd på værket! Øjeblikket tilhører os, og det er min tro ved at benytte det, at den kloge skaber sig sin fremtid."

"Jeg bringer Eder her alle de planer og beregninger, som angår sagen. Kortet over grundene har jeg derimod ikke kunnet få færdigt til i dag, og beder Eder om at se det hjemme i min tegnestue. Det var den tjeneste, jeg kom for at forlange."

"Pokker med kortet og alle enkeltheder!" sagde konsulen, "de angår kun Eder. Lad mig blot få et blik på sagen i dens helhed, mere behøves ikke. Jeg har tænkt mig som så: De meddeler mig nu Deres tanker, før vi spiser frokost, dernæst har jeg lovet min

datter at køre ud med hende i det prægtige vejr. Har De lyst, sætter De Eder op i vognen med os, og vi tager da hen og beser jorden. Ikke sandt, Claudia, det kan jo godt lade sig gøre?"

"Ja, hvorfor ikke?" svarede hun. "Det er jo at forene det nyttige med det behagelige."

"Er det også rigtigt at begynde i dag, hvor vi slap i går?" sagde Jarlstad, henvendt mod den unge dame. "De kører ud for det smukke vejrs skyld, konsulen og jeg for at tjene penge."

"Men er jeg da ikke også en lille part i sagen," svarede hun med et ironisk smil, "det angår jo min faders interesse?"

Nu udviklede han sin plan med al den begejstring, han selv følte for den, viste konsulen sine beregninger og overslag, arbejdet kort sagt, og den fordel, han ventede af det. Graa lyttede til med levende opmærksomhed, roste alt og fandt alt fortrinligt. Snu og beregnende, som han var, indså han snart, at planen var heldigt lagt og efter al sandsynlighed måtte bære gode frugter.

Claudia lyttede også og kastede af og til et dvælende blik hen til bordet, hvor han sad bøjet over sine papirer. Hos hende fandt naturligvis hverken tallene eller beregningerne den ringeste deltagelse, det var det klare lys i hans øjne, den altid milde, halvdæmpede røst, det var hans smil, hun lagde mærke til. Når han så ved en pludselig bevægelse hævede sit hoved og så over til hende, og deres øjne mødtes, sænkede hun hurtigt og frygtsomt sine, rødmede, som om hun havde begået noget urigtigt, og under denne frygt, denne idelige vekslen af tanker og forestillinger hvilede der et udtryk over hendes ansigt, forklaret og herligt, en lykke og tilfredshed med alt, som hun ikke før havde kendt. For det er kærlighedens natur, at den, ved

at hæve os selv, samtidig kaster et sollys over alt, hvad der omgiver os.

Efter frokosten steg de til vogns, Claudia omhyggeligt indsvøbt i en mørkebrun fløjlskofte, foret med gråligt egernskind. Solen skinnede, det var en af disse første, friske forårsdage hos os, som tager sig bedst ud indenfor vinduerne af et varmt værelse.

Tante Jakobine fulgte Claudia ned til vognen, svøbte et tæppe om hendes fødder og slog solskærmen op for hende.

"Mangler du nu intet, mit søde barn?" udbrød den gamle dame med ængstelig omhu. "Ikke din muffe? Skal jeg gå op og hente den? Ikke et lille tørklæde om din hals? Ikke en fodpose? Det er rigtignok så råt i dag, og man må være forsigtig i den forårsluft. Lad ham endelig vende om, så snart du finder det for koldt."

"Men du glemmer jo, lille tante, at vi ikke skal på en lysttur – forretningerne frem for alt, ikke sandt, hr. Jarlstad! Det er hovedsagen."

"Jeg mener, ikke hovedsagen," svarede han, "men midlet til at nå den."

De kørte. Konsulen og Jarlstad sad på forsædet og fortsatte den begyndte samtale. Claudia lå tilbagelænet i vognen foran dem. Hun så ud fra fjerene, fløjlet og foerværket, der omgav hendes blege ansigt, som en lille fugl ser ud fra sin rede. Af og til kom en hånd frem, spæd og fin som et barns og indhyllet i en lysebrun handske, hun trak sin kofte tættere sammen, sank dybere tilbage i vognen og sad og lyttede som før.

Det gik med grunden som med planerne, konsul Graa fandt den fortræffelig, egnen sund, udsigten fortrinlig,

vandafledningen let at tilvejebringe, alt havde hans fuldstændige bifald.

"Nu ved jeg, hvad jeg vil," udbrød Claudia midt under denne samtale. "Hver gang hr. Jarlstad besøger os, vil jeg være til stede og sidde og lytte til og lade mig belære af hans indsigt og kløgt, så vil jeg købe mig en stor skov og bygge mig et hus, ikke en fattigbolig som kan udlejes til små familier til en billig pris, et smukt lille slot skal det være med tårne på siderne, altaner under vinduerne og en pergola, som jeg vil opfylde med de dejligste blomster og fugle. Der skal være en stor have til slottet med drivhuse, skyggefulde gange, fiskeparker og broer. Der vil jeg bo og holde selskab og lystture om sommeren, baller om vinteren for alle mine veninder."

"Er det Deres begreb om lykke?" spurgte han med et yderst alvorligt ansigt.

"Mit begreb om lykke har hidtil hverken fæstet bo i et slot eller en hytte," svarede hun smilende, "men hvis jeg havde valget, tror jeg rigtig nok, jeg vil foretrække slottet. Mener De ikke også?"

"Slot eller hytte, jeg tror ikke, det beror på det, når man blot fører sine husguder med sig. Jeg ejer en lille gård ovre i Jylland midt på alheden, uden tårne og altaner, naturen har dannet et vandhul udenfor den i stedet for fiskepark, og dog vil jeg være meget tilfreds med at kunne bo der, hvis stedet for resten gemmer de øvrige betingelser for min lykke. – De smiler. – De er ikke af samme mening?"

"Jeg overvejer, hvad man skal foretage sig i Jylland ved det lille vandhul," sagde hun. "Jeg kender ikke Alheden, jeg har aldrig været længere udenlands end på Kullen, og der var der ikke

videre morsomt. Men i Jylland har jeg forestillet mig, at der måtte være gyseligt kedeligt. Er Alheden ikke en ørken med noget lyng på, et vildnis, et øde, hvor damerne går med uldstrømper og herrerne med blottede fødder? Er der musikforening, er der konditorier, bal, er der teater i Jylland? Eller hvorfor stræber alt hos os hen til et selskabsliv, hvis ensomheden skulle være at foretrække?"

"Kan De ikke nok forstå, at frøkenen sidder og gør sig lystig over os begge to?" udbrød Graa. "Det keder hende, at vi taler om fattigboliger og mursten og kalmartømmer."

"Aldeles ikke," svarede Claudia, "især siden jeg antager, at der nu er sagt alt, hvad der lader sig sige om dette interessante tema. Nu kører vi til skoven, ikke sandt? Der skal jeg vise Eder den grund, som jeg holder af."

Konsulen gav sit bifald.

"Til skoven, Jakob," vedblev Claudia og berørte kuskens skulder med spidsen af sin solskærm. "Du kender de steder, hvor jeg plejer at holde til, men hurtigt, hurtigt! Jeg begynder at fryse, og nu går solen snart ned."

Kusken kørte til, Claudia smilte, Jarlstad og konsulen var lidt efter igen fordybede i beregninger over de ny bygninger.

"Hvordan har De nu tænkt Eder fællesskabet mellem os?" spurgte Graa i samtalens løb.

"Jeg antager, at vi deler indtægten," var Jarlstads svar. "Jeg lægger arbejdet til, De pengene, det ene går op mod det andet."

"Ja, vi deler," gentog Graa, "det har jeg også tænkt mig, men ikke, som De mener i to halvparter, tvært imod, De tager de to tredjedele, jeg den ene, sådan skal det være. Ja, det nytter ikke, at De kommer med indvendinger. I alt øvrigt fører De

kommando, i dette ene punkt vil jeg min tro råde. Jeg søgte en lejlighed til at sætte mine penge i virksomhed, men ikke til at berige mig ved andres arbejde. Det bliver, som jeg har sagt, og jeg vil skrive kontrakten."

Lidt efter kørte de ind gennem hegnet ved Charlottenlund. Vognen holdt. Idet Jarlstad hjalp Claudia ned, sagde hun: "Til gengæld for den tålmodighed, hvormed jeg har hørt på Eder, skal De nu hjælpe mig med at plukke blomster, anemoner, sneklokker, tusindfryd og især det smukkeste grønt, De kan finde. Jeg vil have en stor buket med hjem, som kan fylde alle mine blomsterskåle."

Solen skinnede, fuglene sang, myggene summede, alt var friskhed, liv og smil, som når et barn vågner om morgenen. Claudia jublede. Hun fandt de smukkeste blomster, de første violer, og når hun så en klynge inde mellem buskene, som hun nødvendigvis måtte have, blev Jarlstad sendt efter dem, for græsset var for fugtigt for hendes tynde gedeskindsstøvler. Konsulen var vant til dette, havde tændt sig en cigar og fulgte alle Claudias bevægelser, smilende, som en lykkelig fader smiler. Jarlstad adlød hende blindt, lod sig sende ind i tykningen, op på diget, over på den anden side af grøften, der stod også en klynge, som hun nødvendigvis måtte have. Der var noget i høj grad fristende i hendes blik, noget uimodståeligt i hendes stemme, det vidste hun, det forstod hun at benytte.

Da de kom hjem, gik Jarlstad op med for at hente sine papirer. Konsul Graa rakte ham hånden og sagde:

"Se nu er vi enige om alt, antager jeg, og De kan begynde på at fuldføre Deres planer i morgen, om De vil. Besøg mig flittigt,

dagligt, det er i forretningernes navn, jeg beder Eder om det. Her inde laver vi jo penge."

"Og herinde laver vi musik," sagde Claudia, "men vi fortjener ikke penge. Nu kan De vælge, hvad De synes bedst om."

"Jeg lever for det sidste," sagde Jarlstad, "men jeg lever af det første."

5. Vi bygger

Det halve år, som fulgte efter denne formiddag, var rigt på indhold og betydning for Jarlstad, men vil kun have lidt interesse for læseren. Jorden blev købt, gaden lagt, pladsen til bygningerne afstukket. Konsul Graa var til stede hver dag, talte med om alt og begreb intet af noget. Han så en masse granit, mursten og tømmer hobe sig sammen på pladsen, stilladser og jordbunker, brønde og grøfter. Men der var plan og metode i dette kaos, de forvirrede masser ordnede sig, den ene bygning rejste sig ved den andens side. Han så Jarlstad i uafbrudt beskæftigelse lede og styre alt og beundrede den ro og sikkerhed, hvormed han forstod at overvinde enhver vanskelighed.

"Der er ikke et sådant menneske til i hele verden," forsikrede han Claudia, når han kom hjem. "Og så mærker man aldrig, at han er der. Han går omkring som et spøgelse mellem dem, hvisker et ord hist, et ord her, så lystrer de ham på en prik. Han er som født til formand for et pakhus."

"Pakhusforvalter," sagde Claudia med en ubeskrivelig foragt.

"Pakhusforvalter," gentog Graa. "Det var i en kælder og et pakhus, at du blev født og jeg blev til en rig mand."

Da efteråret kom, var grunden bebygget og bygningerne enten solgt eller bortlejet til en pris, som langt oversteg Graas forventninger.

I disse seks måneder havde Jarlstad næsten været en fast gæst i konsulens hus. Var det forretninger, vane eller tilbøjelighed, som havde ført ham derhen? Havde dette tidsrum bragt ham nærmere til Claudia? Det er ikke let at se. I hans

adfærd syntes intet forandret, han vedblev at være stille og alvorlig som før. Derimod havde han indviet dem i flere af sine forhold, det være sagt til ære for konsulens behændige udfritten. Claudia vidste, at Jarlstad havde en moder, som boede ovre på den omtalte gård i Jylland, at denne moder lod til at være det egentlige princip for alle hans handlinger. Det var hende, han så op til under arbejdet, hendes lod, han ville forbedre med det. Mens han talte om hende, og Claudia forstod så godt at bringe ham dertil, funklede hans øjne, hans røst blev mere blød og inderlig. Hun sad og lyttede foroverbøjet med den dybeste interesse præget i ethvert træk. Hun fandt ham aldrig smukkere end i disse øjeblikke.

"Og hun har opdraget Eder," sagde hun, "aldrig nægtet Eder noget, sagt ja til alt, hvad De fandt på? Det forstår jeg så godt! Sådan bør alle elskværdige forældre bære sig ad. Det må være en herlig dame, Deres moder. Jeg vil bestemt komme til at holde meget af hende."

Der var altså gået seks måneder, tilsyneladende uden nogen som helst begivenhed eller ydre handling mellem de to, og dog skjulte dette daglige samliv, ligesom de dybe bjergsøer, et bevæget indre under en rolig overflade.

Konsulen havde tilbragt den sidste del af sommeren ude på sit landsted, der var blevet indrettet så godt, som omstændighederne tillod. En aften sad Jarlstad ved vinduet i dagligstuen på Claudias sædvanlige plads. Hun sad henne ved instrumentet og havde lige spillet et af konsulens yndlingsstykker, dem han lyttede til med en interesse, som i reglen fandt sin slutning i en dyb og rolig søvn. Inde i det næste værelse gik tante Jakobine og raslede med knive og skeer, mens

hun dækkede middagsbordet. Tjeneren bragte lys. Lampens dæmpede skin smeltede sammen med månelyset, som blegt og blåligt faldt ind over blomsterne, hvormed Claudia altid fyldte sine vinduer. Ude fra haven trængte en svag duft af levkøjer og reseda ind i værelset. Så man gennem vinduet, mødte øjet en vid græsplads, omgivet af pyramidepopler på siderne, der i denne afstand og aftenskumringen tog sig ud som en række bevogtende kæmper. Løvet skælvede på de fine stilke, månens fosforagtige lys blev brudt i dugdråberne på græsset. Længere tilbage bredte tågen sig over de høstede marker, enkelte strofer af en sang lød i det fjerne, af og til rullede en vogn hen ad vejen, og en lænkehund gøede i et af de nærmeste steder, det var det eneste, der afbrød den dybe fred og stilhed, hvori alt hvilede.

Claudia havde endt sit spil, hun vendte sig om mod de to tilhørere. Konsulen lå tilbagelænet i gyngestolen med hænderne foldede over hunden på hans skød. Jarlstad så ud af det åbne vindue, han syntes ikke at lægge mærke til hende, og hun vovede ikke at tale. Under denne stilhed, hvor i naturens alvor, dens vemod og fred synes at sænke sig ned i vort hjerte, blomstrer tanken mægtig og stor.

Der forløb en tid således. Claudia rejste sig og gik hen til ham, lydløs og dvælende, han hørte det ikke. "Hvad tænker De på?" sagde hun med denne inderlige og bløde stemme, som røbede hele hendes deltagelse, "De er så alvorlig i aften. Deres moder er da ikke syg? Hvorfor sidder De så tavs og stille? Betro Eder til mig."

"Jeg fejler intet," svarede han, idet han lod sin hånd glide hen over panden, som om han ville bortjage alle de tanker, der husedes indenfor.

"Jo vist!" vedblev hun, "De er forstemt. Fortæl mig årsagen. – De betænker Eder? Jeg må altså forekomme Eder meget egenkærlig, siden De ikke tror mig i stand til at fatte andres sorg? Jeg spiller for Eder, og De hører det ikke, hvorfor er De da så uopmærksom mod mig i aften?"

"Jeg er ikke uopmærksom i den betydning, De mener, for jeg sad og tænkte på Eder. – Jeg holder af Eder," vedblev han med læber, der skælvede, og med en røst, der lød så frygtsom og bange, at den næppe syntes at nå hendes øre. – "Jeg har holdt af Eder, jeg tror lige fra den første dag, vi mødtes, mere end jeg holder af min moder," tilføjede han og tav, som om der efter dette ikke var sige mere.

"Jeg ved det godt," svarede hun med øjne, der strålede af usigelig lykke. "De har ikke kunnet skjule det, men gør det Eder så bedrøvet?"

"Ja, når jeg frygter for ikke at kunne være det for Eder, som jeg gerne vil. Jeg har sagt det til Deres fader," fortsatte han lidt efter, da hun ikke svarede.

"Hvorfor?"

"Fordi jeg ville have trukket mig tilbage, hvis han misbilligede denne følelse."

"Kunne De da det?" spurgte hun og lagde sin hånd på hans skulder.

"Ak! Her var jo ikke tale om mig, jeg ville kun fritage Eder for enhver kamp mellem mine ønsker og hans. – Jeg har kun meget lidt at byde Eder – mit liv vil gå med arbejde for at erhverve det nødvendige, det vil blive en såre beskeden stilling. Det var på det, jeg sad og tænkte lige før."

"Min kæreste ven," svarede hun, "det er ikke det værste. Men i det liv, jeg hidtil har ført, er jeg blevet forvænt og forkælet til det utrolige. Er jeg også den, De tror, og vil De finde det hos mig, som De søger? Det er det, som gør mig bange! – Led mig! Hjælp mig –" vedblev hun og sluttede begge sine små hænder sammen om hans og bøjede sig ned foran ham i en halvt knælende stilling. "Bær over med mig, når jeg fejler, så vil jeg gøre alt, hvad jeg kan, for at blive, som De ønsker. Jeg vil være Eder en trofast og hengiven hustru."

Hun hviskede denne bøn til ham med en stemme, så ydmyg rørende, at den trængte ind i det inderste dyb af hans hjerte. Aldrig havde hendes øjne forekommet ham så smukke, så strålende, så blide.

"Hvad er det, de to sidder der og hviske om?" spurgte i dette øjeblik Graa, som vågnede, idet hunden gled ned fra hans skød. Forbavset over den dybe stilhed så han sig om til alle sider, før han fik øje på dem.

Claudia holdt Jarlstads hånd i sin, idet hun rejste sig op og gik hen til faderen.

"Det er rigtig smukt," sagde hun, "at min egen fader går og bærer på en hemmelighed, der angår mig så nøje, uden at turde betro mig den."

"Nå, har han nu sagt det?" spurgte konsulen smilende, "det kunne være sket for længe siden. Han forbød mig at tale om det. Hvad har du svaret?"

"At siden du ikke har større tillid til mig, vil jeg forlade dig og se, om jeg kan erhverve mig hans."

"Gud velsigne jer, børn!" udbrød Graa, idet han pludselig slog over i en yderst komisk patos. "Vorherre lade det blive til Eders

lykke. Hvad der er sket i aften, har længe været mit kæreste ønske. – Når De får hende, Jarlstad, har jeg givet Eder det bedste og dyrebareste, jeg ejer. Vær god mod hende, så vil hun gøre Eder lykkelig, er jeg overbevist om. Det er et godt og herligt barn. Jeg burde ikke sige det som fader, men jeg siger det alligevel. Foruden det, at hun er det nydeligste og yndigste, jeg kender, så har hun i al sin levetid ikke forvoldt mig et minuts sorg. Jeg kender ikke en eneste fejl hos hende, og havde hun haft nogen, kan De tro, jeg nok skulle have fundet den. For jeg ser med to skarpe øjne. – Men siden I nu har taget Eders bestemmelse, vil jeg tilføje en, og den skal min tro stå fast. Jeg holder ikke af lange trolovelser. I ved, jeg er en resolut mand. Har man fattet en plan, så udfører man den. Ingen unødvendig betænkning, og hvad er trolovelse andet end en betænkningstid? Om en måned skal brylluppet stå."

Jarlstad ville svare, men Claudia lagde sit hoved op mod hans skulder og hviskede:

"Lad ham have sin vilje i aften, i morgen leder jeg den dog, som jeg vil – som du vil!" rettede hun sig.

Konsul Graa rejste sig op fra stolen og udbrød: "Kom hen til mig, svigersøn, omfavn mig, kys mig! De er en mand efter mit hoved."

Jarlstad måtte adlyde, der var ikke andet for. I dette øjeblik lukkede tante Jakobine fløjdørene op og sagde, at middagsmaden ventede.

"Kom herhen, søster!" udbrød konsulen højtideligt, "ønsk mine to børn tillykke, de har trolovet sig i aften, og jeg har givet dem min velsignelse."

Tante Jakobine slog hænderne sammen med et lille passende udråb af overraskelse, tårerne kom frem i hendes øjne, mens hun rakte begge sine hænder hen mod Jarlstad.

"Jeg vil ønske Eder tillykke," sagde hun bevæget, "og det af mit inderste hjerte, for De får rigtignok en uvurderlig skat i Claudia. Hun har ikke været os til nytte her i huset, som en af mine veninder sagde, men hver dag har hun været os til fornøjelse og stor velsignelse. Hvordan det vil gå os, som mister hende, det begriber jeg ikke!" Derefter begyndte tante at hulke og skjulte ansigtet i sit hvide, nystrøgne lommetørklæde.

Konsulen lod bringe to flasker champagne op til bordet. "Jeg har såmænd gemt denne vin i tre og tyve år," bemærkede han med en betoning, der påbød opmærksomhed. "Jeg købte den fra det store, russiske linjeskib, som strandede udenfor Kronborg." Dermed fyldte han glassene, rejste sig og udbragte en ny lykønskning eller, rettere sagt, holdt en ny lovtale over Claudia. Da skålen var drukket, fyldte han glassene på ny, stadig stående, og udbrød derefter:

"Sig mig nu, Jens Casper Gylding Jarlstad, hvorfor har De altid søgt at skjule den titel og rang, som knytter sig til Deres navn? – Hvorfor kalder De dem ikke baron, siden De dog nu engang er det?"

Dette spørgsmål gjorde en umådelig virkning blandt de tilstedeværende. Alles blikke hvilede på Jarlstad. Han smilede, så op på Graa og svarede:

"Hvis jeg var rig og kunne leve efter min stand, ville jeg have nævnt den. Nu er jeg derimod ikke rig, mit baroni er en lille bondegård ovre i Jylland, jeg søger mit udkomme ved at være

civilingeniør, lægge drænrør, lave bygninger, vandafledninger for folk. Derfor kalder jeg mig ikke baron."

"Ja, jeg spørger kun," fortsatte konsulen. "Jeg er vist den mand, der sætter så lidt pris på titler og rang som nogen, hvad er det hele andet end flitterværk og forfængelighed? Men en alt for vidtdreven beskedenhed kan også være en art forfængelighed, modsætningerne berører hinanden, og De må virkelig tillade mig, at jeg føjer baron foran Deres navn, når jeg i morgen går op til Ferslev og bestiller Deres og Claudias visitkort. – Navnet Gylding er mig for resten velkendt," vedblev han uden at give Jarlstad tid til svar. "En af mine forfædre, jeg ved min tro ikke, om han også skulle have haft Deres mani for at dølge sin stand, måske var han adelsmand, måske var han det ikke, men han hed Henning Graabuk. En vældig skytte var han, det er afgjort, og skal have spillet en vigtig rolle i forbindelse med slægten Gylding under en af vore forrige konger. Senere blev Graabuk til Graa, mit navn er blevet kortere, Deres forlænget."

"Min familie har ikke efterladt noget skriftligt vidnesbyrd om sig," svarede Jarlstad, "jeg ved blot, at en af mine forfædre, en livslysten person, efter at have solgt, hvad han ejede i Danmark, drog over til Skåne, giftede sig ind i en svensk familie, optog dens navn Jarlstad i forbindelse med sit eget og blev senere gjort til baron under dette navn. Det er alt."

"Ja, og siden baronen har førstefødselsret frem for ingeniøren, så sætter vi ham på visitkortet, er det ikke også Deres ønske?"

"Nej," svarede han, "det er ikke mit ønske, men jeg bøjer mig for Deres."

Om aftenen, da Jarlstad var taget bort, kom tante Jakobine hen til Claudia, bredte sine arme ud mod hende og trykkede hende til sit bryst, idet hun henrykt og begejstret udbrød:

"Baronesse! – Du baronesse! Ja, det kan da rigtignok ikke være mindre. Det er det, jeg altid har sagt om Claudia, hun er født adelsdame i sprog, i væsen, i sin hele måde at være på."

"Baronesse!" gentog konsulen med et triumferende smil, idet Claudia vandrede fra tantens arme over i hans. "Kan du nu forstå, hvad jeg mente med at få ham i vort hus?" hviskede han i hendes øren. "Jeg vidste, hvem han var, fra den første dag, han kom her. At han ville synes om dig, var en selvfølge. Har jeg ikke båret mig ret fiffigt ad i den sag?"

Claudia svarede med enstavelsesord på enhver tiltale.

Hvad skulle hun desuden svare? – Stakkels barn! Burde hun ikke tro på disse lovtaler, som hun havde hørt på i to og tyve år, hvordan skulle hendes fader og tante kunne ville skuffe hende? Alt, hvad der var hændt i aften, forekom hende som en drøm. Hun var trolovet med ham, der hverken havde bragt hende så megen hyldest eller opmærksomhed, som hun var vant til at modtage af alle andre, mens hvis røst, hvis blik, blot lyden af hans gang allerede længe havde bragt hendes hjerte til at banke. Hvordan lader dette sig forklare? Nu turde hun altså tilstå det, hun elskede ham, havde i de sidste seks måneder kun levet med tanken på ham. Hun tilbad ham med al den inderlighed, de svundne dage havde forberedt hos hende, med al den lyrik, der bor i en ung piges hjerte. Efter at han først en gang havde vundet denne plads hos hende, kunne det heller ikke være andet. Han var blevet det levende billede af alle hendes ørkesløse dages håb. Fortiden var et løfte, det nuværende

øjeblik opfyldelsen, hun kendte verden fra romaner, havde lært kærlighed af Romeo og Julie, så i ægteskabet kun en fortsat tilbedelse, endnu mere glødende end den, hun hidtil havde modtaget i hjemmet. Alle disse drømme og forventninger, hvori hun ligesom gennem et vindue stirrede ud på fremtiden, kom han nu for at virkeliggøre.

Mod dette hurtige giftermål havde hun heller ikke noget at indvende. Der hviler på bunden af enhver kvindes hjerte en vis trang til at knytte sig til manden, og den stiger med årene. Er det en forfængelig frygt for at være blevet vejet og fundet for let på livets marked? Er det en trang til at dele de skatte af ømhed og hengivenhed, hun ejer, til at spille Forsynets rolle for en anden? Er det en havn, hun søger, efter en stormfuld fortid, eller en nøgle til den gyldne port for en fortids glødende drømme? Det er ikke let at bestemme. Trangen er der.

Næste dag havde konsulen travlt, han tog til byen, gik i klubben og fortalte aldeles tilfældig i samtalens løb, at hans datter i går havde trolovet sig med baron Gylding Jarlstad. "De har vel hørt denne bekendte, adelige familie nævne. Man finder den næsten på hvert andet blad af Sveriges historie." Fra klubben gik han til Ferslev og bestilte det omtalte visitkort med baronens og Claudias navne. Det blev omdelt til alle mulige venner og bekendte.

Nogle dage senere var der stort selskab ude på landstedet, ved hvilken lejlighed champagnen fra det russiske linjeskib atter så dagens lys. Baronen blev forestillet for alle, baronens skål blev drukket. Tjenerne havde fået den strengeste befaling til kun at kalde ham således. Det var, som om man stræbte efter

at erstatte Jarlstad savnet af den rang, han så længe havde levet foruden. Fra nu af klang den uafbrudt for hans øren.

"Det vil jeg sige dig," udbrød konsulen den første dag, Claudia efter trolovelsen kørte til byen for at gøre indkøb, "jeg har den tillid til dig, at du i valget af stoffer altid tager hensyn til din fremragende stilling. Det er ikke madam Jarlstad, ligesom din salig moder var madam Graa, det er baronesse Gylding Jarlstad, du har at soutenere. – Glem ikke det, mit søde barn! Adel forpligter."

"Det er en lykkelig brud, jeg husker på," svarede Claudia, idet hun strakte sin hånd hen mod faderen, for at han skulle kysse den, "en lykkelig brud, og det vejer mere end topper på hestene og en hieroglyf over vogndøren."

Men Claudia tænkte alligevel på baronessen.

I de følgende dage kom der besøg og lykønskninger alle vegne fra, og da denne storm havde lagt sig, måtte Jarlstad og Claudia køre rundt i konsulens nye vogn og aflægge deres besøg; Jarlstad yderst tarvelig klædt, Claudia i en feagtig pragt, der klædte hende fortryllende og vakte alle veninders skinsyge.

Hvad syjomfruer og modehandlerinder måtte lide i denne tid, det står optegnet i deres krønike med farver så mørke som jødernes trælleliv i Ægypten, de fik det blot bedre betalt. Der var kun en måned tilbage. Konsulen holdt strengt på sit ord, det vidste enhver, som kendte ham.

En dag var Claudia gået i butikkerne for at gøre indkøb. Hun havde uindskrænket myndighed og en bestandig fyldt pung i denne retning. Midt i den ivrigste undersøgelse af en uhyre bunke silketøj kom en veninde hen til hende, greb hendes hånd og trak hende hen på en taburet ved vinduet.

"Det var da godt, jeg engang mødte dig, min sødeste Claudia," udbrød damen, "jeg har været hjemme hos dig to gange. Du er altid ude. Nå, så du er blevet forlovet. Jeg kender ham, et rart ansigt, en ypperlig holdning, nogle kønne øjne, hans pande kunne nok tåle at være lidt højere. Fortæl mig nu, hvordan det er gået til. – Å snak! Du skal ved Gud skrifte. I de seks måneder har jeg næsten ikke set dig, du holdt dig indmuret, der måtte jo arbejdes! Hvad, ja, det er der ved Gud ingen skam i, når det blot slår an, ellers er det gyseligt flovt – som Jette Richter, du! Hun er ofte nær ved og dog altid langt fra. Og om en måned skal du have bryllup – men du gode Gud! Hvad skal det betyde? Forleden aften talte de om dig hos Bakker, du ved nok, den lille grosserer med toppen på næsen. Så er der en, som begynder at efterligne Rosenkilde i "Den Stundesløse" og dikterer brevet: "Der må iles dermed for visse årsagers skyld." – Er det ikke nedrigt! Men du kan tro, han døde ikke i synden. – Hvordan er han ellers, han ser altid så alvorlig ud, er han morsom, er han fyrig?"

"Jeg er lykkelig," svarede Claudia på denne syndflod af spørgsmål.

"Ja, det siger man altid i de første fjorten dage, det ved vi godt. Kom, lad os gå op og spise en kage hos Ottos og fortæl mig så lidt om, hvordan du har bestemt dig at indrette dig, for du råder jo derfor. Det skal da være noget i den store stil, noget uhørt – baronesse! – du har jo råd til det."

De gik til Otto, imidlertid sagde Claudia: "Hvordan vi skal indrette os, som du siger, vil jeg overlade til Jarlstad. Jeg tænker mig, han vælger en smuk egn i nærheden af København og bygger os der en bekvem bolig, han forstår det jo så udmærket.

Et hus, hvor man kan se sine venner og bekendte hos sig, for jeg kan ikke undvære dem, selv om det kun var for at gøre dem til vidner om min lykke."

"Det kan jeg lide dig for. Lad os sætte os herind i den lille stue, så kan vi se, hvem der går forbi med det samme. Hvad så videre?"

"Ja, hvad så mere, du plageånd! Aller først vil vi rejse og blive nogle år borte, om sommeren ved badestederne, om vinteren i Nizza. Det glæder jeg mig også til. Jeg vil se mig om, jeg vil fylde min sjæl med indtryk af det skønne og vidunderlige, jeg hidtil kun kender fra bøger."

"Det gør du ret i, min unge! Naturen er ved Gud yndig, det har jeg altid sagt. Bare jeg kunne få min gamle derhjemme til at gå noget mere ud. Ikke engang i Tivoli kan vi komme. Men hvad siger din fader til at miste dig så længe?"

"Han mister mig ikke. Jeg håber, at han rejser med os. Det har i mange år også været hans ønske at komme lidt ud."

"Sødeste Claudia, lad være at slæbe din fader med! Du vil fortryde det. Du begriber ikke, hvad det er for en plage at have disse gamle mandfolk med sig. Så er det ikke godt nok, og så skulle det være anderledes, så har man givet for meget ud der, og så skal der spares her, så duer vinen ikke, og så strides man om drikkepenge. Enhver vil følge sit hoved, de bringer deres prosa ind i Deres lykke, de slukker enhver gnist af poesi for Eder. Og poesi skal der ved Gud til, det er der ingen snak om, Claudia. Følg mit råd og tag ikke din fader med! – Skal vi have en flødebolle til, du? – Når I så kommer hjem igen, giver du vel selskaber for os, baller, et kostumebal, Claudia, der er ikke noget morsommere til i verden. Og din baron, han vil alt, hvad

du vil, naturligvis! Han ligger for dine fødder hele dagen. Men tag ham i tide, mit barn, det råder jeg dig til. Begynd straks med at dressere ham til det, han siden skal være, du kender ikke de mandfolk. Slipper man tøjlen, benytter de sig af det. Her har det vel ikke så stor fare, siden han er nødt til at lystre dig?"

"Hvorfor mener du?"

"Du bringer jo pengene. Forleden dag kommer jeg ind til Holm på Østergade, ham med den kønne svend. Der sidder en grevinde fra Skovshoved og breder sig på en taburet midt for disken. "Har du hørt, at den unge Jarlstad gifter sig?" siger hun til en dame, der stod hos hende. – "Gifter sig!" gentog den anden, "med hvem?" – "Med en million, siger man." – "Og medgiften?" – "En forvænt datter." – "Det er jo et dårligt parti." – Det står jeg ved siden af og hører på, er det ikke rædsomt? – Jeg må have en flødebolle til. Når jeg er rigtig glad, skal jeg altid herop og spise flødeboller."

"Din grevinde tager dog fejl, i det mindste i det ene punkt," sagde Claudia, "for hvad penge angår, så var der tale derom hjemme forleden aften. Jarlstad afslog at modtage noget som helst. Da fader nævnte min mødrenearv – er det ikke sådan det hedder? – svarede han: Bliv ved at virke med den som hidtil, De forstår langt bedre at gøre penge frugtbare end jeg."

"Sagde han virkelig det?"

"Ja, det ved Gud han gjorde."

"Hvor det var affekteret! Ja, de mandfolk, de mandfolk! Det er dog mageløst, så udspekulerede de er."

"Hvad mener du?"

"Jeg mener ingenting. Det er godt for dig, mit barn, at du kan gå med lukkede øjne. Det er såmænd synd at åbne dem. Nej, så

priser jeg ved Gud min ritmester Ærenkrone! Han ved, hvad han vil. Han piner fader ud til det yderste. Når han lover ham et kyrads, siger han, så skal jeg også have mig et mulæsel til at bære min bagage, bare et lillebitte mulæsel. Det kalder han at holde den gamle varm. Han viser sig i det mindste, som han er."

"Hvad mener du med dine hentydninger, Charlotte?"

Charlotte gav sig til at nynne:

> Men i det samme katten så
> En rotte og lod musen gå.

"Hvor du er ondskabsfuld."

"Søde Claudia! Kan du sige det? Nej, men jeg kender ved Gud mandfolkene, det gør du ikke."

"Vi så på en ny, smuk vogn forleden," vedblev Claudia, "den var foret med det yndigste lysegule atlask. Fader ville have givet os den, men det afværgede Jarlstad også, ikke engang en stakkels ridehest har han villet modtage, så du kan hilse din grevinde fra mig og sige, det kan godt være, han får en forvænt datter, men at han i det mindste ikke tager medgiften for millionens skyld."

"Ja, bryd dig bare aldrig derom, du! Hvem tror vel sådan noget? Ikke engang den, som fortæller det. Man lader det blot gå videre. Et vil jeg råde dig til, mit søde barn! Bestil af nyt og lad dig sy så meget, du kan få lov til, man har aldrig for meget. Var jeg i dit sted, Claudia, skulle min garderobe blive som en dronnings."

"Men Jarlstad sætter ikke stor pris på pynt, er det ikke kedeligt, du?"

"Gud ved, hvad han da sætter pris på? Det må være et forunderligt menneske. Du må opdrage ham, Claudia, tage

ham i skole straks. Bevares! Klokken er ved at blive fem, de gamle sidder hjemme og vente. Det er glæden over din lykke, som lader mig glemme alt. Følg med et lille stykke op ad Vimmelskaftet, måske møder vi Nielsen, han går altid fra teatret på denne tid. Er du hjemme på torsdag aften, så kommer jeg op og tager din baron i øjesyn. – Dressér ham I tide, du. Farvel!" Dermed skiltes de.

Claudia var lykkelig eller troede at være det, hvilket da i grunden kom ud på et. Ikke et eneste af venindens ord nåede til hendes hjerte. Konsulen gik omkring med sejrherrens triumf skrevet i enhver mine. Han besad to af Cæsars egenskaber og gav sin datter den tredje, han kom, han så og lod hende vinde. Claudia slyngede sine arme om hans hals, bøjede sit hoved ned mod hans bryst og hviskede:

"Du er en kærlig fader, og du skal være velsignet for din ide med at føre ham til os."

"Du er altså lykkelig, mit barn! Gentag det for mig, jeg trænger ikke til at høre andet."

"Lykkelig!" gentog hun med disse strålende øjne, der forud gjorde enhver forsikring overflødig. "Døm selv, når jeg siger dig, at den Jarlstad, jeg kender nu, forekommer mig langt større, ædlere, herligere, end ham, jeg trolovede mig med den aften. Det synger i mit hjerte, jeg sover ind med tak til Gud og dig. Jeg vågner igen med en følelse, jeg kun kan sammenligne med den, jeg kendte som barn, når det var søndag morgen, når jeg var fri, når det var festdag."

"Han forekommer mig noget stille, lidt indesluttet, lidt ensformig."

"Sig ikke det. Når jeg sidder ved hans side, og han holder min hånd i begge sine, som om han frygtede for, at nogen skal tage den fra ham, da skulle du høre disse dæmpede, hviskende ord, som strømmer fra hans sjæl. Da er det, som om alt bliver større, rigere omkring mig. Han hæver mig i min egen bevidsthed, da er det, som om han drager forhænget til side for et fremmed land, hidtil ukendt for mig, hvor alt er sollys og skønhed. Da føler jeg først rigtigt, i hvilken grad vi tilhører hinanden, hvor aldeles vi er skabt for hinanden. Det er ikke planer for fremtiden, men poesi, han hvisker i mit øre, ikke kærlighed, men tilbedelse."

"Det er godt, som det er, mit barn! Jeg vidste det, da jeg valgte ham, din fader er kun en jævn og ganske almindelig mand. – Jo-o! jeg er, jeg har ikke lært nogen af disse nymodens videnskaber, som man nu til dags sætter så stor pris på, men jeg har lært at kende menneskene, og det til bunds. Den skal rigtig nok stå tidligt op, som vil skuffe konsul Graa – det kan du stole på."

"Fatter du nu," vedblev Claudia i denne indbyrdes undervisning for selvforgudelse, "hvorfor jeg altid før i tiden måtte blive uberørt, når nogen nærmede sig til mig og tilbød mig hånd og hjerte? – Du troede mig kold, jeg var det også. Jeg savnede sandhed, dybde hos dem alle, det var ikke mine drømme, de fandt ord til, ikke mine længsler, der mødte deres. Jeg var som bjerget i det arabiske eventyr. Alverdens råb og magt forslog ikke til at åbne det. Det vedblev at være lukket, indtil den kom, som kendte det hemmelighedsfulde ord, der løste det bundne. Han behøvede blot at hviske: "Sesam, luk dig op!" For ham lukkede det sig op i al sin herlighed. – Jeg elsker

ham! – Og det tavse og hemmelighedsfulde, du synes at bebrejde ham, er kun en ny skønhed i mine øjne. Læg mærke til den magt og fortryllelse, der ligger i det ukendte, det søgte og det anede. Er det ikke kilden til alle store lidenskaber? – For mig ligger selv noget af religionens storhed her i. Han er desuden kun tavs og hemmelighedsfuld mod andre, ikke mod mig. Der er noget storslået i denne hans ro og sindsligevægt, noget ridderligt, som passer så lidt til vor tid, i hans dybe uvilje mod alt det beregnede og smålige. Der er støtte, der er tryghed hos ham, og alle kvinder trænger til denne forvisning. – Jeg elsker ham."

Således var Claudias højsang i et af disse begejstringens lykkelige øjeblikke, hvor hjertet udvides, hvor man som Atlas tror at kunne bære himlen på sine skuldre. Stakkels barn! Hvor var hun dog langt fra sandheden! Hun holdt sig overbevist om, at hun elskede ham, hun elskede kun sig selv i det lys og den tilbedelse, han udbredte omkring hende. Hun bedømte overfladen, hun havde aldrig begrebet andet af livet.

Tiden gik, der var kun nogle få dage tilbage af den fastsatte måned. Claudia levede som i en feverden. Hun fyldte alle værelser med sin sang, frisk og jublende som lærken en forårsmorgen. Hun lod sig sy et utroligt forråd af nye kjoler, selskabsdragter og baldragter. Graa fandt som altid enhver af hendes ideer fortrinlig, skønt det var ham, der betalte dem.

"Find på noget!" sagde hun en aften til Jarlstad, "bed mig om et offer, lad mig dog også kunne gøre noget for dig, så du ikke bestandig skal være den, der giver, jeg den, der modtager."

Jarlstad smilede. "Vil du da opfylde min bøn, hvis jeg nu virkelig havde noget at bede dig om?"

"Kan du tvivle på det, min ven! Jeg vil være lykkelig over det, især hvis det var noget stort, noget, der virkelig kostede mig overvindelse."

"Nu vel! Jeg har en bøn til dig. Lad os opsætte den omtalte udenlandsrejse til næste sommer. Jeg fører dig da over til min gård i Jylland, til min moder, hun længes efter dig, hun vil blive glad over at se dig, hun vil gøre dig skilsmissen fra din fader mindre følelig. Vi vil tilbringe en tid der i ro og stilhed, jeg har noget at ordne, forbedringer at udføre – pligter kort sagt, som hviler på mig."

"O, er det ikke andet?" sagde Claudia. "Naturligvis, det er afgjort, at vi rejser til Jylland, der er vist ikke så slemt, som jeg forestiller mig, i det mindste ikke når du følger med. Jeg glæder mig til at komme på landet, jeg vil have godt af det, jeg trænger til at samle mig, man spredes her i København i tusinde forskellige interesser, derovre vil jeg kun have en. Jeg føler så vist, at jeg besidder flere gode egenskaber, end du kender. De vil udvikle sig der. Jeg vil over og kæle for din moder, leve sammen med hende og dig alene, drikke frisk mælk hver morgen, det bliver jeg fed af, som du så godt kan lide. På landet får man også hver dag nykærnet smør til frokost. Det skal blive herligt!"

Under disse udbrud kom konsulen ind i værelset. Claudia fortsatte:

"Kære fader! Kom lidt herhen, sæt dig ned og hør godt efter! Jeg er blevet enig med Jarlstad om noget utroligt. Vi rejser ikke udenlands straks efter vielsen, som indtil nu var bestemt."

"Rejser vi ikke udenlands," udbrød Graa, "hvad vil det sige?"

"Jeg vil først over til Jylland og hilse på den gamle baronesse. Ja, det nytter ikke, du sætter dit alvorlige ansigt op, for nu vil jeg

også have min vilje engang, jeg bøjer mig ellers altid for din. Hvorfor jage sådan af sted, spørger alle mennesker mig, rejse udenlands om vinteren, hvad ligner det vel? Har du hørt, at nogen af vore bekendte rejser til bjergene for at se på sneen?"

"Hvor længe skal vi da vente med at rejse?"

"Til foråret, til sommeren, når storkene kommer, så skriver jeg til dig, så er du færdig og rejser over og henter os. Derovre i Jylland vil jeg søge at finde det hos Jarlstads moder, jeg mister ved at være skilt fra min egen fader."

Konsulen rejste sig op fra stolen og gik nogle gange frem og tilbage på gulvet.

"Ja, ja! Når det ikke kan være anderledes, får jeg jo at finde mig i det. Jeg er ingen tyran, ingen egenkærlig fader, der søger at sætte min mening over andres. Rejs I med Gud, børn! siden det er dit ønske, Claudia. Jeg kender Jarlstad for godt til, at han ville overtale dig til at rejse til Jylland, hvis du havde noget imod det. Det kan han vist ikke."

Jarlstad vedblev at tie.

"Hvad mig selv angår, så nægter jeg ikke, at denne nyhed jo kommer noget uventet. Det har i mange år været min lyst, min kæreste tanke at rejse udenlands, altid var der noget i vejen: Så tillod min tid det ikke, så havde Claudia ingen lyst. Jeg længtes efter at se bjergene, gjorde jeg, efter floderne og de skummende vandfald. Fordi man tilbringer sit liv i en butik, kan man godt have sans for noget højere og noget ædlere, for poesi kort sagt, og jeg holder af poesi, det ved Gud jeg gør. Jeg mener ikke disse tvetydige romaner, som man undser sig for at stille op i sin reol, eller disse syv binds lange historier, som sylter deres helte ned i alle mulige rædsler og ulykker! Jeg holder af, at de får hinanden,

som hos Andersen og ham, denne Peter Dickens – hvad det er, han hedder?"

"Charles Dickens," rettede Claudia.

"Peter eller Charles, det kommer vel ud på et. Det er ikke fornavnene der gør os til det, vi er. Med hensyn til rejsen længes jeg efter at se nogle af disse hersens store og mægtige naturfænomener, som jeg hidtil kun har kendt fra læsning. Endnu mere længes jeg efter de store byer, efter Paris og Lyon. I Paris vil jeg se på, hvordan de bærer sig ad med at fabrikere disse dobbelte vatter, som vi ikke kan komme efter at lave her. Der lader sig gøre uhyre forretninger i den retning. I Lyon vil jeg naturligvis se, hvordan de væver deres kendte franske sjaler. Det er en gammel tilbøjelighed hos mig – vi har siddet mange vinteraftner og talt om det, jeg og Julie. Jeg mener min salig kone."

"Det er altså afgjort," vedblev Claudia, "vi opsætter udenlandsrejsen til næste sommer, og jeg tager over til Jylland og lader baronesse Jarlstad kæle for mig i vinter."

"Men noget for noget," tilføjede Graa. "Når jeg giver efter i et punkt, skal baronen min tro give efter i et andet."

"Det er ikke mere end rimeligt," sagde Claudia.

"I hvilket mener De?" spurgte Jarlstad.

"De skal tage mod de to heste, vi talte om forleden. Denne vedholdende vægring mod alt, hvad jeg gør mig en glæde af at byde Eder, grænser til særhed, ikke sandt, svigersøn?"

"Må jeg selv vælge de to heste?"

"Om De må? Vælg de kostbareste, der findes udenfor Københavns porte, og De skal få dem."

"Jeg mente ikke af den grund."

"Jeg forstår Eder så godt. I morgen vælger De hestene, så kører vi en tur med dem og prøve dem i overmorgen – dermed er den historie ude."

Næste formiddag udbrød konsulen i forbavselse ved at se Jarlstads valg af de omtalte heste. Det var to svære og klodsede dyr, dårligt bygget, men kraftfulde og kun tjenlige for en arbejdsvogn, mens Graa derimod havde ment to kostbare paradeheste foran den vogn, han havde i sinde at forære sin datter på hendes bryllupsdag, men Jarlstad holdt på sit valg, og derved blev det.

Samme morgen fik Claudia uhyre travlt, hun lod sig sy seks kammerdugs forklæder, kantede med brede kniplinger og to små, kokette lommer på siderne.

"De må endelig sørge for, at de blive færdige i rette tid," pålagde hun syjomfruen. "De er højst nødvendige for mig, når jeg kommer over til Jylland og skal være huslig."

De seks forklæder, med deres ægte kniplinger, udfyldte hele Claudias begreb om huslighed.

Om formiddagen kaldte konsulen hende ind til sig. Hun skulle binde hans hvide halstørklæde, en opgave, som påhvilede hende, og som hun udførte til en fuldkommenhed, der daglig fremkaldte nye lovtaler.

"Hvordan synes du så om hestene?" spurgte hun.

"Han er sær i dette som i alt andet," svarede Graa, "men tal ikke til mig, jeg har noget vigtigt at tænke på."

Tørklædet var bundet, sløjfen sad udmærket. Graa stod foran spejlet og redte de tarvelige rester af sit baghår frem over panden med denne komiske omhu, der dog kun hjælper til at

skjule vores mangler for os selv. Claudia sad og bladede i aviserne.

"Tag en pen," sagde Graa, "og skriv!" Efter et øjebliks betænkning dikterede han: "En kvinde – nej, streg ud! En engel, i hvis mund der aldrig er fundet svig. – Svig – har du det?"

Claudia skrev.

"Find et udtryk for min bundne tanke. – Har du det?"

"Bundne tanke," gentog hun.

"Fra kirkens helligdom, fra alterets fod skal denne hilsen klinge som en velsignelse fra en faders hjerte. Har du det?"

"Det har jeg."

"Tankestreg! – Min taknemmelighed skal stå i forhold til den tjeneste, jeg beder Eder om at yde. – Det er godt, mit barn! Kys mig. Så er der ikke videre. Jeg kommer sent hjem til frokost i dag."

Claudia så på konsulen, smilede, men sagde intet. Hun var fortrolig sin faders små ejendommeligheder.

Lidt efter forlod Graa sin bolig, iført sort kjole under overfrakken. Denne dag bar han sit store ordenstegn. Der var altså noget ualmindeligt på færde. Han gik op til præsten ved Garnisonskirke og lod sig melde.

"Hr. Pastor!" begyndte han, i den kendte talerstilling og med en stemme, der skælvede som en skuespillers, når han føler sig grebet af et rørende sted i rollen. "Jeg ved ikke, om De kender mig? – De tier, De kender mig ikke. Deres fattige kender mig, og jeg kender dem. De er en mand, der forstår at røre og henrive, det er ikke udenad lærte ord og fraser, som giver Eder denne vidunderlige magt over Deres tilhørere. Kun det, der kommer fra hjertet, går til hjertet."

Præsten så forbavset op. Da konsulen vedblev at stå, rejste han sig også.

"Hvormed kan jeg være Eder til tjeneste?" spurgte han, lidt uvis om, hvorhen denne indledning egentlig skulle føre.

"Jeg har en datter," vedblev konsul Graa, "mit eneste barn! Jeg har trolovet hende med baron Gylding Jarlstad. De har vist hørt denne kendte adelige familie nævne. Man finder den på hvert andet blad af Sveriges historie. Jeg ønsker, De skal vie dem i Deres kirke fredag eftermiddag klokken halv syv. Mit kort har sagt Eder mit navn, min datter er en engel, i hvis mund der aldrig er fundet svig. Har De nogensinde bekræftet en pagt, som bærer forjættelse om lykke i sit skød, så må det være denne. Benyt det i Deres tale, find et udtryk for min bundne tanke, De forstår det fra kirkens helligdom, fra alterets fod skal Deres ord. – Lad Deres ord, mener jeg – klinge som en velsignelse fra en faders hjerte. Min taknemlighed skal stå i forhold til den tjeneste, som jeg beder Eder om at yde."

Derefter tog konsulen sin lommebog frem, leverede præsten Claudias og Jarlstads døbesedler samt kongebrevet og lagde ovenpå disse dokumenter et sirligt, sammenfoldet papir, som omsluttede en ny hundrededalerseddel. Præsten åbnede det uden at vide, hvad det var. Graa smilede, lagde sin hånd på hans skulder og sagde: "Vi rejser straks efter vielsen, og jeg er en mand, som holder af at have alt i orden."

Præsten bukkede, udbad sig endnu nogle oplysninger og lovede at gøre sit bedste med hensyn til den omtalte klingende velsignelse. Konsulen anbefalede sig og gik.

Om aftenen blev Claudia atter kaldt ind i hans værelse, hvor han forelagde hende en uhyre lang opskrift på de indbudne

bryllupsgæster.

"Har du noget at bemærke hertil?" spurgte Graa.

Claudia gennemlæste listen to gange. "Lutter kors, lutter bånd og stjerner og adelige navne," bemærkede hun smilende. "Det er jo en illustration af den hele statskalender, du samler til mit bryllup."

"Må jeg være fri for frøkenens spydigheder," sagde Graa. "Jeg kaldte dig herind for at spørge, om der var nogen, jeg havde glemt."

"Jeg tror snarere, du har husket for mange," svarede hun og kyssede faderens pande.

Så kom den vigtige dag omsider. Novembersolen skinnede efter bedste evne, og da dens lys var slukket, lod konsul Graa tænde seksten store begkranse, plantede i to rækker udenfor kirken. Det duftede derinde af grønt og blomster og kongerøgelse, det strålede af lys, alle sidestole var besatte af deltagende venner og bekendte. Der var blevet uddelt billetter til kirken, som kunne afhentes dagen i forvejen hos konsulens portner. Oppe på galleriet havde Graa fået samlet et lille, udvalgt antal af det Kongelige Teaters sangere og korpersonale. En kendt lejlighedspoet, hvis lovsange kunne købes for en billige penge, og som oven i købet selv foranstaltede dem trykt i Berlingske Tidende dagen efter, havde forfattet et digt med kor og solonumre, som blev uddelt på rosenrødt silkepapir af graveren, indenfor kirkedøren. – Alt sammen overraskelser til Claudia, alt sammen udtryk for det, konsulen kaldte sine bundne tanker.

Claudia var henrivende. Et lydeligt udbrud af tilskuernes henrykkelse lød omkring hende, da hun steg ud af vognen og

med konsulen på den ene side og en lille, fed kammerherre på den anden skred hen over det blomsterbestrøede tæppe, som førte til hendes plads.

"Hun ligner en fe i en snehvid sky," hviskede en af bryllupsgæsterne til Graa.

"En fe i en snehvid sky'" gentog den henrykte fader og trykkede vennens hånd. Det billede gemte han i sit hjerte.

Om aftenen var hele gaden spærret af de forskellige herskabers tjenere og vogne. Det var næsten ikke muligt for politiet at opretholde den nødvendige orden, så stor var trængslen og tilløbet af nysgerrige tilskuere. En række begkranse omgav brudehuset. Urtekræmmeren på hjørnet havde tændt lys i alle sine kældervinduer, bageren ligeledes, madame Davidsen havde illumineret, silke- og manufakturhandleren i Vimmelskaftet havde også illumineret.

Næste formiddag, da klokken slog tolv, holdt en rejsevogn i porten. Den bragte de nygifte til Jarlstads gård i Jylland. To dage i forvejen havde der været stor udstilling af brudeudstyret for venner og bekendte. Der behøvedes tre af de største pakvogne for at bringe dette udstyr til bestemmelsesstedet.

6. Vi river ned, hvad vi byggede

Fem måneder efter, altså i begyndelsen af april, kørte en udmærket elegant og smagfuld vogn ud af Vesterport og fortsatte rejsen fra by til by gennem Sjælland og Fyn til Jylland. På begge døre af denne vogn så man et stort adeligt våben i rødt og grønt, der gjorde en ypperlig virkning på den lysegule grund. Hvad der vakte endnu større opmærksomhed end vognen, var et sjældent smukt og kostbart forspand af fire kulsorte heste med blinkende topper i panden. En kusk og tjener i mørkegrøn frakke, kantet med brede bånd, der bar det samme våben som vognen, fuldendte det herskabelige i denne forestilling.

Indenfor de åbne vinduer sås en gammel mand, med et smilende, veltilfreds ansigt, lænet tilbage i vognen. Han bar et stort bånd og en lille orden på en sort kjole. Det var konsul Graa, der rejste over til Jylland for at besøge sin svigersøn. Vognen og hestene var en gave, som han havde bestemt for de to lykkelige ægtefæller.

Rejsen gik ikke videre hurtigt. Der var ingen grund til at skynde sig, de kostbare heste måtte desuden skånes. Om aftenen lod konsulen sig indmelde som fremmed i klubben i en hver by, hvor han overnattede, spillede domino med borgerne, holdt små taler om jernbaner og kommuneafgifter og var altid villig til at give enhver ønskelig oplysning til den, der ville kende formålet for hans rejse.

"Jeg tager over til min svigersøn, baron Gylding Jarlstad," fortalte han. "De har vist nok hørt denne kendte adelige familie nævne, man finder den på ethvert blad af Sveriges historie."

Sådan gik det fra by til by altid efter det samme program. Undertiden var hans selvfornægtelse så stor, at han tilføjede: "Det er min svigersøn, baronens vogn og baronens heste, som jeg kører med."

Da rejsens mål endelig var nået, ventede der konsulen en stor overraskelse. Jarlstads ejendom lå ude i Alheden, mellem lyngbakker og sandhøje. Det var han forberedt på, men selve herresædet indskrænkede sig til en lille, højst uanselig bygning, et gammeldags, firkantet hus, omgivet af tre lave, stråtækte sidelænger og en kummerlig have, kun adskilt fra landevejen ved et stensat dige, som hist og her var faldet ned, hist og her beplantet med en forkrøblet, halvvissen pil eller hyldebusk.

Det var et ubehageligt indtryk, men Graa forvandt det, han hævede sit hoved, smilede spottende og sagde til sig selv: "Hvad betyder vel det? De har nu boet her deres længste tid, man kan lade denne gamle rønne rive ned og bygge dem en herregård i stedet for."

Med denne trøst steg han ud, lod vognen holde nede i kroen og listede sig ind i gården for at berede sine kære børn en overraskelse. Ingen anede hans komme. Claudia havde kun skrevet ganske få breve til hjemmet i disse seks måneder.

"Hvordan lever dine nygifte?" spurgte konsulens venner i klubben. "Du taler så sjældent om dem."

"Spørg hellere, hvordan jeg lever," var hans svar, "for de glemmer mig i deres lykke, men det er jo forældrenes sædvanlige lod."

I de sidste to måneder havde Claudia slet ikke skrevet. Var hun syg, eller havde hun helt glemt den kærlige fader? Med denne foruroligende tanke købte han vogn og drog til Jylland.

En lille, langhåret hund gøede, da han åbnede portdøren. En hane galede på den store mødding, der lå midt i gården, omringet af en ubehagelig, bred vandflod, ellers så Graa intet levende væsen, alt var stille og tavst, ligesom uddøet. Ingen kom ham i møde.

Indvendig så gården endnu mere sørgelig ud. Stuehusets vinduer var små, hist og her sprukne og solbrændte. Frosten havde på flere steder løsnet kalken fra lerstenene og dannet dybe huller i dem. En græsbegroet brønd med et stort vandtrug og en gammeldags, klodset vippe, til hvis ene ende var fastgjort et stykke slibesten og en gammel jerngryde, lå lige foran indgangen til stuehuset. På porten og på flere af dørene var der udspilet nogle skind af får og kalve for at tørres, en gammel, forfalden vogn og brudstykker af avlsredskaber sås hist og her. Og en lille, smal gangsti af små, toppede sten førte op til hoveddøren.

Da Graa trådte ind i stuen, så han Claudia, indsvøbt fra hoved til fod i en rødternet kåbe, ligge foran kakkelovnsbålet, udstrakt i en gammeldags lænestol, ørkesløs som altid, men blegere end nogensinde før. Lidt borte fra hende sad en høj og aldrende dame med gråligt hår, et blidt og godmodigt ansigt og klædt i en mørk, hvergarns kjole. Hun spandt uld. Sollyset udefra kastede et mat og blegt skær hen over stuens kalkede vægge. Et litografi af Frederik den Sjette sås over døren. Et lille, rødmalet bur hang under loftet. Kanariefuglen indenfor udstødte af og til et ensformigt pip. Denne klagende lyd og rokkens snurren var det eneste, der afbrød tavsheden, som længe havde hersket i værelset.

Da døren åbnede sig, og konsulen trådte ind, udstødte Claudia et højt skrig, sprang op fra stolen og fløj sin fader i møde. Hun slyngede begge arme om hans hals, skjulte sit hoved ved hans bryst og brast i gråd. Den gamle dame skød rokken til side og rejste sig op fra stolen. Claudia søgte at skjule sine tårer.

"Det er min fader," sagde hun, "min egen, kære fader, og denne dame er min svigermoder. Baronesse Jarlstad."

Konsulen gjorde en dyb hilsen. "Og din mand," udbrød han med en stemme, der skælvede under indtrykket af alt, hvad han her så eller rettere sagt anede. "Hvor er baronen?"

"Han er nede på engen og lægger drænrør for mølleren, men vi kan straks få bud efter ham," sagde baronessen.

"O nej, søde moder! Du ved, han holder ikke af at forlade sit arbejde. Nu er klokken ti, til middag kommer han jo hjem. Fader kan vente så længe."

Efter at den første overraskelse havde fundet sit udtryk, fulgte en mængde spørgsmål og svar fra begge sider, under hvilke konsulen uafbrudt holdt sit blik rettet på Claudia, som om han ville læse på bunden af hendes sjæl alt, hvad hun skjulte for ham. Stumme spørgsmål, som hun forsøgte at undvige ved at slå sine øjne mod jorden.

En halv time senere sad fader og datter alene i et lille værelse ved siden af dagligstuen. Ilden var gået ud i kakkelovnen og havde efterladt en svag tørvelugt, solen bredte sit lys over et skævt opsat, blåt og rødstribet tapet på væggen. Da var isen brudt, enhver forstillelse umulig. Claudia lå med sit hoved lænet mod faderens skulder, hun så op til ham med et smerteligt blik og søgte forgæves at blive herre over sin stemning.

"Men hvad i alverden er dog dette?" udbrød han. "Tal mit barn! Fat dig! Hvad er der sket, hvad er der hændt?"

"Intet!" hviskede hun under et uheldigt forsøg på at smile. "Det er blot overraskelsen, – Det uventede gensyn. – Jeg ventede dig ikke. – Jeg sad og tænkte på dig, men anede slet ikke, du skulle komme."

"Det er ikke sandt, hvad du siger. Tal og fortæl mig alt. Jeg vil vide, hvordan du har det. Derfor er jeg her."

Claudia tav lidt, hun kæmpede med sig selv. Pludselig brast hun i gråd og hviskede: "O, fader, fader, jeg er det ulykkeligste menneske i hele verden!" Efter dette udbrud strakte hun sine hænder i vejret, som for at bede Himlen udtrykke den sorg, hun ikke selv havde ord til.

"Han har altså skuffet os, bedraget os, denne lille smule baron! Han holder ikke mere af dig?"

Claudia så op med et udtryk af forbavselse. "Jo, naturligvis holder han af mig, nu, da han kender mig bedre end før. Men hvad nytter det? Jeg går til grunde alligevel, jeg forstenes, dør tomme for tomme. Se rigtigt på mig, jeg ligner mig jo ikke mere selv, jeg ser gammel ud, og mine øjne er matte. Disse øjne, som du altid har fundet så kønne. Jeg ved ikke mere, hvad det er at smile. Der har været dage, hvor jeg ønskede mig døden. Hvad synes du?"

"Hold op, Claudia! Jeg kan ikke tåle at høre dig tale sådan. Du sønderriver jo mit hjerte. – Hvorfor har du da ikke fortalt mig det før, du slette datter? Hvorfor skrev du så sjældent? Hvem skulle du vel have tillid til andre end mig?"

"Hvad nyttede det at beklage mig? Jeg skjulte mine lidelser, jeg ville jo ikke bedrøve dig. Jeg troede desuden, at det skulle

blive bedre, men det bliver ikke bedre. Jeg går og keder mig til døde – om han holder af mig, siger du? Ja, det gør han rigtig nok! Han tilbeder mig, men på denne tavse, tilbageholdne måde, som du så hjemme, han har ikke forbedret sig. Forleden aften i mørkningen tog han min ene handske der henne i sykurven og listede sig til at kysse den, uden at jeg måtte se det."

"Ja, men hvis han endda forstår dig og skatter dig, som du fortjener, så er der endnu noget at håbe på. Lad os blot se, at vi kommer bort fra denne afskyelige gård – til Paris, til Lyon. Jeg er kommet her til for at tage jer med mig."

"Rejse! Ja, hellere end gerne. Men ulykken er, at hans hele lyst og attrå er bundet til dette sted, han lever kun for sin gård, tænker kun på den og så på sin moder. – Hun er sød, hun er rar, ejegod, men isnende kold, hun har medlidenhed med mig, behandler mig som et sygt barn, men forstår mig lige så lidt som han. Desværre, jeg indser nok, min sørgelige bestemmelse er, at jeg skal visne bort og dø i denne ørken."

"Nej, ved Gud skal du ikke – nej!" svarede Graa heftigt. "Du er baronens hustru, men du er konsul Graas datter. – Du trænger til adspredelse, til selskab, til venner, der holder af dig, til en verden, der forstår at skatte dig, hylde dig. Du har ikke fået alle disse rige og herlige evner for at gå til grunde her, misforstået og uænset af dine omgivelser. Er det derfor, jeg har gjort dig til baronesse?"

Claudia klyngede sig op til Graa, lagde sine små, hvide hænder over hans kinder og kyssede ham. "Hvor du kender mig!" hviskede hun med sit mest fortryllende smil. "Du er dog den eneste i hele verden, der altid har forstået mig. – Han tager

med os, når jeg vil have det, naturligvis! Men jeg ved allerede, det sker mod hans vilje og tilbøjelighed. Du begriber ikke, hvor skrækkeligt her er på denne gård. – Se, hvordan jeg går klædt, sådan må jeg pakke mig ind for ikke at fryse ihjel, mine hænder bliver røde, disse værelser er så mørke, så kolde og uhyggelige som en grav, og så drypper der mus ned fra loftet! Hvad synes du, fede, levende mus, er det ikke rædsomt? – Fugtigt er her overalt, mine støvler blive hvide af skimmel, de små stakler. Alle mine silkekjoler er plettede."

"Ja, det er endda ikke det værste," bemærkede Graa, "vi kan få os nye kjoler. Det har vi råd til."

"Men jeg vil ingen nye kjoler have, hvad skal jeg bruge dem til? – Hvergarn, vadmel, uldtøj, det er godt nok for mig, for din stakkels, lille Claudia! – Hvem skulle jeg pynte mig for? Her kommer jo ingen, uden den rødhårede ritmester fra Vordinggaard, og han er halt og kniber mig i kinden. – Jo, så kommer præstefolkene også. Den første gang, madammen var på besøg her, spurgte hun mig, om jeg holdt mest af at slagte grise til jul, eller jeg foretrak at vente til påske. – Er det ikke ypperligt? – Spørge mig, hvornår jeg vil slagte grise. De hedder Stenersen. Jeg kommer til at tænke på vore naboer i teatret, har de deres gamle loge i vinter?"

"Jeg ved det ikke. Men besøger du da ingen, søger I aldrig noget steds hen?"

"Jo, vi har været i Århus i vinter. Det var morsomt! Da måtte jeg køre ind gennem byen i Jarlstads gamle, grønne kavaj på en åben vogn, blåmalet, med store tulipaner på agestolen. Vor nye vogn var hos smeden. Vi skulle på komedie, du! – Det var rædsomt! De spillede Etlars Sønner eller hvad det hed.

Publikum jublede og klappede, jeg sad og rystede af angst og krøb sammen på den første træbænk, for de stak med knive deroppe på teatret og slog hinanden ihjel i hver akt, så grusomt at jeg ventede, turen også ville komme til mig. Da vi kørte hjem, sneede det igen. Det sner jo altid herovre, og når sneen ikke mere kan og hviler sig lidt, så blæser det. – Vil du tænke dig, så måtte jeg sidde ved højlys dag med et ækelt, gult hestedækken over hovedet hele vejen. – Jeg!"

"Jeg har aldrig hørt mage!" forsikrede Graa. "Min datter køre gennem byen med et gult hestedækken over hovedet. Sådan noget oplever man kun i romaner. Men hvad siger baronen til alt dette? Ser han ikke dine lidelser, forstår han dig da slet ikke?"

"Du! Han sidder og ser på mig om aftenen, når han kommer hjem fra marken, hans blik og udtrykket i hans ansigt er godt nok, hans øjne stråler lige så tilbedende som altid, så lægger han sin hånd på mit hår og kysser det og hvisker stakkels barn! – Kommer der så en bonde og beder ham om råd hist og om hjælp her, for du må vide, bønderne bliver ikke meldt, de går lige ind i stuen til os, med store træsko på, så er jeg glemt, så er Jarlstad straks på færde. Han lever blot for at gøre andre tjenester, opofre sig for enhver, der forlanger det. I otte dage har han stået nede i en grøft og lagt drænrør for mølleren. Det kan være godt nok, men det gør ved Gud ikke mig lykkelig. Når han kommer hjem om aftenen, er han gerne træt, så går han i seng, og – jeg undser mig næsten ved at sige det – så snorker han, når han sover. Det er dog næsten for galt. – Jeg selv ligger jo vågen den hele nat. Jeg sover aldrig."

"Det er rædsomt!" gentog Graa og vendte sig til siden for at tørre sine øjne. "Det er til at miste sin forstand over. Et sådant liv, i modsætning til det, din skønhed, din ynde, dine talenter bestemte dig til! – Mit stakkels, ulykkelige barn! – Men hvordan tilbringer du da tiden, hvordan får du da tiden til at gå i dette helvede?"

"Jeg sidder og ser ud af vinduet, og jeg læser alle mulige romaner. Nu er jeg færdig med to biblioteker i Århus og er begyndt på et nyt i Skanderborg. Jeg går også undertiden lidt ned i køkkenet med boa og muffediser og lodne støvler på, for der er isnende koldt, så drikker jeg fløde eller ser, hvad vi skal have til middag. Mit fortepiano er forstemt, jeg rører det ikke. Her kommer jo aldrig nogen. – Ved du, hvornår vi står op? – Klokken seks. Tænk dig, om vinteren klokken seks og ved lys. Det vil da sige, Jarlstad og de andre står op, jeg bliver gerne liggende til klokken ti, jeg kan ikke tåle at stå op i et koldt værelse. Vi spiser til middag klokken tolv. – Jerngafler med sorte hornskafter, skeer af nysølv, to retter. Gæt, hvad vi fik i går! Nej, det er umuligt, du kan ikke gætte det: Vælling og flæskekage. Ved du, hvad det er for noget? Men for Gud i Himlens skyld, tal aldrig om det hjemme! Jeg døde af undseelse, hvis mine bekendte fik det at vide. Det er intet under, at jeg skæmmer mig, min hals er så mager, at jeg ikke længere kan gå med nedringet kjole. – Hvad synes du om dette tapet her, sidder det ikke udmærket?"

"Afskyeligt, skævt, ud af linje til begge sider."

"Hvor kan du sige det? Det sidder fortrinligt – jeg har selv tapetseret hele værelset, den gamle baronesse hjalp mig, jeg

havde en stor pensel og et hvidt forklæde, som nåede mig op til hagen. Det var morsomt."

Sådan vedblev Claudia at gennemgå sit huslige livs ulykker og lidelser. Mens hun trak vejret, tog Graa ordet, beklagede hende og fordømte Jarlstad, hos hvem naturligvis kilden til ethvert onde måtte søges.

Omtrent to timer forløb sådan. Da der endelig ikke var flere superlativer at finde eller flere genvordigheder at skildre, gik Graa en lang tid tankefuld og grublende op og ned ad gulvet. Det var et af disse øjeblikke, der fødte hans ideer.

"Sæt dig hen og skriv," udbrød han. "Nej, lad det være, det behøves ikke. Når det gælder om at frelse en sjæl fra døden, når mit eneste barns timelige og evige vel står på spil, så får ordene vinger, så behøves der ingen studeret tale. Jeg ved, hvad jeg har at sige."

Lidt efter gik portdøren op. Der kom en mand gående ind i gården. Han havde en lang, brun frakke på, et par uhyre træskostøvler og en gammel, grå hat, bulet, falmet, og hvis skygge hang ned over øjnene. Hvad der bidrog til at give ham et endnu mere afskrækkende ydre var, at hele hans dragt fra hoved til fod var overstænket med ler, som om man havde taget ham op af en grav. Han gik hen til vandtruget ved brønden og vaskede sine hænder.

Claudia sad ved vinduet. "Der kommer min baron!" sagde hun. "Hvad synes du? Er det ikke grusomt?"

"Det er forfærdeligt!" udbrød Graa. "Det overgår jo enhver menneskelig forestilling. Til en sådan mand har jeg kastet dig bort, du fine, du yndige perle!"

"Vær dog ikke alt for streng mod ham!" sagde hun bønligt.

"Han skal i det mindste vide, at han har en mand, en krænket og bedraget fader for sig," svarede konsulen.

Da Jarlstad lidt efter kom ind i stuen, havde han fuldstændig skiftet dragt. Den krænkede værdige mine, hvormed Graa væbnede sig, forsvandt lidt efter lidt for den øjensynlige glæde og hjertelighed, hvormed hans svigersøn modtog ham. Jarlstads hele adfærd gav desuden et indtryk noget forskelligt fra hendes egne skildringer. Det var den samme milde røst, der hver gang syntes at antage en endnu blødere og inderligere tone, mere sørgmodig måske end før, de samme vågende og kærlighedsfulde øjne, der vedblev at følge hende overalt og dvæle på hende, som om de ville udforske enhver af hendes fornødenheder.

Claudia havde byttet sin rødternede kåbe ud med et prægtigt, gråt kastorklæde, som hun dog indhyllede sig i lige så omhyggeligt som før.

"Du fryser," hviskede Jarlstad. "Der er koldt herinde." Dermed forøgede han bålet i kakkelovnen. Noget efter gik han hen, hvor hun sad, og fæstede en aftaget vindueskrog fast til posten. "Det trækker lidt," hviskede han. Da baronessen åbnede døren til spisestuen, tog Jarlstad en fodpose med ind og lagde den foran Claudias stol. Disse ubetydelige opmærksomheder blev ydet i stilhed, fordringsløst, uden at afbryde samtalen, og vandt i betydning derved, at Claudia modtog dem ikke blot som noget, der fulgte af sig selv, men som noget, hun syntes at være daglig vant til.

Konsulen lagde nøje mærke til alt. Indtil nu havde det ikke været muligt at finde nogen lejlighed til at give sit fyldte hjerte luft. Han besluttede at opsætte angrebet til senere.

Denne middag kom der tre retter på bordet. Jarlstad skar for. Han rakte konsulen den fyldte tallerken. Graa bød den først til Claudia. Jarlstad smilede.

"Claudia spiser ikke ænder," sagde han. "Jeg har noget særskilt til hende."

Dermed skar han brystet af to brokfugle, som lå ved siden af ænderne, og lagde det på Claudias tallerken.

"Det er min søns morgenarbejde at skaffe disse fugle til veje," bemærkede baronessen. "Han gennemstrejfer moser og kær for at få fat på dem."

"Jeg trænger til bevægelse," svarede Jarlstad.

Der blev bragt et fad med kartofler rundt. Jarlstad satte dem fra sig uden at byde Claudia. Graa ville rette denne uopmærksomhed og rakte hende fadet. Jarlstad smilede atter.

"Claudia holder ikke af kartofler," svarede han. "De er heller ikke så gode, som de skulle være." Derefter satte han en assiette med syltetøj hen for hende.

"Jeg tror til sidst, at Claudia bliver forvænt," bemærkede konsulen med et smil, hvorunder han søgte at skjule disse to nederlag.

"Forvænt!" gentog Jarlstad forundret. "Hvorfor mener De? Har ikke enhver af os sin lyst og sin tilbøjelighed?"

Efter bordet skænkede Claudia kaffe, det var hendes eneste husgerning, men den blev også udført med særdeles ynde. Efter at have skænket til de to herrer, satte hun sig ned ved faderens side.

"Skal du lille stakkel ingenting have?" spurgte Graa, idet han tog hendes hånd og kyssede den.

"Claudia holder ikke af kaffe," sagde den gamle baronesse, som i dette øjeblik kom ind fra køkkenet og satte en forsvarlig kop tyk fløde og to små sukkerbrød foran hende. "Den kaffe, vi kan købe her i egnen, er heller ikke videre god," tilføjede hun.

"Jeg kan også godt hjælpe mig med fløde," forsikrede hun.

"Claudias kopper er de smukkeste," sagde konsulen til sig selv. "Der er en rød bort og guldkant om dem, de andres er kun slet og ret hvide."

Mens han anstillede denne betragtning, gik døren op, og en gammel avlskarl kom ind i stuen. Han havde taget sine træsko i hånden og standsede et øjeblik forlegen, før han med svingende arme, gik hen til Jarlstad.

"Hvad vil du, Terkel?"

"Smedens tøs er dernede og spørger, om de må låne husbonds heste og den blå vogn i eftermiddag."

"Den blå vogn," tænkte fader og datter og så på hinanden.

"Vi kan ikke godt undvære hestene i pløjemarken," svarede Jarlstad. "Sig til dem, at det må at vente til en anden dag."

"Ja, vi kommer dog til at lade dem få den," bemærkede karlen. "Konen er faldet ned fra halmloftet og har slået sig skammeligt, og nu skal han ind til byen efter doktoren."

"Det er en anden sag," sagde Jarlstad uden betænkning, "så må vi opsætte vor pløjning. Træk vognen ud og spænd for!"

Karlen gik. Da han kom til døren, standsede han og sagde: "Hun spørger, om jeg kan få lov til at køre for dem?"

"Ja vist! Se at komme af sted, så hurtigt du kan!"

"Husbond ser vel ned til dem senere, det bad hun om. Hun skal være kommet slemt til skade."

"Jeg skal se derned," svarede Jarlstad. "Skynd dig blot med at spænde for."

Karlen gik. Konsulen rejste sig fra bordet. Jarlstad åbnede døren til dagligstuen, Claudia fulgte ham. Den gamle baronesse kom derimod ikke til syne. Anede hun måske, at det var det vigtige øjeblik, hvor slaget skulle begynde?

Konsulen rømmede sig. Derpå trådte han hen foran Jarlstad, gav sit ansigt et højtideligt udtryk og sagde: "Nu, baron, har vi to et alvorsord at tale sammen. – Hvad er det for et kummerfuldt liv, De her bereder min stakkels, lille Claudia? Det var ikke det, De lovede mig, da vi skiltes udenfor kirkens dør, ikke den lykke, hun med rette kunne gøre fordring på."

Jarlstad betragtede ham ufravendt. Han lod ikke til at blive overrasket ved denne indledning.

"Har Claudia beklaget sig over mig?" spurgte han i sit dæmpede og rolige sprog.

"Tror De, at det behøves? Vidner ikke denne triste og sørgelige bolig, hendes blege kinder og disse matte øjne – før så strålende, så fulde af tillid til fremtidens lykke – jeg siger, vidner ikke alt dette om, hvad hun lider?"

Claudia rejste sig for at gå. Jarlstad lagde sin hånd på hendes skulder.

"Bliv kun, Claudia," sagde han blidt. "Det, vi taler om, angår jo dig, du må gerne høre det."

"Jarlstad!" vedblev konsulen, "se på hende! Læser De ikke lidelser skrevet i ethvert træk på dette yndige ansigt, ved De virkelig ikke, at hun føler sig ulykkelig, fatter De ikke, at hun går til grunde?"

"Jo," hviskede han endnu mere dæmpet. "Der har været øjeblikke, hvor jeg frygtede det. Jeg håbede på fremtiden, jeg har stræbt at gøre det så godt, som jeg kunne, for Claudia."

"Men er det en egn at leve i, er dette et sted at føre hende til?"

"Jeg kender intet bedre. Her er koldt, her er mørkt, her er øde, siger De, men jeg er født her, mine forældre har boet her før jeg, derfor holder jeg af det. Det indeholder mine lykkeligste minder. Derude, i grenen af det gamle pæretræ, har jeg lært at læse, nede ved den lille dam har jeg nydt og levet mit rigeste liv, og da vi i fjor byggede huse sammen, De og jeg, var det, for at jeg kunne tjene penge til at frede om alt her, og da jeg førte Claudia herover, var det fordi jeg vidste, hun ville finde en moder, som altid har forstået at ofre sig for andre, leve og virke for andre, fordi jeg troede, at stilheden, freden og storheden her ville fylde Claudias sjæl, som den fyldte min, og bibringe hende andre indtryk af livet end dem, hun kendte fra København, og da jeg nægtede at modtage Deres penge, eller hendes arv, var det fordi jeg ikke ville spise andres brød eller leve i bevidsthed om afhængighed af andre, fordi en mands værd i mine øjne beror på, at han virker for sig selv, handler for sig selv og bliver sin egen lykkes skaber."

"Alt dette kan være grunde for Eder selv, men ikke for min datter, siden De ikke har gjort hende lykkelig."

"Jeg frygter for, at De har ret," sagde han med et sørgmodigt blik på Claudia. "Det var min fejl, at jeg holdt mig overbevist om, at det liv her, som ensomheden giver anledning til, ville virke heldigt på Claudia, det var en endnu større fejl, at jeg kunne bilde mig ind, at min gamle moder og jeg kunne være i stand til at erstatte alt, hvad jeg drog hende bort fra: Slægt og

venner, tilbøjeligheder og de adspredelser, hun er vant til, og som hendes ungdom sætter pris på – men, ikke sandt, der gives sådanne øjeblikke i vort liv, hvor vi, med følelsen af en ærlig vilje og en redebon lyst, tror at kunne alt, magte alt. Jeg har erkendt denne fejl, og jeg sørger over den, hver gang jeg ser, hvad Claudia mangler i sin lykke."

Der var noget i Jarlstads ord og i den dæmpede, vemodige røst, hvormed han talte, som forvirrede konsulen. Han havde ventet en retfærdiggørelse, han mødte en selvanklage. Hvordan skulle han kunne angribe den, der forud erklærede sig for overvundet? Han var beredt på at forsvare Claudias sag, det var Jarlstad, som påtog sig denne ulejlighed. Efter nogle øjeblikkes tavshed vedblev han i en tone, der var nedstemt fra dens første patos:

"Siden De selv indrømmer denne fejl, har jeg intet videre at sige derom. De kender mig, baron. Jeg er ikke den mand, der blander mig i andres anliggender eller lægger hånd mellem økse og blok, men De kan ikke fortænke en fader i, at han værner om sin datters lykke. – Jarlstad! Min ven! Min søn! Dette barn er en gang groet fast til mit hjerte med alt, hvad der er kærligt og hengivent i det. Jeg har i mange år kun arbejdet med tanken på hende, jeg lever kun i hende, hendes lykke, hendes sjælefred er min, hendes sorg vil lægge mig i min grav. I det hjem, De tog hende fra, har hendes øjne aldrig fældet en tåre."

Da Graa sagde dette, var han dybt bevæget, han vendte sig til siden og holdt sit lommetørklæde for øjnene, Claudia sad sammenkrøbet ved vinduet med hovedet begravet i sit store sjal. Hun hulkede højt. Jarlstad gik op og ned ad gulvet, hans smerte fandt intet udtryk, røbede sig ikke ved nogen ytring.

"Hvad mener De, der er at gøre?" spurgte han lidt efter.

"Claudia må forlade dette sted, må bort herfra, hellere i dag end i morgen, hun holder det ikke ud længere. Hun går til grunde."

"Nej, jeg holder det ikke ud," gentog Claudia, idet hun slog tørklædet tilbage og viste dem sit grædende ansigt. "Det er virkelig sandt."

"Når De nu hører hende selv sige det," vedblev Graa, "kan der så være noget at betænke sig på? Hun er Eder jo kær, De holder af hende, ikke sandt?"

Jarlstad lagde sin hånd på hendes hoved, men svarede ikke.

"Det vidste jeg nok," sagde Graa, "jeg har allerede set flere beviser på det i den korte tid, jeg har været her. De er den samme ædle og kærlige sjæl som den aften, jeg første gang lagde hendes hånd i Deres. Lad os da komme bort, børn! Min vogn holder for døren, Jarlstads vogn ville jeg sige, det skulle jo være min overraskelse til jer. Pak de nødvendige klædningsstykker og følg med, så vil alt blive godt."

"Ja, De har ret," svarede Jarlstad, og hans læber skælvede krampagtigt under den længe fortsatte kamp. "Det vil vist være godt for Claudia at rejse, men jeg må blive tilbage. Jeg kan ikke følge med."

"Hvorfor ikke?"

"Min moder er meget svagelig, hendes liv hænger i en tråd. Claudia ved det, lægen har anbefalet mig den største årvågenhed og omhu. Hun trænger til mig, jeg må blive og frede om hende."

"Claudia forlod dog mig," sagde konsulen, "sit hjem og alt for at følge Eder, kan De nu ikke gøre det samme for hende?"

"De vidste, at De ville finde åbne arme, så snart det behagede Eder at komme til os. Hvor skulle min moder ty hen? Hun vil savne mig, men ikke kalde mig tilbage, jeg ved det. Hun forstår kun at lide og tie. Da jeg var syg, sad hun ved min seng, når jeg trængte til noget, undværede hun for at give mig. Skulle jeg nu glemme alt? – Det kan De ikke mene."

"Så må Claudia og jeg rejse alene, der er ikke andet for. Jeg er også svagelig, jeg kan ikke tåle at gå op ad trapperne. Lægerne råder mig til at bruge badene ved Føhr. Jeg tager min datter med mig."

"Vil du det, Claudia?" spurgte Jarlstad og standsede foran hende.

"Fader mener jo, at det er til mit bedste," svarede hun. Uden at turde hæve sit ansigt op mod de to øjne, som hvilede på hende.

"Ja, ja, da!" sagde han, "det er vel også det bedste. – Det skal være, som du ønsker."

"Her er kun tale om et fravær for en kort tid," bemærkede Graa, "nogle måneder, måske lidt længere. Det er jo ingen skilsmisse."

"Skilsmisse!" gentog Jarlstad. "Nej, det ved jeg nok. Så stor er min synd mod Claudia da ikke heller."

"Det er altså afgjort og bestemt, og nu – De ved, jeg er en resolut mand, der ikke holder af opsættelser – i aften pakker Claudia det nødvendigste af sit tøj sammen, i morgen tidlig tager vi herfra."

Jarlstad svarede ikke, han stod med hovedet lænet til vinduesposten.

"Ikke sandt!" vedblev Graa. "Det er vi enige om?"

Han vedblev at tie.

"Tal dog lidt!" sagde Claudia, idet hun gik hen til ham. "Du gør mig så bange ved at stå og tie stille. Er du så bedrøvet over at skulle miste mig?"

Han skjulte sit ansigt ved hendes bryst.

"Nej! Nej!" hviskede han. "Din fader har ret, du bør – du må rejse. Det er som det skal være."

Da han havde sagt dette, forlod han værelset.

Aftenen kom. Graa havde været nede i kroen for at give kusken ordre til at afhente ham næste morgen tidlig. Derefter spiste han til aften og gik i seng, tavs og alvorlig, og især meget anstrengt af alle denne dags begivenheder.

Jarlstad havde lukket sig inde i sit værelse. Claudia hørte ham gå op og ned ad gulvet, mens hun selv var beskæftiget med at pakke et udvalg af sine klæder ned i en stor kuffert, tage det alt sammen op igen og pakke ned på ny. Hun græd, sank sammen på sengen, trykkede ansigtet ned i puderne for at skjule sin hulken. Hun anså sig for den ulykkeligste af alle levende og var fuldkommen overbevist om, at disse lidelser ville dræbe hende. Det var umuligt andet, hun ville ikke overleve den næste dag. Hun led virkelig denne nat. Det var den første, dybe sorg, hun nogen sinde havde prøvet, den fandt hende også aldeles uforberedt, den bøjede hende til jorden.

Det blev nat. Claudia var endnu langtfra færdig. Det var koldt herinde. Hun havde svøbt sengens puder om sig og sad og stirrede ind i lyset, grædende, grublende, men mærkværdigt nok, hun glemte denne gang sig selv for kun at tænke på ham, hans ord, hans sorg, hans hele adfærd under det foregående, stormfulde optrin. Nu skulle de altså skilles. Var det slutningen

på alle hendes forhåbninger og fristende drømme? Han havde ikke bedt hende om at blive, han ønskede endogså denne skilsmisse.

Hun listede sig hen til hans dør, sagte, lydløst, for alt i verden måtte han ikke ane det. Bestandig hørte hun disse afmålte trin indenfor. Han sov altså heller ikke, det var endda en trøst. Han blev ved at vandre op og ned i værelset.

Tiden gik, Claudia havde talt ethvert klokkeslag i denne nat. Det var som om hun frygtede for morgenen, og den bragte hende dog kun opfyldelsen af, hvad hun for nylig havde ønsket. Månelyset faldt ind i stuen, blegt, blåligt og koldt. Hun erindrede sig et andet måneskin, der havde lyst ned over en knælende mand, som med sænket hoved, med frygtsom og bævende røst hviskede sin kærligheds håb og dens dybe længsler i hendes øre. Hvilken modsætning mellem dengang og nu. Havde han da skuffet hende siden, svigtet, hvad han lovede? – Det faldt hende for første gang ind i dette øjeblik! – Havde hans røst ikke bevaret den samme inderlighed, var ikke hans sidste ord denne eftermiddag, hans smerte, hans tavshed, vidner om hans kærlighed?

Månelyset blev blegere, morgenen gryede, dagen, skilsmissen. Ude i det gamle pæretræ sang stæren, længere tilbage, mellem de rødbrune hedebanker, der i denne afstand tog sig ud som et uhyre, bølgende tæppe af fløjl, hævede sig en lærke, sang, tav, sang igen og kaldte på de andre.

Da klokken slog fem, hørte Claudia en vogn komme kørende udenfor porten. Kusken smældede med pisken for at tilkendegive sin nærværelse. Lidt efter viste konsulen sig, rede til at tage bort. Han stod og talte med kusken. I Jarlstads

værelse var det blevet stille, hun hørte ham ikke længere gå derinde.

"Nu sover han!" hviskede hun. "Han er rolig, han finder sig i alt, jeg lille stakkel er den eneste, som lider."

Hun listede sig atter hen til døren, åbnede den forsigtigt og så ind.

Jarlstad sov ikke, som hun formodede. På væggen lige overfor døren hang Claudias portræt i legemsstørrelse, et af Monnies' bedste arbejder, meget vellignende. Jarlstad knælede ned foran billedet og skjulte ansigtet i sine hænder. Ved hans side stod den gamle baronesse, alvorlig og tavs. Hendes hånd hvilede på hans hoved. Ingen af dem mærkede, at døren blev åbnet. Pludselig hævede Jarlstad sit hoved op mod moderen. Claudia havde aldrig set et ansigt så ligblegt eller et så grænseløst udtryk af smerte.

"Hun rejser fra mig," udbrød han, "vognen er der – hun kommer aldrig mere tilbage."

"Hvem ved, om I ikke begge er bedst tjente dermed," svarede den gamle dame. "Det liv, du hidtil har ført, var ikke til din lykke."

"Men jeg elsker hende," hviskede han. "Moder, hører du! Jeg holder så ubeskriveligt af hende. At skilles er for mig, som om mit hjerte skal briste!"

Claudia havde hørt hvert ord. I det samme bankede det på den anden dør. Konsulen trådte ind, rejseklædt, smilende, hilsende, med en stor ny merskumspibe i hånden. Jarlstad var sprunget op, baronessen sad på en stol. Ethvert spor af det foregåede optrin var udslettet. Straks efter viste Claudia sig i døren. Hun havde også sit rejsetøj på.

"Vognen er der," sagde Graa, "vi må af sted!"

"Skal det være nu?" spurgte Jarlstad.

"Det er jo til Deres fælles bedste," vedblev konsulen.

"Det tror jeg også," sagde den gamle baronesse.

Jarlstad havde ikke hørt disse ytringer, hans øjne var uafbrudt hæftet på Claudia.

"Så nu vil du rejse fra mig?" sagde han.

"Nej, jeg vil ikke," råbte hun grædende, og idet hun slyngede sine arme om hans hals. "Jeg vil blive hos dig!"

"Men Claudia, min datter!" udbrød Graa, "betænk dog –"

"Ja, det nytter ikke, hvad du siger," vedblev hun, "jeg bliver dog alligevel. Ser du da ikke, at han vil dø, den ulykkelige, hvis jeg rejste fra ham. Han mente ikke et ord af al den fornuftige snak, han stod og sagde i går. Tal lidt, du! Er det ikke sandt, hvad jeg siger, du kan ikke leve uden mig?"

Jarlstad var sunket ned på en stol. Hun rev silkehætten og kåben af, sprang op på hans skød, trykkede sit hoved ind mod hans skulder, smilede og sagde: "Er du nu rigtig sjæleglad, fordi du får lov at beholde mig?"

Konsul Graa stod målløs lige overfor dem.

En time efter kørte han alene bort fra gården og det oven i købet i en yderst dårlig lejevogn. Da alle overtalelser glippede og strandede på Claudias faste vilje, holdt han en lille tale, hvor han med velvalgte ord tilkendegav dem, at han gav efter, men samtidig fordrede, som den eneste, ufravigelige betingelse, at de skulle modtage hans gave, den nye vogn, kusken, tjeneren og de fire sorte heste. Jarlstad var ikke meget for det.

"Hverken vognen, hestene eller tjeneren passer til vore øvrige omgivelser," sagde han.

Claudia derimod var henrykt. I dag fandt hun alt fortræffeligt. Hun sprang op i vognen, klappede i sine små hænder, lænede sig tilbage i de bløde silkepuder og påstod, at det var en yndig vogn, netop efter hendes smag.

Altså beholdt de den.

7. Moralfilosofi

Samme eftermiddag sad Claudia inde i baronessens værelse med den gamle dames hænder i sine.

"Du har talt hårde ord om mig i morges," sagde hun. "Jo, jeg hørte det godt. Du må vide, at jeg stod og lyttede ved døren. Fortjener jeg virkelig så streng en dom? Er jeg så skyldig, som du sagde? Hvorfor har du da aldrig før gjort mig opmærksom på det?"

"Ville du have forstået mig, hvis det var sket?"

"O, ja vist! Kan du tvivle på det? Jeg forstår alt, hvad der hører med til Jarlstads lykke. Du er så stor, så elskelig, jeg er en lille tosse, som ingenting ved, det mærker jeg nok, men jeg er ung, og jeg vil gerne lære. – Søde moder! Sig mig, hvad jeg skal gøre."

"Gør ham lykkelig, så vil du selv blive det."

"Men gør jeg ham da ikke lykkelig?" spurgte Claudia, i høj grad forbavset.

Baronessen rystede på hovedet.

"O, tal, tal!" bad hun med sin indsmigrende og bønlige røst. "Moder, hjælp mig, sig mig alt, skjul intet, lad dette være skriftemålets time! Du skal få at se, hvor gerne jeg vil rette mig efter dine råd!"

"Nu vel da, siden du ønsker det, siden du selv forlanger det, så hør mig, men husk på, Claudia, at om det, jeg siger, end også synes dig strengt og uskånsomt, så må hensigten undskylde mig, det er din allerbedste veninde, det er din moder, som i dette øjeblik taler til dig."

Claudia bøjede ydmygt sit hoved og trykkede sine varme læber på baronessens hånd. Den gamle dame fortsatte:

"Du gør ham ikke lykkelig, du må forstå det, erkende det, for at gå en hel anden vej end hidtil. Du har altid været vænnet til at leve for dig selv, for dine egne glæder, indfald og tilbøjeligheder uden at søge at blive noget for andre. Du betragter kun livet som en gave. Det er mere, mit barn, det er en opgave. Du forlanger hensyn af alle andre som noget, der var din ret. Ofre, bestandig ofre, du modtager dem også, men hvad yder du til gengæld? – Ved du ikke, at man i denne verden kun kan gøre fordring på at få i forhold til hvad man giver?"

"Ak nej!" svarede Claudia sørgmodig, "jeg ved slet ingenting, jeg har altid drømt mere end jeg tænkte, jeg har søgt lykken og fundet sorgen."

"Vist ikke. Hidtil har du kun søgt din lyst, her har du fundet din pligt. Vejen til den første går gennem vort hjerte, den anden gennem vort hoved."

"Men tidligere, moder, var jeg dog lykkelig og tilfreds med alt."

"Tilfreds! – Ja, fordi alt bøjede sig efter din vilje, forenede sig efter dine ønsker, men sådan vil det umuligt kunne blive bestandig. Lykkelig? – Kast et blik tilbage på dit liv, hvad bestod det, du kalder lykke i? Hvor tomt, hvor overfladisk var det ikke? Er lykken da pynt, er det en yppig, ørkesløs tilværelse eller bedøvende adspredelse? Du fandt alt muligt forberedt, ventende på dig, derfor hvilede disse rige og herlige evner, Gud har givet dig, uden anvendelse, uden udvikling, som sejl, der hænger slappe ned fra masten. Hvem levede du for, hvem arbejdede du for, hvem har du været til velsignelse?"

"Men det trætter mig at arbejde, det keder mig, hvorfor skal jeg arbejde, når jeg ikke er nødt til det?"

"For at udvikle de kræfter, du savner, og som du så tydeligt trænger til. Kun gennem virksomheden går vejen til vor lykke. – Jeg holder ikke af at stille den ene frem som et mønster for den anden. Vi har alle vore fejl, men betragt Casper, han virker, han færdes for sig selv og for andre, og vinder derved kraft og fortrøstning. Uden arbejde vil han synke sammen i den sorg, som tynger på ham."

"Du mener i den sorg, som jeg volder ham. – Jeg forstår dig godt!" vedblev hun grædende og kastede sig til baronessens bryst. "O, moder! Hvor er jeg dog ulykkelig!"

"Vist ikke, Claudia! I dette øjeblik tror jeg tværtimod, du er på den bedste vej til lykke. Søg at blive til noget. Ved du ikke bedre, så følg din husbonds fodspor, nede i landsbyen velsigner de ham, de tyr til ham i deres nød, de klynger sig til ham. Opsøg dem, som lider uden at have klager over deres smerter, gør deres sorger til dine, det er et skridt fremad, det er at samle skatte for sin sjæl, som Biblen siger."

"Men hvordan skal jeg bære mig ad med det? Jeg bryder mig ikke om disse mennesker, deres sorger er ikke mine, de bevæger mig ikke, tværtimod, billedet af deres armod og den råhed, som omgiver dem, støder mig bort."

"Sådan var det indtil nu – det indholdsløse, egoistiske liv, du førte. Jeg ved det godt, Claudia. Det er det farlige ved lutter medgang, overflod og det, du før forstod ved lykke, at de sløver og forstener. Men nu har sorgen nået dig, nu er tårerne kommet. Ulykken gør blød, den vil åbne dit hjerte, din egen smerte vil lade dig forstå andres og give dig lyst og trang til at mildne den. Det er en af vort køns ypperste bestemmelser."

"Tror du så, han vil holde mere af mig?" spurgte hun hen i vejret.

"Mere, nej, det er umuligt, hans fejl er tværtimod den, at han holder for meget af dig!"

"Kan det være en fejl?" spurgte Claudia. "Det anså jeg for et fortrin."

"Den sande kærligheds natur er at bære over med hinandens fejl, men ikke at gøre os blind for den. Mere vil han ikke holde af dig, men det vil derimod bringe dig nærmere til ham, det vil lære dig at indse, at i ethvert godt forhold må alt være fælles, sorgen så vel som glæden. Hidtil har du ikke delt hans sorger, du har ikke bekymret dig om dem, heller ikke om hans glæde, hans tilbøjelighed, du kender dem næppe, du har aldrig begrebet, hvad en hustru burde være. Det er en fejl. Giv agt på hans smag, hans ønske og vilje, lær at bøje dig for den, gør dig til en del i hans tilværelse, gør dig til en del af ham selv."

"Men hvorfor skal jeg alene bøje mig?"

"For at finde det, du søger. Det er ikke så svært, som du tror. Lad mig hviske det i dit øre, så ingen hører min hemmelighed: En kvindes største magt beror ikke så meget på at kunne modstå som på at kunne give efter. Hun er som sivet, ved du nok, det bøjer sig for stormen, men det retter sig igen, Claudia, efter stormen, når undertiden egen splintres, fordi den ikke forstod at bøje sig. Du har så let ved at følge den vej, jeg her beskriver, din ånd besidder så megen finhed, så megen kløgt, dit hjerte rummer så megen varme og hengivenhed, du vil kunne bringe det, du anser for ofre, når du ved, at det er nødvendigt."

"Ja, det kom vi vel nok ud af," sagde hun og tørrede sine øjne. "Men jeg har i den sidste tid levet med en hemmelig frygt for, at han ikke mere brød sig om mig, at jeg ikke længere var det for ham, jeg havde været før. Det gjorde mig især ulykkelig."

"I denne tilståelse indrømmer du jo alle de fejl, jeg lige har nævnt. "Jeg dør," siger du til dig selv, så lukker du øjnene og lader dig rive bort af strømmen, uden at gøre et eneste forsøg på at nå land. – Kransen ligger for dine fødder, og du tager den ikke op, du som i din ungdom, skønhed og ynde har alle våben til at sejre."

"Har jeg virkelig?" sagde hun, for hvem disse sidste ord lød som musik.

"Et skal du blot mærke dig nøje, lad aldrig oftere et optrin som dette sidste berøre jeres forhold. En lille splid gør intet, siger man, forsoningen, som følger efter, forstærker blot båndet. Du har hørt det, du har læst det, men tro det ikke, mit eget barn! Splid er som en hånd, der berører sommerfuglens vinger, den udsletter de fine farvers skønhed og bringer dem aldrig mere tilbage. Splid er som et sår, I tilføjer hinanden, måske læges det igen, men lader dog altid et synligt ar tilbage."

Claudia slyngede sine arme om den gamle baronesses hals, kyssede hende og hviskede: "Jeg vil følge alt det, du råder mig til, du skal få det at se fra denne time, jeg vil blive alt, hvad du forlanger, hvis du blot vil hjælpe mig og rette mig, når jeg fejler, og så rose mig lidt, blot en lille smule, når jeg gør det godt."

"Jeg behøver ikke at hjælpe dig," svarede baronessen, "kæmp, mit barn, kæmp selv, stol først og fremmest på din egen faste vilje, stol også lidt på Gud, i hver en nød bliver han tilbage, som

når man sejler på søen og ser landet forsvinde omkring sig. Himlen er der altid."

Det var to måneder efter konsulens besøg. Claudia havde fulgt sin svigermoders råd. Hun holdt sig beskæftiget. Hun fik et langt hørgarnsforklæde på, gik i køkkenet, tog del i alt og bragte uorden og forvirring i alt. Sådan gik fjorten dage.

En formiddag kom hun ind i baronessens værelse med tårer i øjnene.

"Nu må jeg ikke længere være dernede. Gamle Marie Kokkepige har vist mig ud. Hvad synes du, moder? Hun siger, at det er synd for mine hvide hænder. – Jeg vil så gerne gå i køkkenet, især i mælkestuen, det er virkelig sandt, men alt, hvad jeg rører ved, er sort dernede. Jeg bruger næsten et par handsker hver dag. Det kan nu være det samme, for jeg har opdaget, at Jylland dog har et fortrin for København, det, at man er nærmere ved Randers, men når jeg har været lidt dernede, kan jeg hele dagen efter mærke tørverøgen, den sætter sig i mit hår og i mine klæder, er det ikke afskyeligt? Hvad skal jeg gøre ved det?"

Baronessen smilede, kyssede hende og sagde: "Vi må se at finde på noget andet."

Dagen efter fik Claudia en bunke hjemmegjort lærred ind, hvoraf der skulle sys håndklæder, lagener og viskestykker. Hun begyndte at sømme dem med en utrolig flid. Der gik en dag, og der gik flere. En eftermiddag kaldte hun på kusken, lod spænde for den ny vogn, det var hendes ejendom. Hun kørte ned til landsbyen. Ingen på gården anede, hvad hun ville der. Hun talte heller ikke til nogen om det. Da hun kom hjem, var hun særdeles godt til mode. Hun ilede ind i den gamle baronesses

værelse og sagde: "Nu har jeg gjort en god gerning. Jeg har været nede i landsbyen og opsøgt tre af de fattigste gamle koner. De kommer herop til mig i morgen."

"Hvad vil du dem?"

"Jeg deler alt mit sytøj ud til dem og skaffer dem derved noget arbejde. De gamle stakler blev så glade og kyssede min hånd, da jeg lovede dem arbejde. Så kører jeg hver dag ned og ser, hvordan de udfører det. Du skal med, vi kører begge to, og spiser jordbær hos landinspektøren. Jeg vil så gerne selv sy, men det stive og hårde lærred gør ondt i mine fingre. Ikke sandt, søde moder, den lille fortjeneste kan man da godt unde disse fattige mennesker? Jeg vil gerne selv betale dem af mine egne, sammensparede penge."

Derved blev det. Efter at have forsøgt sig så heldigt i køkken og systue, fandt Claudia på en ny ide. Nede i landsbyen boede der en smed, som foretrak flasken for ambolten. Han slog sin hustru og jog af og til hende og børnene ud af huset. Konen gik op på gården og beklagede sig. Claudia talte med smeden, foreholdt ham det urigtige i hans adfærd og gav ham ti rigsdaler, for at han skulle forbedre sig. Manden lovede alt, hvad hun forlangte, svor helligt og dyrt på, at han fra nu af skulle modstå enhver syndig fristelse, drak samme aften pengene op i kroen og jog derefter hustru og børn ud af huset igen. Da der ikke var noget at gøre ved manden, tog Claudia sig af hans familie. Hun skaffede konen beskæftigelse og købte klæder til hendes fire små børn. Ikke nok med det, men hun lod børnene komme op til sig på gården hver dag i deres ny klæder, syede og strikkede med dem og lærte dem at kende bogstaverne. Før de fik lov at komme ind til hende, måtte gamle

Marie anvende det fornødne vand og sæbe til deres ansigt og hænder.

Det var et møjsommeligt og trættende arbejde for Claudia, men denne gang blev hun sejrherre. Først ville hun lære den ældste af pigerne at spille, det var umuligt, disse små, tykke fingre var allerede krogede og stive, barnet havde desuden ikke den ringeste sans for musik. Så lod Claudia det blive med selv at spille for hende. Instrumentet kom atter i gang, til afveksling sang hun for dem, men hver dag blev der syet og læst, og hver dag var Claudia i et ypperligt humør, især hen mod den tid, læretimerne var til ende.

En morgen sad hun inde i havestuen, foran den åbne dør, omringet af de fire små børn. Denne gang gik alt uheldigt, syningen var dårlig, strikningen ikke bedre, de lærte bogstaver fra i går var alle sammen glemt. Claudia skændte, børnene græd, hun selv sad fortvivlet og med tårer i øjnene.

Porthunden gøede. Der kom fremmede til gården. Claudia gik til vinduet og så to ryttere standse deres heste foran døren. Den ene var en bondekarl, klædt i en menig dragonuniform. Han stod med huen under armen, mens han hjalp sin ledsagerske af hesten, en dame i lang, lyseblå ridekjole, kort, rød fløjlstrøje, besat med hvide snore, og en lille, flad militærhue på hovedet. Claudia udstødte et forundringsråb og åbnede døren. Det var hendes veninde, hun her så for sig, damen med de gode råd fra Ottos butik.

"Er det virkelig dig?" udbrød hun, "Charlotte!"

"Fru Ærenkrone, om jeg må bede, jeg har nu været gift med min ritmester på syvende måned. Jeg skal fortælle dig alting senere. Kan du give os kvarter en times tid, mig og min slave?

Vi skal ned til manøvren i Holsten, hele eskadronen holder udenfor byen."

Hestene blev trukket i stalden, Claudia fulgte ritmesterinden ind i stuen.

"Nu kan I lægge jeres tøj sammen og gå hjem, børn," sagde hun. "Det er gået overmåde godt i dag, og nu er det nok for denne gang."

Børnene ville nødig forlade gården før kaffetid. "Vi er jo først lige kommet," bemærkede den ældste.

"Ja, det får være nok alligevel," sagde Claudia, "i morgen begynder vi igen."

Børnene gik, ritmesterinden så sig om og åbnede døren til de næste værelser.

"Nå, her bor du altså, ulyksalige! Midt i en sandørken, borte fra alle fornuftige væsener! I disse værelser tilbringer du din tid med at holde skole for bønderbørn. Det er rædsomt! – Kan jeg få noget at spise? Jeg er ganske fastende. Jeg sov for længe i morges, og så måtte vi af sted uden at få the. Lidt skinke, lidt spejlæg, hvad du har. Et stort glas madeira, til nød et lille glas cognac, men det må være i en fart, min engel! Når han blæser appel, må vi til hest og af sted igen. Der er ved Gud ingen snak om det. Kom, sæt dig ned, og lad mig rigtig se på dig. Ja, køn er du endnu, og det er nogle søde øjne, du har. Men, herre Jesus, Claudia! Er det et liv at føre! Skal det være det omtalte slot, hvor vi ville holde bal og maskerade? Er det at rejse udenlands og tilbringe vinteren i Nizza?"

Det var ikke muligt for Claudia at komme til orde. Veninden fortsatte: "Nej, så har jeg gjort det bedre, du! Ærenkrone er sær i mange punkter, gyselig sær, det er jo alle herrer, men jeg forstår

at tage ham – ja, du sidder og ser på min dragt. Du må vide, at jeg er blevet en fuldstændig dragon. Før vi rejste fra København, ville det gale menneske have, at jeg skulle gå hele kavaleriskolen igennem. Er han ikke mageløs? Og jeg gik den igennem, så jeg bærer mærker deraf mit hele liv. – Kommer hun ikke snart med den smule frokost, eller skal du selv lave den? – Nå, der er hun endelig! – Hvem var den gamle dame, vi mødte ude i forstuen? – Din svigermoder? – Sikke et ansigt! Man kommer jo til at fryse ved at se på hende. Men hvor var det nu, vi slap? Så måtte jeg da gå kavaleriskolen igennem, der hjalp ingen kære moder: Kort galop, strakt galop, lille volte, stor volte, hele hesteeksercitsen. En dag skulle vi sætte over barrieren, halvanden fod, du! – Jeg ville ikke, men Ærenkrone svor på, at jeg skulle. Nåda! Idet vi sætter over, råbte han: Hop, Lotte! Og giver hesten et smæk med pisken. Jeg hoppede også, kan du tro, for hesten styrtede, jeg over hovedet på den og slår i faldet to af mine prægtige fortænder ind. Er det ikke rædsomt? Han blev da frygtelig ked af det, som du vel kan tænke dig, men hvad skulle det hjælpe. Så måtte jeg op til Bramsen. Men vi to blev da snart færdige. Han sagde, at jeg hvinede. Så tog jeg min hat på og gik fra ham op til Jansen. Han er mageløs. Han kaldte mig *une fleur de printemps* og satte disse to prægtige tænder ind i min mund. Men du kan tro, efter den dag blev Ærenkrone vænnet af med sit: Hop, Lotte! – Du må gerne give mig en lille dråbe cognac, hvis du har den ved hånden, blot så meget som et godt fingerbøl fuldt. Din madeira er noget flov."

Claudia hentede en karaffel. "Hvor bor du?" spurgte hun.

"I Århus. Det skulle være sådan en morsom by, sagde de. Jeg finder den rædsom. Ingen adspredelse, dårlig komedie,

borgerne og de militære lever hver for sig. Officererne går i klubben hver evige aften og lader os sidde hjemme og underholde os selv."

"Går din mand også i klubben?"

"Ja, naturligvis! Hvorfor skulle han være en undtagelse? Men han forlader mig kun de seks aftener om ugen."

"Og den syvende?"

"Den syvende har vi spilleselskab hjemme hos os. De må jo fordrive tiden med noget, og spil er da ikke det værste."

"Jeg synes dog."

"Ja, du taler, som du har forstand til, min lille dueunge! Tak du din skaber, at du bor i en sådan udørk, hvor der ikke lever andre end vilde. Det er altid godt for noget. Ærenkrone har et varmt blod, han er fyrig, lidenskabelig, så snart han ser et kønt ansigt, er han borte. Det er damernes egen skyld, de er som gale efter de uniformer. I forrige måned var der en historie med en ung skuespillerinde, som begyndte at vække lidt opsigt, men så blev vi indkaldt til manøvren. Når vi kommer hjem, håber jeg, at frøkenen er rejst sin vej, så er det glemt!"

"Hvordan kan du finde dig i det?"

"Første gang, jeg mærkede det, flyttede jeg. Det var for en vis husjomfrus skyld, der boede oven over os. Anden gang tog jeg på veje, gav mig til at skråle og holdt et frygteligt hus. Ved du, hvad han gjorde? Han tog mig under hagen, kyssede mig og sagde: 'Skab dig ikke, min engel! Det hele betyder s'gu ingenting!' – Er han ikke kostelig? – Og det betyder virkelig heller ingenting, det har jeg selv de bedste beviser på. Jeg kender en vis sekondløjtnant deroppe – her er da ingen, der står og lytter efter, hvad vi taler om? – Et lille nydeligt

menneske, en figur, du, som støbt. Han har fundet på at gøre mig til sit ideal, han tilbeder mig, forguder mig! Han skriver noder af for mig og synger med mig. For resten skriver han også andet end noder. En aften, da vi gik fra komedie, føler jeg et sammenlagt stykke papir hæftet fast til ærmegabet af min kåbe. Ved du, hvad det var? Det yndigste, lille digt, man kan tænke sig.

Deri skriver han, at han mangler ord til at fremstamme, hvordan hans hjerte står i flamme, og at himlens sol og måne må låne stråler fra mine øjne, og en hel del mere, som jeg nu ikke kan huske. En aften, vi tog fra klubbal – jeg så godt ud, det syntes da alle – bliver han ved at plage mig for en af mine handsker, til jeg var nødt til at forbarme mig over ham. – Herre Gud, en brugt handske! Da skulle du have set hans lykke, den stakkel! – Ja, du betragter mig så forbavset, mit lam! Der er ingenting i det, det ved Gud der ikke er! Jeg giver ham ikke mere, end hvad der netop behøves for at holde ham i live. Det er et spil med regnepenge. Det morer, så længe det står på, det holder en i ånde, det er det hele."

Claudia sad målløs lige overfor disse skildringer, hendes ansigt udtrykte den dybeste forbavselse.

"Ved Ærenkrone alt dette?" spurgte hun.

Veninden så lidt på hende. Derefter brast hun i latter og svarede: "Hvor kan du tænke noget så enfoldigt og hjerteløst? Jo vist, nu løber vi rundt! Jeg skulle forråde en andens hemmelighed, stifte ufred mellem to gode venner, lade det komme til duel mellem dem!"

I dette øjeblik lød et hornsignal udenfor gården.

"Nu blæser han allerede appel, det dyr!" udbrød ritmesterfruen, "men jeg tør nok blive lidt endnu. Jeg vil først høre, hvad du egentlig tager dig for, og hvordan du og din baron får tiden til at gå i denne røverrede. Kan du huske den beskrivelse af dit fremtidige hjem, du gav mig oppe i butikken, da vi sidst talte sammen? Det er rigtignok blevet til noget helt andet, men hvad skal man sige til det, mit barn! Skuffede bliver vi alle."

I det samme stak dragonen sit hoved ind gennem det åbne vindue.

"Høørt fruen et, the di blæest?" spurgte han frimodigt.

"Jo vist gjorde jeg, men det haster ikke så stærkt, Rasmus!"

"Å, jou endda! Hwes en no et sidder åp å de gelik, så drauer a astei mæ bægge bæster. De ordret ham sjel mæ te. Hon ka da blyw, så lææng hon tøkkes."

Efter denne forklaring trak dragonen sig tilbage og trak hestene frem i gården.

"Han er rædsom, du, men jeg må af sted. Ærenkrone bliver rasende, når han skal vente. Farvel, min søde Claudia! Det er synd for dit yndige ansigt, at det skal lyse her i dette vildnis uden at blive påskønnet af nogen. Når vi vender tilbage fra manøvren, skal jeg få den gamle general til at holde rastedag her og indkvartere hele staben på din gård. Det skal blive en morsom dag, kan du tro, vor eskadron er kendt for sine smukke officerer. Du skal også få min fyr at se, men ikke et ord om det, Claudia, jeg stoler på dig! Kys mig! Hils din baron og det gamle vinterlandskab, din svigermama fra mig. Tak for frokosten! Jeg tror, jeg skal have mig endnu et lille glas madeira til afsked. Farvel!"

Claudia blev siddende i sofaen, længe efter at veninden havde forladt gården, grundende, sammenlignende, grebet af afsky og modbydelighed. Det indtryk, hun modtog af denne sammenkomst, indeholdt en endnu bedre lære end skriftemålet hos den gamle baronesse.

8. Hvad vildttyvens kvinde spåede

Der gik et halvt år. Det blev sommer og efterår. En tidlig morgen i september måned, kom en mand kørende med ekstrapost til Jarlstads gård. Det var konsul Graa. Ligesom sidst steg han ud af vognen udenfor porten, han ville atter overraske. Denne gang kom han samtidig med den faste og urokkelige beslutning at tage Jarlstad og Claudia med sig for at kunne få de omtalte bjerge samt Paris og Lyon at se. Nu ville han ikke vente længere. Han havde i den sidste tid jævnligt fået breve fra Claudia, temmelig lange og livlige breve.

"Hun har det bedre nu, det er ligesom om hun begynder at finde sig i sin ulykkelige stilling," sagde han til sig selv. "Det kan hun takke mig for. Det er mine formaninger, denne – om jeg selv må sige det, særdeles gribende tale, jeg holdt for baronen, der har fået ham til at indse, hvilke hensyn han skylder en dame som Claudia. De skal med til Paris og Lyon alligevel!"

Den første overraskelse ved dette besøg var imidlertid forbeholdt Graa selv. Da han kom ind i porten, blev han stående ligesom forstenet over det skuespil, som udspillede sig for ham.

Hele gården var belagt med halm. Rundt om i denne var rejst små hytter og skure af vognfjæl, dragkister, bordplader og kommoder. Overalt hvor øjet vendte sig, mødte det desuden opstablet bohave, bylter af sengeklæder, køkkentøj og avlsredskaber, hvoraf noget var forkullet og viste spor af ild.

Det livlige og vekslende i dette skuespil blev forøget ved en mængde høns, får og grise, som spadserede om mellem små klynger af skrigende bønderbørn, der legede eller sloges i

halmen, og ved nogle gamle mænd og koner, som sad og solede sig mellem hytterne.

Konsul Graa stod lige overfor denne fremstilling i sin rejsekappe, med den store merskumspibe i hånden og med et ansigt, der udtrykte en talende forbavselse.

"Men du min Himmerigs Gud'" sagde han til sig selv. "Hvad er dog alt dette? Ulyksalige Claudia, eneste datter, i sådanne omgivelser må du leve! I dag ser det jo endnu langt værre ud end sidst."

Med disse tanker vadede han op mellem halmen til stuehuset. Det var ikke nødvendigt at banke på, dørene stod åbne, værelserne var fyldt af bohave. Inde fra et af dem lød en skingrende sang, en selvgjort melodi, lidt falsk måske, men et klart og jublende udtryk for en lykkelig stemning. Graa lyttede, smilede, han kendte den slags melodier, deres toner nåede til hans hjerte og foregøglede ham billedet af en lykkelig datter, som hjemme fløj omkring fra værelse til værelse og fyldte luften med sin jubel.

Han gik efter lyden og kom ind i dagligstuen.

Der stod Claudia i en lys morgenkjole, håret i et hvidt net ned over nakken, frisk, nydelig som altid og med det omtalte kniplingsforklæde om sig. Hun var væbnet med en lang kniv, en stabel afskåret smørrebrød stod foran hende, den fortsatte hun med største iver at forøge. Da hun så sin fader, udstødte hun et skrig, kastede kniven på bordet, smørrebrødet på gulvet og fløj ham i møde. Det smil, der hvilede over hende, det strålende udtryk i hendes store øjne var et tydeligt skriftemål for ham. Hun var lykkelig.

"Men, mit kære barn!" udbrød han. "Nu spørger jeg dig ligesom sidst: Hvad er dog alt dette, som her går for sig?"

"Ja, vil du tænke dig, fader! I forgårs var der ildløs nede i landsbyen, en rigtig, stor ildløs, vi fik den først slukket i aftes. Elleve gårde og huse er brændt. Er det ikke mageløst morsomt? – Gud forlade mig min synd!" tilføjede hun med en komisk bevægelse af angst og så sig om til alle sider, "jeg mener, var det ikke rart, at Jarlstad tog alle disse fattige, husvilde folk herop til os på gården? Jeg hjalp med dernede. Jeg reddede det yndigste, lille, bitte, hvide lam og min kones fire små børn!"

"Din kones børn, hvad vil det sige?"

"Min smedekone, hende, jeg har taget mig af. Nu skærer jeg smørrebrød til dem alle sammen om morgenen, og om middagen, du, så bærer gamle Marie maden ind i en kedel, så får jeg en uhyre stor træske og øser op til dem i kar og fade. Du kan tro, jeg har travlt. Kom! Kast den tossede pibe og hjælp mig lidt. Nu skærer jeg ost af, og du skal lægge på. Vist så! Når jeg nu siger, at du skal!"

"Gud velsigne dig, mit kære barn!" sagde konsulen, idet han gav sig til at lægge ost på smørrebrødet. "Du er altså lykkelig?"

"Lykkelig? Jeg er sjæleglad, hvor er det muligt andet? Alle mennesker er så gode mod mig."

"Og baronen?"

"O, fader! fader! – Ja, du vidste rigtignok, hvem du valgte til mig. Hans liv, hans tanke, al hans glæde er knyttet til mig, han viger ikke fra mig. Og så ser han på mig og følger mig med disse øjne, der indeholder en velsignelse, en lovsang, som intet ord kan udtrykke. Men han taler også – en lille smule! – Ved du, hvad han hviskede til mig i aftes? 'Du gror op over mig, Claudia,

som en palme, bestandig større og større, men det kan være det samme, i skyggen af dig finder jeg mit paradis.'"

Der kom en gammel tjenestepige ind af døren med en ny stabel brød.

"Her forestiller jeg dig gamle Marie," sagde Claudia, "husets perle. Havde vi ikke hende, så det galt ud for os. I starten jog hun mig ud af køkkenet, men nu bager hun pandekager til mig og forkæler mig på sin vis, ligesom du gjorde."

Marie stod og så ned for sig under denne lovtale. Hun smilede og sagde: "Man må nok nødes til at være god mod hende. Der er ikke sådan en Guds engel til på den hele verdens jord."

"Synes hun det?" sagde konsulen. "Ja, jeg vil ikke sige hende imod, Marie, for jeg mener netop det samme, men der har hun lidt til at købe sig et nyt bånd for, når hun kommer til marked."

Med disse ord tog Graa fem rigsdaler op af sin tegnebog og gav Marie dem. Hun blev blodrød.

"Å nej! Å nej da!" sagde hun og rokkede frem og tilbage med overkroppen.

"Jo vist, Marie!" sagde Claudia, "behold kun pengene. Moralen heraf er, at hun blot behøver at rose mig for at få fader i godt humør."

Marie tog pengene og gik.

"For resten har der været stor strid mellem mig og Jarlstad i går," vedblev Claudia, "men jeg vandt, du – det gør jeg altid. Han mente, at vi kun skulle give disse stakkels mennesker øl efter middagsmaden, men jeg sagde, de skulle have kaffe, for jeg ville selv bekoste det af mine egne, surt sammensparede

penge. Nu har jeg brugt de trehundrede rigsdaler, du gav mig, da vi skiltes sidst, må jeg bede om nogle flere."

"Det bliver der vel råd for," sagde Graa, som hele tiden følte sig mere oprømt ved alt, hvad han hørte. "Men hvor er baronen?"

"Baronen går her udenfor på ageren og pløjer til rug," svarede Claudia, idet hun trak sin fader hen til vinduet. "Jeg har måttet stille bordet her hen, for det er en aftale mellem os, at hver gang han kører opad ageren mod vinduet, skal jeg nikke ud til ham, ellers kan han ikke leve. Når jeg glemmer det, står han og råber op til mig."

Konsulen så ud, der gik Jarlstad med tømmen om halsen, med bøjet ryg over ploven. Han var iført en gammel kofte og grå vadmels benklæder, som endte i et par store støvler. En bulet og bredskygget hat hang ham ned over ansigtet.

"Ja, han ser rædsom ud, du, ikke sandt? Men det kan ikke være anderledes. Du ligner en valnød, min ven! sagde jeg til ham i går, en styg skal uden om en herlig kerne. For resten har jeg stor medlidenhed med ham i disse dage. Siden ildebranden fandt sted, er alle vore værelser optaget, som du ser her, naturligvis undtaget mine, der får ingen lov at sætte sin fod. Ved du, hvor Jarlstad bor i mens? Gæt engang! – Ude i laden, der sover han på den blotte jord mellem to knipper halm for at gøre plads til de fattige unger, som ligger syge og forbrændte inde i hans stue."

Konsulen stod og så ud af vinduet. Han faldt i dybe tanker.

"Før jeg rejste hjemmefra, gennemsøgte jeg en bunke papirer," sagde han "blandt disse fandt jeg et gammelt håndskrift, som indeholder en lang historie om mine forfædre.

Mærkværdigt nok! deres og familien Gyldings skæbne har i en lang årrække været knyttet til hinanden. Jeg kommer til at tænke på det i dag. En dame af min familie havde lidt uret af en Gylding, måske var denne dame adelig, det er højst sandsynligt, i al fald spillede hun en stor rolle hos familien Rantzau, måske tilhørte hun også kun en af disse rige patriciere, som for nogle hundrede år siden spillede den overlegne rolle i købstæderne. Nok er det, hun var som sagt blevet fornærmet af ridder Casper Gylding, en hård og hjerteløs mand, og spåede ham og hans familie nød og ulykker fra slægt til slægt, indtil den sidste af dem lå med hovedet så lavt som den fattigste og gik med bøjet ryg og søgte efter føde. Denne spådom ser jeg opfyldt i dag. Er det en tilfældighed, eller skal jeg holde det for et lykkeligt varsel? Inde i laden ligger Casper Gylding på strå, mens han åbner sin stue for de fattige. *Der går han ude, den sidste af sin slægt, med bøjet ryg og søger på jorden efter føde.*"

"Det skal du tage for et godt varsel," svarede Claudia. "Spådommen er opfyldt på et nær. Han derude er ikke den sidste af sin slægt."

Med disse ord tog hun Graa ved hånden, listede sig hen til en dør og åbnede den forsigtigt for ham.

Det var hendes sovekammer. Derinde stod en vugge, og i vuggen lå et lille, sovende barn, smilende og med foldede hænder.

"Det er min dreng!" hviskede hun, "min lille Jens Casper, men du kommer ikke ind. Han sover!"

Den gamle baronesse trådte ind i stuen.

"Spørger du mig nu, om jeg er lykkelig," vedblev Claudia, "så ser du derinde mit svar. Men vil du vide, hvem jeg kan takke for,

at alt er blevet så sollyst om mig, så er det hende, som kommer der, min egen moder. Hun har gjort det alt sammen. Hun viste mig den vej, jeg skulle gå, den eneste, der førte til min lykke. Hun hjalp mig, når jeg tog fejl, hun støttede mig, når jeg blev træt."

Claudia stod med sin hånd i den gamle dames og med sit hoved lænet op til hendes bryst. Baronessen smilede, det var et lyksaligt, sjæleglad smil. Tårerne sitrede i hendes øjne, mens hun sagde: "Ja, jeg har hjulpet dig – en lille smule – men det blev kun fuldendt, fordi du selv ville det. Nu, da I er lykkelige, mit hjertes børn, er også min gerning her nede endt. Jeg har ikke mere at bestille."

"Sig ikke det, Deres Nåde!" sagde Graa bevæget. "De og jeg har endnu det tilbage, at leve i vore børns lykke. – Men hvad bliver det så til med vor rejse?" spurgte han for at give samtalen en anden retning.

Claudia gik til vinduet. Jarlstad kom kørende op mod huset, hun skulle hen og nikke til ham.

"Hører du ikke, hvad jeg siger?" vedblev Graa. "Hvornår skal vi så rejse til disse omtalte bjerge og til Paris og Lyon?"

"Tys!" sagde Claudia og lyttede. "Der kaldes derinde, min dreng er vågnet."

"Men rejsen, rejsen, du!"

Claudia slyngede sine arme om hans hals, hendes øjne strålede, hendes ansigt bar præg af usigelig lykke.

"Når Jens Casper skriger," hviskede hun, "tror du så, jeg har tid til at tænke på rejsen?"

"Jeg får vist aldrig Paris eller Lyon at se!" sagde konsulen, idet han fulgte efter hende.

Om "Tranens varsel"

Forfatter: Carit Etlar (1816-1900).
Første udgave: *Tranens Varsel – en Roman*. Chr. Steen & Søns Forlag København 1870.
Denne udgave baseret på: Carit Etlar: *Skrifter*, bd. 6. V. Pios Boghandel, Kbh. 1906.
Redigeret af: Vivi N. Jensen.
Forside: Efter illustration af Poul Steffensen (1866-1923): *Hun strakte de knyttede hænder frem mod ridderen og råbte: 'Nu skal jeg spå dig, du slunkne herremand til Tranders'*.

ISBN 978-87-7979-878-6

2. ebogsudgave, tidl. udgave ISBN 978-87-7979-115-2 (Ølstykke 2006).

© 2023 eBibliotek 1800
www.ebib1800.dk